

тийинди. **~ını almak 1)** өз үлүшүн алуу. **2) өтм.** жазасын алуу, сабак алуу. **~ bırakmak** пай калтыруу (*тугаште*). **~ biçmek 1)** баа бычуу, баалоо. **2)** салыштырып кароо. **~ çıkarmak** пайда табуу, үлүшүн алуу. **~ etmek** бөлүшүү, пайлашуу. **~ vermek** (*кичүү киши улууга*) каяша айтуу.

payanda тирөөч, тирек, жөлөөч. **~ları çözmek** *argo* качып кетүү, көздөн кайым болуу. **~ vermek/vurmak** тирөөч менен тиреп коюу.

payda *mat.* бөлүүчү.

paydaş шериктеш, пайдаш, акционер.

paydaşlık, -ğı шериктештик, пайдаштык.

paydos 1. тароо, бүтүү, аяктоо. **okullar haziranda ~ olacak** мектептер июнда тарайт. **2.** тыныгуу, эс алуу. **öglen ~u** түшкү тыныгуу. **3. сырд.** с. **~!** бүтү! болду! жетишет! **~ borusu çalmak** ишти чала бүтүрүү. **~ demek** ишин таштап салуу. **~ etmek** таратуу, дем алыш берүү.

paye наам, чин, ранга. **~sini almak** наамын алыш. **~ vermek** баалоо, урматтоо.

payidar *эск.* туруктуу, бекем, чың, чымыр. **~ olmak** тың/чың, чымыр болуш.

payitaht, -tı *эск.* байтакты, башкалаа, борбор.

paylamak 1. тилдөө, жемелөө, кагуу. **2.** бөлүштүрүү, үлүш берүү.

paylaşmak 1. бөлүшүү. **2. өтм.** тең бөлүшүү, каралашуу.

paylaştırmak бөлүштүрүү.

payplayn түтүк жолу.

payreks пайрекс (*ысыкка чыдамдуу айнек*).

paytak, -ğı 1. тайтак, ийри (*бут*). **2.** (*шахматта*) пияда таш. **~ ~** тайтак-тайтак (*басыш*).

payton фэтон.

pazar 1. базар. **2.** базар, жекшемби

(*күн*). **3. (бир нерсенин)** сатылган жери. **balık ~ı** балык саткан жер. **4. өтм.** соода, киреше. **hayırlı ~lar!** соодаң берекелүү болсун! **~a çıkarmak** базарга алып чыгуу. **~ kurmak** базар куруу/базарда сатуу. **~ ola!** соодаң мол болсун! (*тилек*). **~ yeri 1)** базар курулган жер, ачык базар. **2)** базар өлкө (*башка өлкөнүн товарын саткан*). **~ yerine dönmek** эл жайнап кетүү.

pazarbaşı, -nı базар баш(ч)ы.

pazarcı базарчы.

pazarlama базарлама, соодалама.

pazarlamak 1. соодалоо, сатуу. **2.** базарлаш, базарын табыш (*бир товардын*).

pazarlaşmak соодалашуу.

pazarlık, -ğı соодалашмай, баада келишмей. **~ etmek** соодалашуу. **~ yok!** соодалашмай жок.

pazarlıkçı соодалашканды жакшы көргөн.

pazarlıklı соодалашуу менен сатылган.

pazartesi, -ni, -yi дүйшөмбү.

pazen фланель, момозуй.

pazı I *бот.* жапайы кызылча (*Beta vulgaris varcicla*).

pazı II *анат.* бицепс (*ийин менен чыканак ортосундагы булчуң*). **~sına güvenen** өз күчүнө ишенген.

pazı III бир көмөчтүк камыр.

pazıbent, -ti 1. кол таңуу. **2.** колго тагылган тумар.

peçe 1. пече, парда (*Османлы Императорлугунда аялдар жүзүн жапкан*). **~ takmak** (*жүзүнө*) бет парда тагуу. **2. өтм.** жашырган жабуу. **3. астр.** жылдыз сүрөттөрүнүн тегерегиндеги каралжын алкак.

peçelemek 1. жашыруу, жабуу. **2. аск.** камуфляж, сактануу.

peçeli жүзүнө парда таккан.

Peçenek, -ği печенек.

Peçenekçe печенек тили.

peçete майлык (*кагаз, чүпүрөк*).

pedagog,-gu педагог, тарбиячы, мугалим.

pedagoji педагогика.

pedal, -li педаль. **fren ~i** тормоз педалы.

peder ата. **kayın** ~ кайын ата.

pederşahî патриархалдык. *сал.* **ata erkil.**

pederşahîlik,-ğî патриархат. *сал.* **ata erki.**

pediatri педиатрия.

pedikür педикюр.

pegmatit, -ti *геол.* пегматит.

pehlivan 1. балбан. **2.** алыбеттүү, кең далылуу, күчтүү (*киши*).

pehlivanlık,-ğî 1. балбандык. **2.** күчтүүлүк, баатырдык.

pehpeh *сырд. с.* пай-пай, “ах (*жактыруу/суктанууда айтылат*). ~ **ne güzel yakışmış!** пай-пай эң сонун жарашып калыптыр.

pehpehlemek жалпактоо, жараматтануу, жасакерленүү.

pehriz *к.* **perhiz.**

pejmürde 1. жыртык, тешик, эски-уску. **2.** чачылган, жүдөгөн, кебетеси келишкен.

pejoratif кордогон, кемсинткен, ыза кылган.

pek 1. бекем, катуу, бышык, күчтүү. **2.** *өтм.* катуу, катаал. ~ **yürekli** таш боор. **3.** өтө, абдан, аябай, көп. ~ **güzel** абдан сулуу. ~ **tatlı** өтө татынакай. ~ **dayanamadı** көпкө чыдай алган жок. ~ ~ көп болсо, эң көп. ~ **basmak** бутунда туруу, өзүнө ишенүү. ~ **başlı, başı** ~ көк, өжөр. ~ **canlı** чыдамкай, бышык, тирикарак. ~ **gözlü** тартынбас, тайманбас.

pekâlâ 1. макул, жарайт. ~ **kabul ediyorum** жарайт, макулмун. **2.** сонун эле, жакшы эле. ~ **bir semt, taşınabiliriz** жакшы эле район, көчүп барсак болот. **beni ~ anladı** мени сонун эле түшүндү. **3.** андай болсо/экен. ~, **madem biliyordun, neden söylemedin?** андай билет

экенсиң, эмнеге айткан жоксуң?

pekent, -di *геол.* бөгөт, тоскоол, барьер.

peki 1. жарайт, макул, болуптур. **hemen git!** - ~, **çıkiyorum** дароо жөнө! – жарайт, чыгып атам. **2.** анда, андай болсо. ~ , **neden seni okulda görmedim?** андай болсо, эмнеге сени мектепте көргөн жокмун.

pekin *филос.* чыныгы, нукура.

pekinlik, -ğî *филос.* чыныгылык, нукуралык.

pekişmek 1. катуу, катуулашуу, катып калуу. **2.** бүтөлүү, тыгылып калуу. **3.** *өтм.* күчөө, артуу, күчтөнүү, кө-бөйүү.

pekiştirme күчөтмө. ~ **sıfatlar** *к.* **pekiştirmeli sıfatlar.**

pekiştirmek 1. катыруу, катуулаштыруу. **2.** бекемдөө, чыңдоо. **3.** *өтм.* күчтөндүрүү.

pekiştirmeli *грам.* күчөткүч. ~ **sıfatlar** күчөткүч сын атооч. **sapsarı** сапсары. **dümdüz** түптүз. ~ **özne** *грам.* күчөткүч ээ. (**ben kendim aldım** мен өзүм алдым). ~ **zarf** күчөткүч тактооч.

pekleşmek 1. катуулашуу, катуу. **2.** *өтм.* күчтөнүү, чыңдалуу, бекемделүү.

peklik, -ğî *мед.* ич катуу. ~ **çekmek** ичи катуу.

pekmez 1. бекмез (*кайнатылган мөмө ширеси*). **2.** *арго* кан.

pekmezli 1. бекмез кошуп жасалган. **2.** абдан ширелүү/таттуу. ~ **üzüm** абдан таттуу жана ширелүү жүзүм.

peksimet, -ti кургатылган нан, сухар.

pektin *хим.* пектин.

pelerin желбегей кийим, пелерин.

pelesenk, -ğî 1. бальзам. **2.** *бот.* бальзам дарагы (*Balsamodendron*).

pelikan *зоол.* биргазан (*Pelecanus onocrotabus*).

pelin *бот.* эрмен (*Artemisia absinthium*). ~ **şarabı** вермут.

pelit, -ti дуб жаңгагы. ~ **ağacı** *бот.* дуб (*Quercus aegilops*).

pelte 1. мармелад. 2. килкилдек зат, бөлтөк. 3. хим. желе. ~ **gibi** килкилдеген.

peltek, -ği чулдур, тилин чайнап сүйлөгөн.

peltekleşmek чулдуроо, тили күрмөөгө келбей калуу.

pelteklik, -ği чулдурлук.

peltekleşmek 1. килкилдеп кетиш. 2. өтм. алдан таюу, дармансыз/күчсүз болуу.

pelür: ~ **kâğıdı** жука кагаз.

pelüş плащ.

pembe гүлгүн (түс). **her şeyi ~ görmek** өтм. дүйнөнү гүлгүн түстө көрүш.

pembeleşmek гүлгүн тартуу.

pembelik, -ği гүлгүндүк.

pembemsi гүлгүн сымал.

pena муз. плектр.

penalti, -yı спорт пеналты.

pencere терезе. ~ **açmak** 1) терезени ачуу. 2) терезе орнотуу. ~ **kanadı** терезенин канаты. ~ **perdesi** терезе парда.

pençe 1. таман, чеңгел (куштардын, жырткыч айбандардын). 2. өтм. чеңгел, кол. **devletin ~sinden kurtulamaz** мамлекеттин чеңгелинен кутула албайт. 3. бармак (кол тамга ордуна басылган). 4. таман (бут кийимдин). 5. беттеги кал. ~ **atmak** 1) (жырткыч айбан/куш) апчып/чапчып/мыкчып алуу. 2) өтм. кол салуу, тартып/ээлеп алуу. ~ **sine düşmek** колуна түшүп калыш. ~ ~ темгил-темгил. ~ ~ **yanaklar** темгил-темгил кызарган жүз. ~ **vurmak** (бут кийимди) тамандоо.

pençelemek 1. (жырткыч айбандар) апчып/чапчып/мыкчып/тырмактап алуу. 2. өтм. (бирөөнүн оокатын) басып/тартып/ээлеп алуу.

pençeleşmek 1. апчышуу, чапчышуу, тытышуу (жырткыч айбандар). 2.

өтм. алышуу, күрөшүү. **amansız hastalıkla pençeleşti** айыкпас оору менен алышты.

pençeli 1. тырмактуу (жырткыч; кол салуу куралы катары). 2. тамандалган (бут кийим). 3. өтм. чыр, чатак, урушчаак. 4. өтм. алдуу, күчтүү, аёосуз.

peneplen геол. пенеплен.

penes жасалга үчүн колдонулган жасалма жез тыйындар.

penguen зоол. пингвин (*Aptenodytes patagonica*).

peni пенс, пенни (англис стерлингинин жүздөн бири баасындагы тыйын).

penis пенис (эркектин органы).

penisilin фарм. пенициллин.

pens, pense 1. кычкач, кыпчуур, аттиш. 2. искек, пинцет. 3. (кийимде) кыпчып тигилген жер.

pentatlon спорт пентатлон (атлетизмдин: узундукка секирүү, найза саяуу, 200 м. жарыш, диск ыргытуу, 1500м жарыш сыяктуу түрлөрүн ичине алган мелдеши).

penye камвол (атайын тарак менен таралган жүндөн токулган кездеме).

pepe 1. кекеч. 2. кекечтенген.

pepelemek кекечтенүү.

pepelik, -ği кекечтик.

pereme к. **pepe**.

pepsin биол. пепсин.

pepton пептон.

perakende 1. соода чекене, дааналай. ~ **fiyat** чекене баа. ~ **satis** чекене/дааналап сатыш. 2. чачылган, иретсиз, баш-аягы жок. ~ **ordu** чачылган армия/ордо. ~ **etmek** аск. душмандын иретин бузуш.

perakendeci товарын чекене саткан соодагер.

perçem 1. айдар, көкүл. 2. жал (аттын).

perçin бөрк (мыктын), чеге.

perçinlemek бөрктөө, чегелөө.

perçinleşmek 1. бөрктөлүү, чегеленүү. 2. *өтм.* бекемделүү, чыңдалуу. 3. *арго* жыныстык катнашка кирүү.

perçinli 1. бөрктүү, чегелүү. 2. *өтм.* байланыштары күчтүү/бекем.

perdah 1. жылтыратуу, жылаа сүрүү. 2. такырайта/тасырайта алуу (*сакал-мурутту*). ~ **etmek/vurmak** 1) жылаа сүртүү, жылтыратуу (*полду, эмеректерди*). 2) жылтырата/ тасырайта кыруу (*сакал-мурутту, чачты*).

perdahlamak 1. жылаа сүртүш, жылмалаш. 2. *арго* мактаныш, көөдөн көтөрүш. 3. *арго* сөгүш, кордош, кемсинтиш.

perdahlı 1. жылтыратылган, жылааланган. 2. тасырайта кырылган (*сакал-мурут, чач*).

perdahsız жалтырабаган, жылаасыз.

perde 1. парда, штора, көшөгө. ~**yi açmak/çekmek** парданы тартуу. 2. киноэкран. 3. *театр* көшөгө. 4. тосмо, бөлмө. **tahta** ~ жыгач тосмо. 5. *өтм.* бөгөт, тоскоол, көшөгө. **sır ~si** сыр көшөгөсү. 6. *мед.* чел, ак, катаракт. **gözlerine ~ inmiş** көздөрүн чел каптап калыптыр. 7. *театр* көшөгө. ~**ler kalktığıнда** көшөгөлөр түрүлгөндө. 8. *театр* көшөгө, бөлүм. **birinci ~nin sonunda** биринчи көшөгөнүн аягында. 9. *муз.* тон, нота. **üst ~** жогорку тон. **yüksək ~den konuşmak** *өтм.* көтөрүлүп/ чыкчырылып сүйлөө. 10. *муз.* күүлөмө (*кыл аспаптарда*). 11. жаргак таман (*куштарда*). ~**lerini açmak** (*театр үчүн*) жаңы сезонго баштоо. ~**ye aktarmak** фильмге айландыруу (*окуяны/баянды/китепти*). ~ **arası** *театр* антракт. ~ **arkası** жашыруун жагы. ~ **arkasından** жашыруун, тымызын. ~ **ayaklı** жаргак тамандуу (*өрдөк, каз, ак чардак ж.б. сыяктуу сууда сүзгөн куштар*). ~ **çekmek** 1)

көшөгө тартуу. 2) *өтм.* жашыруу, жабуу. ~ ~ акырын-акырын, бара-бара. ~**si yırtık/sıyrık** уятсыз, абийирсиз (*киши*).

perdeci 1. парда тиккен/саткан киши. 2. *театр* сахна пардаларын ачып/ жапкан киши. 3. *тар.* эшик ага (*Османлы заманында жогорку мартабалуу кызматкерлерге кирүүгө көз салган*).

perdelemek 1. парда/көшөгө тартыш. 2. *өтм.* жашырып-жабыш.

perdelenme 1. пардаланыш, көшөгөлөнүш. 2. *өтм.* жашырылыш, жабылыш. 3. *линг.* интонация.

perdeli 1. пардалуу, көшөгөлүү. 2. *зоол.* жаргак тамандуу. 3. *театр* көшөгөлүү. **iki ~ piyes** эки көшөгөлүү пьеса. 4. ак/чел баскан (*көз*).

perdesiz 1. пардасыз, көшөгөсүз. 2. *өтм.* уятсыз, намыссыз.

perende 1. аласалуу, башмалдак атуу (*учкан куштар*). 2. аң (*айбаны*). 3. паранда, учкан куш. ~ **atamamak** *арго* алдай албай калуу. ~ **atmak** аласалуу, башмалдак атуу.

perese 1. *архит.* кылка жиби, нивелир. ~**ye almak** 1) кылка жип менен түздөө (*дубалды*). 2) *өтм.* ойлоо, таразалоо. 2. абал, жагдай, шарт. ~**sine getirmek** ыңгайын табуу, шартын келтирүү.

perest (*татаал сөздүн экинчи сыңары*) табынган, сыйынган, берилген, күйгөн, ашык, кумар. **hayalperest** кыялкеч, кыялга берилген. **atesperest** отко сыйынган.

performans жөндөм, чыдам, өндүрүмдүүлүк.

pergel циркуль. ~**leri açmak** чоң арыштап басуу.

pergellemek 1. циркуль менен өлчөш. 2. *өтм.* акылга салыш, таразалаш, жакшылап ойлонуш.

perhiz 1. диета, айрым тамактардан баш тартуу. ~**e girmek** диета кармоо. 2.

дин орозо (христиандардын/иудейлердин айрым күндөрдө айрым тамактарды жебешти). ~ **tutmak/yarmak** орозо кармоо. **bu ne ~, bu ne lâhana turşusu** айтканы менен жасаганы туура келбөө.

perhizli 1. диета кармаган (киши). 2. орозо кармаган (киши).

peri 1. пери, сыйкырлуу (аял), жин. 2. өтм. сулуу, акылдуу, кыйын (аял). ~ **bacası** геол. жер пирамидасы. ~ **leri bağdaşmak** жылдыздары келишүү. ~ **gibi** перидей, пери кызындай. ~ **si hoşlanmamak** жылдызы келишпөө. ~ **masalı** укмуштуу-сыйкырдуу жомок. ~ **piramidi** к. **peri bacası**.

pericik, -ği 1. кулпунун тили. 2. эшиктин чаптырмасы. 3. мед. талма (оору).

perikard анат. перикардия.

perili ээси бар экенине же жин-шайтан уялаганына ишенилген жер.

periskop, -pu физ. перископ.

perişan 1. чачылган, жүдөгөн, айласыз, кебетеси кеткен, кыйналган, иретсиз, чачкын. **ev ~ durumdaydı** үй айласыз болчу. **saçları ~ idi** чачтары саксайып кеткен. 2. чочулаган, санааркаган, корккон. 3. капалуу, бечара/ жаман абалда, боор ооругандай, шору каткан. ~ **etmek** 1) чачуу, тартибин/иретин бузуу. 2) шорун катыруу, айласын кетирүү, азабын берүү. ~ **olmak** 1) чачылуу, кебетеси кетүү. 2) шору катуу, айласы кетүү, азабын тартуу.

perişanlık, -ğı 1. чачкындык, айласыздык, жүдөмүштүк. 2. чочулоо, санааркоо, жүрөкзадалык, коркуу. 3. кайгы, капалык, бечаралык, шордуулук. 4. аргасыз/кыйын абал.

peritonit, -ti мед. перитонит.

periyodik периодик, периодикалык. ~ **sistem** хим. периодик система. ~

olarak периоддор менен.

periyot, -du радио период.

perki зоол. окунь балыгы (*Perka fluvialis*).

perkişmek бүтүү. **kırılan ayağı üç ayda ancak perkişti** сынган буту үч айда араң бүттү.

perma, permanant, -tı (чачты) тармалдатма (химиялык жол менен).

permanganat, -tı хим. марганец кычкыл тузу, марганцовка.

permi 1. сезондук билет (поезд үчүн).

2. соода уруксат (импорт, экспорт үчүн).

permiyen геол. перм периоду.

peroksit, -di хим. перекись.

peron перрон.

personel персонал, бир жерде иштегендер, кадрлар.

perspektif перспектива (сүрөттө, чиймеде).

perşembe бейшемби. ~ **nin gelişi çarşambadan bellidir** иштин башталышы кандай болсо, аягы да ошондой болот.

pertavsız лупа, чоңойтуп көргөзүүчү айнек.

Peru Перу.

peruk, peruka парик, такма чач. ~ **takmak** такма чач тагуу.

peruklu парикчен, такма чаччан.

Perulu перулук.

perva коркуу, тартынма, уяңдык. ~ **olmamak** коркуусу жок, тартынбоо, уялбоо.

pervane 1. жетим көпөлөк, парвана. 2. бара, дилдирек. 3. пропеллер. 4. тар. жардык (*Османлы Императорлугунда*). ~ **gibi** 1) дайыма айланып-тегеренип туруу. 2) өтм. жетим көпөлөктөй айлануу. 3) өтм. жардамга даяр туруу. ~ **balığı** зоол. ай балык (*Mola mola*). (*birine*) ~ **olmak/etrafında** ~ **kesilmek** парвана/көпөлөк болуш, айланып-тегеренип жүрүш.

pervaneli паралуу, пропеллерлүү.

pervasız 1. коркпогон, тартынбаган, уялбаган. 2. капарына албаган, тооттпогон.

pervasızca коркпостон, тартынбастан.

pervasızlık, -ğı тартынбастык, жүрөк-түүлүк, тайбастык.

pervaz 1. алкак, рама (*терезенин, эшиктин*). 2. жээк, бүйүрмө (*кийимде, көйнөктө*). 3. карниз.

- **perver** *эки тутумдуу татаал сөздүн экинчи бөлүгү*: баккан, кам көргөн/жеген, сүйгөн. **misafirperver/konukperver** меймандос, конокту сүйгөн. **sulhperver** тынчтыкты сүйгөн.

pes I жеңилиш, утулуш. ~ **demek** жеңилүү, моюн сунуу. ~ **etmek** 1) жеңилип калуу, жеңилишин моюнга алуу. 2) (*бирөөнүн*) амалынан, кылык-жоругунан тажап бүтүү. ~ **doğrusu!** Кудай тажатыр!

pes II пас, акырын (*үн жөнүндө*). ~ **perdeden konuşmak** үнүн пасайтып/акырын сүйлөө.

pesek, -ği тиштин кири/сарысы.

peseta песета (*испан акчасы*).

pesimist, -ti пессимист.

pesimizm пессимизм.

peso песо (*акча бирдиги*).

pespaye караңгы, тексиз, түркөй (*киши*).

pespayelik, -ği караңгылык, тексиздик, түркөйлүк.

pespembe ток гүлгүн.

pestil 1. пастил (*мөмө эзмесинин жука жайылып курутулган катмары*).

erik ~i өрүк пастили. 2. чарчаган, чаалыккан, арыган. 3. *арго* оору, ноокас. ~**ini çıkarmak** 1) катуу иштетүү/чарчатуу. 2) талпагын чыгаруу, төпөштөп салуу. ~**i çık-mak** пачагы чыгуу, катуу чаалыгуу. ~ **gibi olmak** шайы оо, дарманы калбоо (*чарчагандан*).

peş I арка, арт. ~**inde** аркасында, артын-

да. ~**inden** аркасынан, артынан. ~**ini bırakmamak** аркасынан калбоо. ~**inde dolaşmak/gezmek** аркасынан калбай ээрчип алуу. ~**ine düşmek** 1) изине түшүү, аркасынан кубалоо. 2) аркасынан калбай ээрчип жүрүү. 3) (*бир ишке*) бел байлоо. ~**inden gitmek** 1) аркасынан баруу, изине түшүү. 2) *өтм.* өрнөк алуу, жолун жолдоо. ~**inden koşmak** 1) аркасынан жүгүрүп жүрүү. 2) аркасынан түшүү, берилүү (*мис. бир ишке*). ~ ~**e** дароо артынан, удаалаш, удаама удаа. ~ **sıra** удаалаш, артынан эле. ~**ine takılmak** ээрчип алуу. ~**ine takmak** ээрчитип алуу.

peş II кыйык (*кийимди кеңейтиш үчүн кошумчаланган*).

peşin 1. мурун, мурунтадан, алдын ала, адегенде. ~ **kira** алдын-ала төлөнгөн кире/акы. ~ **söylemek** мурунтан айтуу. ~ **ödevimi yapardım** адегенде тапшырмамды жазчумун. 2.аванс. ~ **para** аванс акча. 3. накталай акча. ~ **almak** накталай акчага сатып алыш. ~ **pazarlık** (*бир нерсеге*) сыртынан тон бычуу. ~ ~ алдын ала.

peşinat, -tı 1. алдын ала төлөнгөн акча. 2. кредиттин 1-төлөмү.

peşinatsız алдын-ала акча албастан.

peşinen алын-ала, мурунтан, озунуп.

peşkeş белек, тартуу, олжо. ~ **çekmek** 1) белек/тартуу кылуу. 2) олжолоп/базарлап жиберүү, бирөөнүн оокатын өз билгениндей каржап салуу.

peşkir 1. сүлгү (*кебезден токулган*). 2. майлык, суулук.

peşmelba пешмелба (*балмуздак түрү*).

peşrev 1. *муз.* увертюра, прелюдия (*түрк классик музыкасында*). 2. *спорт* (*майлуу күрөштө*) арбашуу (*балбандардын таймашуудан мурун ыкма тандоо позициялары*).

3. ад. түркүлөрдү байланыштырган кыска кыстырмалар.

peştahta 1. иш тактасы. **2.** акча алмаштыргычтын үстөлү.

peştamal 1. (*мончодо*) алжапкыч. **2.** (*ашканада*) алжапкыч, этек тарткыч. **3.** башоромол, жоолук. ~ **kuşanmak** *арго* (*бир иштин*) алчы-таасын билиш, адис болуш.

peştamalcı токумачы, токума саткан киши.

Peştuca пушту тили.

petek, -ği 1. бал көзөнөгү. **2.** дан амбары. **3.** бал челек. **4.** *архит.* мунараларда күлө алдындагы цилиндр түрүндөгү бөлүм. **5.** радиатор. ~ **göz** *зоол.* көзөнөк көздүү (*курт-жумурскалар*).

petrografi петрография, таш илими.

petrokimya петрохимия.

petrol, -lû нефти. ~ **borusu** нефти түтүгү. ~ **hattı** нефти линиясы/жолу. ~ **kuyusu** нефти куюсу. ~ **rafinerisi** нефти арылтуучу комбинат. ~ **şirketi** нефти компаниясы/фирмасы.

petrolcü 1. нефти кубар. **2.** нефти алып-сатар.

petunya *бот.* петунья (*Petunia*).

pey ишеним пулу, депозит. ~ **akçesi** ишеним акчасы/пулу. ~ **almak** ишеним пулу алыш. ~ **sürmek/vurmak** баа бычыш (*соодада*).

peyda ачык, даана, көрүнөө. ~ **etmek 1)** таап чыгуу/келүү, жаратуу, ээ болуу. **2)** ачуу, пайда кылуу. ~ **olmak** пайда болуу, көрүнүү, ортого чыгуу. **dağ başında koyu bir duman** ~ **oldu** тоо башында коюу бир туман пайда болду.

peydahlamak 1. көнүп алуу/кетүү, таап алуу, берилип кетүү (*жаман адаттарга, өнөкөттөргө*). **2.** пайда болуу, көрүнүү. **3.** никесиз төрөп/тууп алуу. **çocuk peydahlamış** (*никесиз*) бала төрөп алыптыр.

peydahlanmak 1. пайда болуу, ортого

чыгуу, жаралуу, көрүнүү. **2.** туулуу, төрөлүү, жаратылуу.

peyderpey 1. байма-бай, акырын-акырын, аз-аздан, адым-адым, карыш-карыш. **borcunu** ~ **ödedi** карызын аз-аздан төлөдү. **2.** биринин артынан бири, удаама удаа.

peygamber 1. пайгамбар (*жалпы ат*). **2.** Азирети Мухаммед Пайгамбар. ~ **ağacı** *бот.* пайгамбар дарагы (*Guaiacum officinale*). ~ **devesi** *зоол.* жаа(чы) (*Mantis religiosa*).

peygamberlik, -ği пайгамбарлык.

peyk, -ki 1. көз каранды, сателлит. **2.** *астр.* спутник.

peyke жыгач такта/керебет.

peylemek (*бир нерсени*) акча берип ээлеп коюш. **masa** ~ үстөл ээлеп коюш. **yer** ~ орун ээлеп коюш.

peynir быштак. **kaşar -i** сары быштак, сыр. **beyaz** ~ ак быштак. **taze** ~ иримчик. ~ **dişi** карыган кишилерге чыккан тиш. ~ **şekeri** быштак шекери (*tammyu түрү*).

peynirci быштакчы.

peynirlemek быштак кошуп бышыруу.

peynirlenmek (*сүт*) быштакка айланып/ирип кетүү.

peynirli быштактуу. ~ **sandviç** быштактуу сандвич.

peyzaj пейзаж.

pezevenk, -ği *орой* **1.** катынсатар, катынбазарчы, арачы. **2.** шүмшүк, арсыз, жүзүкара.

pezevenklik, -ği *орой* катын базарчылык, арачылык, шүмшүктүк, арсыздык, жүзүкаралык.

pıhtı бөлтөк, коюулашкан/уюган нерсе. **kan -sı** уюган кан.

pıhtılanmak, pıhtılaşmak коюулашуу, бөлтөк-бөлтөк болуу, иримчик тартуу.

pılı: ~ **pırtı** эски-уску буюм, көр-жер. ~ **yı pırtıyı/~ pırtıyı toplamak** көр-жерди топтоо. ~ **yı pırtıyı toplayıp ortadan kayboldu** көр-жерин

жыйнап алып жоголду.
pınar булак, суу башы.
pınarbaşı, -nı кайнар булак, булактын көзү.
pır 1. *туур. с.* пырр, бырр (*учкан куш чыгарган үн*). ~ **diye uçtu** “пырр” деп учуп кетти. **2.** *өтм.* качып кетүү, көздөн кайым болуу.
pırasa *бот.* порей пиязы (*Allium porrum*). ~ **biyikli** коюу узун сары муруттуу.
pırazvana сапка ашталган бөлүк (*бычак, кылыч ж. б.*).
pırıl: ~ ~ *туур. с.* **1.** жаркыраган. **2.** жарк-журк. **3.** таптаза, мизилдеген. **evi** ~ ~ үйү мизилдейт. **4.** жапжаңы. ~ ~ **bir araba aldı** жапжаңы машине алды. **5.** *өтм.* кынтыксыз, кемчиликсиз, төрт тарабы төп келген. ~ ~ **bir gençti** кынтыксыз жигит эле.
pırıldak, -ğı гелиограф (*жарык менен сигнал берген жабдык*).
pırıldamak жаркыроо, жануу, жанып-өчүү.
pırılıт жарык, жаркырак, жылтылдак, жымыңдак.
pırılıтılı 1. жаркыраган, жанган, жылтылдаган. **2.** *өтм.* кооз, көркөмдүү, элестүү, кызык.
pırlamak 1. пырр этип учуп кетүү (*куш*). **2.** *өтм.* учуп/качып жөнөө, аткан октой кетүү.
pırlangıç, -cı чимирик (*оюнчук*).
pırlanta 1. бриллиант. **2.** бриллиант тагылган. ~ **küpe** бриллиант сөйкө. ~ **yüzük** бриллиант шакек. ~ **gibi** ак ниет, адептүү, баалуу, таза.
pırnal *бот.* дуб түрү (*Quercus ilex*).
pırpı k. yılan taşı.
pırpır 1. *тар.* кызыл кемсел (*Османлы мамлекетинде жаңы черүү аскерлери кийген*). **2.** византия алтыны. **3.** *арго* мүнөзү жеңил, учуп-күйгөн (*киши*).
pırpıt, -tı 1. эски-уску, көр-жер, чүпү-

рөк-чапырак. **2.** колдо токулган жүн кездеме. **3.** балбандардын шымы.
pırtı 1. эски-уску кийим, жырткык-пыртык буюм, көр-жер. **2.** майда-барат буюмдар.
pırtık: yırtık - ~ жырткык-пыртык.
pırtlak 1. жыртак. ~ **gözlü** жыртак көздү. **2.** кабыгы оңой сыйрылган (*жемиш*).
pırlamak (bir нерсени) жырттып/тешип тышка чыгып калуу. **koltukların yayları pırlamış** креслонун пружиналары чыгып калыптыр.
pısırik, -ğı жоош, мажүрөө, мокок, чо-гоол.
pısıriklik, -ğı жооштук, мажүрөөлүк, мококтук, чооголдук.
pıspıslamak таптап уктатуу (*баланы*).
pıt, -tı *туур. с.* тып. ~ **yok** тып деген үн жок. ~ ~ “тып-тып”. ~ ~ **yürümek** тып-тып басуу.
pıtır: ~ ~ тып-тып. **gözlerinden ~ ~ damlalar döküldü** көздөрүнөн тып-тып жаштар төгүлдү.
pıtırdamak тыпыроо, тыпылдоо.
pıtırты тыпылдак, түпүлдөк, тыпырдак.
pıtrak, -ğı *бот.* уйгак (*Xanthium spinosum*). ~ **gibi** жабалактаган, жайнаган, шагы ийилген (*бактагы мөмө-жемиш тууралуу*).
piç, -çi 1. арамсийдик, никесиз төрөлгөн бала. **2.** *өтм.* адепсиз, бейбаш бала. **3.** кыска, кодоо, бекене, өспөй калган. **4.** *бот.* жаңы ачкан бүчүрлөр. ~ **etmek (bir ишти)** бүлүндүрүү, кыйратуу, бузуу. ~ **kurusu** ээнбаш, тентек (*бала*). ~ **olmak** бүлүнүү, ойрон болуу, талаага кетүү (*бир иш*).
piçleşmek кедери кетүү, бузулуу.
pide пиде (*бетине тууралган эт, жумуртка, сары быштак коюлуп, тандырда бышырылган тооч*).
pideci пиде жасаган/саткан киши.
pigment *биол.* пигмент.

pijama пижама.

pik I, -ki калың темир түтүк.

pik II, -ki кеменин арт жагындагы үч бурчтуу желкен.

pik III, -ki карга (*карта оюнунда*).

pikaj *колп.* пикаж.

pikajcı пикаж жасаган киши.

pikap, -bı 1. электр табакчалар, радио-ла. 2. *авто* пикап.

pike I пике (*калың түктүү токума*).

pike II *авиа.* тик сүңгүп учма (*учак*). ~ **etmek** тиштик сүңгүп учуш (*учак*).

piket, -ti пикет (*карта оюну*).

piknik, -ği пикник. ~ **yarmak** пикникке чыгыш.

piko пико (*шейшен, үстөл жабуу ж. б. нын четин оймолоп кооздоо иши*).

pikocu 1. пико жасаган/саткан киши. 2. пико дүкөнү.

pikrikasit, -ti *хим.* пикрин кычкылы.

pil *электр.* батарея. **atom ~i** атом батареясы. **kuru** ~ кургак батарея. ~ **i bitmek** алдан-күчтөн таяу.

pilaki 1. пилаки (*ичине пияз, сабиз, сарымсак коюп, зайтун майында бышырылган тамак*). **fasulye ~si** төө бурчак пилакисы. 2. *арго* аңкоо, дөдөй.

pilav паллоо. **pirinç** ~ күрүч паллоо. **bulgur** ~ жарма буудай паллоосу.

piliç, -ci балапан тоок. ~ **kızartması** куурулган балапан. ~ **gibi** *арго* сүйкүмдүү жаш кыз.

pilli батареялуу, батарея менен иштеген.

pilot, -tu 1. учкуч. **askeri** ~ аскерий учкуч. **sivil** ~ жарандык авиация учкучу. 2. сынама, тажырыйба. ~ **bölge** тажырыйба аймагы. ~ **okul** тажырыйба мектеби.

pilotaj пилотаж, учак башкаруусу. ~ **hatası** учуу катасы.

pilotluk, -ğu учкучтук.

pim *тех.* 1. өзөк (*үстү-үстүнө же бири-бирине кийиштирилген те-*

тиктерди кармап турган). 2. болт. 3. соккуч, ургуч (*аткыч куралдарда*).

pimpirik, -ği алдан-күчтөн тайган, карыган (*киши*).

pineklemek 1. үргүлөө, магдыроо. 2. эч иш жасабай бош отуруу.

pinel *дең.* шамалдын багытын көрсөткөн аспап.

pingpong, -gu *спорт* пинг-понг, үстөл тенниси.

pinpon *арго* өлөсөлүү, картайган (*киши*).

pinti сараң.

pintilenmek сараңданыш.

pintileşmek сараң тартуу.

pintilik, -ği сараңдык.

pipet, -ti *мед.* пипетка, тамчылаткыч.

pipi (*балдардын тилинде*) чочо.

pipo мүштөк. ~ **içmek/çekmek** (*тамекини*) мүштөк менен тартыш. ~ **temizlemek** *арго* жыныстык байланыш жасоо.

pir 1. *мус.* пир (*диний сектанын, дerviштердин башчысы*). 2. пир, олуя, касиеттүү киши, колдоочу. 3. (*бир иштин/кесиптин*) устасы, атасы. 4. толук, жеткире, келиштире. **bir söyledi, ama ~ söyledi** бир сүйлөгөндө эле жеткире сүйлөдү. ~ **aşkına/yoluna** Кудай жолуна, бекер эле. ~ **aşkına çalışmak** бекер иштөө.

piramidal, -li *мат.* пирамида түрүндөгү.

piramit, -di 1. *мат.* пирамида. 2. *тар.* пирамида (*Egipед фараондорунун күмбөзү*). 3. *спорт* пирамида.

pire *зоол.* бүргө (*Pulex*). ~ **gibi** шамдагай, шылуун, чапчаң. ~ **yi gözünden vurmak** көзгө атар мерген. ~ **yi nallamak** биттин ичегисине кан куюу (*сөзмө с.* бүргөнү такалоо). ~ **yi deve yarmak** кылдан кыйкым табуу (*сөзм. с.* бүргөдөн төө жаратуу). ~ **ye kızıp yorgan yakmak**

битке өчөшүп көйнөгүн отко салуу. ~ **otu** бот. бүргө оту (*Tonacetum coccineum*).

pirelenmek 1. бүргө басып кетүү. 2. өзүндөн бүргө кароо, бүргөсүн тазалоо. 3. өтм. чыдамсыздануу, кыжаалаттануу, күмөн саноо, шектенүү.

pireli 1. бүргөлүү, бүргөсү бар. 2. өтм. шекчил, кыжаалат, арамзаа.

pirina майы сыгылган зайтун.

pirinç I, -ci 1. бот. шалы (*Oryza sativa*).

2. күрүч. ~ **kâğıdı** жука кагаз. ~ **rakısı** күрүчтөн тартылган арак. ~ **i su kaldırmamak** сиркеси суу көтөрбөө. ~ **in taşını ayıklamak** эң оор жумушту аткаруу. **Dimyat'a ~ e giderken evdeki bulgurdan olmak** мүйүздүү болом деп кулагынан айрылуу.

pirinç II, -ci 1. сары жез. 2. сары жезден жасалган.

pirit, -ti геол. пирит, күкүрттүү колчедан.

piroksen геол. пироксен.

pirüpak таптаза, таксыз, кынтыксыз.

pirzola 1. жанчылган котлет. 2. омуртканын эти.

pis 1. кир, ыпылас. ~ **su** ыпылас суу. **akar su ~ tutmaz** мак. аккан сууда арам жок. 2. жаман, начар, түнөргөн. ~ **huy** жаман мүнөз. ~ **koku** сасык жыт. 3. арам (дин боюнча таза эмес). 4. орой, одоно, адепсиз, жагымсыз. ~ **ağızlı** жаман ооз, сөгөөнөк. ~ **bıyık** текшиленбеген мурут. ~ **lâf** уятсыз сөздөр. 5. арам, чатышкан, ыпылас. ~ **işler** арам иштер. ~ ~ жагымсыз, жаман. ~ ~ **düşünmek** капалануу, ой басуу. ~ ~ **gülmek** арамзаа күлүү. ~ **i ~ine** калп эле, жок жерден, бекерден бекер. ~ **i ~ine bu kadar yol gelmişiz** бекерден бекер мынча жол келиптирбиз. ~ **su** кир суу. ~ **borusu** кир суу түтүгү.

pisboğaz тандабай жеген, сук, сугалак.

pisi 1. (балдар тилинде) мыймый, мышык. 2. сырд. с. ~ ~ мый-мый (мышыкты чакырма). ~ **balığı** зоол. деңиз камбаласы (*Limanda limanda*). ~ ~ **otu** бот. жапайы арпа (*Hordeum murinum*).

piskopos дин епископ. **baş** ~ архиепископ (христиан чиркөөсүндө).

piskoposluk, -ğu 1. епископтук (кызмат/милдет). 2. епископ имараты. 3. епископо караган аймак.

pislemek 1. булгап/ыпылас кылып салуу (айбандар). 2. кирдетүү.

pislenmek кирдөө, булгануу, ыпылас абалга келүү.

pisletmek 1. кирдетүү, булгоо, ыпылас кылуу. **çocuk üstünü başını pisletecek** бала үстү-башын булгайт. 2. өтм. бузуу, ойрондоо. **işi pisleteceğini bilseydim seni çağırmazdım** ишти ойрондоторунду билсем, сени чакырмак эмесмин.

pislik, -ği 1. кир. ~ **ten geçilmiyor** кирден басар жер жок. 2. заң, артык (айбандардын). **şu kedi ~ini temizlesinler** ушу мышыктын артыгын тазалашсын. 3. ыпыластык, булганычтык. 4. өтм. арамзаалык, кара ниеттик. **onun elinden her türlü ~ gelir** анын колунан ар түрдүү арамзаалык келет. (bir yeri) ~ **götürmek** ыпыластыкка көмүлүү. **parmağın-dan/paçasından ~ akmak** алаасынан/салаасынан кири куюлуу.

pist I, -ti сырд. с. “пыш”, “мыш” (мышыкты айдаган сөз).

pist II, -ti 1. авиа учуп-конмо тилкеси. 2. спорт жарыш тилкеси. 3. бий аянты. 4. манеж (циркте). 5. муз аянтчасы.

piston 1. mex. бишкек, поршень. 2. өтм. колдоочу, коргоочу, көтөрмөлөөчү. ~ **kolu** поршень колу. ~ **segmanı** поршень алкагы/шакекчеси.

pistonlu 1. поршендүү. 2. өтм. колдоо-

чусу/коргоочусу бар.

pişdar эск. алгачкы, чыйыр/из салган (киши).

pişi пиши (ачытылган камырдан кесип, майда бышырылган нан, боорсок).

pişik,-ği мед. бышарып/ кызарып кетме (көбүнчө жаш балдардын этинде).

pişim 1. бышым. 2. бышырым.

pişirici наабайчы.

pişirim к. **pişim**.

pişirimlik, -ği (бир) бышырымдык.

pişiris бышырыш.

pişirmek 1. бышыруу, жасоо (тамак-ты), кайнатуу. **kahve** ~ кофе кайнатуу. 2. бышыруу, бекемдөө, чыңдоо. **tuğla** ~ кирпич бышыруу. **çömlek** ~ карапа бышыруу. 3. өтм. жакшылап үйрөнүү, бышыктоо. **dersimi iyice pişirdim** сабагымды жакшылап бышыктадым. 4. бышартып/кызартып жиберүү (дененин бир жерин). 5. өтм. бышыруу, өтө ысытуу. **bu ceket beni pişirdi** бул жакет мени бышырып жиберди. **pişirip kotarmak** (бир ишти) бышыруу/бүткөрүү.

pişkin 1. бышык, бышкан. ~ **ekmek** бышкан топоч. 2. бат бышып/эзиллип кеткен. ~ **nohut** бат бышкан нокот. 3. этиятсыз, абайсыз, жоо-сунсуз, орунсуз (киши). 4. бышык, алчы-таасын жеген, шылуун.

pişkinlik,-ği 1. бышыктык, жетилгендик. 2. кайдигерлик, абайсыздык, этиятсыздык. 3. бышыктык, шылуундук. ~ **e vurmak** (бир нерсеге) моюн бербөө, элес албоо.

pişman өкүнүч, бушайман. ~ **etmek** өкүндүрүү, бушайман кылуу. ~ **olmak** өкүнүү, бушайман болуу.

pişmaniye пишмание (халва түрүндөгү таттуу).

pişmanlık, -ği өкүнүч, бушаймандык. ~ **duymak** өкүнүү. **son** ~ **faýda etmez**

аркасынан өкүнгөндөн пайда жок.

pişmek, -er 1. бышуу. **ekmek pişti** топоч бышты. **yemek pişti** тамак бышты.

2. бышуу, чың/бекем болуу. **çanak /çömlek özel ocakta pişer** карапа идиштер өзгөчө очокто бышат. 3. бышуу, жетилүү (мөмөлөр). 4. бышаруу, кызаруу (дене). 5. өтм. бышуу, көнүү (бир ишке). 6. бышыкталуу, такталуу, жакшылап даярдалуу. 7. өтм. ысыктан бышып кетүү. **pişmiş armut gibi eline düşmek** даяр оокатка ээ болуу. ~ **aşa soğuk su katmak** бүткөн ишти бүлдүрүү. ~ **kelle gibi sırtmak** ыксыз, ылайыксыз күлүш.

pişpirik, -ği бир карта оюну.

pişti бир карта оюну.

piştov пистолет.

piti: ~ ~ акырын-акырын, араң-араң. ~ ~ **yürümek** араң басып жүрүш.

piton зоол. питон (*Python*).

pitoresk, -ki көрүнүшү кооз, сүрөткө тартып койгондой.

piyade 1. аск. жоо аскер, пияда. **deniz** ~ **si** деңиз жоо аскери. 2. жеңил кайык түрү. 3. шахм. пияда, пешка. 4. эск. жөө.

piyale пияла, кадек, чөйчөк (*шаран*).

piyango 1. лотерея. **millî** ~ улуттук лотерея. 2. өтм. күтүлбөгөн окуя. ~ **çekmek** лотерея билетин алуу. ~ **çıkma/vurma** 1) лотереядан утуп алуу. 2) күтүлбөгөн жерден олжолуу болуу.

piyangocu лотерея билетин сатуучу.

piyanist, -ti муз. пианист.

piyano 1. муз. пианино, фортепьяно. **kuyruklu** ~ рояль. ~ **çalmak** пианино ойноо. 2. муз. пиано, жай, жеңил.

piyasa 1. базар. **dış** ~ тышкы базар. **iç** ~ ички базар. ~ **ya çıkarmak** базарга чыгаруу. 2. базар баасы. ~ **değeri** базар баасы. ~ **değerinin altında** базар баасынан төмөн. 3. сейил

жери, эл көзүнө, көрүнөө жер, коомдук жай. **kaç gündür ~da gözüküyor** канча күндөн бери көзгө көрүнбөйт. **~ya çıkmak 1)** базарга чыгуу. **2)** эл көзүнө көрүнүү. **birkaç gün ~da görünme!** бир канча күн эл көзүнө көрүнбө! **~ya düşmek 1)** көп/мол болуу. **2)** арго (аялдар үчүн) аягы суюлуп кетүү. **~ etmek** сейилдөө. **~sı kırılmak** кадыр-баркы түшүү.

piyaz 1. пияз (*ичке тууралган пияз, калемпир, төө бурчактан май, уксус кошуп жасалган салат*). **2.** жука тууралып, туз кошуп мыкчылган, петрушкалуу салат. **3.** арго мактоо, кошомат сөз. **~lara karnım tok** мактоодон тажадым. **~ vermek/yapmak** мактоо, жагынып сүйлөө.

piyazlamak 1. (этти) чыктоо (*пияз, калемпир ж. б. татымдар менен*). **2.** арго мактоо, жагынуу, кошомат кылуу.

piyederal пьедестал, түп.

piyes ад. пьеса.

piyon 1. шахм. пияда, пешка. **2.** арго оңой колдонулган киши.

pizza пизза.

plaçka 1. чабуул, чаап/талап/уурдап кетиш. **2.** олжо.

plâj пляж.

plak,-ği 1. граммафон табагы. **~ çalmak** граммафон табагын коюу. **2.** фото-плёнка. **3.** металл, пластинка. **4.** көрнөк, жазылуу такта. **~ı bozulmak** арго эригүү, зеригүү.

plâka 1. номер белгиси (*машиналардын*). **2.** көрнөк (*көчөлөрдүн аты көрсөтүлгөн*).

plâkalı номерлүү. **Ankara** ~ Анкара номерлүү.

plâket, -ti плакет (*ардак белгиси катары тапшырылган металл кабартама*).

plân план (*ар түрдүү мааниде*). **~ı**

hayata geçirmek планды аткаруу/турмушка ашыруу. **~ kurmak/yapmak** план куруу. **... ~da olmak** ... – планда болуу. **ön ~da olmak** алдыңкы планда болуу. **ikinci ~da olmak** экинчи планда болуу.

plânçete геогр. манзула (*карта чыгарган аспан*).

plânet, -ti астр. планета.

plânetarium планетариум.

plânkton бот. планктон.

plânlama пландама.

plânlamak 1. пландоо. **2.** планын сызуу.

plânlâştırmak пландаштыруу.

plânlı 1. пландуу, планга ылайык. **2.** алдын ала ойлонуштурулган (*кылмыш*).

plânör авиа планёр.

plânsız плансыз.

plânşet, -ti планшет.

plântasyon плантация.

plânya сүргү (*тактай сүргөн*). **~ etmek** сүрүү, сүрүп жылмалоо.

plâsenta анат. плацента, баланын тоңу.

plâsman экон. жатырым, инвестиция (*капиталды*).

plâster мед. пластырь.

plâstik, -ği 1. пластик, ийкемдүү, ийилчээк. **2.** органикалык-синтетикалык материал, пластмасса. **3.** пластмассадан жасалган. **~ ameliyat** пластикалык операция. **~ cam** пластикалык айнек. **~ sanatlar** үч ченемдүү санаттар. **~ tutkal** пластикалык клей.

plâstron 1. чарайна (*фехтовальщиктин*). **2.** манишка.

plâtform 1. геогр. платформа, бийик жер. **2.** саяс. платформа, негиз.

plâtin хим. , физ. платина.

plâto 1. геогр. жайлоо, плато. **2.** кино сет, декорация жасалган жер.

Plâtoncu филос. платонист.

Plâtonculuk, -ğu филос. платонизм.

plâtonik, -ği кыялдан, узактан (сүйүү, сезим).

plâza плаза

plâzma биол., физ. плазма.

plebisit, -ti ук. референдум.

plevra анат. плевра, көкүрөк боштугунун чели.

pli 1. бүктөм, плиссе. 2. бүктөм-бүктөм, плиссе. ~ **etek** плиссе этек.

plili плиссели, бүктөмдүү.

plise 1. плиссе, бүктөм. 2. плисселүү, бүктөмдүү.

plüralist, -ti филос. плюралист.

plüralizm филос. плюрализм.

plütokrasi социол. плутократия.

Plüton астр. Плутон.

plütonium хим. плутоний.

poca дең. кеменин шамал жак бети.

pocalamak к. **bocalamak**.

podösüet, -ti жаргак тери.

podyum 1. кичине платформа, подиум. 2. архит. подиум.

pof туур. с. күп, тарс. **yastık ~ diye yere düştü** жаздык күп деп жерге түштү. **balon ~ diye patladı** шар тарс деп жарылды.

pofur: ~ ~ 1. туур. с. дүп-дүп, күп-күп. 2. буркурап/буралып чыккан (түтүн).

pofurdamak үшкүрүнүү, күрсүнүү.

poğaca погача (ичине быштак, тууралган эт ж. б. коюлуп жасалган тооч).

poğpoh жалган мактоо, жагынуу, кошо-мат. ~ ~ **a gelmek** мактоого манчыркоо.

poğpohçu мактоону/кошоматты сүйгөн.

poğpohlamak мактоо, жагынуу, кошо-мат кылуу.

poker покер (карта оюну). ~ **oynamak** покер ойноо.

polargı физ. поляризатор.

polarimetre физ. поляриметр, уюл өлчөгүч.

polarimetri физ. поляриметрия.

polariskop, -pu физ. полярископ.

polarizasyon физ. поляризация.

polarma к. **polarizasyon**.

polarmak физ., хим. уюлдаштыруу, поляризация.

polaroit, -di физ. полароид.

polemik 1. полемика, талаш. ~ **e girmek** полемикага/талашка кирүү. ~ **konusu** талаш маселе. 2. полемикалык, талаш туудурган.

poli поли- ("көп" маанисин берген өңмүчө). **poligrafi** полиграфия. **poliasit** поликычкыл.

poliçe 1. вексель. 2. камсыздандыруу каты.

polietilen хим. полиэтилен.

polifoni муз. полифония.

polifonik, -ği полифониялык.

poligami полигамия, көп аялдуулук.

poliglot, -tu полиглот, көп тил билген.

poligon 1. полигон, бута атма жайы. 2. мат. көп бурчтук.

poliklinik, -ği поликлиника.

polim арго калп. ~ **atmak** калп айтыш.

polimer хим. полимер.

polimeri хим. полимерия.

polimerleşme хим. полимерлешме.

Polinezya Полинезия.

Polinezyalı полинезиялык.

poliomyelit, -ti мед. полиомелит, сөөк күлгунасы.

polip, -pi 1. зоол. маржан полиби (*Ant-hozoa*). 2. мед. полип, ыйлаакча.

polipropilen хим. полипропилен.

polis 1. полиция. ~ **karakolu** полиция пункту/штабы. ~ **müdürü** полиция мүдүрү. ~ **nezareti** полиция көзөмөлү. 2. полицай, полиция кызматкери. ~ **hafiyesi** изкубар, детектив. 3. полис, шаар-мамлекет.

polisiye ад. детектив чыгарма. ~ **filmi** детектив фильм.

polislik, -ği 1. полиция кызматы. 2. полицейлык.

politeizm дин политеизм, көп кудайлуулук.

politeknik, -ği политехник.

politik, -ği саясий. ~a *münasebetler* саясий байланыштар. ~ *oyunlar* саясий оюндар.

politika 1. саясат. *barış ~sı* тынчтык саясаты. *dış ~sı* тышкы саясат. *iç ~sı* ички саясат. *sömürge ~sı* колониалдык саясат. **2.** *өтм.* саясат, ыкма, метод. *fiyat ~sı* баа саясаты. **3.** *өтм.* куулук, арамзаалык. ~ *gütmek/yarpmak 1)* саясат жүргүзүү. **2)** *өтм.* жагынуу, өз кызыкчылыгын көздөө.

politikacı 1. саясатчы, саясий ишмер. **2.** *арго* саясатчы, шылуун, шумпай.

politikacılık, -ğı *өтм.* саясатчылык, куулук, шылуундук.

poliüretan *хим.* полиуретан.

polivinil, -li *хим.* поливинил.

poliester полиэстер.

polka *муз.* полька (*бий*).

polo *спорт* поло.

Polonez 1. поляк. **2.** *муз.* полонез. **3.** *муз.* полька.

Polonya Польша.

Polonyalı поляк, польшалык.

polonyum *хим.* полоний.

Pomak, -ğı помак (*мусулман болгарлар*).

Pomakça помак тили.

pomat, -dı 1. помада. **2.** чач майы.

pompa насос. *hava ~sı* аба насосу. *su ~sı* суу насосу.

pompalamak насостоо, насос менен үйлөтүү/сорттуруу.

ponje *текст.* понже (*жука жибек*). ~ *patis* понже батис.

ponksiyon *мед.* пункция, денеден суюктук сордурма.

ponpon 1. понпон, помпон (*чачылуу топ*). **2.** упа сүргүч.

ponza (~ taşı) пемза. ~ *taşı sürmek* пемза ташы менен сүрүү.

ponzalamak пемза менен кырып/жышып жуу.

pop *муз.* поп, популяр. ~ *müzik* поп/популяр музыка.

poplin 1. поплин (*кездеме*). **2.** поплинден жасалган (*кийим*).

popo көчүк, жамбаш.

popülarite популярдуулук, атактуулук.

popüler 1. популяр, элге жаккан. **2.** атактуу, таанымал.

popülist, -ti популист.

popülizm популизм.

pornografi порнография.

porselen 1. фарфор. **2.** фарфордон жасалган. ~ *kap* фарфор идиш.

porselenci фарфор жасаган/саткан киши.

porsiyon порция (*тамакта*). *tam* ~ бир порция. *yarım* ~ жарым порция.

porsuk I, -ğu *зоол.* кашкулак (*Melez melez*). ~ *ağacı* *бот.* тис (*Taxus baccata*).

porsuk II, -ğu борсуган, көпшөк, бош, шалбыраган (*дене, тери ж. б.*).

porsumak к. pörsümek.

port, -tu *комп.* порт.

portakal 1. *бот.* апельсин (*даразы*) (*Citrus aurantium*). **2.** апельсин (*мөмөсү*). ~ *rengi* сары-кызыл, апельсин түсү. ~ *suu* апельсин маңызы/ширеси.

portakallık, -ğı апельсин бакчасы.

portatif портатив, ташыма, бүктөмө. ~ *karyola* бүктөмө керебет. ~ *radio* ташыма радио.

portbagaj багаж, жүк койгуч (*машине ж. б. унааларда*).

porte 1. (*бир иштин*) аракет майданы, мерчем, арена, тармак. **2.** маани, нарк, баа. **3.** *муз.* нота сызыктары.

Portekiz Португалия.

Portekizce португал тили, португалча.

Portekizli португалиялык.

portföy капчык.

portmanto вестьер, киребериш шкафы.

portmone портмоне, капчык.

porto портвейн (*шаран*).

portre 1. портрет. **2.** *ад.* образ, сүрөттөмө.

portreci портретист.

pos коюу, узун (*мурут*). ~ **biyıklı** коюу, узун муруттуу.

posa чөкмө, тунма, чөбөгө, топ, күлжара. ~ **sını çıkarmak 1)** кактабай канын соруу. **2)** талпактай сабоо.

posalanmak чөгүү, тунуу, чөбөгөсү/күлжарасы чыгуу.

post, -tu 1. тери, көрпө. **ayı ~u** аюунун териси. **geyik ~u** кийиктин териси. **2. диал.** жан, өмүр. ~ **unu kurtarmak** жанын ала качуу. **3.** кызмат, пост. ~ **kavgası** кызмат үчүн кырылыш. **4. дин** шейх ордосу. ~ **çıkarmak 1)** (малдын) терисин сыйруу. **2)** арго талпагын ташка жаюу, өлөрчө сабоо. ~ **u deldirmek** ок тийип жан берүү. ~ **elden gitmek 1)** өлтүрүлүү. **2)** кадырбаркы түшүү. ~ **karmak** (бирөөнүн) ордун тартып алуу. ~ **u sermek** жайылып/жайкалып отуруп алуу (барган жеринде).

posta 1. почта. ~ **güvercini** почта көгүчкөнү. ~ **havalesi** акча которуш. ~ **kutusu** почта кутусу. ~ **pulu** почта маркасы. **2.** почта офиси. **3. аск.** пост, нөөмөт, күзөт. **gözetleme ~sı** күзөтчү посту. **4.** чабарман, курьер. **5.** жолу, сапар, ирет. **bu araba bütün eşyaı dört ~da taşır** бул машине бардык буюмдарды төрт сапарда ташыйт. **6.** байланыш, кабар, катнаш. ~ **yı kesmek** байланышты үзүү. **7.** команда. ~ **ya atmak/vermek** почтового салуу. ~ **etmek 1)** полиция пунктуна алып баруу. **2)** (бирөөнү) зордоп бир жакка жиберип ийүү. ~ **koymak** (бирөөнүн) жүрөгүнүн үшүн алуу, коркутуу. ~ **yarmak** сапар аткаруу, каттоо.

postacı почточу.

postacılık,-ğı 1. почточулук (кызматы/милдети). **2.** почта иштери.

posta(ha)ne почтамт, почта үйү.

postal 1. кончтуу, калың бот. **2. өтм.**

аягы суюк аял.

postalamak 1. почта менен жиберүү. **2. өтм.** (бирөөнү) зордоп (бир жакка) жөнөтүп ийиш.

poster постер, дубал бою сүрөт (салтанаттуу күндөрдө асылган).

postiş кошмо чач (аялдарда).

postlu терилүү, көрпөлүү.

postnişin дервиштер ложасынын башчысы, шейх.

postrestant, -tı сурап алма почта.

post-scriptum кошумча, кыстырма (катка).

postulat, -tı лог., мат. постулат.

poşet, -ti 1. желим пакет. **2.** пакет чай.

poşu жүн/жибек/пахтадан токулган жоолук чачылуу.

pot I, -tu 1. жаңылыш тигиш, бүктөлүш (кийимдеги). **2.** жаңылыш/ орунсуз сөз, ката. **3. арго** покер (карта оюну). ~ **gelmek** (иш) тескери кетүү. ~ **kırmak** орунсуз сөз сүйлөп алуу. ~ **yarmak** туура эмес тигип алыш. ~ **yeri** (бир нерсенин) кемчил/талуу жери.

pot II, -tu сал. ~ **başı** сал токтогон жээк.

pota хим. **1.** тигель идиш (металл эритиш үчүн). **2.** (баскетболдо) баскет.

potansiyel потенциал, даремет. **insan ~i** адам даремети. ~ **enerji** потенциалдык энергия.

potas хим. поташ.

potasyum хим. калий.

potin бот, ботинка.

potkal, -li дең. поткал (кырсыктаган кемеден ичине кат жазылып, деңизге ташталган ишше).

potlanmak кыйшык/тырышып/бүктөлүп тигилип калуу (кийим).

potpuri муз. попурри.

potuk, -ğu ооз. бото (төөнүн баласы).

potur 1. бүйүрмөлүү. **2.** бүйүрмөсү көп, кончу тар шалбар.

pound паунд (англис акча бирдиги).

poyra күпчөк (дөңгөлөктүн).

poyraz 1. муздак шамал (*түндүк-чыгыштан соккон*). 2. түндүк жак.

poyrazlamak муздак шамал (*пойраз*) согуу.

poz 1. поза, туруш. 2. *фото* объектив ачык калган учур. 3. *өтм.* кыйынсыныш, манчыркаш. ~ **almak** *фото* сүрөткө тартуу. ~ **vermek** сүрөткө түшүү.

pozcu көйрөң, сылаңкороз.

pozisyon 1. позиция, өңүт. 2. *өтм.* абал, жагдай, кырдаал.

pozitif *мат., филос., физ.* позитив, оң. ~ **bilimler** табигый илимдер. ~ **kutup** *физ.* оң уюл (+). ~ **sayı** *мат.* оң сан.

pozitivist,-ti 1. *филос.* позитивист. 2. позитивисттик. ~ **felsefe** позитивисттик философия.

pozitivizm *филос.* позитивизм.

pozitron *физ.* позитрон.

pozometre *фото* экспонометр.

pöf *сырд. с.* бөф! өф! ~ **ne pis koku!** бөф, кандай сасык жыт!

pörsük борсуган, бүксүгөн, бырышкан.

pörsümek 1. борсуп/бүксүп кетүү. 2. былжыроо, бырышып-тырышып калуу, салаңдоо, салбыроо (*мис. тери, эт*).

pösteki бостек/постек, көрпө (*койдун/эчкинин*). ~ **sini çıkarmak** тарпын чыгаруу, терисин тескери союу. ~ **gibi serilip yatmak** талпактай жайылып жатуу. ~ **saydırmak** (*бирөөнү*) пайдасыз/тажатма ишке салып коюу. ~ **sini sermek** талпагын ташка жаяу, өлөрчө сабап салуу. ~ **yi sermek** (*конокто*) кечке отуруп алуу.

pötifur петифур (*печенье түрү*).

pötikare 1. майда чарчылуу кездеме. 2. бул кездемеден тигилген (*кийим*).

prafa карта оюну.

pragmacı *филос.* прагматик.

pragmacılık, -**ğı** *к.* **pragmatizm**.

pragmatizm *филос.* прагматизм.

pranga кишен. ~ **kaçığı** ашынган мыкаачы/кылмышкер. ~ **ya vurmak** (*бутка*) кишен салуу.

pratik, -ği 1. практика, тажырыйба, иш, ык. ~ **göstermek** иш жүзүндө көрсөтүү. ~ **yapmak** тажырыйба үйрөнүү. 2. колдонуштуу, ыңгайлуу, ийкемдүү. 3. ыкма, усул, метод. 4. тажырыйбалуу, ыктуу, шыктуу. ~ **te** иш жүзүндө. ~ **ten öğrenmek** тажырыйба жүзүндө үйрөнүү.

pratika *дең.* кириш-чыгыш уруксаты (*кемелерге берилген*).

pratikleşmek колдонуштуу/ыңгайлуу боло баштоо.

pratisyen 1. практик, тажырыйбадан үйрөнгөн, практикант.

prefabrikasyon кураштырма (*үй, кеме ж. б.*).

prefabrike курама үй, фин үйү.

prehistorik, -ği тарыхтан мурунку.

prehistorya тарыхтан мурун.

prelüd, -dü *муз.* прелюдия.

premature ара төрөлгөн (*бала*).

prens принц, канзаада, такты мураскору.

prenses принцесса, өкүмдар кызы/аялы.

prensip, -bi принцип. ~ **edinmek** принцип кылуу/тутуу. ~ **itibariyle** принцип боюнча. ~ **sahibi** принцибинен тайбас.

preparat, -ti препарат.

pres I 1. пресс, баскы. **idrolik** ~ гидравликалык пресс. 2. сыккыч (*мөмө ширесин сыккан*).

pres II басма сөз, пресса.

presbit, -ti *мед.* жакынды көрбөө (*көз оорусу*).

presbitlik, -ği *мед.* жакындан көрбөс-түк.

prestij престиж, аброй, артыкчылык, кадыр. ~ **ini kaybetmek** абройон түшүрүү, кадырын жоготуу.

presto *муз.* престо (*ылдам темп*).

prevantoryum *мед.* профилакторий.

prezentasyon 1. презентация, тушоо кесер (*жаңы китептин/фильмдин ж. б.*). 2. тааныштыруу (*кишилерди*).

prezervatif презерватив.

prim 1. *фин.* кошумча эмгек акы. 2. айлык камсыздандыруу акысы. 3. баалуу кагаздардын баа/ артышынан түшкөн пайда.

primadonna *муз.* примадонна.

primat, -tı *зоол.* примат.

primitif примитив, жөнөкөй, жупуну.

primitivizm примитивизм.

printer *комп.* принтер, жазуучу.

priz 1. *элек.* штепсель, сайгыч. 2. *тех.* өткөргүч. ~**den çekmek** *элек.* штепселди токтон сууруу. ~**e takmak** штепселди токто саюу.

prizma *мат.* призма.

problem 1. *мат.* маселе. ~ **çözmek** маселе чыгаруу. 2. проблема, кыйынчылык. **ülke büyük ~ler ile karşı-karşıya kaldı** өлкө чоң кыйынчылыктарга туш болду. 3. мүнөзү татаал, багылышы кыйын. ~ **çocuk** кыйынчылык жараткан бала.

problemli проблемалуу, кыйынчылык жараткан, кыйнаган.

prodüksiyon *кино* кино тартуу, режиссура.

prodüktör 1. *кино, теле.* режиссёр. 2. *соода* өндүрүүчү.

Prof. (Professör'*дун кыск.*) профессор.

profesör профессор.

profesörlük, -ği профессорлук.

profesyonel профессионал, адис.

profesyonelleşmek профессионалдашуу, адистешүү.

profesyonellik, -ği профессионалдык, адистик.

profil 1. профиль, жара кесилиш. 2. профиль, капиталдан көрүнүш. ~ **görüntüsü** профилден көрүнүшү.

program 1. программа, план. ~**a göre** программа боюнча. ~**a uymak** про-

граммага ылайыкташуу. 2. (*радио/телевидениеде*) программа. 3. *комп.* программа. 4. (*оюн, концерт ж. б-да*) программа. ~ **yarmak** 1) программа түзүү. 2) программа уюштуруу.

programcı 1. программ түзгөн, уюштурган. 2. *комп.* программист. 3. (*радио, ТВде*) редактор. 4. программа саткан/тараткан киши.

programlamak программалоо.

programlaştırmak программалаштыруу.

programlı 1. программалуу. 2. программа боюнча иштелген. ~ **çalışma** программа боюнча иштөө.

programsız 1. программасыз, программалан тышкары. 2. тартипсиз, башаламан, баш-аягы жок.

proje проект, долбоор. ~ **aşamasında** долбоор абалында. ~ **sunmak** долбоор сунуш кылуу. ~ **tasarlamak** долбоор даярдоо.

projeksiyon 1. чагылуу, проекция (*экранда*). 2. *мат.* проекция.

projektör 1. прожектор, айдыңдаткыч (*лампа*). 2. прожектор (*аннарам*). 3. *авто* фара. ~**leri yakmak** фараларды күйгүзүү/жандыруу.

projelendirmek долбоор/проект абалына алып келүү, долбоорго айландыруу.

proletarya пролетариат.

proleter пролетар, жумушчу.

prolog *ад.* пролог.

propaganda пропаганда, үгүт. ~ **yarmak** үгүт/пропаганда жасоо.

propagandacı пропагандист, үгүтчү.

propagandist, -ti пропагандист, үгүтчү, таанытымчы.

prosedür процедура, жол, ыкма.

prospektüs проспект, каталог, ачыктама.

prostat, -tı *анат.* простата (*бези*).

protein *хим.* протейин.

proteinli протейини көп/мол (*азык*).

Protestan *дин* протестант.

Protestanlık, -ğı протестанттык.

protesto 1. каршы чыкма, каршылык көрсөтмө, протест. 2. нааразычылык (*жазуу/оозеки түрүндө*). ~ **notası** *дипл.* нааразычылык нотасы. 3. дең. протест (*бороон маалында кемеден ыргытылган жүктөрдүн тизмеси*). ~ **çekmek** каршылык/протест билдирүү. ~ **etmek** кабыл албоо, каршы чыгуу.

protez *мед.* протез, жасалма, кийме, такма. ~ **diş** кийме тиш. ~ **kol** такма кол.

protezci протез жасаган/саткан киши.

protokol, -lü 1. токтом, протокол (*чогулуштун, сурактын ж. б.*). 2. *дипл.* келишим токтому. 3. протокол (*дипломатиялык этикет*). **imza** ~ **ü** келишимге кол коюу азем. ~ **ge-regi** протоколго ылайык.

proton *хим., физ.* протон.

protoplazma *биол.* протоплазма.

prototip, -pi прототип.

prova 1. сыноо, тажырыйба, байкоо, машыгуу. 2. кино, *театр* репетиция. 3. кийип/өлчөп/ченеп көрүү (*кийимди*). **son** ~ акыркы ченеп көрүү. 4. *полигр.* корректура. ~ **yapmak** 1) байкап/сынап/тажырыйба жасап көрүү, машыгуу. 2) кийип/ченеп көрүү (*кийимди*). 3) оңдоо, текшерүү (*жазууну*).

provizyon *фин.* чек наркы.

provizyonsuz *фин.* нарксыз/каршылыксыз (*чек*).

provokasyon провокация.

provokatör провокатор, тыңчы, чагымчы.

prömiyer *театр* премьеры.

Prusya Пруссия.

Prusyalı пруссиялык.

pruva *дең.* кеменин тумшугу/мурду.

psikanalist, -ti психоаналист.

psikanaliz психоанализ.

psikiyatr психиатр.

psikiyatri психиатрия.

psikiyatrlist, -ti психиатрист.

psikolog психолог.

psikoloji психология.

psikolojik психологиялык.

psikolojizm психологизм.

psikopat, -ti психопат.

psikopati психопатия.

psikopatoloji психопатология.

psikoterapi психотерапия.

psikoz психоз.

psişik психикага/рухка тиешелүү.

PTT (Posta, Telegraf, Telefon İşletmesi) - *нин кыск.*) почта, телеграф, телефон офиси.

puan 1. *спорт* упай, эсеп. 2. *пед.* баа, упай. 3. так, темгил, чекит (*кездемедеги*). ~ **almak/kazanmak** упай алуу/ упайга ээ болуу. ~ **hesabıyla yenmek** упай эсеби менен жеңүү.

puanlama баалама, упай берме.

puanlamak баалоо, упай берүү, эсептөө.

puanlı чаар, чекиттүү (*кездеме*).

puanlık, -ğı упайлык. **kırk** ~ **soru** кырк упайлык суроо.

puanter пойнтер (*алгыр ит*).

puding, -ği пуддинг.

pudra *упа.* ~ **sürmek** *упа* сүйкөө. ~ **şekeri** *упа* шекер (*таттуулардын үстүнө себилген*).

pudralamak упалоо, *упа* сүртүү.

pudralı упалуу, *упа* сүйкөлгөн.

pudralık, -ğı *упа* кутусу.

pudriyer *к.* **pudralık**.

puf I 1. пуф (*аркасы жок жумшак пас орундук*). 2. көптүрүлгөн, көбүңкү, борпоң, жумшак. ~ **böreği** *пүф* бөреги (*ичине сары быштак же эт коюлуп бышырылган май токоч*).

puf II *сырд. с.* өх! түф! (*тажаганда, жаны кашайганда айтылат*).

pufla 1. *зоол.* гага кушу (*Somateria mol-lisima*). 2. гага кушунун түгү, мамык. ~ **gibi** мамыктай. ~ **yastık** мамык жаздык.

puflamak өхүлөп, ахалоо, кейипкепчинүү.

puhu (~ **kuşu**) зоол. үкү (*Bubo bubo*).

pul 1. почта маркасы. ~ **yapıştırmak** марка чаптоо. 2. *тар.* тыйын. 3. тыйын түрүндөгү жасалгалар. 4. тавла оюну таштары. 5. кабырчык (*балыктарда, куштарда*). 6. түрпү (*өсүмдүктө*). 7. бөрк (*мыкта*). 8. чаар, сепкил, темгил. 9. пул, акча. **paran pulun var mı?** акча-тыйының барбы? ~ **kanatlar** кабырчык канаттуулар (*Lepidoptera*). ~ **kaya** геол. сланец. ~ ~ 1) кабырчык-кабырчык. 2) түлөп-түлөп түшкөн. 3) чыбыр-чыбыр (*мис. көл, деңиз*).

pulat,-dı болот. ~ **gibi** болоттой (*күч-түү, чымыр*).

pulcu 1. марка сатар. 2. марка коллекционер, филателист.

pullamak 1. марка жабыштыруу. 2. жылтырак тыйындар менен кооздоо.

pullanma мед. түлөө (*териде байкалган оору*).

pullanmak 1. марка жабыштырылуу. 2. түлөп/сыйрылып түшүү (*тери, боёк ж. б.*).

pullu 1. маркалуу, марка чапталган. 2. кабырчыктуу. 3. жасалгалуу, кооздолгон (*майда тыйындар менен*). ~ **elbise** майда жылтырактар тагылган көйнөк. 4. бөрктүү (*мык*). 5. чаар, сепкилдүү.

pulluk, -ğu соко.

pulman: ~ **koltuk** аркасы жаткырылган отургуч.

puluç, -cu жыныстык күчү чабал (*эр-кек*).

puma зоол. пума (*Feis concolor*).

punç, -cu пунш.

punt, -du маал, учур, ыңгай. ~ **unu bulmak** ыңгайын табуу. ~ **una getirmek** учурун тууралоо.

punto полигр., комп. пункт, арип. **yazıların on ~ ile yazılması isteniyor** жазуулардын он пункт менен

жазылышы талап кылынат.

puntolu полигр., комп. ... чондукта, пунктта.

pupa 1. *дең.* кеменин куйругу. 2. аркадан. **rüzgâr ~ esiyor** шамал аркадан сокту. ~ **yelken gitmek** (*кеме*) шамалдын шары менен кетүү.

puro сигара, чылым (*узун*).

pus I 1. жөө туман. 2. (*айрым мөмөлөрдө*) чайыр. 3. (*дарактарда*) эңгилчек.

pus II эли, дюйм (*өлчөм бирдиги*).

pusarik, -ğı бүдөмүк, мунарык.

pusarmak бүдөмүктөнүү, мунарыктоо, тумандоо.

pusat, -tı 1. курал-жарак, согуш кийими. 2. жабдык, аспап.

pusatlanmak жоо-жарагын шайлануу.

pusatlı жоо-жарагын курчанган/куралданган.

puset,-ti коляска (*жааш балдар салынын түртүлгөн*).

puslanmak 1. тумандоо. 2. буулануу (*мис. терезе*). 3. шүүдүрүм түшүү.

puslu 1. тумандуу, бүркөк. 2. шүүдүрүмдүү. 3. эңгилчектүү, эңгилчек баскан (*дарак*).

pusmak 1. жашынуу, сактануу, корголоо. 2. туман тароо. 3. *өтм.* түнөрүү, кабагы бүркөлүү.

pusu буктурма. ~ **ya düşmek** буктурмага түшүү. ~ **ya düşürmek** буктурмага түшүрүү. ~ **kurmak/~ya yatmak** буктурма куруу, буктурмада аңдып жатуу.

pusula I компас. ~ **ibresi/iğnesi** компас жебеси. ~ **yı şaşırmak** *арго* 1) кыйын абалда калуу, эмне кыларын билбөө. 2) туура эмес жолго түшүү.

pusula II 1. чакыруу кагазы (*аскерге, сотко ж. б.*). 2. аласа кагазы. **hesap/masraf ~sı** (*ресторанда*) эсеп. 3. бюллетень. **seçim/reş ~sı** шайлоо бюллетени.

puşt, -tu 1. кызтеке. 2. *сөгүш* арамсийдик.

put I, -tu 1. *дин* бут, идол, табынган нерсе. 2. (*христианчылыкта*) крест. ~ **gibi** кыймылсыз, үнсүз-сөзсүз. ~ **a tapınmak** бутка сыйынуу/табынуу. ~ **kesilmek** сенейип/катып калуу.

put II, -tu үч-төрт кат чыйратылган жибек жип.

putlaşmak ыйыкташуу, идол болуу, сыйына/табына баштоо, культка айлануу.

putlaştırmak ыйыкташтыруу, идол кылуу, сыйынуу/табынуу.

putperest,-ti бутпарас, бутка сыйынган.

putperestlik,-ği бутпарастык, бутка сыйынуучулук.

püf *сырд. с.* пүф, үф (*бир нерсени үйлөгөндө чыккан үн*). ~ **desen uçacak** үф деп койсоң учуп кетчүдөй (*арык, алсыз*). (*bir işin*) ~ **noktası** бир иштин эң кылдат/эң талуу жери, сыры. ~ **noktasını bulmak** (*бир иштин*) сырын билип алуу.

püfkürmek 1. үйлөө. 2. бүркүү (*жалын, суу ж. б.*). 3. чулчуйтуу (*оозду*).

püfleme үйлөө (*өчүрүү/суутуу үчүн*).

püfür: ~ ~ үлп-үлп (*соккон жел үчүн*). **rüzgâr** ~ ~ **eserek ortalığı serinletiyordu** шамал үлп-үлп согуп, айлананы серүүндөттү.

pülverizatör пульверизатор.

pür - I *татаал сөздүн биринчи бөлүгү:* толук, бүтүн, болушунча. **pürsurat** болгон ылдамдыгы менен.

pürşiddet болгон күчү менен.

pür II ооз. бүр (*ичке/ийне жалбырак*).

pürçek, -ği 1. саамай чач. 2. тармалданган, толкунданган (*чач*). 3. *өтм.* ойку-кайкы, түшүнүксүз.

pürçeklenmek тармалдануу, ийрилип-бүйрүлүп туруу.

pürçekli тармал, тармалдашкан.

pürdiken тикенектүү, ийнелүү.

püre пюре. **patates ~si** картошка пюре.

pürhiddet, -ti каары катуу, жинденген.

pürüten пуритан.

pürkeyf жырлаган, ырахатка баткан.

pürnamus ар-намыстуу, ак ниет, чынчыл.

pürneşe жадырап-жайнаган, ачык-айрым, шайыр.

pürtelaş карбалас, алдастаган, антаңдаган.

pürtük, -ğü бүртүк, бодур. ~ ~ бүртүк-бүртүк, бодур-бодур.

pürtüklenmek бүртүк-бүртүк болуу.

pürtüklü бүртүктүү, бодурлуу.

pürüz 1. бүдүр, быдыр. 2. кыйшык, кынтык, кемчилик. 3. *өтм.* бөгөт, жолтоо, кыйынчылык. ~ **ayıklamak/temizlemek** 1) кыйынчылыктарды жеңүү, тоскоолдуктарды ашып өтүү. 2) кемчиликти жоюу.

pürüzlenmek 1. быдырлануу, бүдүр басыу. 2. (*үн*) каргылданып/кысылып/муунуп чыгуу. 3. *өтм.* чатышуу, татаалдануу, кыйындашуу.

pürüzlü 1. одур-бодур, быдырлуу. ~ **yüzey** быдырлуу бет. 2. каргылданган/кысылган (*үн*). 3. *өтм.* кыйын, татаал, чатышкан. ~ **iş** кыйын иш.

pürüzsüz 1. жылмакай, түптүз, сыйда. 2. кынтыксыз, кыйшыксыз, түз. 3. *өтм.* кыйынчылыксыз, оңой, түз.

püskül чачы, чок (*жасалга иретинде тагылган*). ~ ~ чачыланган.

püsküllü чачылуу, чоктуу. ~ **örtü** чачылуу жапкыч. ~ **perde** чачылуу парда. ~ **belâ** кутулбас балаа.

püskürme 1. бышкырма, бышкырык, чачкыч, бүрккүч. **gaz ~sü** газ бүрккүч. ~ **aleti** бүрккүч курал. 2. чачма, бүркмө, атма. **yanardağ ~si** жанар тоо бүркмөсү.

püskürmek 1. бышкыруу, бүркүү, чачуу. 2. (*жанар тоо*) бышкыруу, атуу. 3. бышкырып/күлүп жибөрүү. 4. *өтм.* каар/заар чачуу, жинденүү, албууттануу.

püskürteç, -ci бүрккүч, чачкыч, пульверизатор.

püskürtmek **1.** бышкыртуу, бүркүү, чачуу. **su** ~ суу бүркүү/чачуу. **2. аск.** кайра качыруу, чегиндирүү, жапыруу. **düşmanı geriye** ~ душманды кайра качыруу/жапыруу.

püskürtü геол. бышкырык, лава, жанар тоо бүркүнтүсү.

püskürük,-ğü бышкырык, атылып/бышкырып чыккан (*жанар тоо лавасы*).

püslü: süslü ~ жасанган-түсөнгөн,

ойсондогон.

püsür **1. өтм.** балаа, балакет, жан кашайткан (*нерсе*). **2. орой** шүмшүк, жексур, жек көрүмчү. **3. ооз.** жатып ичер жанбакты. **4. ооз.** чачышкан, саксайган (*чач*). **5. ооз.** чиеленген, чатышкан (*иш*).

püsürlü орой ишке/бокко жарабаган, түккө турбаган.

pütür бүдүр. ~ ~ бүдүр-бүдүр.

pütürlü бүдүрлүү.

pütürsüz бүдүрсүз, жылма.

R

R,r *түрк алфавитинин жыйырма биринчи тамгасы.*

Rab, -bbi Кудай, Теңир. ~**ım** Кудайым, Теңирим.

rabbanî **1.** Кудайдан/Теңирден келген/айткан. **2.** Теңирге жеткен/улашкан.

Rabbi: ya R~! оо, Жараткан!

rabit,-pti боо, байлама, бекитме, бекемдеме. ~ **edatı** байламта.

rabita **1.** байланыш, катнаш. **2.** мамиле, көңүл. **3.** көз карандылык. **4.** тартип, катар, ирет, система. **5.** *грам.* байламта.

rabitalı **1.** байланыштуу, орундуу, жандуу. ~ **söz** орундуу сөз. **2.** түзүк, жайлуу, иреттүү, нарктуу. ~ **bir ev** түзүк үй. **3.** олуттуу, салабаттуу, нарктуу, наабаттуу. ~ **kadın** наабаттуу аял.

rabitasız **1.** байланышы/баш-аягы жок, орунсуз. ~ **konuşma** баш-аягы жок сөз. **2.** тартисиз, иретсиз, чачылган. **3.** мүнөзү жеңил, олутсуз, туруксуз (*киши*).

rabitasızlık,-ğı **1.** байланышсыздык, баш-аламандык. **2.** иретсиздик, чачкындык. **3.** туруксуздук, жеңил ойлуулук.

raca ража (*Индияда принцтерге берилген наам*).

racon *арго* **1.** жол, ыкма, усул, адат. **2.** жасалмалык, көйрөңдүк. ~ **kesmek** *арго* **1)** көйрөңдөнүү, көтөрүлүү. **2)** көрүнүшкө карап баа берүү.

radar радар, радиолокатор.

radarcı радар оператору.

radde **1.** даража. **2.** жакын, чама. ~**lerinde/~sinde** жакын, чамасында. **akşam sekiz ~lerinde** кечинде саат

сегиз чамасында. **son ~ye kadar** акыр-аягына чейин.

radikal, -li **1.** радикал, түп-тамырынан. ~ **değişimler** радикал өзгөрүүлөр.

2. *саяс.* радикал. ~ **parti** радикал партия.

radikalist, -ti *саяс.* радикал.

radikalizm *саяс.* радикализм.

radon *хим.* радон.

radyan *мат.* радиан (*бурч өлчөр*).

radyasyon *физ.* радиация.

radyatör **1.** радиатор, ысыткыч. **2.** *авто* радиатор, сууткуч.

radyatörcü радиатор жасаган/оңдогон/саткан киши.

radyo **1.** радио (*система*). **2.** радио (*станция*). **3.** радио (*алуучу*). ~ **evi** радио үйү.

radyoaktif радиоактивдүү.

radyoaktiflik, -ği радиоактивдүүлүк.

radyoaktivite радиоактив өзгөчөлүк.

radyocu **1.** радио жасаган/оңдогон/саткан киши. **2.** радио кызматкери.

3. радио сатылган/оңдолгон жер.

radyoelektrik, -ği радиоэлектрик.

radyoelektronik, -ği радиоэлектроника.

radyoetkin к. **radyoaktif.**

radyofonik, -ği радиофоник. ~ **oyun** радиодон берилген оюн. ~ **ses** радиого ылайык үн.

radyografi *физ., мед.* **1.** радиография. **2.** радиография жолу менен алынган сүрөт.

radyogram радиограмма.

radyoizotop, -pu радиоизотоп.

radyokimya радиохимия.

radyolog радиолог.

radyoloji радиология.

radyolokasyon радиолокация.

radyometre радиометр.

radyometri радиометрия.

radyoskopi радиоскопия.

radyotelefon радиотелефон.
radyotelegraf радиотелеграмма.
radyoterapi радиотерапия.
radyum хим. радий.
raf текче, такта. (*bir işi*) ~a kaldırmak/
koymak (*bir işi*) кечендетүү,
 кийинкиге калтыруу, таштап са-
 луу. ~tan sünger düştü başı yarıldı
 арадай жерге чарадай чуу салма.
rafadan сууда чала бышырылган жу-
 муртка (*алакок деп да аталат*).
Rafizi мус. рафизин (*рафизин сектасы-
 нын мүчөсү*).
Rafizilik, -ği мус. рафизилик (*шиит
 ынанынын бир сектасы*).
rafine 1. арылтылган, тазаланган. ~ et-
mek арылтуу, тазалоо. 2.
 дакталган. ~ yağ дакталган май.
rafineri арылтуучу/тазалоочу завод
 (*нефтини, майды, шекерди
 ж. б.*).
rafit, -di биол. рафит.
rafya 1. бот. рафия (*Raphie*). 2. рафия
 буласы. 3. рафия буласынан
 токулган. ~ çanta рафия сумка.
rağbet, -ti 1. кызыгуу, берилүү, каалоо,
 эңсөө, арзуу, ылым. ~ yok кызыгуу
 жок. ~ çok каалоо/эңсөө арбын/
 көп. 2. ийгилик, атак, даңаз. ~te
 olmak даңазалуу болуу. 3. талап.
 ~ten düşmek талап калбоо. ~
 görmek 1) талап көп болуу. 2)
 даңазалануу. ~ etmek талапка ээ
 болуу.
rağbetli 1. даңазалуу, кызык, эңселген,
 сүйүлгөн, жактырылган. 2. талабы
 күч, суралган. 3. кадыр-барктуу,
 абройлуу.
rağbetsiz 1. каалоосуз, эч ким кызык-
 паган, көңүлгө жакпаган. 2. талап
 кылынбаган, суралбаган.
rağbetsizlik, -ği 1. каалоонун/кызыгуу-
 нун жоктугу. 2. талаптын жок-
 тугу.
ragm: ~ına өчөшүп, эрегишип.
ragmen 1. (*жандооч*) карабастан. tüm

çabalarına ~ başaramadı бардык
 аракетине карабастан аткара
 албады. 2. каршы болуп, өчөшүп,
 эрегишип. **bunu bana ~ yapıyor**
 муну мага өчөшүп жасап жатат.
rahat, -tı 1. тынч, бейпил, бейкут, жан
 жыргалы. 2. ыңгайлуу, тынч, жай-
 луу, жылуу-жумшак. ~ **ayakkabı**
 тынч/ыңгайлуу бут кийим. **ayak-
 kabın ~ mı?** бут кийимин тынчпы?
 3. бейкапар, бейгам, жайма-жай. ~
adam бейкапар киши. 4. оңой,
 шашпай, жайбаракат. **iki saatte ~
 ulaşırız** эки саатта шашпай жете-
 биз. ~ **oturmak** жайбаракат отуруу.
 5. тынч, беймарал, көңүлү жай.
şimdi ~ mısın? эми көңүлүң
 жайбы? 6. аск. ~ **ol!** жай тур!
*маанисиндеги буйрук (түз тур!
 буйругуна каршы).* ~**ına bakmak** 1)
 жанынын тынчына кароо. 2)
 беймарал отуруу. **sen ~ına bak, ben
 akşam dönerim** сен беймарал
 отура бер, мен кечинде келем. 3)
 көңүлгө албоо, маани бербөө. ~
batmak жаны жыргаган жерден
 кетүү, ырысын тебүү. ~ **birakma-
 mak/vermemek** жанын койбоо,
 тынчтык бербөө. ~ **döşegi** өлүк
 жаткан жер. ~ **durmak** тынч туруу.
 ~ **duruş sport** жай/жөн туруш. ~
etmek 1) жаны жай алуу, көңүлү
 жай болуу. 2) дем/эс алуу, жыр-
 гап калуу. ~**ını kaçırmak** тынчын
 алуу, тажатуу. ~**a kavuşmak** тынч
 алуу. ~**ı kışına batmak** орой
 көпкөнү көтүнөн чыгуу. ~ **olmak**
 жайма-жай, жайбаракат болуу. ~ ~
 1) оңой, жеңил. ~ ~ **gideriz** оңой
 эле барып калабыз. 2) жайма-жай,
 жыргап-куунап, ээн-эркин. ~ ~
konusuruz ээн-эркин сүйлөшөбүз.
 ~ **ve huzur içinde yaşamak** тынч/
 бейпил жашоо. ~ **yüzü görmemek**
 жаны тынбоо/сеп албоо.
rahatça 1. жайма-жай, жыргап, каала-

гандай. ~ **yaşayabilirdim** каалагандай жашасам болмок. **2.** оңой, жеңил, кыйналбай. ~ **taşınabilecek yük** оңой ташына турган жүк.

rahatlamak жеңилдөө, жаны жай алуу, тынчтануу. **endişelerimi sana söyledim, rahatladım** санааркоолоруму сага айтып алып, жеңилдеп калдым. **hasta rahatladı** оорулуу тынч алып калды.

rahatlatıcı жеңилдетүүчү, тынчтандыруучу, оору басуучу.

rahatlatmak 1. жанын жай алдыруу, тынчтандыруу, сооротуу, көңүл жубатуу. **2.** тынчтык берүү.

rahatlık, -ği 1. тынчтык, бейпилдик, бейкуттук. **2.** ыңгайлуулук, жайма-жайлык, жайлуулук. **3.** оңойлук, жеңилдик. **Allah ~ versin!** Аллаа тынчтык берсин! ~**la** оңой/жеңил эле. **gönül ~ıyla** тайсалдабай, коркпой, камсанабай. **gönül ~ıyla söyleyebilirim** тайсалдабай айта алам.

rahatsız 1. тынчы жок, жайсыз, ыңгайсыз. **2.** оору, ноокас. **belinden ~** бели ооруйт. **3.** тынчы кетме, санааркама, кооптонмо. ~ **etmek 1)** тынчын алуу, бейпилдигин бузуу. **2)** жакпоо, ден-соолугуна туура келбөө. **3)** ыңгайсыздык жаратуу. **affedersiniz ~ ediyorum ...** кечирип коюңуз, тынчыңызды алып жатам ... ~ **olmak 1)** тынчы кетүү, жайсыз/ыңгайсыз болуу. **2)** оору/ноокас болуу. ~ **olmayın** кабатыр болбоңуз!

rahatsızlanmak 1. тынчы кетүү, кабатыр болуу. **2.** ооруп калуу.

rahatsızlaşmak к. rahatsızlanmak.

rahatsızlık 1. тынчы жоктук, ыңгайсыздык, жайсыздык. **2.** кабатырлык, санааркаш, тынчсызданыш. **3.** оору, ноокастык. ~ **duymak** тынчы кетүү, кабатыр болуу. ~ **vermek** тынчын алуу/кетирүү.

rahibe аял кечил.

rahim -hmi anat. жатын.

rahîm эск. боорукер, кайрымдуу, мээримдүү.

rahip, -bi кечил (*христианчылыкта*).

rahiplik, -ği кечилдик.

rahle жалпак/жапыз үстөл.

Rahman мээримдүү, кайрымдуу (*Аллаанын сыпаты*).

rahmanî теңирсел, Кудайга байланыштуу. **şeytanî** каршысы.

rahmet 1. Кудайдын ырайымы/жалгоосу. **Allah ~ eylesin!** алкыш Кудай жалгасын! **2.** жаан. ~ **düşmek/yağmak** жамгыр жаамак. ~ **okumak 1)** өлгөнгө сооп тилөө. **2)** Кудайдан ырайым тилөө. ~ **okumamak** эч кимге жакшылык кылбоо. ~ **okutmak** (*жаман бирөөдөн*) дагы бешбетер чыгуу. ~ **olsun canına** жанына сообу тийсин! (*өлгөндөр үчүн дуба*).

rahmetli, rahmetlik, -ği раматылык, маркум. ~ **olmak** өлүш, дүйнөдөн кайтыш.

rahne 1. жыртык, тешик, кетик. **2.** *өтм.* кемчилик.

raht, -tı 1. ат жабдыктары. **2.** жолоочу курал-жарагы. **3.** кийиз-килче.

rahvan 1. жорго. **2.** жорго жүрүш. ~ **gitmek/yürümek** жорголоо (*ат жөнүндө*).

rakam 1. сан, цифра. ~**ı hindi** арап сандары/цифралары. **Roma ~ları** рим сандары/цифралары. **2.** (**ilmî ~**) арифметика.

rakamlamak сандар менен белгилөө (*мис. ноталарды*).

rakamlı сандуу, сандан турган. **üç ~ үч** сандуу.

raket I, -ti ракетка (*теннистин*).

raket II, -ti к. roket.

rakı рақы (*түрк арагы*). ~ **alemi** ичкилик ичип көңүл ачуу. ~ **çekmek** рақы тартуу/даярдоо.

rakıcı 1. рақы жасаган/саткан киши. **2.**

ичкич, аракеч.

rakım деңиз деңгээлинен бийиктик. **bu dağın ~ı 600'dür** бул тоонун деңиз деңгээлинен бийиктиги 600 метр.

rakis, -ksı 1. бий. **2. физ.** термелүү.

rakibe аял атаандаш.

rakip, -bi атаандаш, конкурент.

rakiplik, -ği атаандаштык.

rakipsiz теңдешсиз. ~ **şampiyon** теңдешсиз чемпион.

rakit, -di токтогон (*суу*), тынч.

rakor түтүктөрдү байланыштырган тетик.

raks к. **rakis.**

raksetmek 1. бийлөө. **2.** термелүү, титирөө.

ralli авто ралли.

ram тил алгыч, баш ийген. ~ **etmek** баш ийдирүү, башкаруу. ~ **olmak** тил алуу, баш ийүү.

ramak, -kı аз. ~ **kalmak** аз калуу, ... жи-бере жаздоо. **bayılmasına ~ kalmıştı** эси ооп кала жаздады.

Ramazan рамазан (*Ай календарынын 9 айы*), орозо айы. ~ **bayramı** орозо айт. ~ **keyfi** орозо кармагандардын кыялынын бузулушу.

ramp, -rı театр рампи (*сахна жарыктары берилчү көмүскө жер*).

rampa 1. рампа, өйдөлүш (*кара/темир жолдогу*). **2.** платформа (*темир жол станцияларында*). **3.** дең. кеменин башка кемеге, пристанга жанашмасы. **4.** тактайларды бири-бирине жабыштырууда колдонулган темир чыбык. **5.** аск. атылуучу ракета жайгаштырылган жантык бет. ~ **etmek 1)** (*бир нерсеге*) жанашуу, жакындоо. **2)** *арго* ичкилик ичилген жерге чакыруусуз барып алуу.

rampalı өйдөлүштүү, өр (*жер*).

randevu жолугушма, көрүшмө. ~ **almak** (*бирөөнөн*) көрүшмөгө саат/күн алуу. ~ **evi** көрүшмө үйү (*ахлаксыз*

ниеттер менен). ~ **su olmak** мурун-тан белгиленген көрүшмө сааты/күнү болуу. ~ **vermek** жолугушуу белгилөө.

randevulaşmak көрүшмө сааты белгилемек.

randıman 1. киреше, берим, өндүрүмдүүлүк. **2.** (*мотордун*) кубаты/үнөмдүүлүгү. **3.** (*темир жолдун*) өткөрүү мүмкүнчүлүгү. ~ **1 artmak 1)** кирешеси/берими артуу. **2)** кубаты/күчү артуу.

randımanlı кирешелүү, беримдүү, жемиштүү, өндүрүмдүү. ~ **iş** өндүрүмдүү/пайдалуу/майлуу иш.

randımansız өндүрүмсүз, кирешесиз, беримсиз.

rant, -tı экон. рента (*эмгексиз түшкөн пайда*).

rantabilite экон. рентабилдүүлүк, кирешелүүлүк.

rantabl экон. рентабилдүү, кирешелүү, пайдалуу.

ranza 1. эки кабат керебет. **2.** (*кемеде, поездде*) такта.

rap: ~ ~ *туур.* с. чак чак (*ырааттуу аскер жүрүшү*).

rapor 1. рапорт, отчет, текшерүү жыйынтыгы. ~ **la bildirmek** рапорт аркылуу билдирүү. **2.** мед. бүтүм, экспертиза жыйынтыгы, бюллетень. ~ **etmek** доклад/рапорт берүү, билдирүү.

raporcu рапорт/доклад даярдаган киши.

raporlu 1. убактылуу ишке жарамсыз (*доктор бүтүмү негизинде*). **2.** ооз. жарым эс, айныган (*абалы тууралуу күбөлүгү болгон*).

raportör репортёр.

rappadak капасынан, күтүүсүздөн.

rapsodi муз. рапсодия.

rapt байланыш, кошмо, бекитме, тиркеме.

raptetmek илиштирүү, тиркөө, кошуу,

байлоо.

raptiye кыпчыткыч, туткач, канцелярия ийнеси.

raptiyelemek (кагаз, картон ж. б-ды) туткач менен илиштирүү.

rasat,-dı байкоо, көзөмөл (астрономия, метеорология тармагында). ~ **dürbünü** телескоп.

rasathane обсерватория, метеорология станциясы.

rasgele к. **rastgele**.

raspa 1. издери ири өгөө. 2. арго опкок, сугалак. ~ **etmek** 1) өгөөлөө, жылмалоо, кырып/ жышып чыгаруу. 2) арго ныпым койбой жеп/ жалмап салуу.

raspalamak кырып/жышып/сүрүп чыгаруу (боёкту, датты ж. б.).

rast I, -tı 1. ырас, туура, туш. ~ **gelmek** 1) туш келүү, алдынан чыгуу. 2) туура келүү, тийүү (мис. бутага). 3) табуу, туш болуу. **hayatımda hiçbir zaman iyi bir komşu ~ gelmedi** өмүрүмдө эч качан жакшы кошуна туш келбеди. ~ **getirmek** 1) туш кылуу (бирөөгө, бир нерсеге). 2) тийгизүү (окту). 3) ыңгайын табуу, туурасын келтирүү. 4) жолун ачуу, тилегин кабыл кылуу. **Allah işinizi ~ getirsin!** Кудай ишиңизди оңдосун! ~ **gitmek** оң келүү. **işi ~ gitmek** иши оң келүү/оңолуу.

rast II, -tı 1. муз. эски түрк музыкасындагы бир мукам. 2. оң. 3. ырас, туура, чыныгы.

rastgele 1. туш келди, оң/ой келди. ~ **bir sayfasını açtıydım, o konu çıkmaz mı** туш келди бир бетин ачсам, ошол тема чыгып калбаспы. 2. капысынан, жөн эле, болжоп, туштап. 3. ~! ишиң оңолсун! маанисинде айтылган тилек.

rastık, -ği 1. сүрмө (көз, кашты карартыш үчүн сүрүлгөн боёк). 2. сүрмө (эгин илдетти). ~ **çekmek** (көзгө)

сүрмө сүртүү.

rastıklı сүрмө сүрүлгөн (чач, каш ж. б.).

rastlamak 1. (бирөөгө) жолугуп калуу, туш келүү. 2. учуроо, табышуу. 3. тийүү. **taş cama rastladı** таш айнекке тийди.

rastlantı күтүүсүздөн/капысынан болгон нерсе. ~ **ıyla** күтүүсүз/капысынан/капылеттен.

rastlaşmak жолугушуп/туш келип калуу.

rasyonalist,-ti 1. рационалист. 2. рационалисттик.

rasyonalizm рационализм.

rasyonel рационалдуу, рационалдык, өлчөөлүү, ченемдүү. ~ **sayı** мат. рационалдык сан.

raşe титирөө, калтыроо, чочулоо.

raşitik,-ği мед. итий оорусуна кабылган (бала).

raşitizm мед. итий, рахит.

ratanya бот. ратания (*Krameria triandra*).

ratıp, -bı эск. нымдуу.

raunt, -du спорт раунд.

ravent, -di бот. ревень (*Rheum*).

ray рельса (поезддин, трамвайдын). ~ **dan/~ından çıkmak** өтм. чыйырынан чыгуу. ~ **döşemek** рельса төшөө/орнотуу. ~ **a/~ına girmek** жолуна кирүү, оңолуу, түзөлүү. **işler ~ına girdi** иштер жолуна кирди. ~ **ına oturtmak** жолго коюу, оңдоо.

rayiç, -ci 1. базар/сатыш баасы, курс. **doların resmî ~i** доллардын расмий курсу. 2. өтүмдүүлүк, талап. 3. колдонумдагы/айлануудагы. ~ **fiyat** өтө турган баа.

rayiha эск. жыт, жыпар жыт.

razakı калың кабыктуу, узун, таттуу жүзүм түрү.

razi ыраазы, макул көргөн/болгон, кабыл алган. ~ **etmek** 1) макул кылуу, көндүрүү. 2) ыраазы кылуу. ~ **gelmek** ылайык көрүү, кабыл алуу. ~ **olmak** 1) макул болуу. 2) ыраазы

болуу.
re муз. ре (*нота*).
reaksiyon реакция. **nükleer ~u** атомдук реакция. ~ **göstermek** реакция көрсөтүш.
reaktör физ. реактор.
realist, -ti реалист, чындыкчы.
realite чындык. ~ **ye dayanmak** чындыкка таянуу.
realizm реализм.
reanimasyon мед. реанимация.
reasürans кабат камсыздандырма.
reaya тар. **1.** Османлы Императорлугунда мусулман эмес калктар. **2.** өтм. христиан.
rebap, -bi муз. ребап (*музыкалык аспап*).
rebiyülâhır ребиульахир (*арап Ай календарынын 3-айы*).
recep, -bi режеп (*арап Ай календарынын 7-айы*).
recim, -cmi ташбараң.
recmetmek ташбараңга алуу, ташбараңга алып өлтүрүү.
reçel варенье. **kayısı ~i** кайналы вареньеси. **vişne ~i** алча вареньеси.
reçellik, -ği вареньеге ылайык.
reçete 1. рецепт (*дары үчүн*). ~ **ile satılır** рецепт менен сатылат. **2.** рецепт (*тамактын даярдалыш жолу*). ~ **sini almak** рецебин алуу. **3.** өтм. жол, ыкма, чара, арга. ~ **gibi** окулушу кыйын (*жазуу*).
reçine чайыр.
reçineli чайырлуу.
redakasyon 1. редакция. **2.** редакциялоо.
redaktör редактор.
reddetmek 1. четке кагуу, кабыл албоо, каршы чыгуу. **2.** тааныбоо. **3.** моюнга албоо. **4.** кечүү. **evlâhtıktan** ~ балалыктан кечүү.
reddolunmak четке кагылуу, кабыл алынбоо, кайра кайтарылуу.
redif 1. аск. жетек аскер, резерв. **2.** ад. редиф.
redingot, -tu сюртук, ридингкот.

redresör элек. түзөлткүч.
redüksiyon редукция.
redüktör тех. редуктор.
reel чыныгы, накта. ~ **gelir** накта киреше. ~ **şartlar** чыныгы шарттар.
reeskont, -tu фин. жуп дисконт.
refah жыргал, ырыскы, береке, молдук. ~ **içinde yaşamak** жыргап жашоо. ~ **seviyesini yükseltme** жыргалчылыгын жогорулатуу.
refakat, -ti 1. коштоо, жандоо, кароо, багуу. **2.** муз. коштоо (*музыкалык аспап менен*). ~ **inde** коштоосунда, жандоосунда, көзөмөлүндө. ~ **etmek 1)** коштоп/жандап/ жанында жүрүү. **2)** муз. коштоо (*музыкалык аспап менен*).
refakatçi баккан/караган киши (*оорулууну*).
referandum саяс. референдум.
referans 1. реферанс, рекомендация, мүнөздөмө. **2.** каралчу/тиешелүү адабият.
refetmek 1. көтөрүү. **2.** жок кылуу, жоюу. **3.** мат. даражага көтөрүү.
refik, -ki эск. **1.** жолдош, дос. **2.** жубай, түгөй. **3.** шерик, орток.
refika аял, жубай, зайып.
refleks биол., психол. рефлекс, көнүмүш, адат.
reflektör рефлектор.
reform реформа.
reformcu реформист.
reformculuk, -ğu саяс. реформизм.
refüj кечмелик (*жөөлөрдүн жолдон өтүшү үчүн*).
refüze: ~ etmek четке кагуу, кабыл албоо.
regaip: R~ Gecesi/Kandili дин Азирети Мухаммед энесинин боюна бүткөн түн (*Режеп айынын 1-жумасына караган түн, касиеттүү түн катары майрамдалат*).
regl этек кир.
reglân 1. реглан (*жең бычымы*). **2.** реглан бычымдуу (*кийим*).

regülâtör *тех.* регулятор.

reha кутулуш, бошонуш.

rehabilitasyon *мед.* реабилитация, калыбына келтирүү.

rehavet, -ti **1.** алсыздык, жаны жер тартма. **2.** магдырама, эринме, жалкоолонмо. ~ **çökmek/basmak** алсыздык басуу.

rehber **1.** жол көрсөткүч, гид. **2.** жол башчы. **3.** жол көрсөткүч (*китеп*). **4.** даанышман, кеңешчи. ~ **öğretmen** *пед.* кеңешчи мугалим. **telefon ~i** телефон китепчеси.

rehberlik, -ği **1.** жол башчылык. **2.** кеңешчилик. ~ **etmek** жол көрсөтүү, кеңеш берүү.

rehin, -hni барымта. ~ **bırakmak** барымтага калтыруу. ~ **e koymak/vermek** барымтага коюу (*белгилүү мөөнөткө карыз акча ала туруу үчүн*).

rehine туткун, барымта (*кайсы бир талаптын ишке ашырылышы үчүн кармалып турган киши*).

reis **1.** райис, башкарма, жетекчи. **2.** дең. кичине кеменин капитаны. **aile ~i** үй-бүлө башы. **devlet ~i** мамлекет башчысы.

reisicumhur президент.

reislik, -ği **1.** башчылык, райистик, жетекчилик. **2.** капитандык (*кызмат/милдет*). ~ **etmek** башчылык/жетекчилик кылуу.

reji **1.** режиссёр. **2.** эск. тамеки монополиясына берилген ат.

rejim **1.** саяс. түзүлүш, режим (*мамлекеттик*). **kapitalist** ~ капиталисттик режим. **2.** мед. режим, диета. ~ **e girmek/yapmak** режим/диета кармоо. **3.** геогр. режим (*агын суунун бир жылдык өзгөрүш көрсөткүчү*).

rejisör режиссёр.

rejisörlük, -ğü режиссёрлук.

rekabet, -ti атаандаштык, жарыш, мелдеш, конкуренция. ~ **etmek** атаандашуу.

rekâket, -ti кекечтик.

rekât, -ti дин ирекет (*намазда бир кыям, бир рүкүү жана эки саждага жыгылуудан турган бөлүм*).

reklâm реклама. ~ **filmi** реклама фильми.

reklâmcı рекламачы.

reklâmcılık, -ğı рекламачылык (*иши/кесиби*).

rekolte үрүн, түшүм.

rekonstrüksyon реконструкция.

rekor спорт рекорд. ~ **kırmak** рекорд жаңыртуу. ~ **yapmak** рекорд коюу.

rekortmen спорт рекордсмен.

rektifiye: ~ **etmek** түздөө, түзөлтүү.

rektör ректор.

rektörlük, -ğü **1.** ректорлук (*кызмат/милдет*). **2.** ректорат.

rektum анат. көтөнчүчүк.

rekz **1.** саюу, киргизүү, кагуу (*жерге*). **2.** орнотуу. ~ **etmek** кагуу, киргизүү, орнотуу.

relativizm филос. релятивизм.

remadî **1.** күл түсү. **2.** күл түстөгү.

remat, -ti күл.

remil, -mli кум менен салынган төлгө.

remiz, -mzi символ, белги.

rencide иренжитме, көңүл калтырма. ~ **etmek** иренжетүү, көңүл калтыруу.

rençper **1.** жалчы (*күндүгүнө жалданган*). **2.** дыйкан.

rende **1.** сүргү (*тактайды сүргөн*). **2.** үбөлөө. **3.** үбөлөндү. **4.** үбөлөөч. **havuç ~si** сабиз үбөлөндүсү. **peynir ~si** быштак үбөлөндүсү.

rendelemek үбөлөө, үбөлөөчтөн өткөрүү.

rengârenk, -gi түркүн түстүү, ар кыл түстөгү.

ren: ~ **geyiği** зоол. бугу (*Flangifer tarandus*).

renk, -gi **1.** ирен, ыраң, ырай, түс, түр, боёк. **2.** өтм. касиет, мүнөз, абал, жагдай, сапат. **işin ~i değişti** иштин жагдайы өзгөрдү. ~ **almak** **1)** түс

алыш, түргө келиш. **2) өтм.** абалга өтүш, касиетке ээ болуш. **~i atmak/kaçmak/uçmak 1)** түсү/боёгу/өңү өчүү, түсүн жоготуу, боёгу учуп кетүү. **2)** өң-алеттен кетүү, жүзү кубаруу. **3)** ырайы бузулуу. **~ini belli etmemek/ vermemek** сыр бербөө/алдырбоо, жик билгизбөө. **~i belli olmamak** чыныгы жүзү билинбөө. **~i bozuk** түрү бузук, өңү купкуу. **cümbüşü** кызыл-тазыл кийинген. **~i çalık** өңү өчкөн, түссүз. **~i değişmek 1)** түсү/түрү өзгөрүү. **2) өтм.** абал/жагдай өзгөрүү. **meselenin ~i değişti** маселенин жагдайы өзгөрдү. **~ körlüğü** мед. түс айырбастык, дальтонизм. **~ körü** түс айырбас, дальтоник. **~ten renge girmek 1)** бир кызарып, бир бозоруу (*уялгандан*). **2)** миң кубулуу. **~ ~** түркүн-түстүү. **~ vermek/ katmak 1)** түс/ түр/көрк берүү. **2)** шык берүү. **~ yuvarı астр.** хромосфера.

renkgideren 1. хим. түс/боёк кетирген (*зат*), так чыгаргыч. **2.** агарткыч.

renklemek боёо, ырайын өзгөртүү.

renklendirmek 1. түсүн/өңүн ачуу. **2.** ажарландыруу, көрк берүү. **3. өтм.** жандандыруу, шык берүү, аракеттендирүү.

renklenmek 1. түргө/түскө келүү, боёлуу. **doğa renklendi** жаратылыш түркүн түскө боёнду. **2.** көрктөнүү, жандануу, жадыроо.

renkli 1. түстүү, түстөгү. **kırmızı** ~ кызыл түстүү. **2.** гүлдүү, түстүү. **~ çamaşır** түстүү кир. **3. өтм.** кызык, жандуу, кызуу. **~ bir toplantı** жандуу чогулуш. **4. өтм.** өзгөчө, мүнөзү кызык, кыял-жоругу башкача (*киши*). **~ bir siyasetçi** өзгөчө/башкача саясатчы. **5. кино, теле.** түстүү. **~ televizyon** түстүү телевизор.

renklilik, -ği 1. түстүүлүк. **2. өтм.**

айырмалуулук, өзгөчөлүк, кызыктуулук.

renkölçer физ. түсөлчөр, колориметр.

renkölçüm физ. түсөлчөм, колориметрия.

renksemez 1. физ. ахроматик. **2. биол.** түс албас (*клетка*).

renkser физ. хроматик.

renksiz 1. түссүз, өңү өчкөн. **2.** өңү кубарган, өң-алеттен кеткен (*киши*). **3. өтм.** кадыресе, карапайым, бош, жупуну, момун (*киши*). **~ adam** өзгөчөлүгү жок/жүүнү бош киши. **~ fikir** жупуну/өзгөчөлүгү жок пикир.

renkteş түстөш.

renkteşlik, -ği биол. түстөшмө, ылайыкташма (*бир айбандын жашаган чөйрөсүнө жараша түс өзгөртмөсү*).

reomür физ. реомюр ысыкөлчөрү/термометри.

reorganizasyon кайра куруу.

reosta элек. реостат.

repertuar, repertuvar муз., театр репертуар.

replik, -ği реплика.

reproduksiyon кайра иштетүү, репродукция.

resepsiyon 1. кабылдама. **2.** сый кече (*мамлекеттик мекеме/жетекчи тарабынан берилген*).

reseptör 1. радио алуучу. **2.** телефон трубкасы. **3. анат.** туюм органы.

resif геол. риф, суу баскан аскалар.

resim, -smi 1. сүрөт, чийме. **~ tahtası** сүрөт тактасы. **~ yazısı** пиктограмма. **3.** сүрөт өнөрү. **~ dersi** сүрөт сабагы. **~ öğretmenі** сүрөт мугалими. **4.** фотография. **~ çekmek** сүрөт/фотограф тартуу. **5. ук.** салык түрү (*айрым буюмдардан алынган*). **~den muaf** салыктан куткарылган. **6.** азем, салтанат. **~ gibi** сүрөттөгүдөй, сүрөткө тартып койгондой. (**nin**) **~idir** турулуу иш,

бөркүндөй көр. ~ **yapmak** сүрөт тартуу. ~ **yazi** линг. пиктография.

resimci 1. сүрөтчү. 2. фотограф. 3. чиймечи.

resimlemek 1. сүрөттөр менен кооздоо, сүрөт коюу (*китепке*). 2. ад. сүрөттөө, баяндоо.

resimli сүрөттүү. ~ **dergi** сүрөттүү журнал. ~ **roman** фото-роман.

resimlik, -ği сүрөт алкагы.

resital, -li соль-концерт. **piyano -i** пиано концерти.

resmen 1. расмий түрдө. 2. мыйзамга ылайык, мыйзам кереги. 3. чындап эле, ачык эле. ~ **evlenmeye karar vermiş** чындап үйлөнүүгө чечим кылыптыр.

resmetmek 1. (*бир нерсенин*) сүрөтүн тартуу. 2. сүрөттөө, баяндоо, сыпаттоо.

resmî 1. мамлекеттик, расмий. ~ **dil** расмий тил. ~ **daire** мамлекеттик мекеме. 2. сыпаа, тоң, олуттуу (*мамиле*). ~ **konuştı** тоң сүйлөштү. 3. мыйзамга/эрежелерге ылайык. ~ **elbise** 1) иш формасы. 2) сый кийим (*өзгөчө күндөрдө кийилген*). ~ **nikâh** расмий нике. **R~ Gazete** Расмий Газета.

resmigeçit, -di парад, чубак.

resmîleştirme расмий түргө келтирүү, мыйзамдаштыруу.

resmîlik, resmîyet расмийлик, официалдуулук. ~ **e dökmek** расмий абалга келтирүү.

ressam сүрөтчү, дизайнер. **tezyinat** ~ декоратор.

ressamlık, -ğı сүрөтчүлүк, дизайнерлик (*жөндөм/кесип/милдет*).

rest, -ti 1. калдык. 2. (*карта оюнунда*) ва-банк. ~ **çekmek** 1) (*карта оюнунда*) бүтүн акчасын ортого таштоо, ва-банк ойноо. 2) (*бир маселе боюнча*) кескин жооп айтыш, каршы чыгыш.

restoran ресторан.

restorasyon реставрация, оңдоо, түзөлтүү, эски абалына алып келүү.

restore: ~ etmek реставрация жасоо, эски абалына алып келүү, оңдоо, калыбына келтирүү.

resul, -lû 1. эск. кабарчы. 2. дин Кудайдын жиберген кишиси, пайгамбар, сал. **yalvaç**.

reşit, -di 1. жетилген, бойго/балакатка жеткен. сал. **ergin**. 2. акылы жетик, тетик. ~ **olmak** балакатка/бойго жетүү, жетилүү.

ret, -ddi 1. четке кагуу, тануу, кабыл албоо. ~ **etmek** четке кагуу, кабыл албоо. 2. терс. ~ **cevabı almak** терс жооп алуу. 3. кечүү, тануу. **evlâtlıktan** ~ балалыктан кечүү.

retina анат. ретина (*тор катмар*).

retorik, -ği риторика, чечендик.

retrospektif ретроспектив (*көрсөтүү, көргөзмө*).

reva туура, жөндүү, ылайык, жүйөлүү. ~ **görmek** туура/жөндүү/ылайык көрүү.

revaç, -cı талап, керектөө, ыктыяж. ~ **bulmak/~ta olmak** талап болуу, ыктыяж туулуу.

revak, -kî 1. бастырма, айван. 2. галерея, аркада.

revalüasyon фин. акчанын наркын көтөрүү, ревальвация.

revan бараткан, жүрүп бараткан, өтүп жаткан.

revanî ревани (*жумуртка менен эжигейден жасалган түрк таттуусу*).

reverans таазим, реверанс. ~ **yapmak** таазим кылуу, жүгүнүү.

revir санитардык пункт, амбулатория.

reviş 1. агым, жүрүш. 2. жол, ыкма.

revizyon 1. ревизия, текшерүү, контроль. 2. оңдоо, түздөө. ~ **dan geçirmek** текшерүүдөн өткөрүү. ~ **yapmak** текшерүү жасоо.

revizyonist, -ti ревизионист.

revizyonizm ревизионизм.

revnak жаркырак, көз жоосун алган/

тайгылдырган. *сал. parlaklık.*
revolver револьвер.
revü театр 1. ревью, ыр-бий менен коштолгон сахна шоу. **2.** бул шоуга катышкан топ.
rey 1. добуш (*шайлоодо*). **2.** көз караш, ой, пикир. ~ **bildirmek** ой/пикир билдирүү. ~ **almak** добуш алуу. ~ **sandığı** урна, добуш сандыгы.
reybî 1. күмөндөр, шекчил. **2.** скептик.
reyhan бот. райкан (*Ocimum basilicum*).
reyon бөлүм, секция (*дүкөндө*). **erkek ~u** эркектер бөлүмү. **kadın ~u** аялдар бөлүмү.
rezalet, -ti 1. уят, шерменделик, шылдың, маскаралык. *сал. rezillik. 2.* чатак, коога, скандал. ~ **çıkarmak** чатак чыгаруу. ~ **kopmak** коога чыгып кетүү. **böyle ~ görülmedi** мындай шерменделик көрүлгөн эмес.
reze 1. эшиктин чаптырмасы. **2.** тоспо (*эшик/терезедеги*).
rezede (~ çiçeği) бот. резеда (*Reseda luteola*).
rezelemek (эшикти) чаптырып бекитүү.
rezene бот. фенхель (*Foeniculum vulgare*).
rezerv резерв (*акча/кен/нефть ж. б-нын*).
rezervasyon 1. орун ээлөө, резервация (*мейманкана/ресторан/театр ж. б-да*). **2.** кардарларга орун берүү ишин жасаган бөлүм. ~ **yapmak (мурунтан)** орун ээлеп коюш, резерв кылуу.
rezerve резерв. ~ **etmek** резерв катары кармап туруу, ээлеп коюу.
rezervuar резервуар (*туалетте*).
rezil шерменде, шылдың, маскара, уят. (*birini*) ~ **etmek (бирөөнү)** шерменде/шылдың/маскара/уят кылуу. ~ **olmak** шерменде/шылдың/маскара/уят болуу. ~ **rüsva olmak** эл алдында шерменде болуу.

rezillik к. rezalet.
rezistans элек. каршылык.
rezonans физ. резонанс.
rezüme кыскача жыйынтык, резюме.
rezzak дин ырыскы тараткан (*Кудайдын сытаты*).
rıh эск. майда кум (*сыяны кургатуу үчүн колдонулган*).
rıhtım дең. жанашма, пристань, док.
rıza 1. ыраазы, ыраазычылык, макулдук. ~ **göstermek** ыраазы/макул болуу. ~ **ısı olmak** макулдугу болуу. **2.** моюн сунуу, баш ийүү (*тагдырга/жазмышка*). **3.** каалоо, ниет. ~ **sını almak** каалоосу менен болуу.
rızık, -kı 1. ырыскы. **2.** ырыс. ~ **ını çıkarmak** ырыскысын таап жеш, жан сакташ. ~ **ına mâni olmak** ырыскысына бөгөт болуу.
riayet, -ti 1. сый, кадыр, урмат. **2.** моюн сунуу, баш ийүү. ~ **etmek** баш ийүү, моюн сунуу, кармоо. **kanunlara ~ etmek** мыйзамдарга баш ийиш. ~ **görmek** сый/урмат көрүш.
riayetkâr урматтаган, баш ийген, сыйкор, элпек.
riayetsiz 1. баш ийбеген, моюн сунбаган. **2.** адепсиз, орой, урматсыйды билбеген.
riayetsizlik, -ği 1. баш ийбестик, өзүмбилемдик. **2.** адепсиздик, оройлук.
rica өтүнүч, сураныч, тилек. ~ **da bulunmak** өтүнүү, сурануу. ~ **ederim! 1)** эч нерсе эмес (*айтылган рахматка жооп иретинде*). **2)** антпе, кудай жалгагыр! (*өзүнө өзү нааразы болгон же ашыра мактаган бирөөгө карата*). ~ **etmek** өтүнүү, сурануу.
ricacı суранган, өтүнгөн, сурамчы.
rical, -li 1. эркектер. **2.** жогорку мартабалуу мамлекеттик кызматкерлер.
ricat, -tı 1. эск. баш тартыш, айныш. **2.** аск. чегиниш, кайра качыш.

rikkat, -ti 1. назиктик. **2.** боорукердик, мээримдүүлүк.
rikkatli мээримдүү, боорукер, назик.
rimel кирпич боёгуч, маскара.
rina зоол. деңиз мышыгы (*Dasyatis pastinaca*).
ring, -gi 1. спорт ринг. **2.** айлана. ~ **seferi** айланма маршрут (мис. автобустун).
ringa зоол. деңиз сельди (*Clupea harengus*). **tütünlü** ~ ышталган сельд.
rint, -di 1. кең пейил, ишеничтүү. **2.** оюнкураак, шайкелең, таңтамашаны сүйгөн.
risale 1. эск. журнал. **2.** брошюра, кичине китепче. **3.** буклет, памфлет.
risk, -ki тобокел, риск.
ritim, -tmi ад., муз. ритм, темп.
ritmik ритмдүү, ырааттуу, темптүү.
rivayet, -ti 1. уламыш, айың. **2.** каңшаар, сөз. ~ **e göre** уламышка караганда. ~ **etmek** айтып/баяндап бериш. ~ **olunmak** каңшаар тароо. ~ **birleşik zamanı** грам. (- mış) мүчөсү жалганган татаал чак.
riya эки жүздүүлүк, кубулма, арамзаалык.
riyakâr эки жүздүү, арамзаа, кубулма.
riyakârlık, -ğı эки жүздүүлүк, арамзаалык.
riyal, -li 1. реал (испан тыйыны). **2.** реал (Сауд Арабиясы, Йемен, Иранда колдонулган акча бирдиги).
riyazet, -ti 1. аскетизм, напсини тыйма. **2.** орозо, диета.
riyazî математикалык.
riyolit, -ti геол. риолит, липарит.
riziko тобокел, риск.
roba 1. эск. аял кийими. **2.** ийин кириши, кокетка (түнкү/ич көйнөктөрдө).
robali роба (к.) салынган (көйнөк).
robdöşambr (эркек) халаты.
robot, -tu робот.
robotlaşmak роботтошуу.

roda дең. аркан түрмөгү.
rodeo родео (америка ат оюну).
rodyum хим. родий.
roka бот. эрука (*Eruca sativa*).
roket, -ti ракета. ~ **atmak** ракета атыш.
roketatar ракета атар.
rokfor (peyniri) рокфор быштагы.
rokoko 1. архит. рококо. **2.** рококо (стили).
rol, -lû роль. ~ **almak 1)** роль алуу. **2)** өтм. бир милдет аткаруу. ~ **kesmek** жалган/жасалма сүйлөө/ мамиле жасоо. ~ **oynamak 1)** роль ойноо. **2)** өтм. (бир нерседе) маанилүү болуу. ~ **yapmak** жалган/жасалма аракеттер жасоо.
rom ром (ичкилик).
Roma 1. Рим. **2.** тар. Рим Императорлугу.
Romalı 1. тар. римдик. **2.** римдик (Рим шаарынын тургуну).
Roman роман (тили).
roman ад. роман. **aşk ~ı** сүйүү романы.
Romanca романча, роман тили.
romancı романист.
romanesk 1. романга ылайык. **2.** романга байланыштуу. **3.** өтм. сезим/туйгу жүктүү.
romanlaştırmak романга айландыруу, романдаштыруу.
romans муз. романс.
romantik 1. романтика. **2.** романтикалык, романтизмге байланыштуу. ~ **edebiyat** романтизм адабияты. ~ **yazar** романтик/романтизм жазуучусу.
romantizm 1. романтизм (адабият/санат агымы). **2.** психол. романтизм (сезимталдык).
Romanya Румыния.
Romanyalı румыниялык.
romatizma мед. ревматизм, куяң.
romatizmalı ревматизмасы/куяңы бар.
Romen I 1. тар. римдик. **2.** : ~ **rakamları** рим цифралары.
Romen II к. **Rumen.**

rondelâ *tex.* шайба, жалпак шакекче.
rop, -bu роп (*аялдардын кымбат материалдан көйнөгү*).
rosto росто (*майга куурулган тилим-тилим эт*).
rot авто рот (*рулдун аракетин дөңгөлөккө берип турган чыбык*).
rota 1. багыт, курс (*учактын, кеменин*). 2. өтм. тутулган жол/багыт. ~**sından çıkmak** жолдон чыгып кетүү. ~**yı değiştirmek** 1) жолун/багытын өзгөртүү. 2) өтм. жолдон таюу, мамилесин өзгөртүү.
rotasyon ротация (*персоналдын ырааттуу орун алмашуусу*).
rotatif полигр. ротатив (*ротатив машинасы*).
roza 1. алмаздын бир түрү. 2. алмаздан роза түрүндө иштелген жасалга түрү. ~ **küpe** розалуу алмаз сөйкө.
rozbif ростбиф (*куурулган уй этинен жасалган тамак*).
roze розе (*жеңил кызыл шарап түрү*).
rozet, -ti 1. төш белги (*значок*). 2. кичине металл эмблема. 3. розетка (*ар кандай тешиктерди сыйда көргөзүү үчүн тагылган капкак, мисалы, дубалда, раковинада*).
röfle (*чач үчүн*) түрдүү түстөргө боёо. ~ **yapmak** (*чачты*) түрдүү түстөргө боёо.
rölanti авто (*моторду*) бош/ченемдүү май менен иштетүү. ~**ye almak/~de çalıştırmak** 1) (*моторду*) бош айлантау. 2) өтм. (*бир ишти*) солгундатуу.
rölatif салыштырмалуу.
rölativite *физ.*, *филос.* салыштырмалуулук, изафет.
rölativizm *филос.* релятивизм.
röle *tex.* реле.
rölyef рельеф (*айкелчиликте*).
römork, -ku авто., *tex.* чиркеч, прицеп.
römorkör чеккич, буксир (*кеме, ма-*

шина).

Rönesans Ренессанс, Кайра Жаралуу (*доору*).

röntgen 1. *физ.* рентген. ~ **filmi** рентген сүрөтү. ~ **makinesi** рентген аппараты. 2. *арго* (*бирөөнүн үйүн/терезесин*) шыкаалоо. ~ **yaptırmak/~ini çektiirmek** рентгенге тарттыруу.

röntgenci 1. *мед.* рентгенолог. 2. *арго* (*бирөөлөрдүн терезесинен/ аялдарды*) шыкаалаган сырчоо киши.

röportaj репортаж.

röportajcı репортёр.

röprodüksyon репродукция.

rötar кечикме. ~ **yapmak** кечигип келиш (*поезд/учак/автобус ж. б.*).

rötarlı кечикмелүү, кармалган (*поезд/учак/автобус/кеме*).

rötuş *фото*, *полигр.* ретуш. ~ **yapmak** ретуш жасоо.

rövanş *спорт* реванш.

ru жүз, бет.

ruam *вет.* сап (*жылкынын ылаңы*).

Ruanda Руанда.

Ruandalı руанда, руандалык.

ruba *эск.* кийим, көйнөк.

rubaî *ад.* рубан.

rubidyum *хим.* рубидий.

ruble рубль.

rubu *эск.* чейрек.

ruf чатыр, айван.

Rufaî руфан (*дервиштер орденинин аты*). **bundan ötesine ~ler karışır** (*бир иш чечилбес абалга келгенде айтылат*).

rugan лак, лакталган (*тери*).

ruganlamak (*терини*) лактоо.

rugbi *спорт* ругби.

ruh 1. жан. 2. *психол.* рух, дух, көңүл.

3. *жин.* ~ **hastalıkları** жин оорулары. 4. маңыз, өзөк. **meselenin bütün ~u burada** маселенин маңызы ушунда. 5. *биол.* маңыз, сок, эссенция. 6. *арбак.* ~ **bilimci** психолог. ~ **bilimi** психология. ~ **çağırmak** арбактарды чакыруу.

~um! жаным! (*кайрылуу*). ~ **doktoru** психиатр. ~ **u (bile) duymamak** эч бир жигин/шегин билбей калыш. ~ **u gibi** жанындай. ~ **hastası** жин оорулуу. ~ **una işlemek** сөөгүнө сиңип калыш. ~ **u kararmak** көңүлү калыш/чөгүш. ~ **kazandırmak/vermek** жандандырыш, шаңдандырыш. ~ **unu okşamak** көңүлүн жайкаш/жайландырыш. ~ **unu okumak** көңүлдөгүнү/оюндагыны билип коюш. ~ **sağlığı** рухий саламаттык. ~ **u şad olsun!** жаны жай алсын! (*өлгөндөр үчүн айтылат*). ~ **unu şad etmek** өлгөндү жакшылыкча эскериш. ~ **unu teslim etmek** жаны чыгыш, өлүш.

ruhanî 1. эск. руханий, рухка байланыштуу. **2.** диний, динге байланыштуу.

ruhaniyet, -ti руханият.

ruhban (rahip'тин көпт. т.) кечилдер, клерктер.

ruhen рухий жактан.

ruhî рухий, психикалык, психологиялык.

ruhiyat, -ti эск. психология.

ruhlu 1. рухка/мүнөзгө ээ. **alçak** ~ мүнөзү жаман. **asil** ~ ак сөөк, асыл мүнөздүү. **zayıf** ~ жүүнү бош, жумшак. **2.** өтм. жандуу, таасирдүү, күчтүү.

ruhsal 1. психол. рухка байланыштуу, психикалык. **2.** психологиялык.

ruhsat, -tı 1. уруксат. ~ **vermek** уруксат бериш. **2.** уруксат күбөлүгү, лицензия.

ruhsatlı 1. уруксаттуу, уруксат алынган. **2.** уруксат күбөлүгү бар.

ruhsatname 1. уруксатнаама (*жазылуу берилген*). **2.** эс алуу белгеси/билети.

ruhsatsız уруксатсыз.

ruhsuz 1. жансыз, өлүү. **2.** рухсуз, солгун. **3.** чабал, араң жан, күчсүз, жүүнү бош.

ruj эндик, помада.

rulet, -ti 1. рулет (*оюн*). **2.** мех. темир чарык.

rulman подшипник.

rulo түрүм, рулон.

Rum 1. рум (*мусулман өлкөлөрүндө жашаган гректер*). **2.** румдарга мүнөздүү/тиешелүү. **3.** тар. Чыгыш Рим Императорлугунун калкы. **4.** тар. Византия. **5.** тар. Рим, Рим Империясы.

Rumca румча/грекче (*азыркы грек тили*).

Rumeli 1. тар. Румелия (*Османлы Императорлугунун европалык бөлүгү*). **2.** Румелия калкы.

Rumen румын.

Rumence румынча, румын тили.

Rumî 1. байыркы грециялык, византиялык. ~ **takvim** григориан календары (*Түркия 1925-жылга чейин колдонгон*). **2.** анадолулук, Анадолуга байланыштуу. **3.** жасалга түрү.

rumuz 1. белги, символ, код. **2.** эмблема. **3.** кыйытып айтылган сөз. **4.** псевдоним, лакап ат.

rupi, rupya, rupyе рупий (*Индия, Пакистан, Шри-Ланканын акча бирдиги*).

Rus орус.

Rusça орусча, орус тили.

Rusya Орусия.

Rusyalı орусиялык.

rutenyum хим. рутений.

rutubet, -ti ным, нымдуулук. ~ **derecesi** нымдуулук даражасы.

rutubetlenmek нымдануу, көгөрүү.

rutubetli нымдуу. ~ **hava** нымдуу аба.

rutubetsiz нымсыз, кургак.

rücu, -u 1. артка кетүү, кайра кайтуу, чегинүү. **2.** сөзүнөн тануу, убадан жануу. ~ **etmek 1)** кайра кайтыш, чегиниш. **2)** пикир өзгөртүш.

rûçhan ук. артыкчылык, авантаж. ~

hakki бир укуктун башкасынан артыкчылыгы.
rükû, -u *дин* рукуу (*намазда ийилүү позициясы*).
rükün, -knü **1.** маанилүү/мартабалуу киши. **2.** (*бир нерсенин*) маанилүү/маңыздуу жагы.
rüküş жарашыксыз/табитсиз кийинген аял.
rüstik айылдыктарча/айылдык көрүнүш.
rüş, -tü эрезе, эрезе курак. *сал.* **erginlik.** **~e ermek** эрезеге жетүү.
rüşvet пара. **~ almak/yemek** пара алыш/жеш. **~ vermek** пара бериш.
rüşvetçi паракор.
rüşvetçilik, -ği паракорлук.
rütbe *аск.* **1.** даража. **2.** наам, чин, ранг.
rütbeli наамдагы, чиндеги, рангдагы.
yüksek ~ жогорку чиндеги/наамдагы.
rüya **1.** түш. **2.** кыял, үмүт. **~sı çıkmak** **1)** түшү төп келүү. **2)** кыялындагысы орундалуу. **~ gibi** түш

сыяктуу. **~larına girmek** түшүнө кирүү. **~ görmek** түш көрүү. **~sında görse hayra yormamak** түшүндө көрсө ишенбөө, түшүнө кирбөө. **~sını tabir etmek/yormak** түшүн жоруу.
rüyet, -ti **1.** көрүш, байкаш. **2.** карап чыгыш (*мис. сотто дабаны*).
rüzgâr шамал. **~ almak** шамал алып кетиш. **~ gelecek delikleri tıkmak** (*бир коркунучтун*) бардык чарасын көрүш. **~ gibi geçmek** (*убакыт*) суудай өтүп кетиш. **~ gülü** шамал багытын көрсөткөн жебе. **~ ile gitmek** шамал менен кетиш, пайдасыз жок болуш. **~ esmeyince yaprak kımıldamaz** *мак.* жел болбосо чөптүн башы кыймылдабайт.
rüzgârlanmak **1.** шамалдоо, серүүндөө. **2.** шамал/жел сого баштоо.
rüzgârlı шамалдуу, желдүү.
rüzgârlık, -ğı **1.** шамал тоскуч. **2.** өпкө тарткыч (*кийим*).
rüzgârsız шамалсыз, желсиз.

S

S,s *түрк алфавитинин жыйырма экинчи тамгасы.*

saadet, -ti бакыт, жыргал, кут. **~le!** жакшы бар! жолуң ачык болсун! **~asrı** Азирети Мухаммеддин доору. **ne ~!** кандай жыргал/сонун! **~e ka-vuşmak** жыргалга батуу, бакытка тунуу.

saat, -ti 1. саат. **bu iş en az iki ~ alır** бул иш эң жок дегенде эки саат алат. 2. саат (*буюм*). **altın ~** алтын саат. 3. убакыт, маал. **o ~te kimse bulunmaz** ал убакта эч кимди таппайсың. **yemek ~i** тамак маалы. 4. бир саатта басылган жол. 5. өлчөгүч саат (*газ, электр/суу ж. б.*). **elektrik ~i** электр сааты. **su ~i** суу сааты. **~lerce** сааттар бою. **~ uyarı 1)** так саат. 2) сааттын коңгуроосу коюлган мезгил. **~i ayarlamak** саатты тууралоо. **~ başı 1)** саат сайын. **~ başı otobüs var** саат сайын автобус бар. 2) тынбай, үзгүлтүксүз. **~ başı telefon açıyor** тынбай телефон чалып турат. **~ bu ~** так заманы/маалы. **~ farkı** саат айырмасы. **~ gibi** сааттай, так. **~ kaç?** саат канча? **~ kulesi** саат күлөсү/мунарасы. **~i kurmak** сааттын коңгуроосун (*белгилүү учурга*) коюу. **~ on bir buçuğu çalmak** өтө картаң жашта болуу. **~i ~ine** сааты саатына, таптак. **~i ~ine uymamak** жылкы мүнөз, оосар, оң-тетири жүргөн, бир кылыгы бир кылыгына окшобогон (*киши*). **~ tutmak** саатка өлчөп/карап коюу. **~ vurmak** саат кагуу.

saatçi 1. саатчы (*уста*). 2. саат сатар.

saatçılık, -ğı саатчылык.

saatli сааттуу, сааты/өлчөгүчү болгон.

~ bomba саатка ченелген бомба. **~ takvim** сааттуу календарь.

saatlik, -ği сааттык. **bir ~ iş** бир сааттык иш.

sabah 1. эртең менен, саар. 2. эртең мененки убакта, саарда. **~tan** эртең менен, таң атпай, эртелеп. **~tan nereye gidiyorsun?** таң атпай кайда жөнөдүң? **~ akşam** эртели-кеч, эртең менен кечинде, ар качан. **~ı bulmak/ etmek** таң атканча. **~a çıkmamak** эртең мененке калбоо/чыкпоо, таң атканга жетпөө. **~a doğru/karşı** таң атарга жакын, таңга жуук. **~ın köründe** таң саардан/атпай. **~ namazı** багымдат. **~ ola, hayır ola** күн менен кошо кайыр тууйт (*таң атканын күтөлү маанисинде*). **~ ~** таң ата электе, таң атпай. **~ yeli** таң жели.

sabahçı 1. эртең менен нөөмөткө турган киши. 2. таң атканча көз ирмбей чыккан киши. 3. биринчи сменада окуган окуучу. **~ kahvesi** түнү менен иштеген же таң эртең ачылган кафе.

sabahki эртең мененки, таңкы.

sabahlamak таң атканча уктабай чыгыш, түнү бою иштеп чыгыш, түнү бою күтүп отуруш.

sabahları эртең мененкисин.

sabahleyin эртең менен.

sabahlı: ~ akşamlı эртең менен кечинде, эртели-кеч.

sabahlık, -ğı 1. эртең менен кийилген аял халаты. 2. саарлык, бир саарга жетерлик.

saban соко. **~ sürmek 1)** соко айдоо.

2) *спорт (күрөштө) көмкөрөсүнөн жаткан атаандашын эки бутунан алып сүйрөө.* **~ balığı** деңиз түлкүсү (*Alopias vulpes*).

sabık мурунку, эски, экс-. ~ **müdür** эски директор/мүдүр.

sabıka 1. мурун болгон окуя. 2. ук. кайталанган кылмыш.

sabıkalı ук. көндүм кылмышкер, мурун кылмыш иштеген киши.

sabır, -brı сабыр. ~**la** сабырдуулук менен. ~ **etmek** сабыр кылуу. ~**ın sonu selâmettir** мак. сабырдын түбү сары алтын (сөзм. с. сабырдын түбү саламат). ~ **taşı** салмактуу/сабырдуу киши. ~**ı taşmak/tükenmek** сабыры түгөнүү, чыдамы кетүү.

sabırlı сабырдуу, токтоо.

sabırsız сабырсыз, чыдамы жок, күйкөлөк.

sabırsızlanmak сабырсыздануу, күйкөлөктөө, күйкөлөктөө, чебеленүү, кыйпычыктоо.

sabırsızlık, -ğı сабырсыздык, күйкөлөктүк, жеңилдик.

sabi жаш бала.

sabit, -ti 1. туруктуу, өзгөрбөс. ~ **gelir** туруктуу киреше. 2. жылбас, орнотулган, отургузулган. 3. аныкталган, такталган, далилденген. ~ **fikir** көшөкөрлүк. ~ **fiyat** туруктуу баа. ~ **olmak** 1) (бир нерсе) ырасталуу, анык болуу. 2) туруктуу болуу. ~ **yıldız** астр. кыймылсыз жылдыз.

sabitleşmek 1. бекемделүү, орнотулуу. 2. аныкталуу, такталуу, ырасталуу.

sabitləştirmek 1. бекемдөө, орнотуу, бекитүү. 2. аныктоо, тактоо, далилдөө.

sabitlik, -ği 1. бекемдик, орунтулук, туруктуулук. 2. аныктык, тактык.

sabo сабо (бут кийим).

sabotaj саботаж. ~ **yapmak** саботаж жасоо.

sabotajcı саботажчы.

sabote: ~ **etmek** саботаж жасоо.

sabretmek сабыр/токтоолук кылуу.

sabuklama психол. тантуу, өөдүк-сөөдүк сүйлөө.

sabun самын. **arap ~u** жумшак самын. ~ **köpüğü** самын көбүгү. ~ **köpüğü gibi sönmek** самындын көбүгүндөй жок болуу. ~ **taşı** самын таш (бычмачылар колдонгон ак түстүү таш).

sabuncu самын жасаган/саткан киши.

sabunhane самын жасалган жер.

sabunlamak самындоо.

sabunlanmak 1. самындануу. 2. арго картадан утулуу.

sabunlaşmak хим. самынга айлануу (өсүмдүк/жаныбар майлары).

sabunlu самындуу, самындалган.

sabunluk, -ğu 1. самын салгыч. 2. самын жасоого ылайык.

sac 1. жалпак темир. 2. жалпак темирден жасалган томпок көмөштан. ~ **soba** темир меш.

sacayağı, sacayak тулга.

saç, -cı чач. ~ **ağartmak** 1. чач агартуу. 2. (бир иште) көп иштөө. ~**ına ak düşmek** чачына ак түшүү. ~**ı başı ağarmak** картайыш. ~**ı başı dağılmış** апсайган-сапсайган. ~**ına başına/sakalina bakmadan** жашына-башына карабастан. ~**ından başından utanmak** улуу-кичүүдөн ийменүү. ~**ını başını yolmak** чачын жулуу, өкүнүү. ~**ı bitmedik yetim** туулгандан жетим. ~ **boyası** чач боёк. ~**ılarını değirmende ağartmadım** чачтарым тегирменде агарбады (бул жашка оңой-олтоң чыкпадым маанисинде). ~**ları diken olmak** чачтары тик туруу. ~ **dökülmesi** чач түшүү. ~**larını kazıtmak** чачын шыпыртып салуу. ~ **kestirek** чач кестирүү. ~ **kurutucu** чач кургаткыч. ~ **örmek** чач өрүү. ~ **a, baş başa gelmek** чачташуу, жулмалашуу. ~ **sakal ağartmak** (бир ишке) эмгек сиңирүү. ~ **sakal**

birbirine karışmış апсайган, саксайган. **~ını süpürge etmek** жанталашуу, жан аябоо (*бир иш үчүн*). **~ teli** чач, кыл. **~ından tırnağına** чачынан тырмагына чейин, бүт бойдон. **~ı uzun akli kısa** мак. (*аялдын*) чачы узун, акылы кыска. **~ını yaptırmak** чачын жасатуу.

saçak, -ğı 1. чачы, чок. **perdenin ~ı** парданын чачысы. **2.** *архит.* кырбуу, айбанча, жаан тоскуч. **3.** чачык, чачылган. **~ı ateş sardı** иш терс жагына айланды. **~ bulut** тарам-тарам булут.

saçaklanmak самсаалоо, айрылып-тытылып кетүү (*кийим*).

saçaklı 1. чачылуу, чоктуу. **2.** кырбуусу/айбанчасы болгон. **3.** айрык, тытык.

saçı *этн.* чачыла. **~ kılmak** чачыла чачуу.

saçık чачык.

saçılmak чачылуу, төгүлүү, жайылуу. **saçılıp dökülmek 1)** төгүлүп-чачылуу, ашкере көп коротулуу. **2)** *этн.* ички сырларын айтып алуу. **açılıp-saçılmak** өтө ачык кийинүү (*аял*).

saçkıran *мед.* чакалай.

saçlı чачтуу. **ak** ~ ак чачтуу. **sarı** ~ сары чачтуу. **~ sakallı adam** сакалдуу (*эле*) киши.

saçma 1. чачма. **2.** сандырактык, дөдүрөктүк, келжиректик, болбогон сөз, баш оорутма. **~ sapan konuşmak** оозуна келгенди оттоо. **3.** бытыра, чачма (*мылтыкта*). **4.** балык тору.

saçmak келжирек, сандырак, дөдүр.

saçmak 1. чачуу, төгүү. **su** ~ суу чачуу. **2.** (*жарык*) чачуу, жаркылдоо. **3.** жаюу, жарыялоо. **koku** ~ жыт жайылтуу. **saçıp savurmak** акчасын чачуу/бекерге коротуу.

saçmalamak оозуна келгенди сүйлөө,

сандырактоо, дөдүрөө.

saçmalık, -ğı келесоолук, акмакчылык, дөөпөрөстүк. **~ yapmak** келесоолук кылыш.

sada *к.* **seda.**

sadak, -ğı саадак.

sadaka *мус.* садага. **verilmiş ~sı olmak** Кудай колдогон киши болуу (*бир кырсыктан аман кутулганда айтылат*). **~ vermek** садага бериш.

sadakat, -ti берилгендик, кыйышпастык. **~ borcu** кыйышпастык, кыйбастык. (*аялы/күйөөсү арасында*). **~ göstermek** жан аябастык көрсөтүү.

sadakatli жан аябас, кыйбас, берилген.

sadakatsiz кайрымсыз, мерес, кара мүртөз.

sadakatsizlik, -ği кайрымсыздык, мерестик, кара мүртөздүк.

sade 1. жөнөкөй, жупуну, кадыресе, карапайым. **~ bir giysi** жупуну кийим. **2.** таза, каткысыз, нукура, накта. **3.** карандай, шекерсиз. **~ Türkçe** таза түркчө. **~ kahve** карандай/шекерсиз кофе. **4.** жалгыз, бир гана, гана. **~ bu iş için geldik** жалгыз ушул иш үчүн келдик. **~ güzel** нукура сулуу. **~ suya** карандай сууга. **~ yağ** таза/сары май.

sadece жалгыз/бир/тек гана, гана.

sadeleşme жөнөкөйлөшмө, жупунулашма, нукуралашма.

sadeleşmek жөнөкөйлөшүү, жупунулануу, таза/нукура/табигый болуу.

sadeleştirmek жөнөкөйлөштүрүү, жупунулаштыруу, таза/нукура кылуу.

sadelik, -ği жөнөкөйлүк, жупунулук, тазалык, карапайымдык, нукуралык.

sadet, -di 1. негизги тема, башкы маселе. **2.** сөздүн нугу. **~ten ayrılmak** сөздүн нугун башкага буруу. **~e gelmek** сөздүн нугуна кайтуу. **~ten hariç** маселеге байланышы жок.

sadık 1. кыйышпас, кыйбас, жан аябас,

берилген, ынак. ~ **eş** ынак жар. ~ **dost** кыйышпас дос. ~ **kalmak** (*бир рөөгө, бир нерсеге*) чындап берилүү, кыянаттык кылбоо. **2.** туура, чын. ~ **dost akrabadan yeğdir** мак. чыныгы дос туугандан ийги.

sadıkane ак көңүлдөн, чын дилден, кыйбастык кылып, жан аябай.

sadıklık, -ğı жан аябастык, ынактык, кыйышпастык.

sâdır, -dır эск. **1.** көкүрөк. **2.** жүрөк. **3.** (*sadrazam*'дын кыск.) баш вазир.

sadist, -ti садист, мыкаачы.

sadistlik, -ğı, sadizm садисттик, мыкаачылык.

sadme **1.** сокку. **mukabil** ~ каршы сокку. **2.** кагылышуу, урунушуу. **3.** психол. шок.

sadrazam тар. (*Османлы Императорлугунда*) баш вазир, садразам.

sadrazamlık, -ğı садразамдык (*кызмат/милдет*).

saf I, -ffi сап, катар. ~ **bağlamak/tutmak** сапка тизилүү, катарга туруу. ~ **ında olmak** жагында/тарабында болуш. ~ ~ сап-сап, катар-катар.

saf II **1.** таза, накта, нукура, аруу, катыксыз. ~ **tereyağı** таза сары май. ~ **kanlı** таза кандуу. ~ **siklet** накта салмак. **2.** жөнөкөй, момун, карапайым. ~ ~ момурайып, аңкайып. ~ ~ **bakmak** аңкайып/момурайып караш.

safa к. **sefa**.

safalı көңүлдүү, жагымдуу, шаңдуу.

safari **1.** сафари, аң уулоо. **2.** сафари (*аңчы кийими*).

safdil маңыроо, момун, ак дилдүү/ниет.

safer сафер айы (*Ай календарынын 2-айы*).

saffet, -ti **1.** тазалык, нукуралык, ачыктык, аруулук. **2.** жөнөкөйлүк, момундук.

safha **1.** кыр, жак, жан, тарап, каптал. **2.**

абал, маал, баскыч, стадия, фаза, деңгээл, даража. сал. **aşama. şu ~da** ушул абалда/баскычта. **hazırlık ~sında** даярдык абалында. **3.** физ. фаза.

safi **1.** таза, накта, нукура, катыксыз. ~ **ağırlık** таза салмак. **2.** жалгыз гана. ~ **dikkat kesilmek** бүтүн дитин коюп, ынтызарлык менен (*угуу*).

safir сапфир (*таш*).

safiyet, -ti тазалык, ак ниеттик/көңүлдүк, момундук.

safılaşmak тазалануу, аруулануу.

safılaştırmak тазалоо, дактоо, рафиндөө.

safılık, -ğı к. **safiyet**.

safra I **1.** дең. балласт. ~ **atmak** **1)** балластты (*кемеден*) ыргытыш. **2)** өтм. (*бирөөдөн*) кутулуш.

safra II өт. ~ **bastırmak** өзөк жалгоо. ~ **sı kabarmak** жүрөгү айлануу. ~ **kesesi** өт торбосу. ~ **yeşili** каралжын жашыл (*түс*).

safran **1.** бот. сафран (*Crocus sativus*). **2.** сафран (*татым*). ~ **gibi** сапсары.

safsata **1.** софизм. **2.** дөөдүрлүк, маңыздык, бош сөз. ~ **ya düşmek** суу кечпес негиздерге таяныш. ~ **yapmak** орунсуз/маанисиз сүйлөө.

safsatacı маңыз, сүйлөөк, тантык.

sagu **1.** (~ **ağacı**) бот. сагу пальмасы (*Metroxylon saghu*). **2.** бул дарактын мөмөсү (*күрүч ордуна колдонулат*).

sağ I **1.** оң (*жак/тарап*). ~ **kol** **1)** оң кол. **2)** өтм. оң кол (*ишеничтүү киши*). ~ **şerit** оң жак тилке (*жолдо*). **2.** саяс. оң, оңчул. ~ **a bak!** аск. оңго кара! (*буйрук*). ~ **a dön!** аск. оңго бурул! (*буйрук*). ~ **eliyle sol kulağını göstermek** (*бир иште*) кыйын жолду тандап алуу. ~ **gözden sol göze fayda yok** мак. бир көзүң бир көзүңө жоо. ~ **gözünü sol gözünden kıskanmak** өтө кызганчаак/ичи тар болуш. (*сөзм. с. оң көзүн сол көзүнөн*

кызганыш). ~а **kaymak** саяс. оңчул тарапка өтүү. ~ **kolda** оң тарапта. ~а **sola** эки жакка, аркы-терки. ~а **sola bakmadan** оң-тети-рисин карабай, алды-кийинин ойлобой, этиятсыз. ~да **solda** эки жакта. ~дан **soldan 1)** оңдон-солдон. **2)** ар тараптан, эки жактан. ~ını **solunu bilmemek/şaşırmak** оң-тетирисин/аки-чүкүсүн билбөө. ~ı **solu çekştirmek** (бирөөлөрдү) бири-би-рине тукуруу. ~ı **solu belli olmamak** оң-тетириси белгисиз, жинди кыял (киши). ~ **tarafından kalkmak** өтм. оң капталынан/ кырынан жатыш/туруш. ~ **yapmak** авто оңго бурулуу.

sağ II 1. соо, аман, эсен. **2.** таза, накта. ~ **yağ** таза май. **3.** көзү тирүү. **anne-babanız ~ mı?** ата-энеңиз тирүүбү? ~ **acık** *футб.* оң четтеги чабуулчу. ~ **bek** *футб.* оңдогу коргоочу. ~ **birakmak** аман/соо калтыруу. ~ **haf** *футб.* оңдогу жарым коргоочу. ~ **iç** *футб.* оңдон экинчи чабуулчу. ~ **kalmak/kurtulmak** аман/соо калуу. ~ **ol(sun)!** рахмат! өмүрлүү бол! ~ **salim** аман-эсен, аман-соо. ~ **salim gidin** аман-эсен баргыла. ~ **yer koymamak/birakmamak** соо жерин калтырбоо, төпөштөп/уруп салуу.

sağalmak оңолуу, айыгуу (*оорулуу киши*).

sağaltım дарылоо, терапия.

sağaltmak дарылоо, айыктыруу, терапия дайындоо.

sağanak, -ğı нөшөр, көнөктөп/нөшөрлөп жааган жаан.

sağbeğeni табити мыктылык, мыкты - табит.

sağcı саяс. оңчул (*киши, партия*).

sağcılık, -ğı оңчулдук.

sağdıç, -cı (үйлөнүү тоюнда) күйөө жолдош, кыз жолдош. ~ **emeği** талаага

кеткен эмгек.

sağduyu,-nu акылы жетиктик/тетиктик, ар нерсеге көзү жетип тургандык, баамчылдык, көрөгөчтүк, көсөмдүк.

sağduyulu акылы жетик/тетик, ар нерсеге көзү жетип турган, баамчыл, көрөгөч, көсөм.

sağgörü көрөгөчтүк, көсөмдүк, даанышмандык, акылмандык. *сал. basiret.*

sağgörüülü көрөгөч, көсөм, даанышман, акылман. *сал. basiretli.*

sağgörüüsüz баамсыз, дөөдөй, акылы кыска.

sağı куштардын кыгы.

sağım 1. саан (*маал*). **2.** саан (*мал*).

sağımlı саан, саалган (*мал*).

sağın *филос.* так, чыныгы, акыйкат. ~ **bilimler** табигый/так илимдер.

sağır 1. дүлөй, кулагы катуу. **2.** үн өткөргөс (*дубал/терезе*). **3.** жакшы жылыбаган (*меш*). **4.** үнү жакшы чыкпаган (*добул, барабан*). ~ **dilsiz** дудук-дүлөй. ~ **etmek 1)** дүлөй кылуу. **2)** кулак жарган үндөр чыгаруу. ~ **olmak** дүлөй болуп калуу. (**bunu**) **Mısırdaki ~ sultan bile duydu** (*бир нерсени*) укпаган киши калган жок.

sağırlaşmak 1. дүлөйлөнө баштоо, кулагы катуулашуу. **2.** (*казан, меш ж. б.*) жылыбай/ысыбай калуу.

sağırlık, -ğı дүлөйлүк, кулагы катуулук.

sağıstem ак ниеттик, адал ой.

sağlam 1. соо, ден-соолугу мыкты, чың, тың, бышык. **2.** бүтүн, аман, зыян тартпаган. **kitaplar ~mıış** китептер аман экен. **3.** бекем, бышык, чыдамдуу. ~ **ayakkabı** бышык бут кийим. **4.** ишеничтүү, чын. ~ **ayakkabı değil** *арго* ишеничи жок (*киши*). ~ **iman** катуу ишеним. **sözü ~** сөзүнө бекем. (**bir işi**) ~ **kazığa bağlamak** (*бир ишти*) бекемдөө, бышыктоо, камсыз

кылуу.

sağlama 1. камсыз кылма, гарантиялама. **2. мат.** текшерме, далилдеме.

sağlamak I 1. камсыз кылыш, жабдыш, даярдап бериш. **aile huzurunu** ~ үй-бүлөнүн бейпилдигин камсыз кылыш. **2. мат.** далилдеш, текшериш.

sağlamak II (унаалар) оң жакка өтүш, оң жак менен жүрүш.

sağlamlamak 1. бекемдөө, бышыктоо, чыңдоо. **2. өтм.** чын-бышыгын тактоо, текшерүү.

sağlamlama бекемделме, бышыкталма.

sağlamlamak 1. бекемделүү, бышыкталуу, чыңдалуу. **2.** далилденүү, ырасталуу, такталуу. **3.** камсыз болуу.

sağlamlatmak к. **sağlamlamak.**

sağlamlık, -ğı 1. бышыктык, бекемдик, бектик. **2.** ишеничтүүлүк, аныктык, тактык. **3.** ден-соолугу чыңдык, тыңдык.

sağlanma камсыз кылма, белен/даяр кылма.

sağlanmak камсыз кылмак, белен/даяр кылмак.

sağlı оңчул, оңду. ~ **sollu 1)** оңду-солду, оң-тегири. **2)** оң колун да, сол колун да пайдалана билген.

sağlıcakla аман-эсен, аман-соо. ~ **gidiniz!** аман-эсен баргыла! ~ **kahın!** аман-эсен тургула!

sağlık I, -ğı ден-соолук, саламаттык. ~ **ında 1)** ден-соолугу мыкты кезинде. **2)** көзү тирүүсүндө. ~ **miza!** ден-соолугуңуз /саламаттыгыңыз үчүн! (тост). ~ **bakımı** гигиена. ~ **bilimi** гигиена (илим). ~ **hizmetleri** саламаттык кызматтары. ~ **karnesi** саламаттык картасы/дептери. ~ **muayenesi** саламаттык текшерүүсү. ~ **osağı** саламаттык/медициналык пункт. ~ **olsun!** жаның аман болсун! (материалдык жоготуу учурунда жооткотуу үчүн айты-

лам). ~ **raporu** ден соолукка байланыштуу рапорт/ бюллетень. ~ **sigortası** саламаттык камсыздоосу. ~ **yoklaması** жалпы текшерүү, чек-ап.

sağlık II к. **salık.**

sağlıklı 1. ден-соолугу чың, тың, сак-саламат. **2. өтм.** туура, ишеничтүү, чындыкка таянган. ~ **düşünce** туура ой/пикир.

sağlıksal ден соолукка/саламаттыкка байланыштуу/тийиштүү.

sağlıksız 1. ден соолугу начар, оорулуу, алсыз. **2.** ишеничсиз, туура эмес. **3.** ден соолукка зыяндуу. **4.** жакшы ойлонуштурулбаган/пландалбаган, чала.

sağma саама.

sağmak, -ar 1. сааш (уйду, койду ж. б.).

2. бал челектен бал алыш. **3.** жандырыш (мис. түрмөктү, жипти). **4. арго** талап-тоноп/алдап алыш.

sağmal 1. саалган, саан (мал). **2.** саалган уй. **3. арго** (~ **inek**) ар качан пайда түшүп турган (жер, киши).

sağrı биол. соору. ~ **kemiği** сегиз көчүк.

sağı кошок. ~ **sağmak** кошок кошуу.

sah, -hhi бир нерсенин тууралыгын тастыктаган кол. ~ **çekmek** (бир документти) тастыктоо.

saha 1. талаа, майдан. **futbol ~sı** футбол талаасы. **2.** тармак, салаа. **3.** аймак, зона, район, мейкиндик.

sahabe (sahib'дин көпт. т.) 1. Азирети Мухаммеддин сөзүн уккандар, мажлистерине катышкандар. **2.** ээлик кылгандар, кожоюндар.

sahabet, -ti колдоо, таяк-жөлөк, арка.

sahaf букинист.

sahan жайпак жез идиш.

sahanlık, -ğı 1. саханга (к.) баткандай. **2.** платформа (автобуста/трамвайда ж. б.).

sahavet, -ti кең пейилдик, жоомарттык.

sahi чынында, чындап, туурасы, чыныгы. ~ **mi?** чынбы? чын элеби?

sahibe үй ээси аял, кожейке.

sahici чыныгы, нукура, накта, табигый.
~ **elmaz** чыныгы алмаз.

sahiden чындап, чын эле. ~ **mi?** чын элеби?

sahife к. **sayfa**.

sahil 1. жээк, жака, бой (*суунун, деңиздин ж. б.*). ~ **e atmak** жээкке чыгарып/сүрүп салыш. ~ **den gitmek** жээк бойлоп жүрүү. 2. жээк бою.

sahileşmek чындыкка чыгуу, ырасталуу.

sahip, -bi 1. ээ, кожоюн. **ev ~i** үй ээси. **mal ~i** мүлк ээси. 2. бир нерсеге жөндөмдүү, шыктуу, эгедер. **irfan ~i** билимдүү, маданияттуу. **söz ~i** сөзүн туткан. **şöhret ~i** атактуу, даңазалуу. 3. колдоо, коргоо, ээлик болуу. ~ **çıkmaк** 1) ээлик болуу/кылуу, кожоюн болуу. 2) колдоо, коргоо, жардам берүү, арка болуу. 4. колго алуу, тыюу, көзөмөлгө алуу. **köpeğine ~ çık!** итинди карма! ~ **olmak** 1) (*бир нерсеге*) ээ болуу. 2) көзөмөлгө/колго алуу. 3) (*бир кызга*) күч колдонуп зордуктап салуу.

sahiplik, -ği 1. ээлик, кожоюндук. 2. коргоочулук, колдоочулук, арка-жөлөк чыкма.

sahipsiz 1. ээсиз, кароосуз. 2. өтм. эч кимиси/коргоп/колдоп алары жок.

sahir сыйкырчы.

sahne 1. сахна. ~ **arkası** кулис. ~ **ye çıkmaк** сахнага чыгыш. 2. сахна (*драмалык чыгармалардын бөлүмү*). 3. көрүнүш. **resimde savaş ~si yansıtılmış** сүрөттө согуш сахнасы көрсөтүлгөн. 4. өтм. окуя. **büyük değişim ~lerine tanık olduk** чоң өзгөрүү окуяларына күбө болдук. 5. иш тармагы/салаасы. **siyaset ~sine elli yılını vermiş** саясат сахнасына элүү жылын берген.

sahnelemek сахналаштыруу, сахнага

коюу.

sahra 1. талаа, мейкиндик. 2. чөл. **S~çölü** Сахара чөлү. 3. аск. талаага ылайыкташкан. ~ **hastanesi** талаа госпиталы. ~ **mutfağı** талаа ашканасы.

sahte 1. жасалма, жалган, көз боёмолгон. сал. **düzmece**. ~ **evrak** жасалма документ. ~ **para** жасалма акча. 2. өтм. калп, жасалма, арамзаа. ~ **gölüş** арамзаа/калп күлүш.

sahteci к. **sahtekâr**.

sahtecilik к. **sahtekârlık**.

sahtekâr 1. жалганчы, жасалма иштер жасаган, көз боёмочу. 2. фальсификатор.

sahtekârlık, -ği 1. жасалмалык, жалганчылык. 2. фальсификация.

sahtelik, -ği жасалмалык, жалгандык, көз боёмочулук, калп.

sahtıyan 1. сактыян (*тепи*). 2. сактыяндан жасалган.

sahur мус. соор. ~ **a kalkmak** соорго туруш.

sahurluk, -ğu мус. соорлук, соордо желчү тамак.

saik, -kı 1. шык, эрдем, фактор, стимул. 2. шыктандырган, күч-кубат берген, шерденткен.

saika I эск. чагылган.

saika II эск. себеп.

sair башка, бөлөк (*кишилер/буюмдар*).

sairfilmenam эск. уйкусурап баскан киши.

sak (*уйкусуна*) сак, сергек. ~ **yatmak** сак жатыш.

saka I суу ташыр, суу сатар (*булактан үйлөргө*). ~ **beygiri gibi** 1) бригадирдин атындай. 2) өтм. иши жок айыл кыдырган (*киши*).

saka II (~ **kuşu**) зоол. сайрагыч ала чымчык (*Carduelis carduelis*).

sakağı вет. маңка (*малдын жугуштуу оорусу*).

sakak, -ğı богок.

sakal сакал. **tahta** ~ чоң сакал. **top** ~ топ

сакал. ~ **birakmak/koyuvermek/salivermek/uzatmak** сакал коюш/коё бериш. ~ **1 bitmek 1**) сакал бүтүш/ чыга башташ. **2) argo (бир ишке)** бөгөт чыгыш. ~ **1 değirmende ağartmak** карыганча эч нерсе үйрөнбөгөн (*сөзм. с. сакалын тегирменде агарткан*). ~ **1 ele vermek/kaptırmak** мурдунан жетелетип алыш, бирөөнүн жетегинде жүрүш. ~ **1ma gülmek** көз көрүнөө шылдың кылыш. ~ **1 oynatmaz (жемши)** оозуңа салсаң эрийт. ~ **1 saydırmak 1**) ишеним/кадыр-барктан айрылыш. **2)** ачык ооздук кылыш, сырын алдырып коюш. ~ **1ma soğan doğramak** шылдың кылуу, келекелөө. ~ **1mı sıvazlamak** сакалын сылаш. **S-1 Şerif** Мухаммед Пайгамбардын сакалынын кылы. ~ **1m yok ki sözüm dinlensin** менин сөзүмү ким укмак эле.

sakallanmak 1. сакал чыгуу. **2.** сакал коё берүү.

sakallı 1. сакалдуу. **2.** сакалы өскөн, үксүйгөн.

sakalsız сакалсыз.

sakandırık, -ğı ооз. сакалдырык.

sakar I кашка, ак (*малдын маңдайындагы*).

sakar II олдоксон, эби жок.

sakarın сахарин.

sakarlaşmak эби кетүү, олдоксон тартуу.

sakarlık, -ğı эби жоктук, олдоксондук.

sakarmeke жапайы каз.

sakaroз сахароза.

sakat, -tı 1. мунжу, майып, жарадар. ~ **arabası** майып арабасы. **2.** кокус-татма, жаракат алма. **ağır** ~ оор жаракат. **3. өтм.** туура эмес, бузук (*иш, аракет*). ~ **anlatım** туура эмес түшүндүрүү. **4.** кыйраган, жараксыз, сынык. ~ **iskemle** сынык отургуч.

sakatat, -tı ичеги-карын, баш-шыйрак (*союлган малдын*).

sakatatçı сакатат (*к.*) саткан киши/дүкөн.

sakatlamak 1. жаралоо, майып/ жарадар кылуу. **2.** сындыруу, шекилине доо кетирүү. **3. өтм.** бузуу, бурмалоо.

sakatlanmak 1. майып/жарадар болуп калуу, жаракат алуу. **2.** сынуу, кебетесине/шекилине доо кетүү. **3.** бузулуу, бурмалануу (*иш, сөз, аракет*).

sakatlık, -ğı 1. майыптык, мунжулук, жарадарлык. **2.** сынык/бузук/кемчилик (*буюмдагы/ эмеректеги*). **3.** кырсык, балакет. **elinden bir ~ çıkması** колунан бир балакет чыгып кетпесин.

sakın сырд. с. 1. кокуй! эгерим! ~ **onun adını ağzına alma!** кокуй, анын атын оозуңа алба! ~ **ha bunu yapma!** эгерим муну кылчу болбо! **2.** кокус, балким, кудай уруп. ~ **unutmuş olmasın!** кудай уруп унутуп калбасын.

sakınca 1. кыйынчылык, жолтоо, бөгөт, ыңгайсыздык. **2.** шылтоо. **3.** коркунуч, тобокел, риск. ~ **1sı olmamak** тобокели/риски болбоо.

sakıncalı кыйынчылык келе турган, тобокелдүү, кооптуу, рисктүү.

sakıncasız кыйынчылыгы жок, тобокелсиз, коопсуз, рисксиз.

sakingan сактанган, этият, аяр.

sakinganlıк, -ğı сактангандык, этияттык, аярдык.

sakınma 1. сактанма, корунма, этияттама, аярлама. **2. спорт** корунма.

sakinmak сактаныш, корунуш, этиятташ, аярлаш. **sakınılan göze çöp batar** мак. сактанган көзгө чөп түшөт.

sakıntı этияттык, аярдык.

sakır: ~ ~ шак-шак (*титирөө, калтыроо*).

sakırdamak шакылдоо, (тиши-тишине тийбей)титирөө (сууктан, корккондон).

sakırğa ооз. кене.

sakit, -tı 1. түшкөн, кыйраган. 2. күчүн жоготкон, колдонуудан калган, жоюлган. 3. кулатылган, түшүрүлгөн. 4. ара төрөлгөн (бала). ~ **olmak** 1) түшүү, кыйроо. 2) күчүн жоготуу, жоюлуу, кулатылуу.

Sakit, -tı астр. Марс.

sakız сагыз. ~ **ağacı** бот. мисте (*Pistacia lentiscus*). ~ **gibi** 1) сагыздай аппак. 2) арга сагыздай жабышкан (киши). ~ **leblebisi** куурулган буурчак түрү.

sakızlı сагыздуу.

saki шарап сунган, кесекүл.

sakil 1. оор, олдоксон, очойгон. 2. кебетеси/түрү суук. 3. тажатма. 4. муз. турк музыкасынын бир ыкмасы.

sakin 1. жоош, момун. ~ **çocuk** жоош бала. 2. тынч, мемиреген, көшүлгөн. ~ **deniz** мемиреген деңиз. 3. тургун, жашоочу. **semt -leri** семт тургундары. 4. жашаган, турган. **Ankara'da** ~ Анкарада жашаган. ~ **olmak** 1) тынч/ көшүлүп/көөлгүп туруш. 2) (бир жердин) тургуну болуш. ~ ~ 1) тынч, момоюп. 2) мемиреп, көөлгүп.

sakince жайынча, акырын.

sakinleşmek 1) тынчтануу, сооронуу, ачуусу/жини таркоо. 2) токтоо, тынчуу (мис. бороон, шамал, толкун ж. б.).

sakinleştirmek тынчтандыруу, сооротуу, жайкоо.

sakinlik, -ği тынчтык, бейпилдик, бейкуттук, бейгамдык, жымжырттык.

saklama сактама, корума, жашырма.

saklamak 1. сактоо, коруу. 2. жашыруу, айтпай коюу. **sır** ~ сыр жашыруу. 3. жашыруу, көргөзбөө, катуу. **paraları yastık altına** ~ акчаларды жаздыктын алдына катуу. 4. ар-

нап/коюп/сактап коюу. **kolyesini gelinine saklamış** кольесин келинине сактап жүрүптүр. 5. (бир жерде) кармоо, сактоо. **peynir tuzlu suda saklanır** быштак туздуу сууда сакталат.

saklambaç, -cı жашынбак (оюн).

saklanmak 1. сактануу, корунуу, этияттоо. 2. жашынуу, көрүнбөө. 3. сакталуу, корулуу. 4. жашырылуу, айтылбоо.

saklantı 1. каткан/жашырган нерсе. 2. жашырынган жер.

saklı 1. сакталуу. 2. жашырылган, көргөзүлбөгөн, айтылбаган, жашыруун. **gizli** ~ жаап-жашырган. **senden gizli ~ım yok** сенден жаап-жашырган нерсем жок.

saklık, -ğı ооз. сактык.

saksagan зоол. сагызган (*Pica pica*).

saksı 1. гүл карапасы. 2. арга баш (кишинин). ~**yı bir az sula** башыңды бир аз иштет.

saksılık, -ğı 1. гүл карапалары коюлган текче. 2. кышкысын гүлдөр сакталчу жер.

saksafon муз. саксафон.

saksafoncu муз. саксафончу.

sal сал (суудан өткөрмө иштеринде колдонулган).

salâ муз. намазга чакыруу, салат (жума, жаназа, майрам намаздарында). ~ **vermek/okumak** салат окуп намазга чакырыш.

salâbet, -ti 1. катуулук, бышыктык, бекемдик. 2. өтм. кайрат, салабат, тайманбастык, бекемдик.

salâbetli 1. катуу, бышык, бекем. 2. өтм. салабаттуу, кайраттуу, күчтүү, тайманбас, бекем.

salacak, -ğı мус. үстүндө сөөк жуулган плита.

salah 1. жакшыртуу, түзөлтүү, оңдоо. 2. жыргалчылык. 3. айыгуу, түзөлтүү, оңолуу. ~ **bulmak** 1) оңолуу, жакшыруу. 2) айыгуу, түзөлтүү.

salahiyet, -ti укук, компетенция, акы. ~ **vermek** (*бирөөгө*) укук/компетенция бериш.

salahiyetli 1. укуктуу, компетенттүү. 2. абройлуу.

salak, -ğı аңкоо, макоо, келесоо, жинди чалыш. ~ ~ **bakmak** аңкайып кароо.

salaklık, -ğı аңкоолук, макоолук, келесоолук, жинди чалыштык.

salam салами (*колбаса түрү*).

salamandra 1. зоол. саламандра. 2. көмүр меш түрү.

salamanje тамак ичкен үй.

salamura 1. туздуу суу (*айрым тамактар бузулуп кетпеши үчүн ичине салынган*). 2. туздуу сууда сакталган азык заттар.

salapurya дең. салапурия (*соода кеме-си*). ~ **gibi** кемедей олчойгон (*бут кийим*).

salas 1. шалаш, алачык, чатыр (*убактылуу курулган*). 2. барак үй.

salaspur салашпур (*астарлык жука кездеме*).

salât, -tı мус. 1. намаз. 2. дуба (*Азирети Мухаммеддин аты аталганда окулат*).

salata 1. салат. 2. (~ **kıvırcık**) салат-латук.

salatalık, -ğı 1. бадыраң. 2. салатка ылайык (*жашылчалар, заттар*).

salâvat, -tı 1. намаздар. 2. салават дубасы (*Азирети Мухаммедге жана анын тукумуна арналып окулат*). 3. майлуу күрөштөн мурун окулган дуба. ~ **getirmek/okumak** кооптуу абалда келме келтирүү/дуба окуу.

salcı сал ташыган киши, салчы.

salça 1. томат, паста. 2. соус, суюк та-тым. **biber ~sı** калемпир пастасы. **domates ~sı** томат пастасы.

salçalı томаттуу, томат кошулган.

saldırgan 1. кол салган, албуут, кызыл камчы. 2. агрессор, баскынчы.

saldırganlık, -ğı 1. кол салуучулук, албууттук, кызыл камчылык. 2. агрессордук, баскынчылык.

saldırı кол салыш, чабуул, баскынчылык, атака. ~**ya uğramak** кол салууга/баскынчылыкка учуроо.

saldırmak 1. кол салуу, чабуулга өтүү, басып алуу. 2. дең. (*кеме*) шамалга ыңгайлануу. 3. өтм. (*бир нерсени*) катуу сынга алуу. 4. хим. таа-сири менен эритип/жеп жиберүү. **asitler madenlere saldırır** кислоталар металлдарды жеп жиберет.

saldırmazlık, -ğı кол салышпоо. ~ **paktı** кол салышпоо пакты.

salep, -bi 1. бот. салеп (*Orchis*). 2. бул өсүмдүктүн тамырынан даярдалган порошок. 3. салеп (*ысык ичилген ичимдик*).

salepçi салеп (к.) саткан киши.

salgı биол., физиол. бездер бөлүп чыгарган нерселер, секреция.

salgılama биол. секреция бөлүп чыгар-ма.

salgılamak биол. секреция бөлүп чыга-руу.

salgın 1. тумоо, эпидемия. **grip ~ı** грипп эпидемиясы. 2. убактылуу алынган салык. 3. каптап кетүү, жайылуу. **çekirge ~ı** чегиртке каптоо. 4. өтм. жаман өнөкөттүн жайылышы. **kumar ~ı** кумардын жайылышы.

salhane касап, мал сойгон жер.

salı шейшемби.

salık, -ğı 1. кабар, жаңылык. ~ **alma** кабар алма. 2. кеңеш, акыл. ~ **vermek** 1) кабар бериш. 2) кеңеш бериш.

salıncak, -ğı 1. селкинчек. 2. асма бешик (*жаш баланын*).

salıncaklı термелген. ~ **koltuk** термелген кресло.

salınım 1. салыныш, коюлуш (*бир нерсенин ичине*). 2. астр. Айдын термелиши (*либрациясы*). 3. физ. термелиш.

salınmak 1. чайпалып/чайкалып басыш. 2. салыныш, коюлуш. **salına salına** чайпалып, сүлкүлдөп (*басыш*).

salıntı термелиш, чайпалыш.

salıntılı 1. шалкылдаган, араң турган, кылтылдаган. ~ **ev** араң турган үй.

2. чайпалган (*басыш*).

salıvermek коё берүү, бошотуу, чыгаруу.

salım 1. соо, саламат, аман-эсен. **sağ** ~ аман-соо, эсен-соо. 2. таза, тунук, накта, чыныгы. 3. туура. ~ **bir çare** туура чечим. 4. зыянсыз. 5. *грам.* туура (*арап тилиндеги көптүк түр боюнча*).

salimen аман-эсен, сак-саламат.

salip, -bi крест.

salise секунддун алтымыштан бири.

salkım 1. *бот.* сабак, шиңгил. **üzüm** ~ 1 жүзүм шиңгили. 2. *бот.* вистерия (*Wisteria*). 3. чачы/шиңгил түрүндө, салбыраган, салаңдаган, салпылдаган. ~ **küpe** салбыраган/салаңдаган сөйкө. ~ **saçak** чачылган, баш-аламан. ~ **söğüt** мажүрүм тал (*Salix babylonica*). ~ ~ шиңгил-шиңгил, салаңдаган.

salkımak салаңдоо, салбыроо.

sallabaş 1. башы кылтылдаган. 2. *өтм.* баарына баш ийкей/көнө берген.

sallamak 1. терметүү, термелтүү, чайпалтуу. **beşik** ~ бешик терметүү. 2. булгалоо. **el** ~ кол булгоо. **kuyruk** ~ куйрук булгалоо. 3. ийкөө. **baş** ~ баш ийкөө. 4. чайкоо, термелтүү (*мис. үйдү*). 5. *өтм.* кечендетүү, кармоо, убакытты созуу. 6. шилтөө, уруп жиберүү. **kılıç** ~ кылыч шилтөө. 7. бийлөө (*жамбашын чайкап*).

sallamamak маани бербеш, көңүл бурбаш.

sallandırmak 1. кыймылдатуу, термелтүү, чайкалтуу. 2. *өтм.* асып өлтүрүү.

sallanmak 1. чайпалуу, термелүү, теңселүү, шылкылдоо. **ağaçlar sallandı** бактар термелди. 2. бошоп/кепшеп кетүү. **dişleri sallanıyor** тиши бошоп кетиптир. 3. кылдын учунда туруу (*бир иште/кызматта*). 4. бекер/бош жүрүү.

sallantı 1. термелиш, чайкалыш, чайпалыш, титиреш. 2. кош көңүлдүк, кайдигерлик. ~ **da bırakmak** (*бир нерсени*) бүтүрбөй/чала таштоо. ~ **da kalmak** ара жолдо калыш.

sallapati 1. одоно, олдоксон, этияттабай (*иш кылуу, сөз сүйлөө*). 2. баамсыз, орой, олдоксон (*киши*).

sallasırt: ~ **etmek** жонуна арта салуу.

salma 1. салма, коймо. 2. салма (*күрүчтөн жасалган тамак*). 3. *тар.* салык. 4. саятчы бөлмөсү. 5. ээн жүргөн мал. 6. аккан суу. 7. *тар.* патруль жоокер. ~ **gezme** тентип/селсаяктанып басып жүрүш. 8. *айылдыктардын жеңинен салбырап турган чүпүрөк*).

salmak 1. салуу. **yatak** ~ төшөк салуу. 2. коё берүү, бошотуу. **kuşu** ~ кушту бошотуу. 3. салуу, кошуу. **yemeğe piring** ~ тамакка күрүч салыш. 4. чыгуу, өсүп чыгуу. **dal budak** ~ бутак-талы өсүп чыгуу. 5. мойнуна салуу. **ona elli bin lira salmışlar** ага элүү миң лира салышыптыр. 6. аңчылыкка салуу. **tazi** ~ тайган салуу. 7. кол салуу. **köpek etrafındakilere salmış** ит айланасындагыларга кол салыптыр. 8. *өтм.* көңүл бурбоо, кызыкпоо, карабоо.

salmastra 1. *тех.* калыңдагыч, күлтүк (*тетиктер арасына коюлган*). 2. аркан.

salname жылнаама.

salon 1. салон, зал, отурган үй. 2. салон (*чогулуш, салтанат, көргөзмө ж. б. үчүн*). ~ **adamı** той-тамашанын кишиси. ~ **takımı** салон гарнитуру.

saloz *арго* дөөпөрөс.

salt, -tı 1. жалгыз, гана, ошол эле. ~ **o mu bilir?** ошол эле билет бекен? 2. таза, накта, чылк, чыныгы. 3. абсолюттук. ~ **çoğunluk** абсолюттук көпчүлүк.

salta I: ~ **durmak/etmek** эки аяктап туруу (*um үчүн*).

salta II жеңсиз, топчусуз жекет.

saltanat, -tı 1. өкүмдарлык, жеке бийлөөчүлүк. 2. султандык, падышачылык. 3. шаң-шарапат, молдук, береке, байлык, дөөлөт. 4. (*бирөөнүн*) үстөмдүгү, жогорку абалы. ~ **sürmek** 1) башкаруу, бийлөө. 2) байлык/берекет ичинде чардап жашоо.

saltanath салтанаттуу, көркөмдүү, шаңдуу, чардап, жыргал ичинде.

saltçılık, -ğı абсолютизм.

saltlık абсолюттук, толук. ~ **gerçek** *филос.* абсолюттук чындык.

salto *спорт* сальто.

salvo *аск.* салют, залп.

salya түкүрүк, шилекей.

salyangoz 1. зоол. үлүл. 2. *анат.* үлүл (*кулактын ичиндеги угуу борбору*).

sam (~ **yeli**) сам шамалы, чөлдүн ысык шамалы.

saman саман. ~ **alevi** бат өчкөн от. ~ **alevi gibi** ачуусу чукул. ~ **altından su yürütmek** кыңыр иштер жасоо. ~ **gibi** даамсыз (*тамак*). ~ **kâğıdı** саман кагаз, сары кагаз. ~ **rengi** к. **samanî**. ~ **sarısı** самандай сары.

samanî саман түстөнгөн, ачык сары.

samanlı саман аралашкан.

samanlık, -ğı саман сарай, бастырма.

Samanyolu *астр.* Саманчынын Жолу.

samba самба (*бий*).

Samî семит. ~ **dilleri** семит тилдери.

samimî 1. чын жүрөктөн/дилден/көңүлдөн/ыккластан. ~ **konuşmak** чын дилден/ыккластан сүйлөшүү. 2. жакын, ысык, чыныгы. ~ **arkadaş** жакын дос/жолдош. ~ **olmak** чын

ыккластуу, ачык болуу.

samimîlik, samimiyet, -ti 1. чын ыкклас-туулук, ак ниеттүүлүк. 2. жакындык, сырдаштык.

samimiyetsiz арамзаа, тоң, кайдигер.

samimiyetsizlik, -ği арамзаалык, тоңдук, кайдигерлик.

samsa самса (*каттама сыяктуу, бирок сироп менен жасалган таттуу*).

samsun tar. согушта колдонулган ит.

samur 1. зоол. киш (*Martes zibellina*).

2. киш териси, киш терисинен жасалган. ~ **kaşlı** кара каштуу. ~ **kürkü** киш териси. ~ **kürkünü sırtına almak** жоопкерчиликти мойнуна алуу.

san 1. атак, даңк, шаң, кадыр-барк. **adı ~ı var** атак-даңкы бар. 2. наам, титул (*атка кошуп айтылган*). 3. *филос.* сапат.

sana (*барыш жөндөмөсүндөгү sen ат атоочу*) сага. ~ **ne?** сага эмне жок? сенин ишиң эмне? ~ **yakıştırma** сенден күткөн эмесмин. ~ **yalan bana gerçek** сага жалган мага чын. ~ **a taşla vurana sen aşla vur mak.** сени таш менен урганды, сен аш менен ур.

sanal 1. жасалма, ойдон алынган, кыялдагы. 2. *мат.* көңүлдөгү. ~ **sayı** көңүлдөгү сан.

sanat, -tı 1. санат, көркөм, өнөр, искусство. ~ **eseri** санат чыгармасы. **Güzel S-lar Akademisi** Көркөм Өнөрлөр Академиясы. 2. чыгармачылык. ~ **gecesi** чыгармачылык кечеси. 3. жөндөм, чеберчилик, шык. **konuşma ~ı** сүйлөө чеберчилиги. 4. кол өнөрү, устачылык. ~ **mektebi** кол өнөрчүлүк окуу жайы.

sanatçı санатчы, көркөм өнөр адиси, артист.

sanatçılık, -ğı санатчылык, көркөм өнөрчүлүк.

sanatkâr к. **sanatçı**.

sanatkârlık, -ğı к. sanatçılık.

sanatlı көркөм, чебер, усталык менен жасалган.

sanatoryum санаторий.

sanatsever санат сүйүүчү.

sanayi, -i 1. өнөр жай, индустрия. ~ **bölgesi** өнөр жай району. **ağır** ~ оор өнөр жай. **hafif** ~ жеңил өнөр жай. **harp** ~ согуш өнөр жайы. **2.** (**sanat**'тын көпт. т.) санаттар.

sanayici 1. өнөр жайчы, өндүрүүчү, фабрикант. **2.** өнөр жайлуу. ~ **memleketler** өнөр жайлуу мамлекеттер.

sanayileşme өнөр жай өнүктүрмө, индустриалашма.

sanayileşmek өнөр жайы өнүгүү, индустриалашуу.

sancak, -ğı 1. туу, желек. ~ **açmak** туу көтөрүү. ~ **a yemin etmek** туу алдында ант берүү. **2.** тар. санжак (*Османлы башкаруу бирдиги; вилайет менен каза ортосу*). **3.** дең. кеменин оң канаты.

sancaktar туу көтөргөн (*киши*).

sancı сайгылашкан оору, толгоо. **doğum** ~ **sı** төрөт толгоосу. ~ **tutmak** сайгылашып ооруу.

sancılanmak (*бир жери*) сайгылашып ооруу.

sancılı 1. сайгылашып ооруган. **2.** өтм. өнөкөттүү, кыйынчылыгы/ проблемасы көп.

sancımak сайгылашып/лукулдатып ооруу. **yara sancıyor** жара лукулдатып жатат.

sançmak ооз. жанчуу.

sandal I бот. сандал дарагы (*Santalum album*).

sandal II дең. сандал, кайык.

sandal III сандал (*бут кийим*).

sandalcı кайыкчы.

sandalet, -ti сандалет (*арчындамалуу ачык бут кийим*).

sandalye 1. отургуч, орундук. **koltuklu** ~ кресло. **2.** орун, кызмат. ~ **kavgası**

орун/кызмат талашы.

sandık, -ğı 1. сандык. **alet** ~ **1** курал-жарак сандыкчасы. **elbise** ~ **1** кийим-кече сандыгы. ~ **kokusu** сандыктын жыты. **2.** касса. **3.** банка. **Emekli S-1** Ардагерлер Банкы. **4.** *куюлма нерселерди өлчөгүч курал*. **5.** аск. пулемёт кутусу. **6.** урна, сандык (*шайлоодо добуштар салынган*). ~ **tan çıkmak** добуш берилүү/алуу. ~ **kurulu** шайлоо комиссиясы. ~ **lekesi** дат, так (*сандыктын тагы*). ~ **odası** сандык бөлмөсү. ~ **sepet** көр-жер, буюм-тайым.

sandıkçı сандыкчы (*сандык жасаган/саткан киши*).

sandıklamak 1. сандыкка салыш. **2.** кутулаш.

sandıklı 1. дубал каптаган кооз тактай. **2.** кооздук үчүн колдонулган алтын тыйындар.

sanduka дин саркофаг, сандука (*белгилүү кишилердин мүрзөсүнүн үстүнө коюлган жыгач/мрамор сандык*).

sandviç, -ci сандвич.

sanem 1. бут, идол. **2.** өтм. сулуу аял.

sanı санаа, ой, болжол, баам. ~ **mca** байкашыма/баамыма караганда. ~ **sına kapılmak ...** деп ойлоп алуу.

sanık, -ğı күнөөлөнгөн, шектүү, кылмышкер деп саналган, камакка алынган (*киши*).

saniye секунд. ~ **sinde** дароо, ошол замат. ~ **ibresi** секунд жебеси. ~ **si** ~ **sine** таптак, секунду секундуна. **bir** ~ бир секунд/мүнөт.

saniyelik, -ği бир секунддук. **bir** ~ **iş** бир секунддук иш.

sanki 1. тим эле, жөн эле. ~ **dünyanın sonu gelmiş gibi konuşuyor** жөн эле дүйнөнүн соңу келгенсип сүйлөйт. **2.** эле. **ne olur ~, sen de gelsen?** сен да келсең, эмне болмок эле? **3.** ...дан бетер ...сып. ~ **suçlu**

benim мен күнөөлүүдөн бетер. ~ **bilmiyormuş gibi** калп эле билбегенсип.

sanlı атактуу, белгилүү. **adlı** ~ атак-даңктуу.

sanmak, -ır саноо, ойлоо, эсептөө. **sanırım** деп ойлойм/эсептейм. **sen kendini ne sanırsın?** сен өзүңдү ким деп ойлойсуң?

sanrı *психол.* галлюцинация.

sansar **1.** зоол. суусар (*Martes martes*). **2.** *арго* чөнтөкчү, ууру.

sansasyon сенсация. ~ **yaratmak** сенсация жаратыш.

sansasyonel сенсациялык. ~ **haberler** сенсациялык кабарлар.

Sanskrit, -ti *линг.* санскрит.

sansür цензура. ~ **etmek/~den geçirmek** цензурадан өткөрүү.

sansürcü **1.** цензуралык. ~ **anlayış** цензуралык көз караш. **2.** цензор.

sansürlemek цензурадан өткөрүү.

sansürlü цензурадан өткөн.

sansüalist, -ti *филос.* сенсуалист.

sansüalizm *филос.* сенсуализм.

santi - санти -

santiar сантиар (*жүздөн бир ар, бир чарчы метр*).

santigram сантиграмм.

santigrat, -tı сантиград, градус (*Цельсий боюнча*).

santilitre сантилитр.

santim **1.** сантиметр. **2.** сантим (*Франция, Бельгиянын акча бирдиги*). **3.** *бир нерсенин жүздөн бир бөлүгү. ~ kaçırmamak* өтө этият болуу. ~ ~ өтө кылдат, акырын-акырын.

santimental, -li *психол.* сентиментал, сезимтал.

santimentalizm *филос.* сентиминтализм.

santimetre сантиметр. ~ **kare** чарчы сантиметр. ~ **küp** куб сантиметр.

santr к. **santra**.

santra орто, борбор.

santral, -li **1.** станция. **elektrik ~i** электр

станциясы. **nükleer ~i** атом станциясы. **2.** коммутатор. **telefon ~i** телефон борбору, коммутатор. ~ **memuru** телефон оператору, телефонист.

santralci телефонист, телеграфист.

santrfor *футб.* борбордук чабуулчу, форвард.

santrhaf *футб.* орто жарым чабуулчу.

santrifüj центрифуга, борборго качкан.

santrifüjör центрифуга.

santrozom *биол.* центросом.

santur *муз.* сантур (*музыкалык кыл аспап*).

sap, -rı **1.** *бот.* сабак, сап, көөдөн (*өсүмдүктүн*). **armudun ~ı** алмуруттун сабагы. **çiçek ~ı** гүлдүн сабагы. **2.** сап. **baltanın ~ı** балтанын сабы. **3.** учук, сап. **bir ~ iplik** бир учук жип. **4.** боо. ~ **çekmek** боо бооламак. **5.** түрмөк. **6.** *арго* эркек. ~ **gibi** өтө/кылдай ичке. ~ **demedен samanı anlamak** дароо түшүнө калыш, айттырбай биле коюш. ~ **gibi kalmak** сороюп/серейип калыш. ~ **ına kadar** болушунча, жеткен, ашкан, аябагандай. ~ **ına kadar dürüst** аябагандай ак ниет. ~ **ı silik** селсаяк, тентимиш.

sapa жолдон буруу. **orası bize ~ gelir** ал жак жолубузга буруу.

sapak I **1.** бурулуш, жолдун башы. **2.** суунун башы (*бөлүнгөн жери*).

sapak II *мед.* аномалия.

sapan **1.** сапан, катапульта (*таш аткыч курал*). **2.** рогатка (*балдар оюнчугу*). **3.** *мех.* блок. **4.** блоктун илгичи.

saparta **1.** кемеден атылган залп, салют. **2.** жеме, катуу сөгүш. ~ **yemek** тил угуу.

sapasağlam сопсоо, дени сак.

sapçık, -ğı *бот.* сабакча.

sapık, -ğı **1.** бузулган, жүрүш-турушу бузук, шойкомдуу. **cinsel ~** аягынан бузулган. **2.** жинди-

чалыш, маньяк.

sapıklaşmak шойкому/жүрүш-турушу бузулуу.

sapıklık, -ğı 1. бузулгандык, шойкомдуулук. 2. жиндичалыштык, маньяктык.

sapınç, -cı 1. *психол.* жаңылыштык, каталык. 2. *астр.*, *физ.* аберрация.

sapır: ~ ~ тапыр-тапыр/түпүр. **elmalar** ~ ~ **döküldü** алмалар тапыр-тапыр түштү. **askerler** ~ ~ **döküldü** аскерлер апыр-тапыр качып жөнөштү.

sapıtmak 1. мээси айнып калуу, келесоо чалыш болуу, жин дааруу. 2. жолунан адашуу. 3. жаңылуу, ката жиберүү. 4. ойду-тоону сүйлөө.

sapkı бузулуу, жолдон чыгуу.

sapkın 1. бузулган, жолдон чыккан. 2. адашкан, адашып кеткен. ~ **kaya** *геогр.* муздардын таасиринен жер оодарган аска таш.

sapkınlık, -ğı бузулгандык, шойкомдуулук.

saplamak саюу, матыруу. **bıçak** ~ бычак саюу.

saplanmak 1. сайылып калуу, батып/кирип кетүү. **bıçak yüreğine saplandı** бычак жүрөгүнө сайылып калды. 2. тыгылып/батып калуу. **araba çamura saplandı** машине баткакка тыгылып калды. 3. *өтм.* (*бир нерсе*) жолтоо болуу, оюнан кетпөө.

saplantı *психол.* жадатма/тажатма ой, идефикс.

saplı 1. саптуу, сабагы/сабы бар. ~ **tencere** саптуу мискей. 2. саптуу көмөштан. 3. сайылган, матырылган, сапталган. **balta oduna ~ kalmış** балта отунга сайылган бойдон калыштыр.

sapma 1. *физ.* девиация, деклинация. 2. бурулма. 3. *грам.* бурмаланма.

sapmak, -ar 1. (*жолдон*) бурулуу. **sola** ~ солго бурулуу. 2. *өтм.* бузулуп

кетүү, жолдон чыгуу. **çıkmaza** ~ туңгуюкка капталуу. **fena yola** ~ жаман жолго түшүп кетүү. 3. *өтм.* чындыкты бурмалоо.

sapsağlam *к.* **sapasağlam.**

sapsarı 1. сапсары. 2. кубарган. ~ **kesilmek** өң-алеттен кетүү, кубаруу.

sapsız 1. сапсыз. 2. *бот.* сабаксыз. 3. *өтм.* колдоочусу/таянычы жок. ~ **balta arpa** арка-жөлөгү жок киши.

saptama 1. аныктама, тактама (*санды, сапатты ж. б.*). 2. бекемдеме, бышыктама. 3. мүнөздөмө.

saptamak 1. аныктоо, тактоо. 2. бекемдөө, орнотуу, бышыктоо. 3. мүнөздөө.

sara *мед.* талма, эстен тануу, эпилепсия. ~ **sı tutmak** талмасы кармап калуу.

saraç, -cı 1. ээрчи (*ээр жасаган/саткан киши*). 2. булгаарычы.

saralı талмалуу, талмасы бар.

sararmak 1. саргаруу. 2. *өтм.* кубаруу, кумсаруу. 3. саргарып, солуп калуу (*өсүмдүк*).

saray 1. сарай. ~ **erkani** сарайдагы жогорку мартабалуу кишилер. 2. коомдук жай. **Adliye S~** Юстиция Үйү. **Beyaz S~** Ак Үй. 3. султан сарайы. ~ **lokması** сарай таттуусу. 4. *өтм.* көркөмдүү/жасалгалуу үй.

saraylı tar. (*Османлы Императорлугунда*) 1. сарай кызматчысы. 2. султандын кол алдындагы күң.

saraypatı, -nı *бот.* кытай астрасы (*Calistephus sinensis*).

sardalye *зоол.* сардинка/сардилия (*Arengus pilchardus*). ~ **gibi istif olmak** (*бир жерге*) жыкжыйма толуп алуу.

sardırmak 1. түрдүрүү, оротуу. 2. **merak ~**) кызыгуу туудуруу.

Sardinya Сардиния (*Италияда бир арал*).

sardunya *бот.* сардуния (*Geranium*).

sarf 1. сарп (*кылма*), каржылама, ко-

ротмо, түгөтмө. **2.** *грам.* грамматика. ~ **etmek** **1)** сарп кылуу, каржылоо. **2)** колдонуу. **büyük emekler ~ etmek** чоң эмгек сарп кылуу. **ağır sözler ~ etti** катуу айтып койду.

sarfinazar ... айтпаганда, ... эске албаганда, ...дан башка. ~ **etmek** эсепке алынбоо, көңүл бурулбоо. **asabîliği ~ edilse, biz onunla iyi anlaşıyoruz** кыялы чатактыгын айтпаганда, ал экөөбүз жакшы түшүнүшөбүз.

sarfıyat, -tı коромжу, чыгаша, каржалган нерсе, чыгым.

sargı **1.** орооч, таңгыч, бинт, бандаж. ~ **sarmak** таңуу, ороо. **2.** *тех.* түрмөк, чүмөк.

sargılı **1.** оролгон, таңылган. **2.** оролуу, таңылуу.

sarhoş **1.** мас, кызуу, ичип алган. ~ **etmek** мас кылуу. ~ **edici** мас кылуучу. ~ **olmak** мас болуу. **2.** *өтм.* (бир нерсеге) кушубак/мас болуу. **zafer ~u** жеңишке мас.

sarhoşluk, -ğu мастык, кызуулук.

sarı **1.** сары. **altın ~sı** алтындай сары. **limon ~sı** лимондой сары. **2.** сары, ачык түстүү, блондин. **3.** кубарган, өңү саргарган, өң-алеттен кеткен. **4.** жумуртка сарысы. ~ **altın** таза/нак алтын. ~ **benek** *анат.* сары так (көздүн тор катмарындагы). ~ **çiyan** сары чаян, арамзаа, куйту (*киши*). ~ **çizmeli Mehmed ağa** ата-жотосу белгисиз бирөө. ~ **kız ооз.** **1)** алтын лира. **2)** нашаа.

sarıbalık, -ğı *зоол.* сары балык (*Idus jes-ses*).

sarıca **1.** *зоол.* сары аары. **2.** саргыч.

sarıcik, -ğı *зоол.* саргалдак (*Oriolus oriolus*).

sarıçalı *бот.* сары жыгач (*бөрү карагат жыгачы; Berberis*).

sarıçam *бот.* сары карагай (*Pinus silvestris*).

sarığiburma буралган чалма түрүндөгү түрк таттуусу.

sarık, -ğı чалма, селде.

sarıklı **1.** чалма/селде чалынган. **2.** *мус.* дин адамы, кожо.

sarılgan *бот.* чырмоок. ~ **sap** чырмоок сабак.

sarılı I оролгон, түрүлгөн, таңылган. **eli** ~ колу таңылган.

sarılı II сары тактары/гүлдөрү бар.

sarılık, -ğı **1.** сарылык, сары түс. **2.** *мед.* сарык.

sarılmak **1.** оролуу, таңылуу. **2.** түрүлүү. **3.** кучактоо, асылуу (*мис.* мойнуна). **4.** киришүү, белсенүү. **kaleme ~** жазганга киришүү. **dört elle ~** төрт колдоп/жан дили менен киришүү.

sarım **1.** ором, түрүм. **2.** оромо. **3.** бир орогонго/түргөнгө жете турганчалык.

sarımsak, -ğı **1.** *бот.* сарымсак (*Allium sativum*). **2.** сарымсак, чеснок. ~ **ı gelin etmişler de kırk gün kokusu çıkmamış** сарымсактан келин алса, кырк күн жытын чыгарбаптыр (*кишини билиш оңой эмес маанисинде*). ~ **yemedim ki ağzım koksun** эч жазыгым жок, эмнеден коркоюн (*сөзм. с. сарымсак жебесем, оозум эмнеге жыттансын*).

sarımsaklı сарымсактуу, сарымсак кошуп жасалган.

sarımsı, sarımtırak саргыч.

sarınmak **1.** ороону, жамынуу, чүмкөнүү. **2.** белге байлануу, курчануу. **3.** (*башына*) чалынуу, ороп алуу.

sarisabır *бот.* алоэ (*Aloe vera*).

sarışın **1.** ак саргыл жүздүү. **2.** сары чачтуу, блондин.

sarı сари (*индус аялдарынын кийими*).

sâri **1.** жугуштуу (*оору*). **2.** оңой жайылган.

sarig, -ğı *зоол.* сумкалуу чычкан, опосум (*Didelphus dorsigera*).

sarih ачык, даана, танылгыс, айныксыз.

~ **ifade** ачык сөз.

sarkaç, -cı маятник.

sarkık, -ğı салбырап/шалпайып/ түшүп турган. ~ **dudaklı** эрди шалпайган.

sarkıntı 1. асылып/илинип/салаңдап турган нерсе. 2. *өтм.* (бирөөгө) тийишме, асылма, жабышма.

sarkıntılık, -ğı тийишме, жабышма, асылма. ~ **etmek** (бирөөгө) тийишүү, жабышуу, асылуу.

sarkıt, -tı *геол.* сталактит.

sarkıtmak 1. салаңдатуу, ылдый түшүрүү. **balkondan ip** ~ балкондон жип салаңдатуу. 2. *өтм.* асып салуу, даргага асуу.

sarkmak, -ar 1. салаңдоо, илинип/башын чыгарып туруу. 2. ылдый түшүп туруу, учунан чыгып туруу. **gömleğinin kolu sarkıyordu** көйнөгүнүн жеңи чыгып турган. 3. жолду узартуу, тийип өтүү, учуроо. **keşke pazara da sarksaydınız** базарга да бара келсеңер эмне.

sarkom *мед.* саркома.

sarma 1. оромо, түрмө. 2. сарма (жүзүм жалбырагына *фарш* оролуп жасалган тамак). 3. спорт чалма (күрөштө). 4. оролуп жасалган. ~ **уау** оролгон жаа. 5. *аск.* курчоого алма. **yaraları** ~ калыбына келтирүү, ондоо.

sarmak 1. ороо, таңуу, чүмкөө. **elini** ~ колун таңуу. 2. курчап/тегеректеп алуу. 3. каптап кетүү. **ateş evin her tarafını sardı** өрт үйдүн ар тарабын каптады. 4. түрүү, түрмөктөө. **makarayı** ~ блоктун түрүү. 5. чырмап алуу. 6. жарашуу, ылайык болуу. 7. кучактоо. 8. *өтм.* жагуу, жактыруу. 9. *өтм.* каптоо, жемеге алуу, тилдөө. 10. жабышуу, ээрчип алуу. **amma sarıyorsun ha!** тим эле жабышып аласың да! 11. түртө салмак. **işi başkalarına** ~ ишти башкаларга түртө салуу. **sarıp sarmalamak** катуу

ороп/таңып салуу.

sarmal эшме/спираль түрүндө.

sarmalamak ороп-чулгоо.

sarman 1. ири, чоң, эбегейсиз. 2. сары мышык.

sarmaş: ~ **dolaş** 1) коюн-колтук алышкан, кучакташкан. 2) өтө ысык/ынак.

sarmaşık, -ğı *бот.* чырмоок (*Hedera helix*).

sarmaşmak чырмалышып/чиеленешип/аралашып калуу.

sarnıç, -cı 1. жер алдындагы суу депосу. 2. цистерна. ~ **gemisi** танкер. ~ **vagonu** вагон-цистерна.

sarp, -rı 1. тик, жалама. ~ **kaya** жалама зоо. 2. кыйын, катаал, өтүшү татаал. 3. кыйынчылык. ~ **a sarmak** кыйындап/татаалдап кетүү.

sarplaşmak 1. кыйыndoо, татаалдашуу. 2. тик/жалама болуу.

sarraf 1. алтын-күмүш саткан киши. 2. акча алмаштыргыч.

sarraflık, -ğı 1. саррафтык (к.) (*кесиби/кызматы*). 2. саррафка берилген чай пул.

sarsak алсыз, дармансыз, калтырап-титиреген (*оорудан, карылыктан*). ~ **sursak** калтырап-титиреп.

sarsaklık, -ğı алсыздык, дармансыздык, чабалдык, эби жоктук, коомайлык.

sarsılmak 1. термелүү, чайпалуу, титирөө. 2. *өтм.* чочуп кетүү, дал/нес болуп калуу. 3. *өтм.* алдан-күчтөн таюу. **hastalıktan çok sarsıldı** оору алы-күчүн алды.

sarsıntı 1. термелме, чайпалма, солкулдама. 2. титиреме, калтырама. 3. жер титирөө. 4. *психол.* күчтүү таасирге кабылма. 5. кризис. **ruhî** ~ рухий кризис, депрессия.

sarsıntılı 1. термелген, солкулдаган, титиреген. 2. *өтм.* терең таасирленткен. 3. өйдө-ылдый, бир кылка эмес.

sarsıntısız 1. термелбей, чайпалбай, солк этпей, тынч (мис. *машина, учак ж. б.*). 2. өтм. тынч, бейпил, ишеничтүү (жер).

sarsmak 1. силкидетүү, солкулдатуу, чайпоо, чайкоо, жулкулдатуу, титиретүү. **araba çok sarstı** машина аябай чайкады. 2. өтм. катуу таасир берүү. **annesinin ölümü onu çok sarstı** апасынын өлүмү ага аябай таасир берди.

sası сасыган, сасык жыттанган. ~ ~ **kokmak** сасык жыттануу.

sasımak диал. сасуу.

sataşkan чыр, чатак, урушчаак (киши).

sataşmak чыр/чатак чыгаруу, тийишүү, урушуу.

saten 1. сатин. 2. сатинден жасалган.

sathî 1. үстүндө, терең эмес. ~ **yara** жеңил жара. 2. өтм. үстүртөн, чала-чарпыт. ~ **bir redasyon** үстүртөдөн жасалган редакция.

satı сатык. ~ **ya çıkarmak** сатыкка чыгарыш.

satıcı сатуучу, дүкөнчү.

satıcılık, -ği сатуучулук, дүкөнчүлүк.

satıl, -thı жүз, өң, үстүңкү бет.

satılık, -ği сатканга чыгарылган, сатылчу. ~ **çıkarmak** сатышка чыгаруу.

satım: alım ~ алым-сатым, соода.

satın: ~ **alıcı** сатып алуучу. ~ **almak** сатып алуу.

satır I сап (жазууда). ~ **arasında** саптар арасында. ~ **başı** абзац. ~ ~ сап-сап, түгөл. ~ ~ **ezbere bilmek** бардык саптарын жатка билиш.

satır II чоң бычак. ~ **atmak** кырып/тыйпыл кылып салыш. ~ **ayatmak argo** бирөөнүн маңызсыз сөздөрүн аргасыз угуп туруш.

satırlık, -ği сап(тык), саптан турган. **on** ~ **bir yazı** он саптык жазуу.

satış сатыш, соода. ~ **a çıkarmak** сатышка чыгаруу. ~ **fiyatı** сатыш баасы. ~ **yeri** сатыш орду, сатылган жер. ~ **yapmak** сатмак.

satir ад. сатира. *сал. vicif.*

sathican мед. плеврит, өпкө кабынын сезгениши.

satma сатма.

satmak 1. сатуу, соодалоо. **el altından** ~ жең алдынан/ичинен сатып ийиш. **peşin para ile** ~ нак акчага сатыш. **kredi ile** ~ кредит аркылуу сатыш. 2. өз баасын көтөрүү, өзүн өзү мактоо. **kendini satmasını bilmek** өз баасын көтөрүүнү билиш. 3. (бирөөлөрдөн) кутулуп/качып чыгыш. 4. өтм. (бирөөлөрдү) сатып кетиш, кыянаттык кылыш. **satıp savmak** бар дүйнөсүн сатып жибериш.

satranç, -cı шахмат. ~ **oyuncusu** шахматчы. ~ **tahtası** шахмат тактасы. ~ **taşı** шахмат ташы.

satrançlı чакмактуу, кереге көз. ~ **kumaş** чакмактуу кездеме.

Satürn астр. Сатурн.

sauna сауна.

sav 1. сөз, кеп. 2. жаңылык, кабар. 3. тезис, аргумент. 4. лог. тезис, сунуш. ~ **ı kanıtama** лог. (бир нерсени) өзү менен далилдөө.

sava сүйүнчү, жакшы кабар.

savacı 1. сүйүнчүлөгөн, кабарчы. 2. ооз. пайгамбар.

savak, -ğı суу бөлгүч (тегирменде).

savan, savanna геогр. саванна.

savaş 1. согуш, уруш. **atom** ~ **ı** атомдук согуш. **Büyük** ~ 1-Дүйнөлүк Согуш. **dünya** ~ **ı** дүйнөлүк согуш. **iç** ~ ички согуш. **istiklâl** ~ **ı** боштондук согушу/күрөшү. **kutsal** ~ ыйык согуш. **ölüm-kahm** ~ **ı** жан аябаган уруш. 2. мушташ, коога. 3. алышма, уруш (айбандарда). 4. күрөш. ~ **açmak** согуш ачуу. ~ **alanı** согуш майданы. ~ **bölgesi** согуш/фронт аймагы. ~ **endüstrisi/sanayi** согуш өнөр жайы. ~ **ilânı** согуш жарыялоо. ~ **kurulu** согуштук кеңеш. ~ **teknîği** согуш тех-

никасы.

savaşçı 1. согушчан. **2.** согушуп жаткан, жаатташкан. **3.** жоокер, аскер.

savaşçılık, -ğı 1. согушчандык. **2.** жоокерлик, аскерлик.

savaşım күрөш, аракет, далалат. ~ **vermek** (*бир нерсе үчүн*) күрөш жүргүзүү.

savaşkan 1. согушчан. **2.** жоокер.

savaşmak 1. согушуу, урушуу. **2.** күрөшүү, катуу аракет кылуу, бүтүн күчүн сарптоо. **hastalıkla savaşıyor** оору менен алпурушуп жатат.

savat,-tı күмүшкө чегилген оюу/накыш.

savatlamak күмүшкө оюу чегүү.

savca ук. каралама бүтүмү.

savcı ук. прокурор. **baş** ~ генералдык/баш прокурор.

savcılık, -ğı 1. прокурордук (*кызмат/милдет*). **2.** прокуратура.

savlamak доомат кылуу, күнөөлөө.

savmak,-ar 1. айдап/кубалап жибериш. **hizmetçi** ~ кызматчыны кубалап жибериш. **2.** кутулуу, башынан өткөрүү. **hastalığı** ~ ооруп айыгыш. **nöbetini** ~ нөөмөтүн өтөп чыгыш. **3.** өтүп кетиш. **soğuk içime savdı** суук ичме өтүп кетти. **4.** өтө бышып/саргарып кетиш (*өсүмдүктөр*). **sinek** ~ к. **sinelsavar**. **tank** ~ к. **tanksavar**. **uçak** ~ к. **uçaksavar**.

savruk 1. унутчаак, этиятсыз, энөө, баамсыз. **2.** чачкын, баш-аягы жок, иретсиз, сапырылган.

savrukluk,-ğu 1. унутчаактык, этиятсыздык, энөөлүк, баамсыздык. **2.** чачкындык, иретсиздик.

savrulmak 1. сапырылыш, көтөрүлүп чыгыш, учуп кетиш. **saçları rüzgârdan savruldu** чачтары шамалдан сапырылды. **2.** чачылыш, жайылыш. **3.** (*акча*) бекерге чачылыш, коротулуш. **4.** айтылыш, сүйлөнүш (*жеме, сөгүш*).

savruntu 1. сапырынды. **2.** сынган-тө-

гүлгөн нерсе.

savsak,-ğı 1. кайсар, эндекей, этиятсыз, эринчээк. **2.** кайдигер, көңүл кош, түртө салды, жүрнары.

savsaklamak 1. этияттабоо, көңүл кош-тук/кайдигерлик кылуу, көңүл бурбоо. **2.** жүрнарыга салуу, кечендетүү, колго албоо.

savsamak к. **savsaklamak**.

savulmak 1. жолдон четтөө, жол берүү. **2.** чегинүү. **savul!** жол бер! жол бошот!

savunma 1. аск. коргоо. **2.** жактоо (*мис. диссертацияны*). **3.** *футб.* коргоо. **S~ Bakan** Коргоо Министри. **S~ Bakanlığı** Коргоо Министрлиги.

savunmak 1. коргоо, сактоо, кайтаруу. **barışı** ~ тынчтыкты коргоо. **demokrasiyi** ~ демократияны сактоо. **2.** жактоо. **tez** ~ диссертация жактоо.

savunmasız 1. коргоосуз, колдоосуз. **2.** эч кимиси жок.

savunu к. **savunma**.

savunucu 1. коргоочу, жактоочу. **2.** диссертант. **3.** *футб.* коргоочу.

savurgan ысырапкор, акча чачкан, көөдөк, сарамжалсыз.

savurganlık, -ğı ысырапкордук, сарамжалсыздык.

savurmak 1. сапыруу. **harman** ~ кырман сапыруу. **2.** сапырыштыруу, учуруп кетүү (*мис. шамал*). **3.** ыргытып жиберүү. **4.** шилтөө, уруу. **kılıç** ~ кылыч шилтөө. **yumruk** ~ муштум көтөрүү. **5.** бурулдатып/буркулдатып чыгаруу, үйлөө. **sigara dumanını yüzüme savurdu** тамекинин түтүнүн бетиме үйлөдү. **6.** опурулуу, оозуна келгенди сүйлөө. **küfür** ~ сөгүп-сагуу. **palavra** ~ калп айтуу. **7.** сапыруу (*сүттү, сорпону ж. б.*). **8. өтм.** сапырып жок кылуу, чачуу, бекерге коротуу (*акчаны, байлыкты*).

savuşmak 1. (бир жерден) жылып жок болуу, акырын чыгып кетүү. **2.** (оору же кыйын абалдан) айыгуу, оңолуу, түзөлүү.

savuşturmak 1. айдоо, кубалоо, кутулуу (бирөөдөн, бир нерседен). **2.** айыгып/кутулуп чыгуу (оорудан, кырсыктан ж. б.).

saya бычылган булгаары (бут кийим үчүн).

sayacı өтүкчү.

sayaç,-cı эсептегич саат (газ, электр, суу ж. бны).

saydam 1. тунук. **cam ~dır** айнек тунук. **2.** өтм. ачык, анык, көрүнөө. ~ **tabaka** анат. (көздүн) тунук чели.

saydamlaşmak 1. тунуу, тунук тартуу. **2.** өтм. ачык/көрүнөө боло баштоо.

saydamlık,-ğı 1. тунуктук. **2.** өтм. ачыктык, көрүнөөлүк.

saye 1. сая, көлөкө. **2.** жардам, колдоо, коргоо, жөлөк, көмөк. **3.** аркылуу. ~**nizde** сиз аркылуу, сиздин жардамыңыз менен. **bu ~de** бул үчүн, мындан улам.

sayeban эск. саябан.

sayfa 1. бет (китеп, газета ж. б.). **2.** бөлүм, тема, рубрика. **sanat ~sı** санат бөлүмү. ~ **bağlamak** полигр. беттөө. ~ **düzeni** беттердин ирети/катары..

sayfalık,-ğı беттик, беттен турган. **üç yüz ~ kitap** үч жүз беттик китеп.

sayfiye дача, жайлак (үй).

saygı сый, урмат, ызаат, ардак. ~**ıyla** сый-урмат менен, сыйлап. ~**ларымла** урматтоо менен (каттын аягына жазылган сытайыгерчилик сөзү). ~ **beslemek/duymak** сыйлоо, кадырлоо. ~ **duruşu** ызаат турушу. **bir dakikalık ~ duruşu** бир мүнөттүк ызаат турушу. ~ **görmek** сый көрүү. ~ **göstermek** сый көргөзүү.

saygıdeğer 1. урматтуу, ардактуу, кымбаттуу (кайрылуу). **2.** урмат-сыйга

татыктуу.

saygılı сылык, сыпайы, назик, тарбиялуу. ~ **adam** сыпайы киши.

saygın кадырлуу, сыйлуу, абройлуу.

saygınlık,-ğı кадырмандык, сыйлуулук, абройлуулук.

saygisız сый-урматты билбеген, адепсиз, жоосунсуз, орой, каадасыз.

saygisızca адепсиздик/жоосунсуздук менен, каадасыздык/оройлук кылып.

sayı 1. сан. **asıl ~lar** негизги сандар. **çift ~lar** жуп сандар. **kesirli ~** бөлчөк сан. **ondalık ~** ондук сан. **tam ~** бүтүн сан. **tek ~lar** так сандар. **2.** грам. сан атооч. **3.** эсеп, сан. ~**sını almak** эсебин алыш. **4.** спорт эсеп. **5.** сан, номер (газета, журналдардын). **dergi ~sı** журналдын саны. ~ **bilimi** статистика. ~ **boncuğu** чот. ~ **göstergesi** спорт эсептик көрсөткүч. ~**m suyum yok** (балдардын тилинде) **1)** ойнобойм. **2)** сөзүм тамаша эмес.

sayıca сан жагынан, саны боюнча.

sayıklamak 1. жөөлүү (уйкусунда/ооруганда). **2.** (бир нерсени) кайталап/какшанып айта берүү.

sayılı 1. сандагы, саны бар. **2.** саналып/эсептелип коюлган. **müşterilerimiz ~** кардарларыбыздын саны белгилүү. **3.** аз санда, саналуу. ~ **insanlara davetiye gönderildi** саналуу кишилерге чакыруу жиберилди. **bunun gibi olaylar tarihte ~dır** бул сыяктуу окуялар тарыхта саналуу гана.

sayılmak 1. саналуу, эсептелүү. **2.** өтм. деп/катары эсептелүү/саналуу. **bu caniler insandan sayılmaz** бул мыкаачылар адам деп эсептелбейт. **3.** сый көрүү, сыйга татыктуу болуу. **hatırı sayılır 1)** кадырлуу. **2)** маанилүү.

sayım санак, каттоо. **nüfus ~ı** эл каттоо. **2.** (~ **vergisi**) мал үчүн алынган са-

лык.
sayın ардактуу, урматтуу, кадырлуу.
сал. muhterem.
sayısal 1. *мат.* сандык, санга байланышкан. ~ **değer** сандык чоңдук. **2.** дигитал.
sayısız сансыз, эсепсиз, эсеп/сан жеткис.
sayışmak 1. эсептешүү, төлөшүү. **2.** (*балдар*) санап саноо менен кезек белгилөө.
Sayıstay Жогорку Финансы Кеңеши (*Түркияда*).
saylamak *диал.* шайлоо.
saymak 1. саноо, эсептөө. **sayı** ~ санап саноо. **2.** эсепке/көңүлгө алуу. **önceki verdiklerimi saymıyor** мурунку бергендеримди эсепке кошпойт. **3.** сыйлоо, барктоо, кадырлоо. **babası gibi sayıyor** атасы катары сыйлайт. **4.** деп ойлоо/кароо/эсептөө. **kendini büyük âlim sayıyor** өзүн чоң окумуштуу деп эсептейт. **5.** санап берүү. **iki bin lira saydı, bana bir küpe aldı** эки миң лира санап берип, мага бир сөйкө алды. ~ **la bitmez** санап бүтө/түгөтө албайсың. **sayıp dökmek** баары-жогун айтып салуу.
sayman эсепчи, бухгалтер.
saymanlık, -ğı 1. эсепчилик, бухгалтерлик (*кызмат/милдет*). **2.** бухгалтерия.
sayrı оору, ноокас.
sayrılık, -ğı оору, ноокастык.
sayrım sak, -ğı калп ооруган, симулянт.
sayrım sakmak калп оорумуш болуу.
sayvan 1. жандары ачык чатыр. **2.** айванча. **3.** *эск.* тышкы кулак.
saz I 1. камыш, тростник. **2.** камыштан/тростниктен жасалган. ~ **benizli** солуган, саргарган жүз.
saz II 1. саз (*кылдуу музыкалык аспап*). **2.** кыл аспаптар (*жалпы аты*). **3.** музыкалык аспаптар (*жалпы аты*). **4.** аспаптык оркестр. ~ **a**

gitmek түрк музыкасы чалынган жерге баруу. ~ **heyeti** түрк аспаптык оркестри. ~ **ı sözü yerinde** жүргөн-турганы орундуу. ~ **şairi** элдик ырчы (*сазга кошулуп ырдаган*).
sazan зоол. сазан, карп (*Cyprinus carpio*).
sazcı сазчы (*саз чалган/жасаган/саткан киши*).
sazende к. sazıcı.
sazlı саз чалынган. ~ **sözlü** саз чалынган (*көңүл ачуу*).
sazlık, -ğı камыш көп өскөн/саз жер.
seans сеанс (*ар кыл мааниде*).
sebat, -tı чыдам, көшөкөрлүк, туруктуулук, кайраттуулук. ~ **etmek/göstermek** чыдамкайлык көрсөтүү.
sebatkâr к. sebatlı.
sebatlı катуу, туруктуу, кайраттуу, бекем, чыдамкай, өжөр.
sebatsız чыдамсыз, кайратсыз, туруксуз, жеңил мүнөз.
sebebiyet, -ti себеп, түрткү. ~ **vermek** түрткү берүү, себеп болуу.
sebebi, -bi себеп, түрткү. ~ **iyile** себеби менен. **ne ~le olsa olsun** кандай себеп менен болсо да. ~ **göstermek** себеп көрсөтүү. ~ **olmak** себеп болуу.
sebeplenmek пайдаланыш, пайдасын көрүш.
sebepli себептүү. ~ **sebepsiz** себептүү себепсиз, эч себеби жок туруп.
sebepsiz себепсиз, жөндөн жөн. ~ **kalmak** эч нерсеси жок калыш. ~ **yere** бекерден бекер.
sebil 1. бекер суу таратма (*мусулман майрамдарында*). **2.** ичме суу чоргосу (*жаами короосуна курулган*). ~ **etmek** марттык менен (*бир нерсе*) таратуу.
sebilhane себилкана (*жаами ичиндеги кайыр үчүн суу таратылчу жай*). ~ **bardağı gibi** (*жактырбоо менен*) себилкана чөйчөгүнөн бетер (*жак-*

тырбаган көпчүлүк үчүн айтылат).

sebze жашылча, көк-сөк.

sebzeci жашылча, көк-сөк саткан киши/ дүкөн.

sebzecilik, -ği жашылча өстүрүүчүлүк.

sebzelik, -ği 1. жашылча бакчасы. 2. муздаткычтын жашылча салынган бөлүмү. 3. жашылча салгыч идиш.

seccade мус. жайнамаз.

secde мус. сажда, намазда баштын жерге тийген абалы. ~ **etmek/~ye kapanmak/~ye varmak** саждага жыгылыш.

seciye мүнөз, сапат, кыял.

seciyeli мүнөзү катуу, бир мүнөз, эрки күчтүү (*киши*).

seciyesiz жеңил мүнөз, бош, оома, эрки жок (*киши*).

seçenek чечим, жол, альтернатива.

seçi чечим, тандоо.

seçici 1. чечүүчү, тандап алуучу. ~**ler kurulu** тандоо комиссиясы, жюри. 2. белгилөөчү, айырмалоочу, аныктоочу. 3. өтм. катуу тандаган (*мис. тамак, кийимди*), кыйкымчыл. **eşim yemekte o kadar ~ değil** жолдошум тамак тандабайт.

seçik 1. сапаты мыкты, иргелген, тандалган. 2. ачык, даана. **açık** ~ ачык-айрым, жашырып-жаппай.

seçilme 1. шайланма. 2. тандалма.

seçilmek 1. тандалуу. 2. шайлануу. 3. өзгөчөлөнүү, артыкчылык көрсөтүү.

seçilmiş 1. тандалма. ~ **hikayeler** тандалма аңгемелер. 2. тандалгандан калган нерселер.

seçim 1. тандоо, ылгоо, иргөө, сорттоо, чечүү. 2. ук. шайлоо. 3. айырмалоо, артыкчылык берүү. ~**le** шайлоо жолу менен. ~ **bölgesi/çevresi** шайлоо аймагы/ округу. ~ **dönemi/kampanyası** шайлоо мезгили/ кампаниясы. ~ **kurulu** шайлоо ко-

миссиясы. ~ **sandığı** добуш сандыгы, урна.

seçimli шайлануучу. ~ **organlar** шайлануучу органдар.

seçki ад. антология, хрестоматия.

seçkin 1. тандалган, иргелген, ылганган. ~ **eserleri yayımlandı** тандалган чыгармалары жарыяланды. 2. таанымал, атактуу, көрүнүктүү. ~ **aydın** көрүнүктүү айдың/интеллигент ~ **yazar** таанымал жазуучу.

seçkinlik, -ği өзгөчөлүк, айырмалуулук, артыкчылык, бөтөнчөлүк, кыйындык.

seçme 1. тандама, ылгама, чечме. 2. тандалма. ~**ler** тандалмалар. ~ **hadisler** тандалма хадистер. ~ **hakki** тандоо укугу.

seçmece иргеп алма. ~ **karpuzlar** иргеп алма дарбыздар.

seçmecelik, -ği филос. эклектизм.

seçmek 1. тандоо, иргөө, чечүү. 2. шайлоо. 3. артыкчылык берүү, айырмалоо. 4. аныктоо, таануу, билүү. 5. ылгоо. **o yemek seçer, her şeyi yemez** ал тамакты ылгап жейт, баарын жей бербейт.

seçmeli тандамал, тандоо жолу менен алынган, тандоого жол берилген. ~ **ders** тандамал сабак.

seçmen шайлоочу.

sed, -ddi к. **set**.

seda 1. үн. 2. жаңырык.

sedalı 1. үндүү, үнү бар. 2. *грам.* үндүү тыбыш.

sedasız 1. үнсүз, үнү жок, унчукпаган. **sessiz** ~ үн жок сөз жок. 2. *грам.* үнсүз тыбыш.

sedef 1. седеп. 2. седептен жасалган. ~ **düğme** седеп топчу. ~ **hastalığı** мед. кабырчыктуу чакалай, псориаз. ~ **otu** бот. седеп оту (*Ruta graveolens*).

sedefçi седепчи, седептен буюм жасаган уста.

sedefli седептүү, седеп менен кооздол-

гон.

sedimantasyon 1. мед. седиментация. 2. геол. чөкмө пайда болуу, седиментация.

sedir I такта, керебет.

sedir II бот. кедр (*Cedrus*).

sediye 1. замбил (*оорулууларды ташыган*). 2. тар. паланкин (*ийинде ташылган кресло*).

sediyelek, -ği замбил менен ташылган (*оорулуу*).

sefa 1. көңүлү жайлык, санаасыздык, камсыздык. 2. көңүл ачуу, шайырлык, шаң. ~ **bulduk** (~ **geldiniz** кош келдиңиз тилегине жооп катары айтылат) жакшы келдик, ырахмат. ~ **geldiniz!** кош келдиңиз! ~ **pezevengi** ойноп-күлгөндү/куунак өмүр сүргөндү жакшы көргөн киши. ~ **sürmek** жыргап-куунап өмүр сүрүш.

sefahat, -tı 1. ысырапкордук, дүнүйөнүн/акчанын кадырын билбестик, түтөт. 2. аягы бузуктук, жүрөөнөктүк. 3. көңүл ачма, шапар тепме.

sefalet, -ti жокчулук, карыпчылык, жардылык, кедейлик. ~ **çekmek** жокчулуктун/жардылыктын азабын тартуу. ~ **e düşmek** карыпчылыкка түшүү. ~ **içinde yaşamak** жакырчылык ичинде жашоо.

sefaret, -ti дипл. элчилик, өкүлчүлүк. 2. элчилик имараты. ~ **müsteşarı** элчилик даанышманы.

sefarethane элчилик/өкүлчүлүк имараты.

sefer 1. сапар, каттам, рейс. 2. жүргүнчүлүк, саякат. **turistik** ~ туристтик сапар. 3. аск. жортуул, жүрүш, согуш, операция. **haçlı -leri** кресттүүлөр жортуулу. **Truva -i** Троя согушу. 4. ирет, жолу, кез, сапар. **bu** ~ бул жолу/сапар. **geçen** ~ өткөн жолу. **kaç ~ söylemeli?** канча жолу айтылышы керек? ~ **tası**

бири-бирине кийиштирилип тамакташкан мискейлер. ~ **gibi** ар бир кабатында бирден эле бөлмөсү болгон (*үй*).

seferber шайма-шай туруш, жоо-жарыгын шайланыш, согуш даярдыгына келиш (*аскерлер жоого кириш алдында*). ~ **etmek** шайма-шай кылыш, бар күчтү жумшаш. ~ **olmak** шайма-шай болуш, бар күч жумшалыш.

seferberlik, -ği 1. жапырт аскерге алма, мобилизация. 2. жан аябастык, кайрат. ~ **ilân etmek** мобилизация жарыялоо.

seferî 1. сапарга байланыштуу. 2. согушка байланыштуу. 3. мус. сапарда болуу абалы (*бул абалдагылар орозо кармоо, намаз окуудан бошотулат*).

seferlik, -ği сапардык. **bir** ~ бир сапардык, бир жолкуга жарагыдай. **bu** ~ бул жолу.

sefih таң-тамашаны сүйгөн, акчага көпкөн.

sefil 1. кор болгон, колунда жок, жакыр, аянычтуу, бечара, карып. 2. жек көрүмчү, шүмшүк, санда жок.

sefillik, -ği 1. кордук, жокчулук, жакырдык, бечаралык, карыптык, жупунулук. 2. жек көрүмчүлүк, шүмшүктүк, санда жоктук.

sefir 1. элчи, атайын өкүл.

sefire 1. аял элчи. 2. элчинин аялы.

seğirme (көз) тартма.

seğirmek 1. диртилдеш, лукулдаш (*кайсы бир дене мүчөсү*). 2. (көздүн) тартышы. **sağ gözüм seğiriyor** оң көзүм тартып жатат.

seğirtmek чуркап жөнөө, тыз коюу. **birden bire kalkıp eve doğru seğırtti** шып тура калып, үйүн карай тыз койду.

seğmen, seymen сеймен (*улуттук кийим кийген куралдуу атчан жигиттер*).

seher саар, таң, таң саар. **şulei** ~ таң шооласы.

seherî таңкы, саардагы.

sehpa **1.** сехпа (*уч аяктуу кичине үстөлчө*). **2.** кофе үстөлү. **3.** нота койгуч, мольберт. **4.** дарга. **~ya çekmek** даргага асуу.

sehven жаңылыштык менен, байкабай.

sek, -ki **1.** таза, накта, суу кошулбаган (*ичкилик*). **~ viski** таза виски. **2.** суу кошпой, таза, накта (*ичиш*). **rakıy** ~ **іçmek** ракыга суу кошпой ичиш.

sekant, -tı mat. **1.** кесүүчү (*сызык*). **2.** секанс.

Sekendis astr. Сатурн. *сал.* **Satürn, Zühal.**

seki I **1.** *архит.* бакан/тирөөчтөрдүн негизи. **2.** секиче (*отуруш үчүн таштан жасалган*). **3.** *геогр.* секи.

seki II ак туяк (*малда көрүлгөн*).

sekili ак туяктуу. **~ at** ак туяктуу ат.

sekiz сегиз. **~ yüzlü geom.** октаэдр, сегиз кырдуу.

sekizer сегизден. **herkese ~ defter dağıtıldı** ар кимге сегизден дептер таратылды. **~ ~** сегиз-сегизден.

sekizgen geom. сегиз бурчтук.

sekizinci сегизинчи.

sekizli **1.** ичинде сегиз саны болгон/сегиз бөлүктүү. **2.** (*картада*) сегиздик. **3.** *муз.* октет. **4.** *муз.* октава. **5.** *ад.* октава.

sekizlik, -ği **1.** сегиз нерседен/бөлүктөн турган. **~ mum** сегиз момдон турган. **2.** сегиз жаштагы. **3.** сегиз лиралык. **4.** *муз.* сегизинчи (*нота*).

sekmek **1.** секириш, секирип жылыш. **iri kayalardan seke seke yürüdü** чоң таштардан секире-секире кетип баратты. **2.** тийип-учуу, тийип-качуу. **mermi sekti** ок тийип качты. **3.** (*бир нерсенин*) жүрүшү/калыбы бузулуу. **hastanın ateşi bir gün bile sekmedi** оорудуунун этинин ысыгы бир күн да

түшпөдү.

sekoya bot. секвойя (*Sequoia*).

sekreter **1.** секретарь, катчы. **2.** секретарь-машинистка.

sekreterlik, -ği **1.** секретарлык (*кызмат/милдет*). **2.** секретарлар отурган жер. **3.** секретариат.

seks секс.

seksapel, -li жыныстык сезимдерди козгогон.

seksek, -ği сексек (*секирип ойнолгон балдар оюну*).

seksen сексен. **~ kere** сексен жолу (*көп жолу маанисинде*). **~ kapının ipini çekmek** көп жерге кирип-чыгыш.

seksener сексенден. **~ ~** сексен-сексенден.

seksenlik, -ği **1.** сексендик (*ичинде сексени бар*). **~ limon sandığı** сексен лимон бата турган жашик. **2.** сексен жашта болгон. **3.** сексен лира баасында болгон.

seksi жыныстык сезимдерди ойготкон, секси.

seksiyon бөлүм, секция.

seksolog сексолог.

seksoloji сексология.

seksant, -tı astr. секстант.

seksüel сексуалдык, жыныстык.

sekte **1.** токтоо, үзгүлтүккө учуроо, туруу. **2.** бузуктук. **3.** *мед.* шал. **~ye uğramak/~ vermek** токтоп/туруп калуу. **~ vurmak** үзгүлтүккө учуратуу.

sekteikalp, -bi *мед.* жүрөктүн токтошу, инфаркт.

sekte **1.** *дин* сектант. **2.** катаал, кара өзгөй.

sektirmek секиртүү.

sektirmemek **1.** үзгүлтүккө учуратпоо, тындырбоо. **2.** өтө кылдат байкоого алуу, кыл алдырбоо.

sektör сектор, бөлүм, тармак. **hayvancılık ~ü** мал чарбачылык сектору. **özel** ~ жекече сектор.

sel, -lli **1.** сел. **~e kapılmak** селге туш

болуу. ~ **götürmek** сел алып кетиш. ~ **gibi** селдей. **2.** өтм. сел, көпчүлүк. ~ **gibi akmak 1)** селдей агуу (мис. көз жаш). **2)** селдей агып кетүү (мис. убакыт). **3)** селдей каптоо (мис. эл). **insan ~i** адам сели. ~ **gider, kum kahr** мак. бетеге кетет бел калат, бектер кетет эл калат (сөзм. с. сел кетет, кум калат). ~ **ile gelen yel ile gider** мак. сел менен келген жел менен кетет. ~ **i suyu kalmamak** (тамак же мөмө үчүн) суусу кургап/солуп калыш.

selâm 1. салам, учурашуу, ал-жай сурашуу. **2.** тынчтык, саламаттык. **3.** салам! (учурашуу сөзү). ~ **almak** салам алуу. ~ **durmak/ ~a durmak** улууларга ордунан тура калып салам бериш. ~ **ını esirgemek** саламга жарабоо/келбөө. ~ **etmek/ göndermek** салам айтып жибериш/айттырып ийиш. ~ **olsun!** саламым жетсин! ~ **para, kelâm para** ар кыймылың акча. ~ **sabah** ал-абал сураш. ~ **i sabahı kesmek** мамилени таптакыр үзүш. ~ **söylemek** салам айтуу/айтып барыш. ~ **vermek** салам бериш. ~ **verip borçlu çıkmak** салам айтам деп балаага калыш.

selâmet,-ti 1. саламаттык, эсендик, амандык. **yurdun ~i için** ата журт-тун амандыгы үчүн. **2.** коркунучсуз, коопсуз, көңүлү тынч. ~ **le 1)** Кудай деп/колдоп. **2)** жолуңар шыдыр болсун! аман-эсен жеткиле! ~ **bulmak/~e çıkmak/~e ermek 1)** аман-эсен жетип алуу. **2)** аман-эсен кутулуп алуу. **3.** жакшылыкка айлануу.

selâmetlemek (бирөөнү) узатып чыгуу, коштошуу.

selâmetlik, -ği саламатчылык.

selâmlama салам айтма, учурашма.

selâmlamak 1. саламдашуу, салам ай-

туу. **2.** аск. салам бериш (кол ышаараты менен).

selâmlaşmak 1. саламдашуу, бири-бирине салам берүү. **2.** саламдашып коюу (башка мамилеси болбоо).

selâmlık,-ğı 1. саламдык, эр жак (үйдүн эркектер отурган бөлүмү). **2.тар.** жума намазына султанды ээрчип баруу аземи.

selâmsız: ~ sabahsız 1) учурашканга жарабай. **2)** эки жакты карабай, мурду менен сүзүп.

selâmünaleyküm салам алейкум, саламатта болуңуз! (саламдашуу сөзү).

selâset,-ti кыраат, мукамдуулук, ачыктык, чебердик (сөздөгү).

Selçuk,-ku тар. Селжуктар (XI кылымда Селжуктар Императорлугун курган огуз түрк уруулары).

Selçuklu 1. селжуктар. **2.** Селжуктар (мамлекети).

sele I чоң себет.

sele II велосипеддин ээри.

sele III к. sere.

selef эски, мурунку.

selektör тех. 1. селектор, эгин тазалагыч (курал). **2.** (машинада) селектор. ~ **yapmak** авто өчүрүп-жандыруу (фарларды).

selfservis өзүн-өзү тейлөө (кафеде, дүкөндө ж. б.).

selim 1. саламат, эсен, жайында, ордунда. **aklı ~ акыл-эси** жайында.

2.мед. зыянсыз, айыгар (илдет).

3. туура, кемчиликсиз, катасыз.

selinti 1. селдин нугу, кыян. **2.** шиленди (сел менен келген).

selofan целлофан.

seloteyp, -bi скоч, жабыштыргыч бант.

selp, -bi 1. жулуп/тартып алыш. **2.** жок кылыш, качырыш.

selüoit целлюлоид.

selüloz целлюлоза.

selvi к. servi.

sema I көк, көк жүзү, асман.

sema II 1. угуу, тыңдоо. **2.мус.** Мевлеви

дербиштеринин ыбадат бийлери.
~ **etmek** (Мевлеви дербиштери)
айланып бийлөө.
semafor семафор.
semahane мус. (Мевлеви дербиштери)
сема (к.) көрсөтүүлөрүн жасаган
жер.
semaî 1. угуп үйрөнүлгөн, эрежеге тая-
нылбаган (сөз). 2. муз. семан
(түрк музыкасында бир ыкма). 3.
ад. сегиз муундуу ыр түрү.
seman 1. цемент (тиштеги). 2. (метал-
лургияда) цементацияда колдо-
нулган зат.
semantik, -ği линг. семантика.
semaver самоор.
semavî көккө байланыштуу.
sembol, -lû символ.
sembolik символдук, символ катары.
sembolist, -ti 1. символист. 2. символ-
дук.
sembolizm 1. символизм. 2. ад. сим-
волдоштуруу.
sembolleştirmek символдоштуруу.
semen семиз. ~ **bağlamak** май басуу.
semender зоол. саламандра (*Salaman-
dra*).
semer 1. ыңырчак. 2. жүк ташырлар
жонуна коюп жүк ташыган тери
жаздык. 3. геол. тоо кендеринин
ээр түрүндөгү катмарланышы,
антиклиналь. ~ **i devirmek** эшekten
бетер тайрайып жатып алыш. ~
vurmak ыңырчак токуу.
semere 1. жемиш, мөмө, түшүм. 2. өтм.
жемиш, мөмө, түшүм, натыйжа.
~ **ini vermek** жемишин/түшүмүн
берүү, каалаган натыйжага жетүү.
semereli жемиштүү, түшүмдүү, береке-
лүү, натыйжалуу.
semerlemek ыңырчактоо.
semih эск. март, колу ачык, берешен.
seminer семинар.
semirgin семирген, май болпоч.
semirmek семирүү, май басуу.
semirtmek семиртүү, бордоо, байлоо

(малды).
semiz семиз, толук, эттүү (мал/киши).
~ **otu** бот. портулак (*Portulaca
sativa*).
semizleşmek семирүү, толуу, эттенүү.
semizlik, -ği семиздик, толуктук, эттүү-
лүк.
sempati симпатия, жактыруу. ~ **duymak**
симпатия менен мамиле кылуу,
ичи жылуу. ~ **uyandırmak** сим-
патия жаратуу/ойготуу, ич жылы-
туу.
sempatik 1. жагымдуу, жароокер, жак-
шынакай. 2. анат., мед. симпа-
тиялык. ~ **sinir sistemi** анат.
симпатиялык нерв системасы.
sempatizan (бир пикирди, теорияны,
партияны ж. б.) жактаган, жак-
тырган, ичи жылыган, колдогон.
semt, -ti 1. жак, район, аймак, квартал,
маала. ~ ~ квартал-квартал, маала-
маала. 2. астр. азимут. ~ **ine uğra-
mamak** жолобоо, жакындабоо.
sen сен. ~ **ağa, ben ağa bu ineği kim
sağa?** сен да ага (куучирен), мен
да ага (куучирен) бул уйду ким
саайт? ~ **bilirsin** өзүң бил. ~ **bir
yana, dünya bir yana** сен бир тең,
дүйнө бир тең. ~ **ben davası/ kavgası**
сен-мен дешме, кер-мур ай-
тышма. ~ **i gibi ~i/ ~i ~i** сени элеби!
сениби, шашпа! ~ **kim oluyorsun?**
сен ким экенсиң? ~ **sağ, ben
selâmet** сен аман, мен аман (*ушун-
чабызда токтотушалы маани-
синде*). ~ ~ **ol** акылың болсо. ~ ~ **ol
hiç karşı gelme** акылың болсо эч
каршы чыкпа.
sena I чагылгандын чакмасы.
sena II мактаныч, даңаза. ~ **etmek** мак-
тоо, көкөлөтүү.
senarist, -ti сценарист.
senaryo сценарий.
senaryocu к. **senarist**.
senato 1. тар. (Байыркы Римде) арис-
тократтар кеңеши, сенат. 2. (ай-

рым өлкөлөрдө) сенат, парламент.
3. (университеттерде) окумуштуулар кеңеши, сенат.

senatör сенатор, сенат мүчөсү.

senatörlük, -ği сенаторлук (кызмат/милдет).

sence сенин оюнча.

sendeleme сенделме, сендиректеме, теңселме.

sendelemek 1. сенделүү, сендиректөө, темтеңдөө. **sendeleme sendeleme** сенделе-сенделе, сенделип. **2. өтм.** сенделе/сендиректей түшүү, шок болуу (күтүлбөгөн окуя каршысында). **bu haberi alınca fena hâlde sendeledi** бул кабарды алганда сендиректей түштү.

sendik, -ği ук. (банкротто) аласалардын укугун коргогон жалданма агент.

sendika профсоюз, синдикат.

sendikacı профсоюз ишмери, синдикатор.

sendikacılık, -ğı 1. профсоюз ишмердиги. **2.** сендикализм (агым).

sendikal профсоюздарга/синдикаттарга байланыштуу. ~ **haklar** профсоюздук укуктар.

sendikalaşmak профсоюздарга биригиш, синдикаттар куруш (өз ара).

sendikalaştırmak профсоюздарга бириктириш, синдикаттар куруш.

sendikalı 1. профсоюз мүчөсү. **2.** профсоюзга кирген, профсоюзу болгон.

sendikalizm сендикализм.

sendrom 1. мед. синдром. **2. өтм.** белги, жышаан, өнөкөт.

sene жыл. **bu** ~ быйыл. **geçen** ~ өткөн жылы. **~lerce** көп жылдар бою. **~den ~ye** жылдан жылга. **~ler ~si** канча жылдан бери.

Senegal Сенегал.

Senegalli сенегалдык.

senelik 1. жылдык. **bir** ~ **sözleşme** бир жылдык келишим. **2.** жаштагы, жыл болгон. **seksen** ~ **kavak** сексен

жылдык терек. **3.** жылнаама, летопись. **4.** бир жылдык (өсүмдүк).

senet, -di 1. ишеним кат, вексель, сатыш акты, баучер. **hisse ~i** фин. акция, үлүш кагазы. **taahhüt ~i** ишеним кагазы. **2.** далил, ырастооч. ~ **sepet** жазылуу кагаз, документ. ~ **vermek 1)** ишеним бериш, гарантиялаш. **2)** ишеним кат бериш.

senetleşmek ишеним кат беришүү, документтешүү (өз ара).

senetli документ менен туураланган, ишеним кат берилген.

senetsiz документсиз, далилсиз. ~ **sepetsiz** документтештирилбеген, оозеки келишилген.

senevî I 1. жылдык. **2.** ар жылы жаңыланган.

senevî II филос. дуалистик.

senfoni муз. симфония. ~ **orkestrasi** симфониялык оркестр.

senfonik симфониялык.

senir геол. сеңир.

senkretizm филос. синкретизм.

senkron, senkronik синхрондук, маалдаш, убакташ.

senkronizasyon кино синхрондоштурма.

senli: ~ benli 1) сен-мен дешкен, жакын/ынак мамиле. **2)** сыпайыгерчиликтин тышына чыккан мамиле. ~ **benli konuşmak** сен-мен дешип сүйлөшүү. ~ **benli olmak** жакын/ынак мамиледе болуу.

sentagma грам. синтагма.

sensualizm филос. сенсуализм.

sent, -ti цент.

sentaks грам. синтаксис.

sentetik, -ği синтетикалык. ~ **lif** синтетикалык була.

sentez синтез, бирикме.

senyör синьор.

sepelek к. **sersem sepelek**.

sepelemek себелөө. **kar sepeliyordu** кар себелеп турган.

sepet, -ti 1. себет, согулган буюм. ~ **sandık 1)** себет/өрүлгөн сандык. **2)**

буюм-тайым. **meyve ~i** жер-жемиш себеті. **2. (balık ~i)** балык себеті. **3.** артынчак, кузов, коляска (*мотоциклде, велосипедде*). **4. спорт** баскетбол тору. ~ **havası çalmak** (*бирөөнү*) иштен айдоо. ~ **kafalı** билимсиз, акылы тайкы. ~ **te pamuğu olmamak** кем акыл, түшүнүгү тайкы болуш. **Karamusal/Karamürsel ~i** ишке жарабаган/түркө турбаган/болбогон нерсе/киши. ~ **topu спорт** баскетбол.

sepetçi себетчи. ~ **söğüdü бот.** себетчи талы (*Salix viminalis*).

sepetçilik, -ği себетчилик.

sepetlemek 1. себеттөө, себеттерге салыштыруу. **2. арго** кубалап/айдап жиберүү (*иштен/үйдөн*).

sepetlik, -ği 1. себеттик, себетке ылайыктуу (*тал, камыш*). **2.** курулуштун чыгып турган бөлүгү.

sepi (тери) иштетүү (*ашатуу/ийлөөнү да ичине алган*).

sepici тери иштеткен киши, теричи.

sepileme тери иштетме.

sepilmek тери иштетүү.

sepili иштелген, ийленген (*тери*).

sepken диал. себелеген (*жаан, кар*).

sepmek диал. себүү, чачуу.

septik I, -ği 1. скептик, шекчил, күмөнчүл (*киши*). **2.** шектенүү/күмөн саноо менен.

septik II мед. септикалык.

septisemi мед. септицемия, кандын бузулушу.

septisizm филос. скептицизм.

sepya 1. сепия (*сыя балыктан алынган коюу кара боёк*). **2.** бул боёкко боёлгон.

ser *эск.* **1.** баш. **2.** чоку, төбө, уч. **3.** башкы, жогорку, улуу. ~ **de ... var** (*оюн-чындан*) ал эле дейсиңби? ...сы да бар. ~ **de hocalık var** ал эле дейсиңби, анын мугалимдик жагы да бар, мугалим дагы. ~ **verip sır vermemek** башын кессе да сыр

айтпоо.

ser, sera оранжерея, теплица.

seracı 1. теплица курган киши. **2.** теплицада өсүмдүк өстүргөн киши.

seramik, -ği 1. карапа, керамика. **2.** карападан/керамикадан жасалган.

seramikçi 1. карапачы, карапа устасы. **2.** карападан буюмдар саткан (*киши/дүкөн*).

serap, -bı мунарык, мираж. *сал.* **ılgın, yalgın, pusuak.**

serasker тар. башкы командачы.

serbaz эск. сарбаз, тайманбас, коркпос, жүрөктүү.

serbest 1. эркин, эрктүү. *сал.* **özgür. 2.** колу бош, бекер. ~ **sen geleyim** бош болсоң, келейин. **3.** эркин, шартсыз. ~ **ticaret** эркин соода. ~ **ticaret bölgesi** эркин соода аймагы. ~ **nazım ад.** ак ыр. **4.** ачык, тартынбаган, кенебес (*киши, мүнөз*). **5.** жеңил-желпи, жеңил ойлуу (*аял*). **6.** жолтоосуз, бөгөтсүз, бош, эркин. ~ **bırakmak 1)** бош коё берүү, бошотуу. **2)** эркиндик берүү, кысымга албоо. ~ **güreş** эркин күрөш. ~ **meslek** расмий болбогон кесип (тер). ~ **vuruş футб.** эркин тебиш.

serbestçe ээн-эркин, каалашынча.

serbesti эркиндик, боштондук.

serbestlemek ээндөө, бошонуу, кутулуу (*бир кыйынчылыктан/кысымдан*).

serbestlik, -ği 1. боштук, боштондук, эркиндик. **2.** ачык-айрымдык, кенебестик.

serçe зоол. таранчы (*Passer domesticus*). ~ **den korkan darı ekmez мак.** таранчыдан корккон таруу экпейт. ~ **kadar** кенедей, тырмактай. ~ **parmak** чыпалак.

serdar тар. сардар, башкы командачы.

serdengeçti бөрк ал десе баш алган, жан жөөкөр.

serdetmek ортого салуу, баяндоо, ачыктоо.

serdümen дең. **1.** рулду башкарган ки-

ши. **2.** (*Түркия Деңиз Күчтөрүндө*) офицерлик чин.
sere карыш.
seremoni 1. церемония, азем. **2.** ырасми.
seren 1. (*кемеде*) желкенди көтөргөн туура жыгач, рей. **2.** эшиктин босого таягы. **3.** крандын жүк көтөргөн туура темири.
serenat, -dı серенада.
sereserpe ээн-жайкын, жайылып-жазылып. ~ **uyumak** жайылып-жазылып жатып укташ.
seretan 1. эск., зоол. чаян. **2.** эск., астр. Чаян, саратан (*Зодиак боюнча июль айына туура келет*).
serf тар. жер менен кошо сатылган кул, крепостной.
sergi 1. көргөзмө. **yerli mallar ~si** жергиликтүү кол өнөрчүлүк көргөзмөсү. **sanayi ~si** өнөр жай көргөзмөсү. **ziraat ürünleri ~si** айыл чарба үрүндөрү көргөзмөсү. ~ **evi** галерея. ~ **salonu** көргөзмө салону. **2.** жайма базар. **3.** жайылган, илинип коюлган (*ар нерсе*). ~ **açmak** көргөзмө ачыш. ~ **sermek 1)** (*бир нерсени*) жайып көргөзүү. **2)** жайып кургатуу.
sergici 1. көргөзмө уюштурган киши. **2.** жайма базарда товар саткан киши.
sergilemek 1. көргөзмө ачуу, көргөзмөгө коюу. **2.** жайып көргөзүү, демонстрациялоо.
sergilik, -ği 1. көргөзмөгө ылайык. **2.** көргөзмө тактасы.
sergin 1. жайылып коюлган. **2.** төшөккө жатып калган, жаталак (*ооруму*). ~ **vermek** төшөккө жатып калыш.
sergüzeşt, -ti жорук, авантюра. *сал. serüven.*
serhat, -ddi чек ара, чек.
seri I 1. серия, тизим. **2.** сериялык. ~ **imalât** массалык/сериялык өндүрүш.

seri II тез, бачым, шашылыш. ~ **telegraf** шашылыш телеграмма.
serili I сериялуу. **sekiz ~ film** сегиз сериялуу фильм.
serili II жайылган, салынган, төшөлгөн.
serilmek 1. жайылуу, салынуу, төшөлүү. **2.** керилүү, бутту-колду сунуу/созуу. **serilip serpilmek 1)** керилип-чоюлуп жатуу. **2)** бою-башы келишүү, жетилүү (*мис. өспүрүм*).
serin серүүн, мелүүн, салкын.
serinkanlı 1. оор басырыктуу, токтоо, салмактуу. **2.** оор басырыктуулук/ токтоолук/ салмактуулук менен. ~ **düşünmek** жакшылап/ салмактап ойлонуу.
serinkanlılık, -ğı оор басырыктуулук, токтоолук, салмактуулук.
serinlemek 1. серүүндөө, салкындоо (*аба*). **2.** серүүндөө, салкындоо (*киши*). **3.** жаны жай алуу, дем алуу, сергип калуу.
serinleşmek серүүн/салкын тартуу, сууй баштоо (*аба*).
serinletici серүүндөтүүчү, сергитүүчү.
serinlik, -ği серүүндүк, салкындык. ~ **vermek 1)** серүүндөтүү, салкын даттуу. **2)** *өтм.* кайгы-капасын жеңилдетүү, жооткотуу, сооротуу.
serkeş баш көтөргөн, каршы чыккан, моюн сунбаган.
serkeşlik, -ği моюн сунбастык, тайманбастык, тил албастык.
sermaye 1. капитал. **2.** *өтм.* байлык. **3.** *өтм.* сөз, тема. **4.** *арго* сойку катын. ~ **yi kediye yüklemek** *шылд.* байлыгын чачып бүтүрүү. ~ **sini tüketmek** *өтм.* өзүн өзү бүтүрүү.
sermayeci капиталист, (*бир ишке*) капитал жаткырган киши.
sermayedar к. sermayeci.
serme 1. жайма, төшөмө. **2.** ооз. көмөч нан.
sermek 1. жаюу, асуу, илүү. **çamaşır ~** кир жаюу. **2.** жайып көргөзүү. **3.**

төшөө, салуу. **halı** ~ килем салуу. **4.** тартуу, өткөрүү (*мис. кабелди*). **5.** *өтм.* жыгуу, жаткыра чабуу, өлтүрүү. **hasmını yere** ~ касын жаткыра чабуу. **6.** *өтм.* создуктуруу, кечендетүү, созуп жатып алуу (*бир ишти*). **sere serpe** кең-кесири, буту-колду жазып (*кыймылдоо, басып жүрүү, отуруу*).

serpantin 1. серпантин (*оюн-зооктордо ыргытылган түркүн түстүү ийрилген ичке кагаздар*). **2.** *геол.* серпантин, ийри-буйру жол. **3.** *тех.* радиатордун ичиндеги ысытуучу.

serpelemek себелөө (*жамгыр, кар*).

serpilmek 1. серпилүү, себилүү, чачылуу, себеленүү. **2.** чоңоюу, бойго жетүү (*өспүрүм*).

serpinti 1. серпинди (*суунун, жамгырдын ж. б.*). **2.** шыбыргактап жааган жаан, кар. **3.** серпинди (*мис. жер титирөөдөн*). **4.** бүркүнтү (*мис. радиоактивдүү заттардан*).

serpiştirmek 1. себелөө, чачуу (*мис. унду, урукту ж. б.*). **2.** себелөө (*кар, жамгыр*).

serpme 1. серпме, сепме. **2.** майда так/темгил. **3.** чачылган, себеленген. ~ **benli** меңдери көп.

serpmek 1. чачуу, себүү. **kuşlara yem** ~ куштарга жем чачуу. **2.** серпүү, силкүү (*жууркан, кир ж. б.*). **3.** себелөө, шыбыргактатуу (*жаан, кар*).

serpuş серпуш (*баш кийим*).

sersefil жакыр, колунда жок.

sersem 1. башы каткан, маң болгон, мээси айланган. **2.** далдыраган, ойлонбой иш кылган. ~ **etmek/~e çevirmek** баш катыруу, маң/жинди кылуу, мээни айландыруу. **bu gürlütü insanı ~ ediyor** бул ызычуу адамдын мээсин жейт. ~ **sepelek/sepet** мээси айланып, өзүнө келе албай.

sersemlemek, sersemleşmek 1. башы/мээси айланыш, маң болуш. **2.** алдастап/калдастап/абдаарып калыш.

sersemetmek 1. баш катыруу, мээ айландыруу, жинди кылуу. **2.** алдастатуу/калдастатуу.

sersemlik, -ği 1. баш катырма, мээ айланта, кулак тундурма. **2.** алдыратма, абдаарытма, өзүн жоготмо. **uyku ~i** уйку-соонун арасы. **3.** унутчаактык, ойдун чачкындыгы.

serseri 1. селсаяк, тентимиш. **2.** бекерчи, жанбакты, баш ооган жагына баскан. **3.** жаздым, жаңылган. ~ **kurşun** жаңылган ок (*коргошун*).

serserilik, -ği 1. селсаяктык, тентимиштик. **2.** бекерчилик, жанбактылык. ~ **etmek** тентип басып жүрүш.

sert 1. катуу, бекем. ~ **çelik** катуу болот. ~ **tahta** катуу тактай. **2.** күчтүү. ~ **şarap** күчтүү шарап. ~ **tütün** күчтүү тамеки. **3.** катаал, оор. ~ **iklim** катаал климат. **4.** катуу, катаал, каардуу, заар, сүрдүү (*киши*). **5.** жагымсыз, ачуу (*үн*). **6.** тартыби/талабы катуу (*башкаруу*). **7.** терс, одоно (*мамиле*). ~ **damak anat.** катуу таңдай. ~ **konusmak** катуу сүйлөшүү. ~ **ünsüzler линг.** каткалаң үнсүздөр. ~ **su** катуу суу. ~ **tabaka anat.** көздүн агы.

sertçe катуу, одоно, орой. ~ **davranmak** орой мамиле кылуу.

sertifika сертификат, күбөлүк.

sertleşme 1. *тех.* катуулашма, бекемдешме. **2.** *линг.* каткалаңдашма. **3.** *биол.* (*эркектин жыныстык органынын*) катуу абалга келмеси.

sertleşmek 1. катуулашуу, бекем болуу. **2.** *линг.* каткалаңдашуу. **3.** катаал/суук тартуу (*аба, күн*). **4.** катаал/каардуу/заардуу боло баштоо (*киши*). **5.** *биол.* (*эркектин жыныстык органы*) катуулашуу/кобуу.

sertlik, -ği 1. катуулук, бекемдик, бы-

шыктык. **2.** күчтүүлүк (*шарап-тын, тамекинин ж. б.*). **3.** катаалдык, сууктук (*климаттын*). **4.** катаалдык, каардуулук (*кишинин*).

serum мед. вакцина, сары суу.

serüven жорук, авантюра.

serüvenci жоругу кызык, авантюрист.

servet, -ti **1.** байлык. **büyük ~ sahibi** чоң байлыктын ээси. **~ kazanmak** байлыкка ээ болуу. **2.** дүнүйө, мүлк, буюм. **~ yapmak** дүнүйө-мүлк жыйноо.

servetli бай, оокаттуу, дүнүйө-мүлкү жетиштүү.

servi бот. жашыл кипарис (*Cupressus sempervirens*). **~ boylu** арыкчырай узун бойлуу.

servis **1.** дасторкон жасалгалоо/тейлөө. **2.** кызмат (*мекемеде, расмий жайларда*). **istihbarat ~i** чалгындоо кызматы. **3.** бир мекеменин кызматкерлерин/окуучуларын ташуу кызматы. **4.** тейлөө. **~ arabası** **1)** бир мекеменин кызматкерлерин жумушка алып келип, алып кеткен машине. **2)** окуучуларды ташыган машине. **~ kapısı** (*отелдерде, чоң үйлөрдө*) кызматчылар кирип-чыккан өзүнчө эшик. **~ ücreti** чай пул. **~ yapmak** тейлөө.

seryum хим. церий.

serzeniş жеме, кекээр, тилдөө, уруш. **~te bulunmak** жемелөө, тилдөө, урушуу.

ses **1.** үн, добуш, табыш. **2.** линг. тыбыш. **~ini alçaltmak** үнүн пасайтыш. **~ almak** үн жазып алыш. **3.** үн, ырдоо чеберчилиги. **~i güzel** үнү жакшы. **4. өтм.** үн, пикир, дарт, талап. **~imizi duyan mı var?** үнүбүздү/талабыбызды уккан киши барбы? **5.** акыл, сезим. **vicdanının ~i** абийириндин айтканы. **6.** муз. үн, нота. **~i ayyuka çıkmak** үнү ачуу чыгуу. **~ alıcı** үн

жазгыч, рекордер. **~ bilgisi** фонетика. **~ bilimi** фонология. **~ birimi** линг. фонема. **~ çıkarmak** **1)** үн чыгаруу, сүйлөө. **2)** пикирин/оюн айтуу. **~ çıkarmamak** **1)** үндөбөө, үн чыгарбоо. **2)** каршы чыкпоо, пикирин айтпоо. **~ çıkmamak** **1)** эч нерсе угулбоо, эч кабарын/дайнын бил-дирбөө. **2)** жымжырт болуу, үн чыкпоо. **~i çıkmamak** **1)** үнү чыкпоо, эч нерсе дебөө. **2)** пикирин билдирбөө. **~ düşmesi** линг. тыбыштын түшүшү. **~ etmek** **1)** үн чыгаруу, сүйлөө. **2)** кыйкыруу, чакыруу, үн салуу. **~ geçirmez** үн өткөргөс. **~ini inceltmek** үнүн ичкертип сүйлөө. **~ini kesmek** унчукпай калуу, сөзүн токтотуу. **~ini kısmak** үнүн кичирейтүү (*радионун, телевизордун*). **~ girişleri/telleri** үн түйүндөрү. **~ seda yok** дайны жок. **~i soluğu çıkmamak** үн жок, сөз жок болуу. **~i soluğu kesilmek** үнү/дайны чыкпай калуу. **~ vermemek** жооп бербөө. **~ yitimi** мед. сүйлөй албай калуу, афония. **~ini yükseltmek** үнүн катуу чыгарып/бакырып сүйлөө.

sesçil фонетикалык. **~ alfabe** фонетикалык алфавит. **~ imlâ** фонетикага таянган орфография.

seslendirmek **1.** үнүн окуу/жаздыруу (*мис. бир фильмдин*). **2.** муз. нота боюнча ырдоо.

seslenmek **1.** чакыруу, үн салуу. **2.** сүйлөө, үн чыгаруу, жооп берүү. **çağırdım, seslenmedi** чакырсам жооп бербеди.

sesli **1.** үндүү, үнү бар. **kalın ~** үнү жоон. **ince ~** үнү ичке. **2.** линг. үндүү тыбыш. **3.** катуу, үн чыгарып. **~ ağlamak** үн чыгарып ыйлоо. **~ gülmek** каткырып/катуу күлүү. **4.** үндүү, үнү чыккан. **~ film/sinema** үндүү фильм/кино.

sessiz 1. үнсүз, жымжырт, тынч, ызычуусуз. **2.** үнү чыкпаган, жоош, момун (*киши*). ~ ~ жопжоош болуп, момурайып, тыпыйып. **3.** *линг.* үнсүз. **dudak ~i** эринчил үнсүз. **diş ~i** тишчил үнсүз. **sert ~ler** каткалаң үнсүздөр. **sürekli ~ler** шуулдама үнсүздөр. **süreksiz ~ler** жарылма үнсүздөр. **yumuşak ~ler** жумшак үнсүздөр. ~ **sedasız 1)** көп сүйлөбөгөн, өзү менен өзү болгон (*киши*). **2)** акырын, тымызын, билгизбей. ~ **sedasız ortalıktan kaybolmuş** акырын жылып жоголуптур.

sessizce акырын, үн чыгарбай, ызы-чуу кылбай. ~ **odasına çekildi** акырын бөлмөсүнө кирип кетти.

sessizleşmek тынчтануу, жымжырт болуу, тынчып калуу.

sessizlik, -ği тынчтык, жымжырттык.

sesteş *линг.* омоним.

sesüstü үндөн бачым.

set I, -ddi 1. тосмо, коргон, дубал. **Çin S-i** Кытай дубалы. **2.** секи. **3.** терраса. **4.** тыгын (*бир нерсенин оозун бекиткен*). **5.** бөгөт, тоскоол, барьер. **6.** суу тосмосу. **7.** *аск. от алуучу куралдардын түтүгүндөгү спиралдын чыгыңкы бөлүгү.* ~ **çekmek 1)** дубал менен тосуу. **2)** *өтм. (бир ишке)* жолтоо/бөгөт болуу. ~ ~ терраса түрүндө, секи-секи.

set II, -ti 1. *спорт* матч бөлүмү. **2.** кино тартуу аянты.

setir, -tri жаап-жашыруу, сактоо.

setliç, -ci сельтер суусу (*минералдык суу*).

setre сетре (*спорттук түрүндөгү жекет*).

setretmek жашырып-жабуу, көмүскөлөө.

sevar, -bı *дин 1.* сооп, кайрымдуу иш (*Кудайдын ыраазы болоруна ишенилген*). **2. сооп (*кайрымдуу иш үчүн Кудайдан келчү ырайым*).**

~ **a girmek/ ~ kazanmak** сооп табуу.

~ **işlemek** сооп кылуу.

sevda 1. сүйүү, ашыктык. **2.** ашкере эңсөө, кумар, ышкы. ~ **çekmek** сүйүп калуу, ашык болуу. ~ **sına düşmek** кумар болуу, берилүү, аркасынан түшүү.

sevdalanmak сүйүп калуу, ашык болуу.

sevdalı 1. ашык болгон, сүйүп калган.

2. жан-дилинен берилген, ышкыга жанган, кумар болгон.

sevdiceğim сүйгөнүм, жаным.

sevdirmek сүйдүрүү.

seve: ~ ~ чын/жан дилимден.

sevecen боорукер, назик, мээримдүү.

sevecenlik, -ği боорукердик, назиктик, мээримдүүлүк.

sevgi сүйүү. **anne ~si** эненин сүйүүсү. **vatan ~si** мекен сүйүүсү. ~ **lerimle!** (*сизди*) сүйүү менен (*каттын аягында*). ~ **beslemek** сүймөнчүк туюу. ~ **sini kaybetmek** сүйүүсүнөн ажыроо.

sevgili 1. сүйүктүү (*кайрылуу*). ~ **hocam!** сүйүктүү агайым/эжейим! **2.** сүйгөн (*киши*). ~ **ler günü** сүйгөндөр күнү.

sevi сүйүү, ашыктык.

sevic лезбиян (*аял*).

sevicilik, -ği лезбияндык.

sevimlik сүйүлүү, жактырылуу.

sevimli татынакай, жакшынакай, сүйкүмдүү.

sevimlilik, -ği татынакайлык, жакшынакайлык, сүйкүмдүүлүк.

sevimsiz жек көрүмчү, түрү/ырайы суук.

sevimsizleşmek жек көрүнүү, сүйкүм качуу.

sevimsizlik, -ği жек көрүмчүлүк, сүйкүмсүздүк.

sevinç, -ci сүйүнүч, кубаныч. ~ **inden ağzı kulaklarına varmak** сүйүнгөнүнөн оозу кулагына жетүү. ~ **duymak** сүйүнүү. ~ **göz yaşları dökmek** сүйүнгөндөн ыйлап жибериш. ~ **i**

kursağında kalmak кубанычын толук жашай албоо.

sevinçli сүйүнүчтүү, кубанычтуу. ~ **bir haber** кубанычтуу/сүйүнүчтүү кабар. ~ ~ маңдайы жарылып, жетине албай, сүйүнүп.

sevindirici сүйүндүрүүчү, кубандыруучу. ~ **olay** сүйүндүрүүчү окуя.

sevindirmek сүйүндүрүү, кубандыруу.

sevinmek сүйүнүү, кубануу.

sevişmek 1. (*бири-бирин*) сүйүү, сүйүшүү. **sevişerek evlendiler** сүйүшүп жүрүп үйлөнүштү. 2. жыныстык катнаш жасоо.

seviye деңгээл, баскыч. ~ **sinde** 1) деңгээлинде, баскычында. 2) тең, жарашкан, бап/төп келген. **deniz** ~ **si** деңиз деңгээли.

seviyeli өтм. белгилүү/жогорку деңгээлдеги, баалуу, барктуу. **yüksek** ~ жогорку деңгээлдеги.

seviyesiz өтм. 1. төмөнкү деңгээлдеги, билимсиз, маданиятсыз. 2. катардагы, жупуну, сапатсыз.

sevk,-ki 1. жөнөтүү, жиберүү, жолдоо, багыттоо. 2. алып чыгып кетүү, эвакуация, көчүрүү. 3. өтм. шык берүү, түртүү. ~ **etmek** 1) жиберүү, жөнөтүү, жолдоо. 2) түрткү берүү, шыктандыруу. ~ **ve idare** башкаруу, багыттоо (*армияны*). **merkezî** ~ **ve idare** борбордошкон башкаруу.

sevkitabîi инстинкт, ичкүдү.

sevkıyat,-tı аск. (*sevk* тин көпт. т.) жөнөтмө, жиберме, көчүрмө, эвакуация.

sevmek 1. сүйүү, жактыруу, жакшы көрүү. **birini** ~ бирөөнү сүйүү. **doğayı** ~ жаратылышты сүйүү. **güzel giyinmeyi** ~ кооз кийингенди жакшы көрүү. **vatanını** ~ мекенин сүйүү. 2. эркелетүү, сылап-сыйпоо. **torununu sevmeye gelirdi** небересин эркелеткени келчү. 3. байыр алуу, жакшы өнүп кетүү. **bu ağaç nemli**

ortamı seviyor бул дарак нымдуу жерди сүйөт. **seve seve** к. **seve. sev-sinler!** *шылд.* сүйүп/көрүп жаткыла! (*жоосунсуз бир жорук жасаган киши тууралуу айтылат*).

seyahat,-tı саякат, кезүү, кыдыруу, жолчулук, сапар, экскурсия. ~ **acentesi** саякат агентчилиги. ~ **çeki** саякат чеги, аккредитив. ~ **e çık-mak** саякатка чыгуу. ~ **etmek** саякаттоо, кыдырып/кезип чыгыш.

seyahatname саякатнаама, жол дептери, жол күндөлүгү.

seyelân 1. агым, ачык суу, шар суу. 2. *физ.* агым.

seyir,-yri 1. агым, багыт, жүрүш. 2. кыймыл, аракет. 3. процесс, прогресс. 4. көрүү (*телевизорду, кинону*) 5. оюн, зоок, тамаша, көрүлүүчү нерсе. 6. сейил. ~ **i adı** ылдамдыгы начар. ~ **hâlinde** жүрүп бара жаткан.

seyirci көрүүчү. ~ **kalmak** четтен карап туруу, кийлигишпөө. **sinema** ~ **si** кино көрүүчү. **tiyatro** ~ **si** театр көрүүчүсү.

seyis 1. жылкычы, ат багар. 2. саяпкер.

seyit, -di 1. алдыңкы, көрүнүктүү, абройлуу (*киши*). 2. *мус.* Азирети Мухаммеддин тукумдарынан.

Seylân Цейлон. ~ **taşı** геол. гранат.

seyran сайран, оюн-зоок, сейил, көңүл ачуу. ~ **a çık-mak** сейилге/сайранга чыгуу. ~ **etmek/eylemek** сайран куруу.

seyrek сейрек, анда-санда, чанда, аз санда, аз жолуккан. ~ **kumaş** аз жолуккан, баалуу кездеме. ~ **saç** сейрек чач. ~ **tesadüf etmek** аз жолугуу.

seyrekçe өтө сейрек, анда-мында/санда.

seyrekleşmek сейректөө, азаюу, чанда гана болуу. **gelen giden seyrekleşti** келген-кеткен азайды. **yağmurlar seyrekleşti** жамгырлар сейректешти.

seyreklik, -**ği** сейректик.

seyrelmek к. **seyrekleşmek**.

seyretmek 1. кароо, көрүү. **televizyon** ~ телевизор көрүү. 2. байкоого алуу, көзөмөлдөө. 3. илгерилөө, жүрүп/жылып бара жатуу (*кеме, машине ж. б.*). 4. (*оору*) илгерилөө, күчөө. **seyret!** көрүп ал! көрүп тур! **sen şimdi şu curcunayı seyret!** сен эми ушу тополонду көрүп ал! ~ **de gör!** көрүп жат!

seyrüsefer жүрүш, барыш-келиш, жол, рейс.

seyyah саякатчы, кезгин.

seyyar 1. көчмө, кыдырма. ~ **satıcı** көчмө дүкөнчү. 2. ташыма, жан, бүктөмө, оңой ташылган. ~ **karyola** бүктөмө керебет.

seyyare эск., астр. планета.

seza эск. ылайык, төп, жарашкан.

sezaryen мед. кесар операциясы. ~ **olmak** (*баланы*) операция жолу менен алуу.

sezdiriş сездириш.

sezdirmek сездирүү, белги берүү, туйгузуу. **sezdirmeden** сездирбей, билдирбей, туйгузбай.

sezgi 1. сезги, туйгу. 2. интуиция, алдын ала сезүү.

sezgicilik, -**ği** филос. интуитивизм.

sezi к. **sezgi**.

sezilmek сезилүү, туюлуу.

sezinlemek, **sezinmek** алдын ала сезүү, күдүктөнүү, шектенүү, боолголоо.

sezmek 1. сезүү, туюу, түшүнүү. *сал.* **hissetmek**. 2. алдын ала шектенүү, боолголоо.

sezon 1. сезон, маал, убакыт. **turizm** ~у туризм сезону. 2. сезон (*белгилүү убакытка өлчөлгөн ишмердик*). **tiyatroyat** ~**unu açtı** театр сезонун ачты.

sezyum хим. цезий.

sfenks миф. сфинкс.

sıcacık ыпысык, жыпжылуу.

sıcak, -**ğı** 1. ысык. **bu ~ta çalışılmaz** бул ысыкта иштөөгө болбойт. ~**lar baş-**

ladı ысык башталды. 2. ысык, жылуу. ~ **hava** ысык аба. ~ **gün** ысык күн. 3. өтм. ысык, жылуу, чын дилден/ыкластуу. ~ **karşılama** жылуу тосуп алуу. ~ **davranış** жылуу мамиле. 4. мончо. ~**a gitmek** мончого баруу. ~ **basmak** денеси/эти ысып-күйүп чыгуу. ~**lar basmak/bastırmak** күн ысып чыгуу. ~ **başına vurmak** башына күн өтүп кетүү. ~ **gelmek** көзгө жылуу көрүнүү. ~ **kanlı** 1) каны ысык (*ай-бандар*). 2) өтм. сүйкүмдүү, кишиге жакын, мээримдүү (*киши*). ~ **renkler** кызыл, сары, сары-кызыл түстөр. ~**ı ~ına** ысуулай, дароо, убакыт өткөрбөй. **işi ~ı ~ına çözmek lâzım** ишти ысуулай чечиш керек. ~ ~ 1) ыпысык. 2) ысыгында, ысуулай. ~ **tutmak** жылуу кармоо. ~ **yüzlü** жүзү жылуу/мээримдүү.

sıcaklık, -**ğı** 1. ысыктык, жылуулук. 2. өтм. ысыктык, жылуулук, жакындык.

sıcaklıkölçer термометр.

sıcakölçer к. **sıcaklıkölçer**.

sıçan 1. зоол. келемиш (*Rattus*). 2. чычкан. ~ **deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış** мак. чычкан ийине батпай жатып куйругуна калбыр байлаптыр. (**ıslak**) ~**a dönmek** сууга түшкөн чычкандай болуу. ~ **deliği bin akçe** качарга тешик таппоо. ~ **düşse başı yarıılır** (*үйдө*) жей турган, уруна турган эч нерсе жок. ~ **kırı** чычкан түстүү. ~ **otu** мышьяк. ~ **yolu** аск. окоп.

sıçandişi, -ni тигиштин кайрымы/бүктөмү.

sıçankuyruğu, -nu мех. өгөө түрү.

sıçırgan чычкактаган.

sıçmak 1. орой чычыш. 2. өтм. (*бир ишти*) бузуш, ойрон кылыш. 3. сөгүп-сагыш. **sıçır sıvamak** ашата

сөгүш. **sıçtı Cafer, bez getir opoy** иш ойрон болду (*эми түзөлтүп жат маанисинде*).

sıçrama 1. секирик, аттама. **2.** чачырама.

sıçramak 1. секирүү, аттоо. **çekirge sıçradı** чегиртке секирип кетти. **2.** чочуп кетүү. **çocuk sıçrayarak uyandı** бала чочуп ойгонду. **3.** чачыроо. **eteğine yağ sıçradı** этегине май чачырады. **4.** жайылып кетүү. **yangın yakın evlere sıçradı** өрт жанындагы үйлөргө жайылды. **bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüsünde ele geçersin çekirge** мак. чегиртке бир секирер, эки секирер, үчүнчүсүндө колго түшөр.

sıçrayış секириш, ыргыш. **bir ~ta ata bindi** бир секириш менен атка минди.

sıdk, -dki 1. чындык, акыйкат. **2.** чынчылдык, ак жүрөктүк, ак ниеттик, берилгендик. (**birinden**) **~ı sıyrılmak** (*бирөөгө*) ишеничи калбоо.

sıfat, -tı 1. сыпат, белги, касиет, сапат. **2.** катары. **baba ~ıyla** ата катары. **3.** жүз, кебете, түр, көрүнүш. **4. грам.** сын атооч. **niteleme ~ları** сапаттык сын атоочтор. **~ fiil грам.** атоочтук. **~ tamlaması** аныктооч.

sıfır 1. нөл (0). **2. өтм.** эчтеке жок, айласыз, натыйжасыз, пайдасыз. **söylemediğim kalmadı, fakat sonuç ~, vazgeçmiyor** айтпаганым калбады, бирок жыйынтык нөл, баш тарткыдай эмес. **~ araba** жаңы араба. **~dan başlamak** нөлдөн баштоо. **~a ~, elde var ~** бүтүн аракет бошко кетти. **~ı tüketmek 1)** күчү калбоо. **2)** жакырдануу. **3)** өлүү.

sıfırlamak мат. нөлгө айландыруу.

sığ 1. тайыз (*суу, көл, деңиз ж. б.*). **2. өтм.** тайыз, терең эмес. **~ düşünce**

тайыз пикир.

sığa физ. көлөм.

sığamak к. sıvamak.

sığdırmak сыйдыруу, батыруу. **sığdıramamak** батыра албоо. **aklına sığdıramamak** акылына сыйдыра албоо.

sığın ала кийик, марал.

sıgımak, -ğı 1. башпаана, далдаа, баш калкалаган жер. **2. аск.** башпаана. **beton ~** бетон башпаана.

sıgımık, -ğı качкын, жанын ала качкан, башпааналаган.

sıgımmak 1. корголоо, башпааналоо, далдалоо, баш калкалоо. **2. ук.** башка өлкөдөн башпаана суроо. **3. өтм.** ишенүү, үмүт кылуу. **hoş-görünüze sığmarak** туура түшүнөрүнүздөн үмүт кылып.

sığıntı жатып ичер, жанбакты.

sığır 1. уй, өзүз, *бука сыяктуу ири мүйүздүү малдын жалты аты.* **~ eti** уйдун эти. **2. өтм.** түркөй, копол киши.

sığırıcık, -ğı зоол. чыйырчык (*Sturnus vulgaris*).

sığirtmaç, -cı уйчу.

sığışmak сыйлыгышуу, батышуу.

sığıştırmak сыйлыгыштыруу, батыруу.

sıglaşmak тайыздоо.

sıghk, -ğı тайыздык.

sıgmak, -ar 1. сыюу, батуу. **zaten eşyalarımız bu eve sığmazdı** ансыз деле буюмдарыбыз бул үйгө батмак эмес. **2. өтм.** туура келбөө. **akla sığmaz** акылга сыйбас. **mantığa sığmaz** жүйөөлүү эмес. **içi içine sığmamak** ичи койнуна батпоо (*кубаньчтан*). **yüregi kabına sığmamak** жүрөгү алып учуу.

sıhhat, -tı 1. саламаттык, ден соолук, аманчылык, эсенчилик. **2.** тууралык, калыстык. **~le olmak** дени сак болуу. **~ler olsun!** дениңиз сак болсун! (*киринип/сакал-мурутун/чачын алдырып чыккандарга*

айтылган тилек).

sihhatli дени сак, тың, сак-саламат, күүлүү-күчтүү.

sıhhi 1. ден соолукка/саламаттыкка байланыштуу. 2. медициналык, гигиеналык.

sıhhiye саламаттык, саламаттык сактоо.

sık 1. тыгыз, жыш, коюу. **ağaçları ~ bir bahçe** бактары жыш бакча. ~ **saç** коюу чач. 2. көп жолуккан, көп. 3. бат-бат, тез-тез. ~ ~ 1) жакын-жакын, коюу, жыш. 2) тез-тез, бат-бат.

sıkacak, ğı сыккыч. **meyve ~ı** мөмө сыккыч. **sarımsak ~ı** сарымсак сыккыч.

sıkboğaz: ~ **etmek** жакасына жабышуу, мажбурлоо, зордуктоо.

sıkça өтө жыш/тыгыз, абдан коюу.

sıkı 1. кыйынчылык, тарчылык. ~**ya dayanmak** кыйынчылыкка чыдоо. ~**da kalmak** кыйынчылыкта калуу. 2. тар. ~ **bir kemer** тар кемер. 3. *өтм.* катуу, катаал, кара мүртөз (*киши*). 4. тыгыз, жыш, тыгылган, шыкалган. 5. катуу, чың (*тартим, режим*). 6. жакын, ысык, ынак. ~ **dostluk** ынак достук. 7. кыйын, күчтүү, кайраттуу. ~ **dur!** өзүңдү карма! ~**ysa** кыйын болсо. ~ **ağızlı** сөзгө/оозу бекем. ~ **basmak** катуу каршылык көргөзүү, тиренүү. ~ **çalışmak** катуу/тынбай иштөө. ~ **düzen** тартим, режим. ~ **durmak** катуу туруу, көшөрүү. ~ **fıkı** ынак. ~ **fıkı dost olmak** ынак дос болуу. ~**ya gelmek** кыйынчылыкка туш болуу. ~**ya koymak** катуу тартимке салуу. ~ ~**ya** катуу, бекем, чың. ~ ~**ya bağlamak** катуу байлап таштоо. ~ **tutmak 1)** катуу кармоо. 2) (*ишке*) олуттуу мамиле жасоо. ~ **yönetim** *аск.* курчоо абалы (*аскердик башкарууга негизделген өзгөчө абал*).

sıkıca 1. бекем, тыгыз, катуу. ~ **bağla**

катуу байла. 2. катуу, катаал, чың (*тартим*).

sıkıcı зериктирген, кызыксыз, тажатма. ~ **roman** кызыксыз роман.

sıkışmak тездөө, көп/жыш боло баштоо, көбөйүп кетүү.

sıkılğan уялчаак, тартынчаак, ийменчээк, уяң.

sıkılğanlık, -ğı уялчаактык, тартынчаактык, уяңдык.

sıkılık, -ğı 1. катуулук, катаалдык (*табиятта/мүнөздө*). 2. тез-тез болуу. 3. жыштык.

sıkılmak 1. сыгылуу. **çamaşırlar sıkıldı** кир сыгылды. **salataya limon sıkılır** салатка лимон сыгылат. 2. зеригүү, эригүү, тажоо. **boş oturmaktan canım sıkıldı** бош отургандан тажадым. 3. кысынуу, кымтынуу, уялуу, тартынуу. **ıkıla sıkıla** кыйналып-кысталып (жатып). 4. зарыгуу, кысылуу (*акчадан*).

sıkılmaz уялбаган, уят-сыйыты жок, тартынбаган, тайбас.

sıkım 1. сыкма аракетин, сыгыш. 2. (*бир*) ууч. 3. бир жолкуда сыгылган суюктук. 4. (*от алган куралдарда*) атым, бир жолку атышка жете турганчалык. **bir ~ barut** бир атым дары.

sıkınmak кысылуу, кыйналуу, бүрүшүү.

sıkıntı 1. санаа, убайым, кейиш, эрикме, зерикме, буулукма. ~**dan patlamak** зериккенден жарылчудай болуу. **can ~sı** жан кейиш. 2. кыйынчылык, зарыкма, тарыкма, жокчулук тартма. ~ **basmak** санаа/убайым басуу. ~ **çekmek 1)** кыйналуу, кысталуу, тарыгуу (*мис. жашоодон*). 2) санаа/убайым тартуу. 3) акчадан кыйналуу. ~**ya düşmek** жокчулук/кыйынчылык ичинде калуу. ~**ya gelememek** кыйынчылыкка чыдай албоо. ~**da olmak 1)** убайым/санаа/кейиш

ичинде болуу. **2)** турмуштан кыйналуу. **~sı olmak 1)** кейиш/убайым ичинде болуу. **2)** финансылык тардык ичинде болуу. **3)** даарат ушаткысы келип чыдабоо. **~ vermek** убайым/санаа тарттыруу, кейишке салуу.

sıkıntılı 1. санаалуу, убайымдуу, кейиштүү, эриккен, зериккен. **2.** кыйын, кысталыштуу, азаптуу. **3.** жан кейиткен, оор, кыйнаган, жабыркаткан. **~ hayat** кыйын жашоо.

sıkıntısız 1. кыйналышы жок, оңой, жеңил. **2.** убайымсыз, кайгысыз, санаасыз.

sıkışık 1. тыгыз, жыш, тыгылган, тар. **2.** кысталыш (*заман/учур/маал*). **3.** кысталыш, кыйналыш (*акчадан*).

sıkışıklık, -ğı 1. тыгыздык, жыштык, тардык. **2.** убакыттын тардыгы. **3.** акчанын кааттыгы, кысталыштыгы.

sıkışmak 1. сыгылышуу, тыгылышуу, кысылуу. **sıkışmadınız mı?** кысылган жоксузбу? **2.** кыпчытып/чаптырып алуу. **parmağı karpıya sıkışmış** бармагын эшикке чаптырып алыптыр. **3.** кыйналыш/кысталыш ичинде калмак. **bu parayı ancak sıkıştığın zaman harca** бул акчаны өтө кыйналып баратсаң гана каржа. **4.** кысылуу, таралуу. **kalbim sıkıştı** жүрөгүм кысылды. **5.** даараты келүү.

sıkıştırma 1. mex., физ. тыгыздаштырма, жыштыгын көбөйтмө, компрессия. **2. аск.** кысма, тыгыздатма, каптама, тоорума.

sıkıştırmak 1. тыгуу, үстү-үстүнө үйүү. **giysileri bavuluna sıkıştırmış** кийимдерин чемоданына тыгып салыптыр. **2.** кыстыруу, чаптыруу, бастыруу, кыпчытуу. **3. аск.** кыстыруу, тооруу, күргүчтөтүү. **4. спорт** тооруу, кысмакка алуу, туш-туштан чабуул коюу. **5.** кыс-

макка алуу, кыстоо, кыйноо. **sıkıştırınca itiraf etti** кыстаганда мойнуна алды. **6.** кармата/бере салуу. **elime üç-beş kuruş sıkıştırdı** колума беш-он куруш (*тыйын*) кармата салды.

sıkkin зериккен, камыккан, буулуккан. **~ ~** эригип-зеригип.

sıklamak: ağlaya-sıklaya ыйлап-сыктап.

sıklaşmak 1. көбөйүү, бат-бат боло баштоо. **yolsuzluklar vak'ası sıklaştı** жоосунсуздуктар көбөйдү. **2.** кысылуу, тыгылуу, жыкжыйма болуу. **3.** тыгыз/жыш тартуу.

sıklet,-ti 1. салмак, оордук. **ağır ~** оор салмак. **hafif ~** жеңил салмак. **2. эск.** кыйынчылык. **~ vermek** убайым тарттыруу.

sıklık,-ğı 1. жыштык, тыгыздык. **2.** тардык. **3.** аралык, интервал.

sıkma 1. сыкма, басма. **2.** тар шым түрү. **3.** сыкканга ылайыктуу, ширелүү, суулуу. **~ portakal** сыкканга ылайык апельсин. **~ baş ayağдардын чач байлоо стилдеринен бири.**

sıkmaç, -cı сыккыч, компрессор.

sıkmaç, -ar 1. кысуу, бастыруу, басуу. **el ~** кол кысышуу. **diş ~ 1)** тиштенүү. **2) өтм.** тиштенип чыдоо. **sağ ayağım biraz sıkıyor** оң бутум бир аз кысып жатат. **2.** сыгуу, сыгып чыгаруу. **çamaşır ~** кирди сыгуу. **limon ~** лимон сыгуу. **3.** чачуу, бүркүү, куюу. **parfüm ~** атыр куюнуу. **yangına su ~** өрткө суу чачуу. **4.** кыйноо, зордоо, мажбурлоо. **hiç canımı sıkma** жаныңды эч кыйнаба, кыйналбай эле кой. **5.** жүдөтүү, тажатуу, тынчын алуу, жанына баттуу. **hayat onu sıkıyordu** жашоо анын жанына батты. **6.** атуу. **bir kurşunu da kendine sıkmış** бир окту да өзүнө атыптыр. **7. mex.** бекитүү, буроо.

sıkmalık, -ğı к. sıkma.

sıla 1. тууган жерге кайтыш. **2.** туулуп-

өскөн жер. ~ **etmek** тууган жерин кыдыруу. ~**ya gitmek** тууган жерине баруу. ~ **hastalığı** тууган жерге болгон кусалык.

sımsıcak ыпысык.

sımsıkı 1. бекем, катуу. ~ **bağlamak** катуу тартып байлоо. ~ **sarılmak** катуу кучактоо. 2. өтө/тыгыз, бири-бирине жабыштырылган, шыкалган.

sınaî өнөр жайга байланыштуу, индустриялык.

sınamak 1. сынаш, текшериш. 2. *пед.* сынактан/экзаменден өткөрүш.

sınav сыноо, сынак, экзамен, тест, текшерүү. ~**a çekmek/~dan geçirmek** сынакка алыш, сынактан өткөрүш. ~**a girmek** сынакка/ сыноого кириш. ~ **vermek** сынактан/сыноодон өтүш.

sınayış сынаш.

sındırma сындырма, жок кылма, талка - лама.

sındırmak 1. сындырыш, талкалаш. 2. жеңиш, баш ийдириш.

sınıf 1. класс, сапат, категория. **birinci** ~ биринчи класстагы/сапаттагы. 2. *саяс.* тап. ~ **ayrımı** таптык айырмачылык. 3. (*окуу жайларда*) класс, курс. **ikinci** ~ **öğrencileri** экинчи класстын/курстун окуучулары/студенттери. 4. класс, аудитория. **iki no'lu** ~**ta** экинчи класста/аудиторияда. 5. *зоол.*, *бот.* класс. **memeliler**, **kuşlar**, **balıklar**, **omurgalılar** **dahının birer sınıfıdır** сүт эмүүчүлөр, куштар, балыктар - омурткалуулар тукумунун класстары. 6. *аск.* кызмат түрлөрү, корпус. **hava** ~**ı** аба кызматтары. **subay** ~**ı** офицерлер корпусу. **tank** ~**ı** танк бирдиктери. ~ **arkadaşı** классташ, курсташ. ~**ta çakmak/kalmak** класста/ордунда/ көчпөй калыш.

sınıflama *к.* **sınıflandırma**.

sınıflamak *к.* **sınıflandırmak**.

sınıflandırma классификация.

sınık 1. сынык. 2. чачырап/бычырап/ бытырап кеткен. 3. жеңилген, баш ийген, алсыраган, шайы оогон.

sınıkçı сыныкчы.

sınır 1. чек, өлчөө. **ahlak** ~**ını aşmak** адептин чегинен чыгып кетиш. ~ **çekmek/çizmek** 1) чегин белгилеш. 2) ишин бүтүрүш. ~ **dışı etmek** чек арадан чыгарып салыш. (**bir şeyin**) ~**ı yoktu** (*бир нерсенин*) чегин жок болчу.

sınırdas чек арасы бир, чектеш.

sınırlama чектеме, өлчөмө, чек арасын ажыратма.

sınırlamak 1. чектөө, өлчөө, белгилөө. 2. чек арасын ажыратуу/бөлүү. 3. жээктөө, кыюулоо.

sınırlandırmak *к.* **sınırlamak**.

sınırlayıcı чектөөчү, белгилөөчү.

sınırlı 1. чегин, чек арасы болгон. 2. чектүү, белгилүү гана өлчөмдө, аз. ~ **sayı mat.** белгилүү сан. ~ **sorumluluk** *ук.* чектүү жоопкерчилик (*аласа/бересе кишилер арасында*).

sınırsız 1. чексиз, соңсуз, эсепсиз, сансыз. 2. чек арасыз, эркин. ~ **sayı mat.** белгисиз сан. ~ **sorumluluk** *ук.* чексиз жоопкерчилик.

sınnmak 1. ооз. сынуу, талкалануу. 2. жеңилүү, баш ийүү.

sıra 1. такый, кодек. 2. тулга.

sır I, -rrı сыр. ~ **açmak** сырды билип алыш. ~**ını açmak** сырын айтыш. ~**ını çözmek/~a ermek** сырын табуу. ~**a kadem basmak** көздөн кайым болуу, жок болуу. ~ **küpü** сырга бекем. ~ **olmak** сыр болуу, жок болуу. ~ **ortağı** сырдашы. ~ **saklamak/tutmak** сыр сактоо/ жашыруу. ~ **vermek** сыр берүү, сырын алдырып коюу.

sır II 1. сыр, боёк, эмаль. 2. күмүш каптама (*күзгүнүн*).

sıra 1. катар, ирет, сап. ~**ya dizilmek** ка-

тарга тизилиш. **2.** кезек. **~ya girmek** кезекке туруш. **3.** парта, скамейка. **benden iki ~ önde oturyordu** менден эки парта алдыда отурчу. **4.** маал, учур, кез, ыңгай. **şimdi tam ~sı** азыр так маалы. **~sı değil** маалы эмес. **o ~da** ошол кезде. **5.** тартип, ирет, режим. **~sı bozulmak** тартиби/ирети бузулуу. **6.** жөнөкөй, карапайым, кадыресе. **~dan bir kız** жөнөкөй эле кыз. **~malı** күндөлүк товар. **~sıyla** катары менен. **~yla** кезектешип. **~sını beklemek** кезегин күтүү. **~ dayağı çekmek** катары менен уруп/сабап салыш. **~ dışı** адаттан тышкары. **adam ~ına geçmek** киши катарына кошулуу. **~sı gelince** убагы келгенде. **~sı gelmişken** ыңгайы келип турганда. **~sını getirmek** ыңгайын келтирүү. **~sına göre** ыңгайына жараша. **~ gözetmek** учурун күтүп туруш. **~ya koymak** кезекке тургузуш. **~ sayı sıfatı** грам. иреттик сан атооч. **~ ~** катар-катар. **~ vermemek** сөзгө конок бербөө.

sıraca мед. эн, булак (*oory*).

sıradag(lar) геогр. кырка тоолор.

sıradüzen иерархия.

sıralamak **1.** кезекке/катарга коюш. **2.** иретке/тартипке салыш. **3.** санап бериш, тизмектеш. **bütün kusurlarını yüzüne sıraladı** бүтүн кемчиликтерин бетине санап берди. **4.** (*бир ишти*) кайталап/дембе дем жасоо. **bekçi bütün kapıları sıraladı** күзөтчү бардык эшиктерди (*каптары менен*) карап чыкты. **5.** акыл таразасына салуу, акылы менен өлчөө (*бир топ нерсени*). **6.** (*жаш бала*) бир нерсени кармап баса баштоо.

sıralı **1.** ирети/катары болгон, иреттүү, катарлуу. **2.** орундуу, жөндүү, ылайыктуу, максаттуу, туура. **~ konuşma** орундуу сөз. **~ sırasız** ою-

на келгендей, ыгы жок, көрүнгөн жерде. **~ sırasız söze karışmak** сөзгө ыгы жок аралашуу, куюшканга кыпчылуу.

sırasız **1.** кезексиз, сүзө качырып. **2.** орунсуз, жөнсүз, ыксyz, ылайыксыз, максатсыз. **3.** иретсиз, чачкын.

sıram: **~ ~** катар-катар, сап-сап. **~ ~ dizilmek** сап-сап тизилүү.

sırat,-tı **1.** жол. **2. өтм.** катаал/кыйын/татаал жол. **~tan geçmek** **1)** балакеттен/азаптан кутулуу. **2)** кыйынчылыкты башынан өткөрүү. **~ köprüsü** дин кыяматтын кыл көпүрөөсү.

Sırbistan Сербия.

sırça **1.** айнек. **2.** айнектен жасалган.

sırdaş сырдаш.

sırdaşlık, -ğı сырдаштык.

sırf **1.** накта, таза, ынак. **~ sünnen mamul** ынак сүттөн жасалган. **2. өтм.** таптаза, таптакыр, карандай, бүтүндөй, барып турган. **söyledikleri ~ yalandır** айткандары бүтүндөй жалган. **3.** жалгыз, жалаң, гана. **~ senin için buradayım** жалаң сен үчүн бул жерде жүрөм. **~ işimle ilgili** жалгыз гана ишиме тиешелүү.

sırık, -ğı **1.** шырык. **2.** өсүмдүктөрдүн саптарын туттурган жыгач. **~la atlama спорт** шырык менен секирүү. **~ domatesi** жыгачка байланып өстүрүлгөн помидор. **~ gibi** шырыктай (*узун, арык*). **~ gibi durmak** солдоюп бош туруш.

sırıklamak **1.** өсүмдүктүн талдарын жыгачка байлап/тиреп коюу. **2. argo** кытып/уурдап кетүү.

sırılsıklam **1.** малма-чөлмө (*суу болуш*). **~ olmak** малма-чөлмө болуу. **2.** таптакыр, өлөрчө, ашкере, айласыз. **~ aşık** өлөрчө ашык. **~ sarhoş** айласыз/өлөрчө мас.

sırım **1.** сактыяндын одоно түрү. **2.** тери боо, тери тилкеси. **~ gibi**

тарамыштай (*арык/күчтүү киши*).
sırıtkan 1. ырсайган, арсайган. **2.** ырса-
 лактап/кекээрлеп күлгөн.
sırıtmak 1. ырсаюу, арсаюу. **2.** *өтм.*
 ырсактап/арсалактап күлүш. **3.**
өтм. ашкереленүү, ортого чыгуу.
soruşturma sonucunda yolsuzluklar
birer birer sırttı сурактын аягын-
 да бүтүн жоосунсуздуктар бир-
 ден-бирден ашкереленди.
sırlamak 1. сырдоо, боёо, эмалдоо. **2.**
 күмүш жалатуу (*күзгүгө*).
sırlı I сырдалган, эмалданган.
sırlı II сырдуу, жашыруун.
sırma 1. алтын, күмүш аралашкан
 жип/ зым. ~ **işlemeli** алтын жип
 менен саймаланган. **2.** алтын/
 күмүш жиптен жасалган. **3.** *аск.*
 наам/чин белгиленен сызыктар
 (*кийимде*). **4.** жылтылдак сары
 (*түс*). ~ **saç** алтындай сары чач. **5.**
арго сойку.
sırmalı бейкасам. ~ **cepken** бейкасам
 чепкен.
sırnaşık,-ğı жабышкан, жармашкан, та-
 жатма, көшөкөр (*киши*).
sırnaşıklık,-ğı жабышкандык, тажатма-
 лык, көшөкөрлүк.
sırnaşmak жабышуу, жармашуу, жан
 койбоо, көшөкөрлөнүү, тажатуу.
Sırp, -bı серб, сербиялык.
Sırpça сербче, серб тили.
sırrolmak сырга айлануу, көздөн ка-
 йым болуу, жоголуп кетүү.
sırsıklam к. **sırlıklam.**
sırsız сыры жок, сырдалбаган, эмалсыз.
sırt, -tı 1. *анат.*, *зоол.* сырт, жон, арка.
 ~**ım ağıyor** аркам ооруп жатат.
 ~**ını duvara vermek** аркасын ду-
 балга жөлөө. **atın ~ında** аттын
 үстүндө. **2.** бел, жон, сырт, үстү
 (*тоонун*). **dağ ~ına çıktığımızda**
 тоонун белине чыкканыбызда. **3.**
 сырт (*бычактын, калыптын*
ж. б.). **4.** сырт, арка (*скрипканын,*
саздын ж. б.). **5.** дүмүр, түптөлгөн

жери (*китептин*). ~**ına almak**
1) жонуна көтөрүп алуу. **2)** мил-
 детин мойнуна алуу. **3)** желбегей
 жамынуу (*чапанды/пиджакты*
ж. б.). ~**ında** үстүндө, жонунда.
 ~**ında güzel bir ceket vardı** үстүнө
 сонун бир пиджак кийип турган.
 ~**ından atmak** (*бир нерседен*)
 кутулуу. ~**ına binmek** (*бирөөнүн*)
 жонуна минип алуу, өлүмтүгүн
 артуу. ~ **çevirmek 1)** аркасына
 бурулуп кетүү, аркасын салуу. **2)**
өтм. карабай/көнүл бурбай ко-
 юу. ~**ından çıkarmak 1)** (*бирөөнүн*)
 аркасы менен бир нерсеге ээ
 болуу. **2)** бирөөгө төлөтүү. ~**ını**
dayamak 1) аркасын жөлөө. **2)**
өтм. (*бирөөгө*) таянып алуу. ~
değişmek кийим которуу. ~ ~ **dön-**
mek оодарылуу, түйшөлүү. ~**ından**
geçinmek (*бирөөнүн*) аркасы ме-
 нен жан багыш. ~ **kaşağısı** жон
 тырмагыч. ~**ı kaşınmak 1)** жону
 кычышуу. **2)** *өтм.* жону кычы-
 шуу, таяк жегиси келүү. ~**ı pek 1)**
 калың/жылуу кийинген. **2)** *өтм.*
 жону катуу, моюн бербес. **3)** *өтм.*
 таянганы күчтүү. ~ ~**a vermek 1)**
 аркасын аркасына таяш. **2)** бирин
 бири колдош, аркалашыш. ~ **üstü**
yatmak көмкөрөсүнөн жатыш. ~
vermek карабай коюу, аркасын са-
 луу. ~**ına vurmak** жонго койгулоо.
 ~**ından yaşamak к.** ~**ından geçin-**
mek. ~**ı yere gelmek 1)** (*күрөштө*)
 далысы жерге тийүү. **2)** *өтм.*
 жеңилүү. ~**ını yere getirmek 1)**
 (*бирөөнү*) жыгып коюу. **2)** *өтм.*
 жеңүү, артыкчылыкка ээ болуу. ~**ı**
yufka сырты/ жону жука, жеңил
 кийинген. ~**ında yumurta kulesi**
yok ya аянчу эч нерсеси жок, ага
 баары бир (*сөзм. с.* жонунда
 жумуртка себети бар дейсинби).
sırtar бир кескелдирик түрү.
sırtarmak 1. к. **sırıtmak. 2.** ооз. каршы-

лык бергенге даярдануу.

sırtlamak 1. аркасына/жонуна көтөрүп алуу. **2. өтм.** милдетин алуу. **3.** аркасы менен ачыш/түртүш.

sırtlan зоол. сырттан (*Hyaena*).

sıska 1. арык, ширидей каткан, чүрүшкөн, куруган. **2. мед.** денесине сары суу толгон.

siskalık, -ğı 1. арыктык, каткандык, курулук. **2. мед.** денеге сары суу толтурган оору.

sıtma мед. безгек, малярия. ~ **görmemiş ses** күрүлдөгөн жоон үн. ~ **nöbetleri** безгек кармаган учур. ~ **sivrisineği** зоол. безгек чиркейи (*Anopheles maculipennis*). ~ **ya tutulmak/yakalanmak** безгекке кабылуу.

sıtmalı 1. безгек менен ооруган (*киши*). **2.** безгектүү (*жер*).

sıtmalık, -ğı безгектүү, безгек чиркейи көп жер.

sıva архит. шыбак. ~ **harcı** шыбак (*ылайы/жуурундусу*). ~ **vurmak** шыбак тартуу.

sıvacılık, -ğı шыбакчылык.

sıvalamak 1. шыбоо, шыбак тартуу. **2.** сылоо, таптоо, ушалоо.

sıvalı I шыбалган.

sıvalı II шымаланган, түрүлгөн (*жең*), кыстарылган (*этек*). **kolları** ~ жеңдери түрүлүү.

sıvama 1. шыбама, каптама, бастырма, бетине төкмө. ~ **pırlanta bir taş** бриллиант бастырылган таажы. **2.** мелт-калт, толтура, толо, жык-жыйма.

sıvamak I 1. шыбак шыбоо. **evi yeniden sıvatmayı düşünüyor** үйдү кайра шыбатууну ойлоп жатат. **2.** шыбап/булгап алуу. **çocuk yüzüne reçel sıvadı** бала бетине варенье шыбап алды. **3.** сылаш, тапташ. **sırtını** ~ жонунан сылаш/тапташ.

sıvamak II шымалануу, түрүнүү, кайруу (*жеңди, багалекти, этекти*).

sıvanmak I 1. шыбалуу (*шыбак менен*). **2.** шыбануу, булгануу.

sıvanmak II 1. шымалануу, түрүлүү. **2. өтм.** шымаланып киришүү, белсенүү.

sıvaşmak 1. булгап/майлап/жугузуп алуу. **2.** суюлуп кетүү.

sıvazlamak сылоо, таптоо. **sakalını** ~ сакалын сылоо. **sırtını** ~ жонунан сылоо/таптоо.

sıvı 1. суюктук. **2.** суюк. ~ **madde** суюк зат. ~ **yağ** суюк май.

sıvık, -ğı 1. суюк. ~ **hamur** суюк камыр. **2. өтм.** жабышкан, жармашкан, жасакер.

sıvılaşma суюлма, ээриме.

sıvılaşmak суюлуу, ээрүү.

sıvındırmak физ., хим. суюктукка айландыруу (*газ абалынан*).

sıvınmak суюктукка айлануу (*газ абалынан*).

sıvıölçer физ., хим. ареометр.

sıvırğa 1. жандуу, аракеттүү. **2.** тынымсыз, үзгүлтүксүз.

sıvışık, -ğı 1. жукма, жабышма. **2. өтм.** жабышып-жармашкан, жасакер, тажатма.

sıvışmak 1. жугуш, жайылып кетиш (*так, төгүлгөн нерсе*). **2.** арго жылып жоголуш, билгизбей кетип калыш. **3. аск.** (*душмандан*) кутулуп/изин жашырып кетиш.

sıyga эск., грам. ыңгай.

sıyırğa жыгач күрөк (*кар/кырман күрөш үчүн*).

sıyıış сыйырыш.

sıyıрма сыйырма.

sıyırmak 1. сыйыруу. **çark elini sıyırdı** чарык колун сыйырып кетти. **2.** сыйырып алуу. **örtüyü** ~ жабууну сыйырып алуу. **musun kavuğunu** ~ банандын кабыгын сыйыруу. **3.** сууруу. **kılıcını** ~ кылычын сууруп чыгыш. **4.** ыпырып-шыпырып/жалап-жуктап жеп салыш. **tabağı sıyırdı** табакты жалап-жуктап жи-

берди. **5. өтм.** алып/бөлүп чыгыш, ажыратыш. **onu çocuklarından ~ kolay değil** аны балдарынан ажыратыш оңой эмес.

sıyrık, -ğı 1. сыйрык, тытык, так. **2. өтм.** уяты жок, арсыз.

sıyılmak 1. сыйрылуу. **2.** сыйрып алынуу. **3.** суурулуу (мис. кылыч). **4. өтм.** (бир абалдан/иштен) кутулуп чыгуу, башын ала качуу. **5. аск.** (душмандан) кутулуп чыгып кетүү.

sıyrıntı 1. кырмычык (идиштин түбүндө калган). **2.** айрык (кездеменин).

sızak, -ğı ооз. булактын суусу (аскадан түшкөн).

sızdırmak 1. сыздыруу, сарыктыруу. **2.** (газ, суюктук) өткөрүү, бир нерсенин ичинен агып/жылжып чыгуу. **bu küp suyu sızdırıyor** бул кумурадан суу агып калып жатат. **3. өтм.** жашыруун кабар бериш, тыңчылык кылыш. **haber ~** кабар жеткирип туруш. **4.** сызгырыш (мис. майды). **5. арго** (бирөөдөн) алдап-соолап, коркутуп-үркүтүп акча/буюм алыш. **6.** эсин оодарыш, шайын кетириш, уктатыш. **son kadeh onu sızdırdı** акыркы чөйчөк анын ээсин оодарып кетти.

sızdırmaz өткөрбөс. **su ~** суу өткөрбөс.

sızı оору, сыздоо.

sızıcı грам. шуулдама (үнсүздөр).

sızılı сыздап ооруган.

sızıltı арыз-муң, дат.

sızım: ~ ~ сыздоо, ноюу. **~ ~ sızlamak** сыздап оору.

sızıntı 1. сызынты, сызып чыккан нерсе. **2.** сызынты (процесс). **~ yapmak** сызып агып чыгыш.

sızırmak сызгыруу.

sızlamak 1. сыздап оору. **beli sızladı** бели сыздап ооруду. **içim sızladı** ичим сыздады. **2. өтм.** зыркырап-

сыздоо, арыз-муңун айтуу.

sızlanmak даттануу, арыздануу, зыркырап-сыздоо.

sızlatıcı ич сыздаткан, жүрөк ооруткан, аянычтуу.

sızma 1. сызма. **2.** (эшик, терезе аркылуу) аба кирме.

sızmak, -ar 1. (суюктук, газ) агып/жылжып чыгуу. **küpten su ~** кумурадан суу агуу. **şofbenden gaz sızıyor** суу ысыткыч газ чыгарып ийип жатат. **2.** тароо, жайылуу (кабар, каңшаар). **3.** кирип/өтүп алуу (мис. душмандын ичине). **halkın arasına sızmış teröristler** элдин арасына кирип алган террористтер. **4.** качып жоголуу, шек билгизбей чыгып кетүү. **5.** (мастыктан, чарчагандан) уктап кетүү.

si муз. си (үнү/нотасы).

sibak, -kı өткөн, мурунку.

sibernetik, -ği кибернетика.

Sibirya Сибирь.

sicil, -cli 1. расмий документтер катталган реестр. **2.** (кызматкерлердин) иш абалдары тууралуу өздүк досьёсу, анкета. **3.** аттестация, мүнөздөмө. **~i bozuk** мүнөздөмөсү начар. **~ vermek** мүнөздөмө берүү (кызматын жогорулатуу боюнча).

sicilli 1. ук. реестрде катталган, иши каралып жаткан. **2. өтм.** мурун кылмыш кылган.

Sicilya Сицилия.

Sicilyalı сицилиялык.

sicim кендир жип. **~ gibi** мөлтүлдөп аккан (көз жаш, тер), көнөктөп куйган (жамгыр).

siderit, -ti мин. сидерит, көк ташы, сидероз.

sidik, -ği сийдик. **~ borusu** анат. сийдик түтүгү. **~ torbası/kabuğu** анат. табарсык. **~ yarışı** болбогон нерселер үчүн атаандаштык кылуу. **~ yolu** сийдик жолу. **~ zoru** мед.

даарат ушатууда кыйналма, дизурия.

sidikli 1. сийип алган. **2.** сийдигин кармай албаган.

sif дең., соода сиф (товардын наркына баасы, камсыздандыруусу, сатыш шарты да кирген соода түрү).

sifilis мед. сифилис.

sifon 1. сифон. **2.** (туалетте) суу агызма механизми. **3.** суу түтүгү (жолдун алдына төшөлгөн). ~ **u çekmek** туалеттин суусун агызуу.

siftah 1. сооданын башталышы, биринчи сатылган товар. **benim ~ım uğurludur** менин колум жеңил. **2.** ооз. алгачкы/биринчи жолу. ~ **etmek 1)** эртең менен сооданы башташ. **2)** (бир нерсенин) ошол жылы биринчи жолу даамын татыш.

siftahlamak сооданы башташ.

sigara 1. сигара, тамеки. ~ **içmek** тамеки тартуу. **2.** чылым. ~ **yı bırakmak** чылымды таштоо. ~ **böreği** сигара сыяктуу ичине фарш оролуп жасалган оромо. ~ **kağıdı** папирос кагазы. ~ **kâğıdı gibi** өтө ичке. ~ **tablası** күл түшүргүч.

sigaralık, -ğı 1. портсигар. **2.** мүштөк.

sigorta 1. камсыздандырма (өмүрдү, саламаттыкты). **2.** элек. сактагыч. ~ **sı atmak 1)** элек. сактагыч өчүрүп салуу. **2)** арго жаны кашаюу, жини келүү. ~ **bedeli** камсыздандырма суммасы. ~ **etmek** камсыздандыруу. ~ **olmak** камсыздандырылуу. ~ **primi** камсыздандырма сыйлыгы. ~ **şirketi** камсыздандырма фирмасы.

sigortacı камсыздандырма агенти.

sigortalamak 1. камсыздандыруу. **2.** камсыз/бейгам болуу, гарантияга алуу (бирөөнү/бир нерсени).

sigortalı 1. камсыздандырылган киши. **2.** бейгам, коопсуз, гарантия ал-

дында.

siğil сөөл.

siğilce безетки.

sihir,-hri 1. сыйкыр, апсун. **2.** сыйкырдуу күч/таасир. ~ **yapmak 1)** сыйкырлап алуу, башын айлантуу. **2)** сыйкырлап коюу, гипноздоо, апсундоо.

sihirbaz сыйкырчы.

sihirbazlık, -ğı сыйкырчылык.

sihirlemek 1. сыйкырлоо, апсундоо. **2.** өтм. сыйкырлап алуу.

sihirli 1. сыйкырлуу, укмуштуу. **2.** сыйкырланган, апсундалган.

sik, -ki орой эркектик органы.

sikişmek жыныстык катнашта болуу (өз ара).

sikke I 1. тыйын (металлдан). **2.** тыйынга басылган тамга.

sikke II тар. мевлеви дервиштеринин конус шекилиндеги кийиз калпагы.

siklâmen 1. бот. коён кулак, цикломен (*Cyclamen coum*). **2.** кызгылтым сыя түс.

siklon циклон.

siklotron физ. циклотрон.

sikmek орой жыныстык катнаш жасоо.

siktiretmek (бирөөнү) сөгүп кубалоо.

silâh 1. курал, жарак. **2.** өтм. курал, жол, амал, айла. ~ **altına almak** аскердикке алуу. ~ **arkadaşı** аскердик жолдош. ~ **atmak** курал менен атуу. ~ **başı etmek** жоокерлерди шашылыш буйрук берип кызмат башына тургузуу. ~ **bırakmak** курал таштоо. ~ **ları çatmak** мылтыктарды кайчылаштырып желөп коюу. ~ **çekmek** курал колдонуу. ~ **a davranmak** куралын сууруп чыгуу. ~ **patlamak 1)** курал жарылуу. **2)** согуш башталуу. ~ **taşımak** курал алып жүрүү. ~ **yarışı** жарыша куралдануу.

silâhane курал-жарак склады.

silâhlanma куралданма. ~ **yarışı** куралданма жарышы.

silâhlanmak куралдануу.

silâhlı куралдуу, куралданган. ~ **kuvvetler** куралдуу күчтөр.

silâhlık, -ğı 1. курал-жарак кемери. 2. казарманын курал сакталган жери. 3. курал жасалган жер.

silâhsız куралсыз.

silâhsızlandırılmak куралсыздандыруу.

silâhsızlanma куралсызданма.

silâhsızlanmak куралсыздануу.

silâhşor 1. аткыч жоокер. 2. *map.* мушкетёр.

silâhtar курал ташыгыч.

silcek 1. мончо сүлгүсү. 2. айнек сүргүч (*автомобилде*). 3. талпак, бут сүргүч.

silgi 1. сүргүч (*тактаны өчүрүү үчүн*). 2. өчүргүч, резинка. 2. айнек сүргүч (*автомобилде*).

sili таза, аруу, абийирдүү.

silik 1. эскирген, жазуусу өчкөн, оңгон, ыпыраган. ~ **para** эскирген/жыртылган акча. 2. *өтм.* байкалбаган, карапайым, жүүнү бош (*киши*).

silikat, -tı *хим.* силикат.

silikleşmek өчүү, оңуу, эскирүү.

silikon силикон.

silindir 1. цилиндр. 2. *тех.* цилиндр (*мотордо*). 3. жол таптагыч. 4. цилиндр (*баи кийим*).

silinme сүрүлмө, тазаланма.

silinmek 1. тазалануу. 2. сүрүлүү, кургатылуу. 3. өчүрүлүү. 4. *өтм.* жок болуу, унутулуу.

silinti өчүрүлгөн из/так.

silis *мин.* кремний диоксид.

silisyum *хим.* силиций.

silkelemek 1. силкидетүү, кагуу, күбүү. 2. жулкулдатуу. **yakasından tutup** ~ жакасынан кармап жулкулдатуу. 3. таасир берүү. 4. *өтм.* ыргытып жиберүү, кубалап ийүү.

silki чочуп силкинүү (*түшүндө*).

silkinmek 1. силкинүү, күбүнүү, кагынуу. 2. чочуп кетүү. 3. *өтм.* үстүнөн алып таштоо, кутулуу. 4. *өтм.*

ойгонуу, жандануу, кыймылдоо.

silkinti 1. чочуп секирип кетүү. 2. өсүмдүктөрдүн гүлү күбүлгөн мезгил.

silkme 1. силкме. 2. *спорт* силкме (*штанга көтөрүү ыкмасы*). 3. силкме (*кабак, баклажан, эттен жасалган түрк тамагы*).

silmek 1. силкүү, кагуу, күбүү. 2. силкүү, күйшөө (*ийинин, колун*).

sille токмок, жаакка чабыш. ~ **tokat** уруп-согуп. **adamı ~ tokat götürdüler** кишини уруп-согуп алып кетишти. ~ **vurmak** жаактан ары бир чабыш. ~ **yemek** жаактан ары жеп алыш.

silme 1. сүрмө, тазалама. 2. *архит.* шыпка/дубалга жасалган кабартма. 3. толгура, мелт-калт. 4. бүтүндөй, толугу менен.

silmek 1. сүрүү, сүртүү, аарчуу. 2. тазалоо, кургатуу. 3. өчүрүү (*жазууну*). 4. чийип салуу. 5. унуткаруу. **sahneden** ~ сахнадан алып таштоо. 6. жок кылуу. **hafizasından** ~ эстен чыгаруу. **tesirini** ~ таасирин жок кылуу. **sil baştan** башынан, нөлдөн. **silip süpürmek** 1) жууп-тазалоо, кырып-жышуу (*бир жерди*). 2) жалап-жуктоо, эч нерсе калтырбай жеп салуу. 3) жок кылуу, кырып салуу.

silo амбар, кую (*дан сакталган*).

silsile 1. катар, чынжыр. 2. кырка. **dağ ~leri** тоо кыркалары. 3. укум-тукум, санжыра. ~ **sine okumak** атабабасынан бери ашатып сөгүш.

siluet, -ti силуэт.

siluryen *геол.* силур катмары.

sim I 1. күмүш. 2. күмүш жип. 3. күмүштөн жасалган, күмүш жип бастырылган.

sim II символ, белги.

sima 1. жүз, бет, кебете. 2. таанымал/көрүнүктүү киши. **şehrin önde gelen ~ları** шаардын атактуу кишилери.

simetri симметрия.
simetrik, simetrili симметриялуу.
simetrisiz асимметриялуу.
simge символ, шарттуу белги, жышаан.
simgeci символист.
simgecilik, -ği символизм.
simgelemek символдоштуруу, белгилөө.
simgesel символдук.
simit, -di 1. шакек тооч (күнжүт себилип жасалган). 2. дең. жан куткарма алкак. 3. руль. 4. арга нөл (баа).
simitçi симит (к.) жасаган/саткан киши. ~ **fırını** симит жасалган меш.
simsar арачы, далдалчы.
simsarcılık, -ğı арачылык, далдалчылык.
simsariye комиссия, арачылык акысы.
simsiyah капкара.
simya алхимия.
simyacı, simyager алхимик.
sin эск. мүрзө.
sinagog, -gu синагога (еврейлердин сыйынуу жери).
sinameki 1. бот. кассия (*Cassia*). 2. бул өсүмдүктөн алынган ич өткөрүүчү зат. 3. өтм. эч ким менен иши жок, сүйкүмсүз киши.
sinan найзанын учу.
sincabi бозгулт-күрөң (түс).
sincap, -bı зоол. тыйын чычкан (*Sciurus vulgaris*).
sindirim тамак сиңдирим, аш кылуу. ~ **sistemi** анат. тамак сиңдирим системасы.
sindirmek 1. жашыруу, ичинде сактоо. 2. аш кылуу, сиңдирүү (тамакты). 3. өтм. тынчытуу, басуу, жоошутуу.
sine 1. көкүрөк. 2. өтм. көңүл, жүрөк. ~ **ye çekmek** айласыз чыдоо.
sinek, -ği 1. чымын (жалпы ат). ат ~ **i** көгөөн (*Tabanus*). 2. (картада) чырым. ~ **siklet** (бокста) жеңил салмак (48 кг'дан 51 кг'га чейинки). ~ **avlamak** бош отуруу, убакыт

өткөрүү. ~ **kâğıdı** чымын өлтүргүч кагаз. ~ **kuşu** зоол. таранчы түрүнөн бир куш (*Trochilus*). ~ **küçüktür ama mide bulandırır** мак. шайтандын чоңунан кичинеси кыйын. ~ **ten yağ çıkarmak** мак. жумурткадан кыр чыгаруу.
sinekkaydı чымын тайгалангандай (жалтырак, таза). ~ **traş** чымын тайгалангандай кырынып алуу (сакал-мурутту).
sinekli чымын-чиркейлүү (жер).
sineklik, -ği чымын чапкыч.
sinema 1. кинотеатр. 2. кинематография.
sinemacı 1. кинематографист, кино ишмери. 2. кинорежиссёр. 3. кинотеатр иштеткен киши.
sinemacılık, -ğı 1. кинематография. 2. кино өнөр жайы.
sinemasever кино сүйүүчү/жандуу.
sinemaskop, -pu синемаскоп.
sinematek, -ği кинематика.
sinematograf кинематограф.
Singapur Сингапур.
Singapurlu сингапурлук.
singin 1. уялчаак, тартынчаак. 2. жакшы сиңген, сиңимдүү (тамак).
sini чоң металл поднос (аягына жөлөк коюлуп, үстүнө үстөл катары тамак желет).
sinik I, -ği майтарылган, мокогон, кайратынан тайган.
sinik II, -ği филос. киник.
sinir 1. анат. нерв. ~ **boğumları** нерв түйүндөрү. ~ **doktoru** невропатолог. 2. тарамыш. **etin ~lerini ayıklamak** эттин тарамыштарын алып салуу. 3. жин, ачуу. ~ **nöbeti** жини кармап калуу. 4. ооз. адамдын жинин келтирген, көңүлүн ооруткан нерсе. **ne ~ şey bu!** бу кандай кудай урган неме эле! ~ **ağrısı** мед. невралгия. ~ **argınlığı** мед. неврастения. ~ **leri alt üst olmak** ачуудан өзүн билбей калуу. ~ **leri**

ayakta olmak жинденүү, жаалдануу. ~ **bilimi med.** неврология. ~**leri boşanmak** ачууга алдыруу/жеңдирүү. ~**leri bozmak/~ine dokunmak** ачууга тийүү, жин келтирүү. ~ **doku anat.** нерв тканы. ~**leri gergin olmak** кыртыштоо, эч нерсени сүйбөө. ~**leri gevşemek/yatışmak** ачуусу/жини тароо, жоошуу. ~**lerine hakim olmak** ачуусун кармап билүү. ~ **harbi (бири-биринин)** нервине тийүү. ~ **hastalığı med. к.** ~ **agrisı.** ~ **kesilmek** каардануу, жини башына чыгуу. ~**leri kuvvetli** эрки/нерви күчтүү. ~**i oynamak/~ olmak** ачуусу/жини келүү. ~**i tutmak** ачуусу/жини кармап калуу. ~**leri zayıf** эрки бош, нерви начар.

sinirce med. невроз.

sinirlendirmek ачууландыруу, жиндендирүү.

sinirlenme ачууланма, жинденме.

sinirlenmek ачуулануу, ачуусу келүү, жинденүү, жини келүү.

sinirli 1. ачуусу чукул, жини жаман. **2.** тарамыштуу. ~ **et** тарамыштуу эт. **3.** ачуулуу, кыжырданган, жинденген. ~ **durumlarında saği solu belli olmaz** жинденгенде ар кандай ишти жасашы мүмкүн. ~ ачууланьп, жинденип, ачуусу/жини менен.

sinirsel нервге байланыштуу.

sinirsiz 1. тарамышсыз (*эт*). **2.** ачуусу/жини жок (*киши*).

sinizm филос. кинизм, киниктер окуусу.

sinme сиңме.

sinmek, -er 1. сиңип калуу/кетүү (*суюктук, жыт*). **bu leke kilime sinmiş** бул так шалчага сиңип калыптыр. **odaya balık kokusu sinmiş** балыктын жыты бөлмөгө сиңип калыптыр. **2. өтм.** сөөгүнө сиңүү, адатка/көнүмүшкө айлануу. **kötü-**

lük damarına sinmiş арамзаалык сөөгүнө сиңип калыптыр. **3.** корголоо, жашынуу, бөгүп/бүгүп жатуу (*мис. айбандар*). **tavşan kayanın dibine sinmişti** коён асканын түбүндө бөгүп жаткан. **4. өтм.** оозунан сөзү түшүү, айласы кетүү, абдыроо (*уяты/кылмышы ашкереленгенде, корккондо*).

sinmez жакшы сиңбеген (*тамак*).

Sinolog синолог.

Sinoloji синология.

sinonim линг. синоним.

sinsî 1. арамзаа, күйтү, митайым (*киши*). ~ **bir adam** митайым киши. **2.** жашыруун, арамзаа, күйтү, тымызын (*иш, план*). ~ **düşüncülerine kurban gitmek** арам ойлорунун курманы болуу. ~ арамзааланып, күйтуланып, тымызын. ~ **yaklaştı** тымызын жакындады.

sinsice 1. тымызын, жашыруун, жең ичинен. **2.** арамзаалык/кекселик/күйтулук менен. ~ **işler çevirmek** тымызын иштер жасоо.

sinsilik, -ği 1. тымызындык, жашыруундук. **2.** арамзаалык, күйтулук, кекселик, митайымдык.

sinsin элдик бий түрү.

sintine дең. кеменин эң төмөнкү бөлүмү.

sinüs 1. anat. (*органдар арасындагы*) боштук, көңдөй. **2. мат.** синус.

sinüzit, -ti med. синусит.

sinüzoit, -di mat. синусоида.

sinyal, -li 1. сигнал, белги, жышаан. **2.** сигнал, добуш (*телефондо*). ~ **göndermek/vermek** сигнал берүү. ~ **lâmbası** сигнал лампасы (*автомашинада*).

sipahi 1. тар. сипахи (*Османлы Императорлугунда феодалдык ээлиги болгон атчан аскер*). **2.** сипай (*Индияда*).

sipariş 1. заказ, талап. ~ **etmek/vermek** заказ/талап кылуу. **2. эск.** (= ~

- maası**) айлык камсыздандырма. **bu kadının oğlundan yüz lira ~i var** бул аял уулунан жүз лира камсыздандырма алат.
- siper** **1.** далдоо, жашыруун жер (*корголош/баш калкалаш үчүн*). **2.** аск. аңгек, окоп. **3.** бастырма, айбанча, саябан (*күндөн/жамгырдан сактаныш үчүн*). **4.** баш кийимдердин кырбуусу. ~ **almak** **1)** коргонуу, баш калкалоо, далдалануу. **2)** калкан кылуу. (*bir şeyi veya kendini*) ~ **etmek** (*бирөөгө*) калкан болуу.
- siperlenmek** **1.** (*бир нерсенин артына*) корголоо, жашынуу, далдалануу. **2.** (*бир нерсени*) бетине кармоо.
- siperlik, -ği** **1.** бастырма, айбанча, тосмо (*күндөн, жамгырдан*). **2.** (*баш кийимде*) кырбуу. **3.** буйтка, далдоо жер.
- sipsi** **1.** камыш ышкырык. **2.** сурнайдын оозго келген бөлүгү.
- sipsivri** **1.** сүпсүйрүү, упучтуу. **2.** өтм. апачык, түз, кескин. ~ **kalmak** сокоюп жалгыз калыш.
- sirayet, -ti** **1.** (*оору*) жугуу, жайылуу. **2.** жайылуу, тароо. ~ **etmek** **1)** жайылуу, тароо, өтүү. **yangın başka evlere de ~ etti** өрт башка үйлөргө да жайылды. **2)** жугуу, жайылуу (*оору*).
- siren** сирена.
- sirk, -ki** цирк.
- sirke** **I** **1.** сирке. **2.** мите курттардын жумурткасы. ~ **sineği** зоол. дрозифила (*Drosophila*).
- sirke** **II** сирке (серке), уксус.
- sirkeci** уксус жасаган/саткан киши.
- sirkeleşmek** кычкылдануу, кычып кетүү.
- sirkeli** **1.** сиркелеп (**I**) кеткен. **2.** сиркелүү (**II**), уксустуу.
- sirkelik, -ği** сирке/уксус жасоого ылайык.
- sirkencebin, sirkengebin** сиркелүү-балдуу шербет.
- sirkülasyon** айланыш, циркуляция. **su ~u** суунун айланышы.
- sirküler** циркуляр, жазылуу жарыя.
- siroz** мед. цирроз.
- sirtaki** сиртаки (*бий түрү*).
- sirto** **1.** сирто (*бий*). **2.** сирто (*бул бийдин музыкасы*).
- sis** туман, түтүн. ~ **basmak** туман басыш. ~ **bombası** түтүн бомбасы. ~ **düdüğü** дең. туман сиренасы. ~ **perdesi** **1)** тумандан көшөгө. **2)** өтм. жашыруун/көмүскө/тымызын жасалган иш.
- Sisam** Самос (*арал*).
- sislenmek** туман басыш.
- sisli** **1.** тумандуу. **2.** өтм. тумандуу, ачык эмес.
- sismik** сейсмологиялык. ~ **araştırmalar** сейсмологиялык изилдөөлөр.
- sismograf** сейсмограф.
- sismolog** сейсмолог.
- sismoloji** сейсмология.
- sistem** **1.** система, түзүлүш. **2.** ыкма, модел, метод.
- sistematik** систематикалык, методдук. ~ **olarak/şekilde** систематикалык түрдө.
- sistemleşmek** системалашуу, системага айлануу.
- sistemli** системалуу, көнүмүш, белгилүү жолдор/ыкмалар менен иштеген.
- sistemsiz** системасыз, ыраатсыз, башаламан.
- sistemsizlik** системасыздык, ыраатсыздык, башаламандык.
- sistire** **1.** кыргыч, жонгуч, түзөлткүч, жылмалагыч (*тактайдын одурбодур жерлерин*). **2.** наабайлардын жалпак жыгач калакчасы. ~ **makinesi** пол кырган (*электр*) аппарат.
- sistirelemek** **1.** жылмалоо, кырып-сүрүү (*мис. полду*). **2.** тегиздөө, түзөлтүү (*бир нерсенин бетин*).
- sistit, -ti** мед. цистит, табарсык сезге-

нүүсү.
sistol, -lū *физиол.* систола.
sitayış мактоо, мактанч. ~ **te bulunmak/etmek** мактоо.
sitayışkâr макталган, көкөлөтүлгөн.
site 1. шаарча, микрорайон, борбор. **basın** ~ **si** пресс-борбор. **öğrenci** ~ **si** студенттер шаарчасы. 2. шаар. 3. *тар.* шаар-мамлекет.
sitem жеме, кейинме, сүйлөнмө, наалыма. ~ **etmek** жемелөө, кейинүү, сүйлөнүү, наалуу.
sitemkâr көр жеме, кейинчээк, наалыма.
sitemli жемелеген, кейинштүү, нааразы (*сөз/көз караш*). ~ ~ жемелөө менен, кейинип-кепчинип, наалып. ~ ~ **bakmak** жаман көзү менен кароо.
sitoloji биол. цитология.
sitoplâzma биол. цитоплазма.
sitteisevir апрель бороону (5-6 күнгө *созулат*).
sittinsene жүз (*сөзм. с. алтымыш*) жыл бою, өмүр бою, узун убакыт.
sivil 1. жарандык, аскердик эмес. ~ **kuruluşlar** жарандык мекемелер. 2. аскер эмес, жөнөкөй (*киши*). 3. униформа кийбеген. ~ **polis** униформасыз полиция. 4. *арго* жылаңач.
sivilce ысык, безетки. ~ **çıkmaк** (*бетке*) ысык/безетки чыгуу.
sivilceli ысыктуу, безеткилүү (*бет*).
sivillik, -ği жарандык.
sivri 1. учтуу. ~ **bıçak** учтуу бычак. ~ **kalpak** учу учтуу, шоңшогой калпак. 2. сүйрү. 3. *өтм.* ашкере, кескин, курч. ~ **akıllı** ойку-кайкы пикирлүү, кесирлүү. ~ **başlı** 1) учу учтуу. 2) кыялы чатак, кесир, кежир (*киши*). ~ **biber** ичке жашыл калемпир.
sivrikyuruk, -ğu зоол. балдардын ичегисинде жашаган мите курт.
sivrilik учтуулук, сүйрүлүк.

sivrilmek 1. учтуу/тик тартуу, учтануу, жалама болуп кетүү. 2. сүйрөлүү. 3. *өтм.* атак-даңкка ээ болуу, башкалардан айырмалануу.
sivrisinek, -ği зоол. чиркей (*Culex pipiens*).
siya: ~ **etmek** *дең.* артка айдоо, кетенчиктөө (*кайыкта*). ~ ~ **gitmek** артка кетүү.
siyah 1. кара. ~ **gözler** кара көздөр. 2. коюу түстөгү. ~ **ekmek** кара нан. ~ **harfler** коюу тамгалар. 3. кара түстүү раса. ~ **altın** *өтм.* кара алтын (*көмүр*). ~ **beyaz** ак-кара (*фильм, фотография*).
siyahımsı каралжын.
siyahımtırak к. **siyahımsı**.
siyahî кара түстүү киши, негр.
siyahlaşmak каралжын тартуу, карарып кетүү.
siyahlık, -ği 1. каралык. 2. караңгылык, күңүрттүк.
Siyam Сиам (Тайланд). ~ **kedisi** сиам мышыгы.
Siyamlı сиамдык, тайланддык.
siyanür хим. циан кошулмасы, цианит. ~ **gazi** цианит газы.
siyasa к. **siyaset**.
siyasal саясий. ~ **bilgiler** саясий билимдер.
siyaset, -ti 1. саясат. **dış** ~ тышкы саясат. **iç** ~ ички саясат. 2. стратегия, тымызын пикир. ~ **meydanı** *эск.* өлүм жазасы ишке ашырылган жер. 3. дипломатия.
siyasetçi 1. саясатчы, саясий ишмер. 2. *өтм.* өз кызыкчылыгы үчүн түркүн жоруктарды жасаган киши.
siyasî 1. саясий, саясатка байланыштуу. 2. саясатчы.
siyatik, -ği 1. *анат.* көчүк нерви. 2. *мед.* көчүк нервинин сезгениши.
siyek, -ği *анат.* сийдик каналы, уретра.
siymek сийүү, даарат ушатуу (*имтер/мышыктар үчүн айтылат*).
Siyonist, -ti сионист.

Siyonizm сионизм.

siz сиз, силер, сиздер. ~ **bilirsizniz** өзүңүз билиңиз. ~ **li bizli konuşmak** сиз-биз деп сүйлөшүү. ~ **den iyi olmasın** сиздей кайдан болсун, бирок ... (*бирөөнү макташтан мурун, каршысындагынын да көңүлүн көтөрүү үчүн айтылат*). ~ **lere ömür!** өмүрүн силерге берсин! (*бирөөнүн өлгөнүн билдирүү үчүн колдонулат*). ~ **sağ olun!** аман болсоңор болду (*башкасы маанилүү эмес*).

sizce сиздин оюңузча/оюңуз боюнча.

sizin сиздин, силердин, сиздердин. ~ **için** сиз/силер/сиздер үчүн.

sizinki сиздики, силердики, сиздердики. ~ **ler** силердин/сиздердин (*ата-энеңер*).

skandal, -li скандал, чатак.

Skandinav к. **Iskandinav**.

skandiyum хим. скандий.

skeç, -ci скетч.

ski лыжа. ~ **yapmak** лыжа тебүү.

skleroz мед. склероз.

Skoç к. **İskoç**.

skolastik, -ği 1. филос. схоластика. 2. схоластикалык. 3. схоласт, схоластик.

skor эсеп (*спорт оюндарында*).

Slav 1. славян. 2. славяндарга мүнөздүү/тиешелүү. ~ **dansları** славян бийлери. ~ **dilleri** славян тилдери.

Slavca славянча, славян тилдери.

Slavist, -ti славист.

slayt, -tı слайд.

slogan ураан, слоган.

Slovak, -kı словак.

Slovakça словакча, словак тили.

Slovakya Словакия.

Slovakyalı словакиялык.

Sloven словен.

Slovençe словенче, словен тили.

Slovenya Словения.

Slovenyalı словениялык.

slow жай. ~ **fakstrot** жай бийленген

факстрот. ~ **şarkı** жай ырдалган ыр.

smokin смокинг.

snop, -bu сноб, көйрөң.

soba меш.

sobacı меш жасаган/оңдогон/саткан киши.

sobalı мештүү, меш менен жылыган. ~ **ev** меш менен жылыган үй.

sobe собе! (*оюндарда марага биринчи барган киши айткан сөз*).

sobelemek марага биринчи жетүү.

soda 1. сода. 2. газдалган суу.

sodali содалуу.

sodyum хим. натрий. ~ **klorür** хлордуу натрий, туз. ~ **sülfat** натрий сульфаты.

sof 1. жүн. 2. жүндөн токулган. 2. ангор тыбыты.

sofa 1. киребериш, вестибюль, холл. 2. софа, диван. 3. таш отургуч.

sofi дин сопу.

sofizm филос. софизм.

sofra 1. дасторкон. 2. өтм. дасторкон, үстөл. **onun ~sı bereketli** анын дасторкону берекелүү. 3. супура (*камыр жайган такта*). 4. анат. көтөнчучук, анус. 5. (*килемде*) киндик оюусу. ~ **sı açık** дасторкону кенен, меймандос. ~ **başında** дасторкондун тегерегинде. ~ **nıza bereket!** дасторконуңузга береке берсин! ~ **donatmak** дасторкон даярдоо. ~ **yı kaldırmak** дасторконду жыйноо. ~ **yı kurmak** дасторкон жаюу. ~ **örtüsü** дасторкон. ~ **takımı** тамакка керектүү идиш-аяк.

sofracı тар. (*сарайларда*) тамак ишин тейлеген жооптуу.

softa 1. медресе окуучусу. 2. диний кызматкерге келекелеп коюлган ат. 3. өтм. бир нерсеге сокур ишеникте болгон киши. 4. өтм. артта калган, караңгы.

sofu дин сопу, динди такыба кармаган.

sofuluk, -ğu сопулук, такыбалык.

soğan 1. бот. пияз (*Allium cepa*). **2.** пияз түп (*айрым өсүмдүктөрдүн*). (*soyup*) ~ **a çevirmek** тоноп кетүү.

soğancı пияз сатар.

soğancık, -ğı 1. бот. согон. **2.** анат. мээнин жүлүнгө чейинки бөлүмү.

Soğdca тар. согду тили.

soğuk, -ğu 1. суук, муздак. ~ **hava** суук аба/күн. ~ **su** муздак суу. **2.** суук. ~ **lar başladı** суук башталды. **3.** өтм. суук, кайдигер, көңүлсүз. ~ **karşılama** суук тосуп алуу. ~ **muamele** суук мамиле. **4.** өтм. (*аял үчүн*) суук, жыныстык ышкысы жок. ~ **algınlığı** мед. суук тийме. ~ **lar bastırmak** суук күчүнө кирүү. ~ **çalmak** үшүк алып кетүү. ~ **damga** сыясыз мөөр. ~ **davranmak** суук мамиле кылуу. ~ **durmak** кайдигер болуу. ~ **duş etkisi yapmak** үстүнөн муздак суу куюп жибергендей болуу. ~ **düşmek/kaçmak** (*бир сөз/мамиле*) орунсуз/ыңгайсыз болуу. ~ **hava deposu** муздак депо. ~ **neva/nevale** кырс/ кара мүртөз киши. ~ **renkler** көк, сыя көк, кара көк түстөр. ~ **savaş** суук согуш. ~ **ter dökmek/basmak** муздак тер басып кетүү. ~ **vurmak/ yakmak** суук уруу (*өсүмдүктөрдү*).

soğukkanlı 1. токтоо, олуттуу, оор басырыктуу, салмактуу (*киши*). **2.** зоол. суук кандуу (*жаныбарлар*).

soğukkanlılık, -ğı 1. токтоолук, олуттуулук, оор басырыктуулук, салмактуулук. **2.** зоол. суук кандуулук.

soğuklaşma 1. суукташ, суук тартыш (*аба*). **2.** өтм. сууш, мамилелер бузулуш.

soğukluk, -ğu 1. сууктук, муздактык. **2.** өтм. сууктук, мерестик, кайдигерлик. **3.** тамактан кийин желген/ичилген нерселер (*мис. жер жемиш, компот ж. б.*). **4.** (*мончо-*

до) жуунган жер менен кийинген жердин ортосу. **5.** жыныстык муздактык.

soğulmak 1. солуп калуу (*өсүмдүк; суу жетишсиздигинен*). **2.** соолуп/ кургап калуу (*өзөн, суу ж. б.*).

soğumak 1. сууш, муздаш. **çorba soğudu** сорпо сууду. **2.** өтм. сууш, көңүлү калыш. **araları soğdu** аралары сууду. **okuldan iyice soğdular** окуудан аябай көңүлдөрү калды.

soğurmak соруп алуу, тартып кетүү.

soğutkan 1. сууткан, муздаткан. **2.** сууткуч, муздаткыч.

soğutma суутма, муздатма. ~ **cihazı** конденсатор. ~ **pervanesi** вентилятор.

soğutmak 1. суутуу, муздатуу. **2.** өтм. (*бирөөнүн*) көңүлүн суутуп/калтырып коюу.

soğutucu 1. муздаткыч. **2.** радиатор. **3.** суутуучу, муздатуучу.

sohbet, -ti 1. сүйлөшүү, аңгемелешүү, маек. **2.** ад. сүйлөшүү, аңгеме-дүкөн. ~ **etmek** маектешүү.

sokak, -ğı көчө, чолок көчө. ~ **arası** чолок көчө. ~ **a atmak 1)** (*бирөөнү*) көчөгө кубалап ийүү. **2)** (*акчаны*) бекерге чачуу. ~ **a atsan** эң арзан сатсаң ... ~ **başı** көчөнүн башы. ~ **a çıkmak** көчөгө чыгуу. ~ **çocuğu** селсаяк/багар-көрөрү жок бала. ~ **a dökmek 1)** акча чачуу. **2)** жапырт көчөгө чыгаруу. ~ **a dökülmek** жапырт эшикке чыгуу. ~ **a düşmek 1)** жаман жолго түшүп кетүү (*аял*). **2)** баасы/баркы түшүү (*бир нерсенин*). ~ **işleri** тыштагы иштер. ~ **kadını/kızı** көчө катыны, сойку. ~ **ta kalmak** көчөдө калуу. ~ **kapısı** дарбаза. ~ **süpürgesi** айылчы аял.

soket, -ti кыска байпак.

sokmak, -ar 1. салуу, кийирүү, коюу. **elini cebine** ~ колун чөнтөгүнө салуу. **içeriye** ~ ичкери алуу. **topu kaleye** ~ топту дарбазага кийирүү. **2.** кийгизүү. **kızları çarşaf içine** ~

кыздарга чаршаф кийгизүү. **3.** сайып жиберүү. **4.** чагып алуу. **ylan sokmuş** жылан чагып алыптыр. **5.** жашыруун алып келүү. **ülkeye uyuşturucu** ~ өлкөгө банги зат алып келүү. **6.** көз жаздыруу, сала коюу. **7.** кыпчий/кыстара коюу. **kışkırtıcı sorular** ~ көкүткөн суроолорду кыстара коюу (*сөзгө*).
sokulgan 1) ачык-айрым, бат аралашып кеткен, шайыр. **2)** арага кирген, кыпчылган.
sokulmak 1. салынуу, коюлуу. **2.** киргизилүү, баштатылуу. **3.** жакындoo, жанашуу, ыктоо. **4.** арага кирүү, кийлигишүү.
sokum диал. сугум, кесим (*тамак*).
sokur 1. сокур (*бир көзү*). **2.** чалыр. **3.** сокур чычкан.
sokurluk, -ğu сокурлук (*бир көзүнөн*).
sokuşmak кыпчылып/кысылып кирүү.
sokuşturmak 1. тыгуу, тыгып киргизүү. **2.** көз жаздырып бере салуу/кармата коюу. **çürük elmaları** **sokuşturdu** чирик алмаларды бере салды. **3.** кыпчып/кыстара кетүү (*сөзгө/кепке*).
sol I 1. сол. **~a bak!** солго кара! **sağı ~u belli olmak** оңу-солу билинбейт (*ишенүүгө болбойт*). **2.** өтм., саяс. сол, солчул (*көз караш*). **~ partiler** солчул партиялар. **3.** сол тарап/жак. **~ açık футб.** сол четтеги чабуулчу. **~ bek футб.** солдогу коргоочу. **~ böbrek** сол бөйрөк. **~ göz** сол көз. **~ eli beklemek** тамакка киришүү убактысы келүү. **~ haf футб.** солдогу жарым коргоочу. **~ iç футб.** солдон экинчи чабуулчу. **~a kaymak** саяс. солго өтүп кетүү. **~da sıfır** маанисиз, баасыз. **~şerit** сол тилке (*жолдо*). **~ tarafından kalkmak** сол капталынан/жамба-шынан туруш. **~ yapmak** солго бурулуу.
sol II, -lü муз. соль (*нота*). **~ anahtarı**

соль ачкычы.
solak, -ğı 1. сологой. **2.** *тап.* падышаны күзөткөн аскер бирдиги.
solaklık, -ğı сологойлук.
solaryum солариум.
solcu 1. саяс. солчул. **aşırı** ~ ашкере солчул. **~ kanat саяс.** солчул канат. **2.** солчул көз караштагы киши.
solculuk, -ğu саяс. солчулук.
soldurmak 1. солутуу, солдуруу (*өсүм-дүктөрдү*). **2.** оңдуруу (*мис. кезде-мени*). **3.** өтм. кубартуу, бозортуу, томсорттуу (*кишини*). **Allah güler yüzünü soldurmasın!** тилек Аллаа күлгөн жүзүңдү томсорт-посун!
solfej муз. сольфеджио.
solgun солгун, солуган, кубарган.
solgunlaşma солгундашма.
solgunlaşmak солгундашуу, солгун тартуу.
solgunluk, -ğu солгундук, жансыздык.
solîç, -ci футб сол жарым коргоочу.
solidarizm социол. тилектештик, солидаризм.
solipsizm филос. солипсизм.
solist, -ti солист.
sollamak 1. солдон басып өтүү (*айдоочу*). **2.** сол тилке менен жүрүү. **3.** өтм. ашып/озуп кетүү.
sollu: sağlı ~ оңдон-солдон, ар тараптан.
solmak, -ar 1. солуу, өңү өчүү. **2.** өтм. эскирүү, ыпырануу.
solmaz солбос, өңү өчпөс.
solo муз. соло. **~ yapmak** жалгыз ырдоо/чалуу.
solucan 1. зоол. сөөлжан. **2.** мите, аскарида. **~ düşürücü** мите (курт) түшүрүүчү. **~ gibi** илмейген, арык.
soluğan 1. оор дем алган, күшүлдөгөн, бышылдаган (*айбан*). **2.** дең. термелген, шарпылдаган. **3.** арга бачабоз (*бала*).
soluk I, -ğu дем. **bir ~ta** бир дем менен, бир заматта. **~ aldirmamak** дем/эс

алдырбоо. ~ **almak 1)** дем алмак. **2)** эс алмак. ~ **u (bir yerde) almak** бир жерге жетип баруу. **öğleden sonra ~u Dil Kurumunda aldı** түштөн кийин Тил Курумуна жетип барды. ~ **borusu anat.** кекиртект, дем алуу түтүгү. ~ **u kesilmek/tutulmak 1)** дем алуусу токтоо/кыйындоо. **2) өтм.** дайны чыкпай калуу. ~ **kesmek** жанды оозго келтирмек, коркутмак. ~ **~a** антигүү, демигүү. **dördüncü kata çıktığımızda hepimiz ~ ~a kaldık** төртүнчү кабатка чыкканда баарыбыз демигип калдык. **ses ~ kalmamak** жымжырттык басуу.

soluk II солгун, өңү азган, шапайган, дармансыз.

soluklamak 1. дем алуу. **2.** эс алуу.

solukluk, -ğu солгундук, алсыздык, дармансыздык.

soluksuz дем чыгарбай, демин ичине алып.

solumak 1. дем алуу. **2.** антигүү, демигүү, күшүлдөө, бышылдоо. **burnundan ~** мурду бышылдоо.

solungaç, -cı зоол. бакалоор.

solunum дем алуу. ~ **aygıtı/organı** дем алуу системасы.

solutmak 1. антиктирүү, демиктирүү. **2.** чарчатуу.

solusyon 1. хим. жабыштыргыч. **2.** өтм. эптештирүү, жайгаштыруу (*бир проблеманы*).

som I 1. сом. ~ **altın** сом алтын. **2.** нак, таза, бүтүн.

som II (~ balığı) зоол. сом балыгы (*Salmo salar*).

som III Кыргызстандын акча бирдиги.

soma I сома (*ичинде аниси жок ракы*).

soma II биол. сома клеткалары.

somak к. sumak.

somaki порфир (*мрамор түрү*).

Somali Сомали.

Somalili сомалилик.

somun I тоголок нан.

somun II гайка.

somurdamak күңкүлдөө, мыңкылдоо.

somurtkan түнөргөн, кабагы бүркөө/ачылбаган.

somurtkanlık, -ğı кабагы ачылбаган/түнөргөн абал.

somurtmak түнөрүү, кабагы ачылбоо/бүркөлүү.

somurtuk, -ğu к. somurtkan.

somut, -tu конкреттүү, анык (*абстракттуу каршысы*).

somutlaşmak конкреттешүү, аныкталуу.

somutlaştırmak конкреттештирүү.

somya 1. пружиналуу матрац. **2.** темир тор (*керебеттин*).

son 1. соң, аяк, акыр. **filmin sonu** фильмдин соңу/аягы. **2.** акыркы, аяккы. ~ **günlerde** акыркы күндөрдө. ~ **sınıf** бүтүрүүчү класс. **3. anat.** тон (*баланын*), чөп (*айбандарда*), плацента. **4.** чет, четки, чек. ~ **unda** аягында. **eninde ~unda** акыр-аягында. ~ **undan bir evvelki** акыркыдан мурунку. ~ **bulmak** аяктоо, бүтүү. ~ **defa** акыркы жолу. ~ **derece** аябай, абдан. ~ **deyiş ad.** эпilog. ~ **unu düşünmek** акырын/соңун ойлоо. ~ **a ermek** аяктоо, бүтүү. ~ **u gelmek 1)** аяктоо, бүтүп/түгөнүп калуу. **2) өтм.** өлүү, жок болуу. ~ **u gelmez** бүтпөгөн, түгөнбөгөн, учукыйырсыз. ~ **unu getirmek** аягына чыгарыш, бүтүрүш. ~ **gürlüğü** картайганда келген дөөлөт. ~ **kozunu oynamak** акыркы көзүрүн колдонуш. ~ **nefesini vermek** акыркы демин тартыш. ~ **pişmanlık fayda etmez/vermez** мак. өткөнгө өкүнгөндөн пайда жок. ~ **ses** линг. акыркы тыбыш. ~ **söz** акыркы сөз, чечүүчү сөз. ~ **tahlilde** акырында. ~ **vermek** бүтүрүү, токтотуу. ~ **vazife/görev** акыркы вазыйпа/милдет (*өлгөн киши үчүн жасалган*).

sonar *дең.* гидролокатор, гидроакустика станциясы.

sonat, -tı *муз.* соната.

sonbahar күз.

sonda **1.** *мед.* катетер. **2.** *тех.* бургу. **3.** *мед.* зонд.

sondaj **1.** зондаж, тереңдик аныктама. **2.** бургулама. **3.** *өтм.* изилдөө, иликтөө, бышыктоо. ~ **yapmak** **1)** бургулоо. **2)** тереңдик өлчөө. **3)** иликтөө, бышыктап тактоо.

sondajcı бургучу.

sondalamak **1.** *дең.* зонд менен тереңдик өлчөө. **2.** зонд аркылуу иликтөө/изилдөө. **3.** бургулоо. **4.** *мед.* зонд менен текшерүү (*органдарды*). **5.** катетер коюу.

sone *ад.* сонет.

sonek, -ki *грам.* мүчө.

sonlu **1.** аягы/соңу бар. **2.** *мат.* чектүү.

sonra **1.** кийин, андан кийин, анан (*мейкиндик/мезгил үчүн*). ~ **yağmur başladı** анан жамгыр баштады. **senden ~ ben de gittim** сенден кийин мен да кеттим. **ormanı geçtikten ~ düzlükler başlar** токойдон өткөндөн кийин түздүктөр башталат. **2.** болбосо, антпесе. **karşı gelme, ~ üzülsün** каршы чыкпа, болбосо капа болуп каласың. **3.** акыркы, соңу. **bu işin ~sı yok** бул иштин акыры жок. **4.** кийинки, келерки. **bunu ~ya bırakmalı** муну кийинкиге калтыруу керек. ~**sı** аягы, уландысы. ~**sı var** уландысы бар. ~**ya atmak/bırakmak** кийинкиге калтыруу. ~**sını düşünmek** аягын ойлоо. ~**sı sağlık** ошо, болгону ошол.

sonradan кийин. ~ **farkına varmak** кийин билип калуу. ~ **görme** *какиык* көрсө кобор, билерман. ~ **yetişme** *к.* ~ **görme**. ~ **görmüşlük** мыкчыгерлик, кыйынсынма, үстүртөндүк. ~ **olma** кийин чыккан/болгон.

sonraki кийинки, соңку.

sonraları кийинчерээк, кийинки кезде.

sonrasız түбөлүк.

sonsal *филос.* тажырыйбадан чыгарылган, апостериори.

sonsuz **1.** соңсуз, түбөлүк, учу-кыйырсыз. **2.** *мат.* чексиз. **3.** натыйжасыз. ~ **saadet** чексиз бакыт. ~**a dek/değin** түбөлүк.

sonsuzlaşmak түбөлүктөшүү.

sonsuzluk, -ğu түбөлүктүүлүк, соңсуздук, чексиздик, учу-кыйырсыздык.

sonuç, -cu **1.** натыйжа, жыйынтык. ~ **almak** натыйжа алуу. **2.** *лог.* бүтүм. ~**a bağlanmak** жыйынтык алынуу. ~ **çıkarmak** жыйынтык чыгаруу. ~**a varmak** бүтүмгө/жыйынтыкка келүү. ~ **vermek** жыйынтык/жемишин берүү.

sonuçlamak **1.** бүтүрүү, аяктатуу. **2.** бүткөрүү, жыйынтык/натыйжа берүү.

sonuçlandırmak **1.** бүтүрүү, аяктатуу. **2.** бүткөрүү, жыйынтыктоо, натыйжаландыруу.

sonuçlanmak **1.** жыйынтыкталуу, натыйжалануу. **2.** аяктоо, бүтүү. **çalışmamız başarısızlıkla sonuçlandı** ишибиз ийгиликсиз аяктады.

sonuçsuz жыйынтыксыз, натыйжасыз, жемишсиз.

sonuncu акыркы, аяккы.

sonunda **1.** аягында. **eninde** ~ акыр аягында. **2.** кийин, соңунда. **işin** ~ иштин аягында, акырында. **düğünün ~ balayına çıktılar** тойдон кийин бал айына чыгышты.

sop, -pu уруу, урук, тукум. **soyunu ~unu bilmez** урук-тууганын/ата-тегин билбес.

sopa **1.** токмок, таяк (*курал*). **lâstik** ~ резина таяк. **2.** токмок, таяк (*урулган*). ~ **atmak** таяктоо, токмоктоо. ~ **vurmak** токмок/таяк уруу, сабоо. ~ **yemek** таяк/токмок жеш.

sopalamak таяктоо, уруу.

soplu: *soylu* ~ тектүү, теги мыкты.
soprano *муз.* 1. сопрано (үн). 2. сопрано (ырчы).
sorgu сурак. ~*ya çekmek* суракка алуу. ~*yargıcı/hakimi* ук. тергөөчү.
sorguç, -cu 1. чокчо түк, чок (канаттууларда). 2. тар. султан (жогорку мартабалуулардын баш кийимдериндеги үкү же чок).
sorguçlu 1. чоктуу (канаттуу). 2. үкүлүү, чоктуу (баш кийим, киши).
sorgulamak суракка алыш.
sorgusuz: ~ *sualsiz* сотсуз-сураксыз.
sormak I, -ar 1. суроо, суроо берүү. **bu soruyu öğretmene sor** бул суроону мугалимден сура. 2. сурамжылоо. **hâl-hatırını** ~ ал-абалын суроо. 3. милдетин алуу, жоопкерчилигин көтөрүү. **bu işleri benden sorarlar** бул иштерди менден сурашат. ~*a* ~*a* сурай-сурай. ~*a* ~*a* **Bağdad/Kâbe bulunur** мак. сурай-сурай Меккеге барыптыр. **sorması ayıp olmasın ...** сураганымы айып көрбө ... (сурапбашы керек нерсени суроодон мурун сыпайыгерчилик үчүн айтылат). **sorma!/sormayın!/sorma gitsin!** сураба! сурабай эле кой! сурай көрбө! **sorma başımıza gelenleri!** башыбызга келгендерди сурай көрбө!
sormak II соруу, эмүү.
sormuk упчу.
sorti 1. элек. чыккан жер (лампа же түймөнүн). 2. аск. учак учушу.
soru 1. суроо, собол. ~*ya cevap vermek* суроого жооп бериш. ~ **sormak** суроо сураш. 2. суроо-талап (парламентте ж. б.). **sözlü** ~ оозеки суроо-талап. **yazılı** ~ жазылуу суроо-талап.
sorum жоопкерчилик, милдет.
sorumlu жоопкер, милдеткер. ~ **olmak/tutulmak** жоопкер/милдеткер болуу.
sorumluluk, -ğu жооптуулук/жоопкер-

чилик, милдеткерлик. ~*u üzerine almak* жоопкерчиликти мойнуна алуу.
sorumsuz жоопкерчиликсиз.
sorumsuzluk, -ğu жоопкерчиликсиздик.
sorun маселе, проблема, кыйынчылык. ~*ları çözmek* кыйынчылыктарды жеңүү/чечүү. ~ **yaratmak** кыйынчылык жаратуу.
sorunlu кыйын, кыйынчылык туудурган, проблемалуу.
sorunsuz кыйынчылыксыз, оңой-олтоң, жеңил-желпи.
soruşturma 1. сурак, текшерүү. 2. сурап билүү, анкета. ~ **açmak** сурак жүргүзүү. ~ **aşamasında** сурак процессинде.
soruşturmak сурак жүргүзүү.
SOS SOS (коркунуч сигналы).
sos соус.
sosis сосиска.
sosyal, -li социалдык, коомдук. ~ **adalet** коомдогу адилеттик. ~ **konutlar** көпчүлүк үчүн курулган (коммунальдык) үйлөр. ~ **sigorta** социалдык камсыздандырма.
sosyalist, -ti 1. социалист. 2. социалисттик. ~ **realizm ad.** социалисттик реализм. ~ **ülke** социалисттик өлкө.
sosyalizasyon саяс., психол., социол. социалдаштырма.
sosyalizm социализм.
sosyalleştirme 1. жалпылаштыруу, жалпынын менчигине айландыруу. 2. психол., социол. коомго жараша тарбиялоо.
sosyete 1. эск. коом, жамаат, эл. 2. аристократ, ак сөөк, мыктылар.
sosyetik, -ği ак сөөктүк, аристократтык.
sosyoekonomik социоэкономикалык.
sosyokültürel социомаданий.
sosyolog социолог.
sosyoloji социология.
sote соте (майда тууралып, майга куурулган этке көк-сөк, суу кошуп

жасалган тамак).

Sovyet, -ti Совет. **~ler Birliği** Советтер Союзу. **~ Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği** Советтик Социалисттик Республикалар Союзу.

soy **1.** тек, тамыр, тукум. **~ ağacı** укум-тукуму, санжыра. **~ya çekme** тукумун тартуу. **2.** фамилия. **~ kanunu** фамилия мыйзамы (*түрк жарандарына фамилия тандап алууну мажбур кылган мыйзам*). **3.** ата-баба. **4.** муун. **5.** мыкты, асыл, ак сөөк. **6.** түр, сорт. **~ sor** тууган-урук. **~ kırımı** тукум курут кылма, геноцит.

soya *бот.* соя (*Soia hispida*). **~ adı** фамилия. **~ bilimi** тек, генеология. **~a çekim** тукум куугучтук.

soydaş тектеш. **~ halklar** тектеш элдер. **~lara yardım elini uzatmak** тектештерге жардам берүү.

soydurmak чечинтүү.

soygun **1.** карактоо, тоноо. **2.** карактап/тоноп алынган нерсе.

soyguncu каракчы, талоончу.

soygunculuk, -ğu каракчылык, талоончулук.

soyka өлгөндүн үстүнөн чечилген кийим.

soylu **1.** тектүү, тукуму жакшы. **2.** асылзаада, ак сөөк. **3.** асыл тукум (*айбан*).

soyluluk, -ğu тектүүлүк, ак сөөктүк. *сал. asalet.*

soymak **1.** (*бир нерсенин*) кабыгын аарчуу. **2.** чечинтүү, жылаңачтоо. **3.** терисин сыйруу (*малдын*). **4.** карактоо, тоноо. **otobüsü durdurup, yolcuları soymuşlar** автобусту токтотуп жүргүнчүлөрдү тоношуптур. **soyup soğana çevirmek** эч нерсе калтырбай тоноп/уурдап кетиш.

soysuz **1.** тексиз, тукуму начар. **2.** шүмшүк, көркоо, жексур (*киши*).

soysuzlaşmak тексиздешүү, теги/туку-

му бузулуу, кедери кетүү.

soysuzluk, -ğu **1.** тексиздик, тукуму бузуктук. **2.** адепсиздик, тарбиясыздык.

soytarı **1.** маскарапоз, куудуң-шуудуң, шут, клоун. **2.** митайым, куйту, жөөт.

soytarılık, -ğı маскарапоздук, куудуң-шуудуңдук, клоундук. **2.** митайымдык, куйтулук, жөөттүк. **~ etmek** митайымдык кылуу, куйтулануу.

soyulmak **1.** чечиндирилүү, тонолуу. **2.** териси сыйрылуу (*айбан*). **3.** тонолуу, каракталуу, уурдалуу.

soyunmak **1.** чечинүү. **2.** *өтм.* (*бир ишке*) белсенүү, кирүү. **ressamlığa soyundu** сүрөтчү болууга белсенди.

soyut, -tu абстрактуу. **~ ad** абстрактуу зат.

soyutlamak абстракташтыруу.

soyutlaşmak абстракташуу.

soyutluk, -ğu абстрактуулук.

söğmek *к.* sövmek.

söğüş сөгүш (*сууда бышырылып, муздак желген эт*). **2.** лимон, май кошулбай өз-өзүнчө желген помидор, бадыраң.

söğüşmek *к.* sövüşmek.

söğüt, -dü *бот.* тал (*Salix*). **ak** ~ ак тал (*Salix alba*). **salkım** ~ мажүрүм тал (*Salix babylonica*). **keçi ~ü** эчки тал (*Salix caprea*).

sökmek, -er **1.** сөгүү. **giyisinin astarını** ~ кийимдин астарын сөгүү. **2.** ажыратуу, чыгаруу. **atları arabadan** ~ аттарды арабадан чыгаруу. **çadırı** ~ чатырды жыйноо. **3.** жулуп/оодарып/омкоруп салуу. **kasırğa ağacı söktü** куюн бакты оодарып кетти. **4.** тоскоолду ашуу, жолун таап кетүү. **gemi akıntıyı söktü** кеме агымды жарып өттү. **5.** чечүү, чечмелөө, билип алуу. **sonunda yazıyı da söktük** акыр аягында жазууну да чечмеледик. **Almancaı**

da mı söktünüz? немецчени да үйрөнүп алдыңызбы? **6. физиол.** чыгуу, калбоо. **balgam söktü** кырык чыкты. **7.** пайда болуу, чыга келүү **marangoz ancak iki saat sonra söktü** жыгач уста эки сааттан кийин гана чыга келди. **8. argo** жароо, жарашуу, өтүү. **burada dik kafalık sökmez** бул жерде терсаяктык өтпөйт (*жарабайт*). **9.** баш тартуу, кутулуу. **saplandığı fikrinden sökemedi** тутунган пикиринен баш тарта албады.

sökük, -gü сөкүк, айрык. ~ **dikmek** сөгүлгөн жерди тигүү.

sökülmek 1. сөгүлүп кетүү. **2. argo** аргасыз берүү, тапшыруу, чыгарып/чечип берүү (*акчаны, баалуу буюмду, кийимди*). **sökül bakalım paraları!** кана, акчаларды чыгар, бир көрөлү!

sökülür чыкма, такма.

söküm терим, жыйым (*түшүмдү*).

sökün: ~ **etmek 1)** чыга калуу, пайда болуу. **2)** убап-чубап келе баштоо. **misafirler ~ etti** коноктор тынбай келе баштады.

söküntü сөгүлгөн жер (*мис. кийимде*).

sölpük сөлпүк, өөдүк-сөөдүк, жумшак, былбырак.

sölpülmek сөлпүйүү, салбыроо, былбыроо.

sömestr семестр. **birinci** ~ биринчи семестр. ~ **tatili** жарым жылдык каникул.

sömikok кокс.

sömürge колония. *сал.* **müstemeleke.**

sömürgeci 1. колонизатор. **2.** колониалдык. ~ **devletler** колониалдык мамлекеттер.

sömürgecilik, -ği колониализм.

sömürmek 1. (*бирөөлөрдү*) эзүү, колдонуу, пайдалануу. **2.** жеп-жутуу, жалап-жуктоо (*тамакты*). **3.** сорууп ичүү, жутуу (*мис. ишенин оозунан*).

sömürü эзүү, эксплуатация.

sömürücü 1. эзүүчү, эксплуататор. **2.** эксплуатациялоочу. ~ **sınıflar** эзүүчү таптар.

söndürme өчүрмө. ~ **aleti** өрт өчүргүч (*курал*). ~ **ekibi** өрт өчүргүч команда.

söndürmek 1. өчүрүү. **ateşi** ~ өрттү өчүрүш. **ışığı** ~ жарыкты өчүрүш. **2.** желин чыгарыш. **balonu** ~ шардын желин чыгарыш. **3. өтм.** жоошутуш, тынчытыш, басыш. **hevesini** ~ дээликкенин басыш.

sönmek, -er 1. өчүү. **ateş** ~ өрт өчмөк. **2.** жели чыгуу (*мис. дөңгөлөктүн, баллондун ж. б.*). **3. өтм.** өчүү, басылуу, суу, тынчуу (*сезимдер*). **aşkı** ~ сүйүүсү өчүү. **neşesi söndü** ындыны өчтү. **4.** начарлоо, кедери кетүү, көркү бузулуу. **köyler gittikçe sönüyor, güzelliğini kaybediyor** айылдар барган сайын начарлап, көркү кетип баратат. **5. (үн)** өчүү.

sönük, -gü 1. өчкөн (*от, өрт*). **2.** жели чыккан, жарылган. **3. өтм.** өңү өчкөн, күңүрт, бозоргон, жансыз. **4. өтм.** жылдызы жок, куник, көзгө көрүнбөгөн (*киши*).

sönüklük, -gü 1. өчүктүк. **2.** күңүрттүк, жансыздык, түссүздүк. **2.** куниктик, комсоолук.

sönüm 1. физ. токтоо, туруу (*мис. кыймылдагы нерсе*). **2.** соода карыз төлөмү.

sönümlemek 1. физ. токтотуу, жайлатуу (*мис. кыймылдагы нерсени*). **2.** соода карызды төлөө.

sör дин (*католик монастырында*) өзүн динге арнаган аял.

sövdürmek сөктүрүү, жемелетүү.

söve босого-таяк (*эшикте*), рама, алкак (*терезеде*).

sövgü сөгүш, акаарат, жеме.

sövmek сөгүү, жемелөө, акаарат кылуу, тил тийгизүү. **ana avrat** ~ ата-

жотосун калтырбай сөгүү. **sövüp saymak** сөгүп-сагуу.

söyüşmek сөгүшүү (өз ара).

söylemek 1. айтуу, сүйлөө. **bir söyle iki işit** мак. эки жолу ук, бир жолу сүйлө. **doğru** ~ туура айтуу. **Türkçe** ~ түркчө сүйлөө. 2. буюруу, өтүнүү. **çocuklara söyleyin, derslerini aksatmasınlar** балдарга айткыла, сабактарын калтырышпасын. 3. заказ берүү. **sana bir çay söyleyeyim mi?** сага бир чай заказ берейинби? 4. ырдоо, ырды жатка айтуу. **şarkı** ~ ырдоо. **şiir** ~ ыр айтуу. 5. өтм. демек, билдирмек. **ne söyler bu türküler?** бул түркүлөрдө эмне делет? **adını sen söyle** эмне эле (сөз таппай калганда айтылган кыпчыма сөз). **söyleyeceği olmak** айта турганы болуу. **söylemediğini bırakmamak** айтпаганы калбоо.

söylence уламыш, болмуш.

söyleniş сүйлөнүш, айтылыш. **Fran-sızca, ~i güç bir dil** французча-сүйлөнүшү кыйын тил.

söylenmek 1. айтылуу, делүү. **ordunun taarruza geçeceği söylenmekteydi** кошуундун чабуулга өтө турганы айтылып жаткан. 2. сүйлөнүү, урушуу, күңкүлдөө. **babam bize sık-sık söylenir** атам бизге көп сүйлөнөт. **söylenip durmak** сүйлөнө берүү, күңкүлдөө.

söylenti 1. каңшаар, ушак, сөз. **~ler çıktı** сөз тарады. 2. уламыш, болмуш.

söyleşi 1. сүйлөшүү, маек. 2. ад. сүйлөшүү (адабий түр).

söyleşmek 1. сүйлөшүү (өз ара). 2. сүйлөшүү, макулдашуу, келишүү.

söylev кайрылуу, сөз, доклад, насаат сөз.

söyleyiş айтылыш, сүйлөнүш (шекил/түрү/ыкмасы).

söz 1. сөз. **bir başka ~ ile** башкача айтканда. **~ hazinesi/varlığı** сөз бай-

лыгы, лексика. **~ün tam anlamında** сөздүн толук маанисинде. 2. кеп, сөз. **~ açmak** сөз козгоо. **~ etmek** сөз кылуу. **~ünü bitirmek/bağlamak** сөзүн бүтүрүү. 3. убада, сөз. **~ünü tutmak** сөзүндө/убадасында туруу. 4. сөз, каңшаар, ушак. **ortalıkta bir söz dolaşmaya başladı** ортодо бир сөз тарады. 5. музыканын сөзү. **~ü ağzında bırakmak** сөзү оозунда калуу, сөзү бөлүнүү. **~ü ağzında gevelemek** сөзүн таба албай калыш. **~ü ağzına tıkmak** жаагын жап кылуу, оозун аппак кылуу. **~ almak 1)** сөз алуу (сүйлөө үчүн). 2) убадасын/сөзүн алуу. **~ altında kalmamak** сөз/жемин жедирбөө, керектүү жоопту берүү. **~ anlamak** кепке/сөзгө түшүнүү. **~ anlamaz** кепке/сөзгө түшүнбөс. **~/lâf aramızda** сөз арабызда (калсын). **~ arasında** сөз арасында. **~e atılmak** сөзгө кыпчылуу. **~ atmak 1)** сөз/тил тийгизүү. 2) сөз менен чымчып өтүү. **~ avcılığı** сөз талашма, демагогия. **~ avcısı** демагог. **~ ayağa düşmek** чечим иштин көзүн тааныбагандардын колунда калуу. **~ü balla kesmek** сөзүңүз оозуңузда (бирөөнүн сөзүн кескенде кечирим суроо үчүн айтылат). **~ünü bilmek** айтар сөзүн билүү. **~ünü bilmez** эмне айтарын билбеген. **~ bir Allah bir söz бир, Кудай бир (ант).** **~ birliği** келишим, макулдашуу. **~ birliği etmek** сүйлөшүп алуу. **~e boğmak** сөз менен шаштысын алуу, суроо жаадыруу. **~ü bol** көп сүйлөгөн. **~ü çevirmek** сөздү башкага буруп жиберүү. **~ çıkmak** сөз чыгуу/тароо. **~ünden çıkmamak** сөзүнөн чыкпоо. **~ daracağı** сөз байлыгы/казынасы. **~ dinlemek/tutmak** сөз угуу, тил алуу. **~ dizimi грам.** синтаксис. **~ünden dönmek** сөзү-

нөн/убадасынан тануу. ~**ünde durmak** сөзүндө/убадасында туруу. ~ **düellosu** жаакташуу, кер-мур айтышуу. ~/**lâf düşmemek 1)** сөз жетпөө/берилбөө. **2)** сүйлөшү туура көрүлбөө. ~ **ebesî** тили курч. ~ **ehli** сөзгө чебер, чечен. ~**ünün eri** сөзүндө турган. ~**ünü esirgeme-mek/sakinmamak 1)** оозуна келгенди айтып салуу, тилин тартпоо. **2)** тартынбай/ачык айтуу. ~ **etmek** сөз кылуу. ~**ünü etmek** сөз кылып/жайып жиберүү. ~**ü geçen** сөзү өткөн. ~ **geçirmek** сөзүн угузуу, тилин алдыруу. ~**ü geçmek 1)** сөзү өтүү, кадыр-баркы болуу. **2)** эскерилүү, сөз кылынуу. ~ **gelimi/ ~ gelişi** сөз келгенде, мисалы, айталы. ~ **gelmek** сөзгө калуу, сындалуу. ~**üne gelmek** сөзү менен болуу, сөзүнө уюу/уюу. ~**ünü geri almak 1)** сөзүн кайра алуу. **2)** убадасынан жануу. ~ **getirmek** атагын/даңкын чыгаруу. ~ **götürmez** талашсыз, анык. ~ **götürür** таарынчаак, ызакор, сөз көтөрө албаган. ~**ün içinden çık-mak 1)** сөздү бүтүрүү. **2)** сөз таап кетүү. ~/**lâf işitmek** сөз/жеме/ тил угуу, сөзгө калуу. ~ **kaldırmamak** сөз көтөрө албоо. ~**de kalmak** сөз жүзүндө калуу. ~ **kesmek** сөз байлашуу (үйлөнүү маанисинде). ~**ü kesmek** сөздү бөлүү/жыра талашуу. ~**ün kısıası** сөздүн кыскасы. ~ **konusu** сөздүн төркүнү. ~ **konusu etmek** сөз болуу/кылынуу. ~**üm meclisten dışarı/yabana argo** улуу сөздө уят жок. ~**ü mü olur?** сөз кылба, арзыбайт. ~ **olmak** сөз/ушак болуу. ~**üm olsun!** сөз берейин. ~ **olsun diye** сөз деп эле. ~ **ona** сөрөй, окшогон, кебетеленген. **benim ~ ona evim** менин үй сөрөйүм. ~ **sahibi** сөзүнө ээлик чыккан, сөзүндө турган. ~ **sahibi**

olmak (*бир темада*) билими/маалыматы болгон. ~**üm söz** сөзүм сөз. ~ ~**ü açar** сөздөн сөз чыгат. ~**ü tartmak** ойлоп/таразалап сүйлөө. ~**ünü tutmak 1)** сөзүн тутуу, сөзүндө туруу. **2)** (*бирөөнүн*) айтканы менен болуу. ~**ü uzatmak** сөздү узартуу. ~ **vermek** сөз берүү. ~**ümü yabana atma!** сөзүмү жерде калтырба! ~ **yazarı** (*ырдын*) сөзүн жазган. ~ **yitimi** мед. сүйлөбөй калуу, афазия. ~ **yok!** сөз жок! укмуш!

sözcü 1. жорумчу, комментатор. **2.** пресс-секретарь, сөзчү.

sözcük, -gü сөз.

sözcülük, -gü жорумчулук, комментарий.

sözde 1. сөз жүзүндө, ... гандай болуу, ...мыш болуу. ~ **eğlendik** көңүл ачымыш болдук. ~ **evliydi** сөз жүзүндө гана үй-бүлөсү бар эле. **2.** сөрөй. ~ **yazar** жазуучу сөрөй.

sözlendirmek 1. (*фильмдин*) үнүн жазуу, дубляж. **2.** (*чет тилден фильмди*) которуу.

sözleşme 1. келишим, контракт. ~ **yap-mak** келишим түзүү. **2.** макулдашуу, сүйлөшүп алуу.

sözleşmek 1. убадалашуу, макулдашуу. **2.** убакыт/жер болжошуу (*жолугуу үчүн*).

sözlü 1. кудалашып койгон (*кыз, жигит*). **2.** (*бирөөгө*) сөз/убада берип койгон. **3.** оозеки. ~ **sınav** оозеки сынак. ~ **film** үндүү фильм.

sözlük, -gü сөздүк. **çeviri ~ü** котормо сөздүк. **açıklamalı ~** түшүндүрмө сөздүк. ~ **bilimi** линг. лексикология.

sözlükçü лексикограф, сөздүкчү.

sözlükçülük, -gü лексикография.

sözlülük, -gü : açık ~ ачыктык, шардык, тартынбастык.

sözsüz сөзсүз. ~ **oyun** пантомима.

spagetti спагетти.

spazm *мед.* спазм.
spektroskop, -bu спектроскоп.
spektroskopî спектроскопия.
spekülasyon 1. *филос.* акыл оюну. **2.** *экон.* кызыл кулактык, көз боёмочулук, спекуляция.
spekülatör көз боёмочу, спекулянт.
sperma *физиол.* сперма, бел суусу.
spesiyal, -li өзгөчө, атайын.
spesiyalite өзгөчөлөнгөн, бөтөнчө.
spiker диктор (*радио/телеберүүдө*).
spikerlik, -ği дикторлук (*радио/телеберүүдө*).
spiral, -li 1. спираль, бурам-бурам. **2.** *мед.* спираль.
spiritüalizm *филос.* спиритуализм.
spontane 1. өзүнөн өзү болуп кетчү. **2.** дароо, турган жерден, спонтандуу.
spor I 1. спорт. ~ **kulübü** спорт клубу. ~ **yapmak** спорт менен машыгуу. **2.** спорт(тук). ~ **araba** спорт машинеси. ~ **giysi** спорттук кийим.
spor II биол. спора, төл органы.
sporcu спортсмен.
sporsever спортту сүйүүчү.
sportif 1. спортко тиешелүү. **2.** спортсменче, спортсмендей.
sportmen к. sporcu.
sportoto спорт лотереясы.
sprey 1. бүркүч. **2.** бүркүлгөн зат. **saç ~i** чачка бүркүлгөн зат.
Sri Lanka Шри Ланка.
Sri Lankalı шри ланкалык.
SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin кыск.). СССР (Советтик Социалисттик Республикалар Союзу).
stabilize: ~ etmek стабилдештирүү, ырааттуулук орнотуу.
stadya 1. стадия. **2.** аралык өлчөр.
stadyum стадион.
stafilokok, -ku *мед.* стафилококк.
staj стаж. ~ **yapmak** стаж жасоо.
stajer стажёр, практикант.
stand, -dı стенд.
standart стандарт. **hayat ~ı** жашоо/тур-

муш стандарты.
standartlaştırmak стандартташтыруу.
star стар, жылдыз (*музыка, театр, кино ж. б.*).
stat к. stadyum.
statik, -ği 1. кыймылсыз, жылбас. **2.** *физ.* статика. **3.** өзгөрбөс.
stator *элек.* статор.
statü 1. статус, статут. **2.** устав. **3.** айкел, статуя.
statüko *саяс.* статус-кво.
sten автомат мылтык.
steno 1. (stenografi сөзүнүн кыск.) стенография. **2.** стенограф.
stenografi стенография.
step, -pi талаа, түздүк.
stepne жетек дөңгөлөк.
stereo 1. стерео. **2.** стереофония.
stereofoni стереофония.
stereofonik стереофониялык.
stereotip, -pi стереотип.
steril 1. кысыр, такыр. **2. мед.** арылган, таза.
sterilazasyon *мед.* стерилдөө.
sterilize стерилдүү. ~ **etmek** стерилдөө, микронтон арылтуу.
sterlin фунт стерлинг (*англис акча бирдиги*).
stetoskop, -pu стетоскоп.
stil стиль.
stilistik, -ği 1. стилистика. **2.** стилистикалык.
stilo сыя калем.
stok, -ku резерв, байлык. ~ **etmek** топ-топ/жыйнап алуу, резервде кармап туруу.
stokçu жыйноочу, топтоочу.
stoklamak (bir нерсени) жыйнап/топтоп алуу.
stop токтотуу, токтоо. ~ **etmek** токтотуу (*мис. машинаны*).
stopaj кармап алынган салык (*төлөнгөн акчадан*).
stor ачылып-жабылган дөңгөлөктүү парда, штора.
strateji стратегия.

stratejik стратегиялык. ~ **plan** стратегиялык план. ~ **üs** стратегиялык база.

stratigrafi геол. стратиграфия.

stratosfer стратосфера.

stratus катмар булут.

streptokok, **-ğu** стрептококк.

streptomisin стрептомицин.

stres мед. стресс.

striptiz стриптиз.

striptizci стриптизчи.

strüktüralist структуралист.

strüktüralizm структурализм.

stüdyo студия.

su, **-yu** 1. суу. 2. өзөн, суу, дарыя, көл, океан. 3. маңыз, шире, сок. **domates** ~**yu** помидор маңызы/суусу. **mide suyu** ашказандын маңызы. **çiçek** ~**yu** гүлдүн ширеси. 4. сорпо. **et suyu** эттин сорпосу. 5. суу (оймонун четиндеги жарым сызык). 6. бекемдик, бышыктык (кызыган темирди сууга малуу аркылуу берилген). **bu bıçağın ~yunu iyi vermemişler** бул бычактын суусун жакшы беришпептир. 7. жолу, сапар. **bir ~ yıkamak** бир жолу жууш. ~**dan** болбогон, арзыбаган. ~**dan sebeplerle kavga etmek** болбогон себептер менен уруша кеттик. ~ **almak 1**) сууну соруп алуу, суу кирип/өтүп кетүү. **gemi ~ almaya başladı** кемеге суу кире баштады. 2) дең. (кеме) ичкен суу алуу. 3) мед. суу тартуу (бир органдан). ~ **altı 1**) суу алды. 2) суу алды кемеси. ~ **mayını** суу алды миңасы. ~ **aygırı** зоол. бегемот, гиппопотам (*Hippopotamus*). ~ **banyosu** хим. суу ваннасы. ~ **baskını** суу ташкыны. ~ **basmak** суу басуу. ~**yun başı 1**) суунун башы, булак. 2) өтм. пайда чыкчу жер. 3) иштин жетекчилиги/жетекчиси турган жер. ~**yu başından kesmek** (бир ишти) тамырынан

кыркып салуу. ~**ya batıp çıkmış gibi** сууга түшкөн чычкандай/малма-чөлмө болуу. ~ **bilimi** гидрология. ~ **birikintisi** суу чөөлмөгү. ~**da boğulmak** сууга чөгүп кетүү. ~ **boşaltma** суу агып чыгуу. ~ **böceği** зоол. гидрофил (*Hydrophilus caraboides*). ~ **böreği** суу бөйрөк (сууга бышырылган жупкадан арасына быштак коюп бышырылат). ~**yu bulandırmak 1**) сууну ылайлоо. 2) өтм. (бир ишти) бүлүндүрүү. ~ **çarpmak** (жүзүнө) суу серпүү. ~ **çekmek 1**) суу тартуу (ичине). 2) (кудуктан ж. б.) суу тартып чыгаруу. ~**yu çekilmek 1**) суусу тартылуу, куруу, какшуу. 2) өтм. жок калуу, бүтүү, түгөнүү. ~**dan çıkmış balığa dönmek** суудан чыккан балыктай болуу (эмне кыларын билбей калуу). ~ **çiçeği** мед. суу чечек. ~ **değiştirmek** аба/жер которуу. ~ **dolabı** суу чарыгы (кудуктан суу чыгарган). ~ **dökmek 1**) суу куюу. 2) арго кичине дааратын ушатуу. ~ **dökünmek** жуунуу. ~**ya düşmek 1**) сууга түшүү. 2) ойрон болуу, ишке ашпай калуу. ~ **etmek** суу кирип кетүү. ~**dan geçirmek 1**) кирди чайкоо. 2) (кирди) чала жуу. ~ **gibi 1**) суудай, суу сыяктуу. 2) оңой, жеңил. 3) өтм. суудай (сүйлөө). ~ **geçirmez** суу өткөрбөс. ~ **gibi akmak** суу сыяктуу агып кетүү (акча, убакыт ж. б.). ~ **gibi aziz ol!** суудай азиз/дөөлөттүү бол! ~ **gibi bilmek/okumak** суудай билүү/окуу. ~ **gibi gitmek** (акча) суудай кетүү. ~ **gibi para harcamak** (акчаны) суудай коротуу. ~**yuna/ ~yunca gitmek** айтканы менен болуу, сөзүнөн чыкпоо. ~**yu görmeden paçaları sıvamak** төрөлө элек балага тон бычуу (сөзм. с. сууну көрө электе багалекти түрүү/

шымалануу). ~ (yüzü) görmemiş суу жүзүн көрбөгөн (кыр). ~ya göstermek чала-була жуу. ~götürmez талашсыз, айдан ачык. ~götürür yeri olmamak башкача ойлоо/түшүнүү мүмкүн болбоо. ~ya götürür ~suz getirir мурдунан жетелеп алат, куу, шумпай. ~içinde (баа үчүн) ашып кетсе. bu kumaş ~ içinde on lira eder бул кездеме ашып кетсе он лира болот. ~ içinde kalmak кара терге чөмүлүү. ~ içmek gibi суу ичкендей эле (оңой). ~ iktiza etmek дин даарат алуу керек болгон жагдай. ~ inmesi ичке суу толуу. ~ kaçırmak 1) ичине суу кирип кетүү. 2) арго баш оорутуу. ~ kamışı суу камышы. ~ kapmak ириндөө, суу толуу (жарага). ~lar kararmak караңгы кирүү. ~ katılmamış 1) накта, нукура, таза. 2) барып турган, суу кошулбаган. ~ kemeri кемер көпүрөө. ~yu kesilmiş değirmene dönmek суусу кесилген тегирмендей (жымжырт) болуу. ~ kesimi дең. (кеменин) суу сызыгы. ~ kesmek 1) суусу чыгып кетүү (мис. жуураттын, дарбыздын ж. б.). 2) анык жооп берүү (күйөө балага/ кызга). 3) мокок (бычак). ~ korkusu мед. гидрофобия. ~ koyuvermek 1) (жашылча/эт) бышырганда суусу чыгуу. 2) арго сөзүнөн тануу. ~ küçüğün, söz büyüğün мак. жаш келсе ишке, кары келсе ашка. ~yu mu çıktı? эмнеси кемиди/жаман? İstanbul'un ~yu mu çıktı? Стамбулдун эмне жамандыгын көрдүң? ~ mermeri алебастр. ~yu nereden geliyor? акчасы кайдан келип атат? ~ oku бот. суу огу (Sagittaria sagittifolia). ~ okutmak дин суу окутуу, суу менен дубалоо. ~ pahasına суу баасына, абдан арзан. ~ perisi суу

периси. ~ piresi зоол. суу бүргөсү (Daphnia pulex). ~da pişmiş сууда бышырылган. ~ya sabuna dokunmamak эч нерсеге кийгилишпөө, оолак туруу. ~ya salmak сууга салуу, бекер чачып ийүү. ~ samuru зоол. суусар (Lutra). ~ sayacı к. ~ saati. ~yu seli kalmamak суусу тартылып/коюлуп кетүү (тамак). (içine/gönlüne) ~ serpmek көңүлү жайлануу, тынчтануу. ~ sığırı зоол. буйвол (Bubalus bubalis). ~yunun ~yu суусунун суусу, шорпосунун шорпосу. ~dan şey болбогон нерсе. ~ tabancası суу тапанчасы. ~ tedavisi мед. суу менен дарылоо. ~ terazisi суу мунарасы (суу басымын азайтуучу). ~yuna tirit 1) эптеп-септеп, үстүртөн. 2) даамы жок (тамак). ~yuna tirit geçinmek эптеп-септеп жан багуу. ~ toplamak шишип/суу толуп кетүү. ~ topu спорт суу тобу, ватерполо. ~dan ucuz суудан арзан. ~ vermek 1) сугаруу (өсүмдүктөрдү, малды). 2) сууга матыруу (болотту). ~ yapmak (кеме) суу алуу. ~ yılanı суу жылан. ~ yitimi суу жоготуу. ~ yolu 1) суу жолу, арык, канал. 2) суу түтүгү. 3) суу белгиси, филигрань (кагаздарда). 4) сутаж. 5) балдар оюну. ~ yosunu балыр түрү (Alga marina). ~ yuvarı геогр. гидросфера. ~ yürümek (дарактар) бүчүр байлоо. ~ yüzüne çıkmak ачыкка чыгуу, ашкереленүү. sual, -li собол, суроо. ~ etmek/sormak суроо суроо. suare 1. кечки оюн-зоок. 2. кечки сеанс. subay аск. офицер. ~ okulu офицердик мектеп. subtropikal субтропиктик. sucu суу сатар. sucuk,-ğu 1. чучук, колбаса. 2. сужук

(жаңгак/бадамды жипке тизип, жүзүм ширесине батырып жасаган таттуу). ~**unu çıkarmak 1**) катуу иштетүү, чарчатуу. **2)** өлөрчө сабап салуу. ~ **gibi ıslanmak** сууга түшкөн чычкандай болуу.

sukul 1. сууну жакшы көргөн. **2.** суу тарткан/соргон.

suç, -çu 1. күнөө, айып. **2.** кылмыш. ~ **aleti** кылмыш куралы. ~ **atmak** күнөө коюу. ~**unu bağışlamak** кылмышын кечүү. ~ **bilimi** криминология. ~ **işlemek** кылмыш жасоо. ~ **olmak** күнөө болуу. ~ **ortağı** кылмыш ортогу/шериги. ~ **etmek 1**) кылмыш жасоо. **2)** күнөө кылуу. ~ **üstü ук.** кылмыш үстү. ~ **mahkemesi** тергөөсүз сот. ~ **yakalamak** кылмыш үстүндө кармап калуу.

suçlama күнөөлөмө, айыптама.

suçlamak күнөөлөө, кылмыш тагуу, айыптоо.

suçlanmak күнөөлөнүү, айыпталуу.

suçlu 1. күнөөлүү. **2.** айыпкер, кылмышкер. ~ **çıkarmak** күнөөлүү деп эсептөө. ~**ların iadesi ук.** туткун алмашуу. ~ **olmak 1**) күнөөлүү болуу. **2)** кылмыш кылуу. **hem ~, hem güçlü** мак. уурусу күчтүү болсо ээси айыпка жыгылат.

suçluluk, -ğu 1. күнөөкөрлүк. **2.** кылмышкерлик. ~ **duygusu** күнөөкөрлүк/айыптуулук сезими.

suçsuz 1. күнөөсүз, айыпсыз. **2.** кылмышсыз.

suçsuzluk, -ğu күнөөсүздүк, айыпсыздык.

suçulluğu, -nu зоол. суу чулдук (*Galinago*).

sudak, -ğı зоол. судак (*Lucioperca fluviatilis*).

Sudan Судан.

Sudanlı судандык.

sufi к. **sofi**.

sufle: ~ **etmek** суфлёрдук кылуу.

süflör театр суфлёр.

süflörlük, -ğü суфлёрлук.

suiistimal, -li пайдаланып кетүү, кыянаттык кылуу. ~ **etmek** карасанатайлык менен пайдалануу.

suikast, -tı 1. жан кыйма, өмүргө кол салма. **2.** жаман/арам ой, зыянкечтик. ~**te bulunmak** (бирөөнүн) жанын кыйыш/өмүрүнө кол салыш. ~**e uğramak** кол салууга учуроо.

suikastçı 1. жанга кыйган, кол салган. **2.** зыянкеч.

suiniyet, -ti арам ой/ниет, кара ниет.

sukut эск. түшүү, чөгүү. ~ **etmek 1**) түшүү. **2)** колго түшүп/багынып берүү. ~**u hayal** көңүл калуу. ~**u hayale uğramak** ойлогон ою таш кабуу.

suküre геогр. гидросфера.

sulak, -ğı 1. суулуу, суусу мол. **2.** куш сугарган идиш.

sulama сугат.

sulamak 1. сугаруу (*жерди, өсүмдүктөрдү*). **2.** сугаруу, суу ичирүү (*малга*). **3.** арго төлөө, берүү, коротуу (*акчаны*).

sulandırma 1. сугаруу (*жерди*). **2.** сугаруу (*малды*). **3.** суюлтуу, суу кошшуу. **yoğurdu** ~ айранга суу кошуу.

sulanmak 1. суулуу болуу, суюлуу. **2.** сугарылуу. **3.** (көз) жашылдануу, жаш куюлуу. **4.** арго суктануу. **5.** арго көз артуу, тийишүү (*жыныстык арзуу менен*).

sularında жакын, тегерегинде, туштагында (*жаш, саат үчүн айтылат*). **saat beş ~ şehre girdik** саат бешке жакын шаарга кирдик.

sulh тынчтык. “**yurtta ~, cihanda ~**” (**Atatürk**). “журтта тынчтык, дүйнөдө тынчтык” (Ататүрк). ~ **etmek** ынтымакка келүү, келишим түзүү. ~ **olmak** келишүү, элдешүү, келишимге баруу, макул болуу. ~ **yapmak** тынчтык келишимин

түзүү. ~a *sübhana yatmak* жоошуу, тил алчаак болуу.
sulhçu тынчтыкты сүйгөн, пацифист.
sulhsever тынчтыкты жактаган/ сүйгөн.
sulp,-bü 1. омуртка, кыр арка. **2.** тукум.
3. физ. катуу, бышык. (*birinin*) ~ünden *gelmek* бирөөнүн өз тукумунан келүү.
sulta эск. бийлик.
sultan 1. султан (*өкүмдардын өзүнө/ аялына/балдарына берилген титул*). *valide* ~ султандын энеси. **2.** султан кызы, принцесса. **3.** айрым Бекташи азиздерине берилген ат. **Balım** ~ Балым Султан.
sultanî 1. султандарга ылайык. **2.** тар. лицей. **3.** тар. алтын тыйын. **4.** сөөгү жок жүзүм түрү. ~ *tembel* жатып ичер жалкоо. ~ *yegâh* түрк музыкасынын кайрыктарынан бири.
sultanlık, -ğî 1. султандык, падышалык (*наам, милдет*). **2.** султандык (*өлкө*). **3.** өтм. жыргалдык, куунактык. *bekârlık* ~ бойдоктук-султандык/жыргалдык.
sulu 1. суюк. ~ *yemek* суюк тамак. **2.** суулуу, суусу көп. ~ *limon* суулуу лимон. **3.** суу кошулган. ~ *süt* суу кошулган сүт. **4.** өтм. тажатма, жасакер. ~ *boya 1*) акварель. **2)** акварель менен тартылган (*сүрөт*). ~ *göz/gözlü* жашык, ыйлаак. ~ ~ көз жашы тыйылбаган. ~ *sepken* кар аралаш жаан.
suluk,-ğu 1. гусул алынган жер (*бөлмөдө*). **2.** суулук (*жүгөндөгү*). **3.** суу идиши (*куш капасында*). **4.** мед. ысык (*жаш балдардын терисине чыккан*). **5.** спорт суулук (*идиш*).
sululaşmak 1. суюк тартуу, суюлуу. **2.** тажатма болуу, ашыкча жасакерленүү.
sululuk, -ğu 1. суулуулук, ширелүүлүк. **2.** ыксыз тамаша, жасакерлик.

sumak бот. сомак (*Rhus coriaria*).
sumen тери капталган жазуу жазгыч.
Sumer шумер. ~ *yazısı* шумер жазуусу.
Sumerce шумер тили, шумерче.
sumerolog шумеролог.
sunâ зоол. **1.** соно, эркек өрдөк. **2.** көл өрдөгү. ~ *gibi* көрүнүктүү, узун бойлуу, кең далылуу.
sunak,-ğı курмандык тактасы, алтарь (*храмдардагы үстүнө курмандык чалынган, диний ырымдар жасалган таш үстөл*).
sunam курман.
sundurma 1. бастырма, айбанча. **2.** үстү жабык балкон.
sundurmak 1. сундуруу. **2.** узартуу, чоюу.
sungu 1. тартуу, белек. **2.** храмга/ теңирге багышталган тартуу.
sungur зоол. шумкар (*Falko*).
sunî 1. жасалма, нукура/чыныгы эмес. **2.** өтм. анткор, жасалма. ~ *ipek* жасалма жибек. ~ *ipik* жасалма була. ~ *peyk* жасалма спутник.
sunîlik, -ğî 1. жасалмалык. **2.** анткорлук.
sunma сунуш, тартуу, тапшырма.
sunmak 1. сунуу, жиберүү, берүү, тапшыруу. **2.** арноо. **en içten dilek-lerimi sunarım** эң ысык каалоолорумду арнайм.
sunta (sunî tahta'нын кыск.) жасалма тактай (*чамындыдан/ таарындыдан тыгыздаштырып жасалат*).
suntur 1. ызы-чуу, күрү-гүү. **2.** музыкалык аспап түрү.
sunturlu 1. ызы-чуулуу. **2.** шумдуктуу, балакеттүү. ~ *küfür* оозго алгыс сөз. **3.** ооз. ажайып, кооз.
sunu 1. сунуш, сунулган/ көрсөтүлгөн/ берилген нерсе. ~ *ve istem* сунуш жана талап. **2.** арноо. **3.** соода сатыкка чыгарылган товар.
sunucu сунуучу, алып баруучу, конфетансье.
sunuculuk,-ğu алып баруучулук,

сунуучулук.

sunuş 1. сунуш, сунулган/берилген нерсе. **2.** кириш сөз (*китепте*).

sup суп (*шоколад менен жасалган таттуу*).

supanglez шоколад пуддинг.

supap,-bı клапан, капкакча.

supara окуу китептери (*жалты ат*).

suphanallah Кудая тобо! (*таң калуу*).

supya зоол. сыя балык (*Sepia*).

sur I тагдыр.

sur II чеп дубал.

surat, -tı 1. кебете, жүз, түр, ырай. **2.** түнөргөн/томсоргон жүз, бүркөк кабак. ~**ı asık** кабагы бүркөк. ~ **as-mak** кабагын бүркөө/түйүү, түнөрүү. ~ **bir karış** кабагы карыш түйүлгөн. ~**ı değışmek** кабагы/ырайы өзгөрүү. ~**ından düşen bin parça** ырайы/орою бузулуу, жини келүү. ~ **düşkünü** ырайы/түрү суук. ~**ını ekşitmek** ырайын бузуу, кабагын ачпоо. ~ **etmek** кабагын түйүү/чытуу, сүйбөө. ~**ına indir-mek** бетке коюп/муштап жибериш. ~**ı kasap süngeriyle silinmiş** уятсыз, жүзү/бетти жок. ~ (**değıl**) **mahkeme duvarı** уят-сыйыты жок. ~**ı sirke satmak** кыртышы сүйбөө, сиркеси суу көтөрбөө.

surathı кабагы ачылбаган, түнөргөн.

suratsız 1. кабагы ачылбаган. **2.** ырайы/түрү суук. **3.** кыялы чатак, жинди кыял.

surdin муз. сурдина.

sure дин сүрө (*Курандан*). **Fatiha** ~**si** Фатиха сүрөсү. **Melek** ~**si** Периште сүрөсү.

suret, -ti 1. көрүнүм, түр, кебете. **2.** копия, сүрөттөлүш, сүрөт, нуска. **ev-rakların birer ~i isteniyor** документтердин бирден копиясы талап кылынат. **3.** ыкма, жол, түр, шекил. **aynı ~le** дал ушундай. **bu ~le** ушул түрдө. ~**iyile** жолу/шарты менен. **geç kalmamak ~iyile** кеч калбоо

шарты менен. ~**te** жүзү/кебетеси менен. **ne ~te?** кайсы жүзү/кебетеси менен? ~**ini almak/ çıkarmak** копиясын/сүрөтүн алуу. ~**i haktan görünmek** ак ниет болуп көрүнүү.

surı жасалма, үстүртөн/анткор.

Suriye Сирия.

Suriyeli сириялык.

susak,-ğı 1. чөйчөк, кружка (*жыгачтан жасалган*). **2.** суусаак, суусаган. **3.** кемпай, келесоо.

susam 1. бот. күнжүт (*Sesamum*). **2.** бул өсүмдүктүн сары уругу. ~ **helvası** күнжүт халвасы. ~ **yağı** күнжүт майы.

susama суусама.

susamak 1. суусоо, чаңкоо. **2.** өтм. эңсөө, абдан каалоо, (*бир нерсеге*) жетпөө. **kana** ~ канына суусоо. **ölü-müne** ~ ажалына/өлүмүнө суусоо.

susatmak 1. суусатуу, чаңкатуу. **2.** өтм. кыйынчылык жаратуу, бөгөт болуу.

susku үн чыгарбоо, жымжырттык.

suskun 1. сүйлөбөгөн, үнсүз-сөзсүз, тунжураган. **2.** токтоо, жайбаракат.

suskunluk,-ğu унчукпастык, жымжырттык.

susmak,-ar 1. унчукпоо, сүйлөбөө. **2.** үн чыкпай/токтоп калуу. **3.** өтм. үн чыгарбоо, каршы чыкпоо. **sus payı** ооз басырык.

susmalık, -ğı ооз басырык.

suspus үн чыгарбоо, моюн сунуу. ~ **ol-mak** унчукпас/ тынч болуу.

susta (*ит үчүн*) арткы аягы менен туруш. ~ **durmak 1)** ар ишке даяр туруу, эки аяктап туруу (*ит үчүн*). **2)** өтм. жалпактоо, жасакерленүү (*киши үчүн*). ~**ya kalkmak** (*ит*) арткы аяктары менен туруш.

sustalı 1. пружиналуу. **2.** бүктөмө маки. ~ **çakı** бүктөмө маки.

susturmak 1. унчуктурбоо, сүйлөтпөө. **2.** жаагын жап/оозун аппак кы-

луу. **3. өтм.** токтотуу, бүтүрүү.
susturucu 1. сөзүн кескен, унчуктурбас.
 ~ **cevap** жаагын жап кылган жооп.
2. mex. үн тоскуч. **3.** үн чыкпас.
tabancaya ~ takmak тапанчага үн чыкпас тагуу.
susuz 1. суусуз, кургак, суусу аз. ~ **portakal** ширеси аз апельсин. **2.** суусуз, суусуз калма. ~ **bırakmak** суусуз калтыруу. **3.** жаан-чачынсыз. ~ **yaz** жаансыз/кургак жай.
susuzluk,-ğu 1. суусуздук, кургактык. **2.** суусагандык. **kaç kişi ~a dayanamadı** канчалаган киши суусуздукка чыдай албады.
sut,-du хим. натрий. ~ **kostik** каустик сода.
sutaşı,-nı сутааж (айрым кийимдерде колдонулган саймалуу тилке).
sutyen бюстгальтер.
Suudi Arabistan Сауд Арабиясы.
Suudi Arabistanlı сауд арабиялык.
suvare к. suare.
suvarmak сугаруу, суу берүү.
suvat, -tı мал сугарган жер.
suvenir сувенир.
suuyuk, -ğu суюктук (организмдеги).
suuyumak суюлуу.
sübek, -ği ооз. шимек (бешиктеги).
sübjektif субъективдүү. ~ **idealizm** филос. субъективдүү идеализм.
sübjektiflik, -ği субъективдүүлүк.
sübjektivizm филос. субъективизм.
süblime хим. сулема.
süblimleştirme хим. сублимдештирме (бир затты катуу абалдан газ абалына айландырма).
süblimleştirmek хим. (бир затты) катуу абалдан газ абалына айландыруу.
sübvansiyon мамлекет тарабынан берилген акчалай жардам.
sübyan 1. балдар. **2.** эркек балдар. ~ **koğu** өспүрүмдөр түрмөсүнүн бөлүмү.
sübyancı жаш балдарга жыныстык ти-

йиштик кылган, педофил.
süet, -ti к. podosüet.
süeter к. süveter.
süflî 1. төмөнкү, пас, одоно. **2.** начар/кир кийимчен.
süflileşmek 1. төмөндөө, пастоо, одонолошуу. **2.** начар/кир кийине баштоо.
Süheyl астр. Канопус (түштүк жарым шардын эң жаркырак жылдызы).
süit, -ti муз. сунта.
süje 1. ад. сюжет. **2. грам.** ээ. **3.** субъект.
süklüm: ~ püklüm кыйналып-кысталып, сүрдөп, уялып.
sükse 1. ийгилик. **2.** көйрөңдүк, жасалмалуулук. ~ **yapmak 1)** ийгиликке жетишүү. **2)** көзгө көрүнүү.
sükûn, sükûnet 1. тынчтык, жымжырттык, тынчуу. **2.** бейкуттук, бейгамдык. ~ **bulmak** тынчуу, токтоо (мис. согуш). ~ **çökmek** жымжырттык орноо. ~ **etmek** тынч алуу. ~ **a kavuşmak** тынчтануу, жаны жай алуу.
sükûnetli 1. тынчтанган, жаны жай алган. **2.** мелмилдеген, мелгиреген.
sükût, -tu 1. тынчтык, жымжырттык. **2.** унчукпоо. ~ **u bozmak** тынчтыкты бузуш. ~ **durmak/etmek** тынч/унчукпай туруш. ~ **ikrardan gelir** мак. унчукпаш макулдуктун белгиси.
sükûti жоош, унчукпаган, момун.
sülâle укум-тукум, урук. **yedi göbek ~si** жети атасы.
sülf хим. күкүрт.
sülfat, -tı хим. сульфат.
sülfatlama сульфаттоо.
sülüğen хим. кызыл боёк (коргошундан алынат).
sülûk,-kü 1. (бир жолго) түшүү, (бир нерсеге) кирүү, кызмат өтөө. **2.** дервиштер орденине кирүү. ~ **etmek** (бир жолго) түшүү, (бир нерсеге) өзүн арноо.